

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ
І СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

О. В. Пуніна, О. Є. Соловей

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ЗНАКОВІ ТВОРИ, КУЛЬТОВІ ПОСТАТІ

Навчальний посібник
для здобувачів вищої освіти

Вінниця 2021

УДК 821.161.2'06(075.8)

П 887

*Рекомендовано Вченою радою
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 18 від 25 червня 2021 р.)*

Рецензенти:

Деркачова О. С., доктор філологічних наук, професор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Мельников Р. В., кандидат філологічних наук, професор Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди.

Пуніна О. В., Соловей О. Є.

П 887 Сучасна українська література: знакові твори, культові постаті: навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021. 242 с.

ISBN

Посібник покликаний представити поліфонію письменницьких голосів у різножанрових зразках літературної критики. Знакові книги і художньо-літературні проекти Василя Махна, Олега Солов'я, Василя Портяка, Маріанни Кіяновської, Олеся Ульяненка, Степана Процюка, Ольги Деркачової, Сергія Жадана, Сергія Татчина осмислено в літературно-критичних і наукових текстах Ольги Пуніної й Олега Солов'я. Задля ґрунтовного засвоєння явищ, імен і подій української постколоніальної літератури запропоновано широкий перелік завдань когнітивного типу, тестові й творчі завдання.

Навчальний посібник адресовано здобувачам вищої освіти, викладачам-філологам.

УДК 821.161.2'06(075.8)

ISBN

© Пуніна О. В., 2021

© Соловей О. Є., 2021

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2021

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	4
РОЗДІЛ 1. АКТУАЛЬНА ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА	8
<i>Василь Махно</i> . «Парк культури та відпочинку імені Гертруди Стайн».....	8
<i>Олег Соловей / Варвара Чорна</i> . «НЕП» (Про сучасну літературну містифікацію).....	14
<i>Василь Портяк</i> . «У снігах».....	22
<i>Маріанна Кіяновська</i> . «Дещо щоденне».....	31
<i>Олесь Ульяненко</i> . «Жінка його мрії».....	36
<i>Степан Процюк</i> . «Троянда ритуального болю», «Маски опадають повільно».....	47
<i>Ольга Деркачова</i> . «Повидло з яблук».....	54
<i>Сергій Жадан</i> . «Тамплієри».....	62
<i>Сергій Татчин</i> . «Вінницька абетка».....	74
РОЗДІЛ 2. ЗАВДАННЯ КОГНІТИВНОГО ТИПУ, ТЕСТОВІ Й ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ	80
Завдання когнітивного типу і тестові завдання.....	80
Варіант 1–60.....	80
Ключ правильних відповідей до тестових завдань.....	227
Групові творчі завдання.....	233
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	239

ВСТУПНЕ СЛОВО

Українська постколоніальна література кінця 80-х років ХХ – початку ХХІ століття сформована монтажно – з кількох глобальних стильових систем (чи то дискурсів), що, існуючи паралельно, не перетинаючись, накопичили відповідну текстову й текстологічну базу, не залежну від чужого дискурсу-подразника. Такі системи, якщо йти вслід думці автора науково-популярного видання «Лісоруб у пустелі. Письменник і літературний процес» Володимира Даниленка, існують лише в своїх вимірах і не сприймають всерйоз конкурентів: не оперують їхньою поняттєвою базою, поетикальним інструментарієм. У термінологічному плані йдеться про так звані заповідально-селянський (або, беручи до уваги термінологічний неологізм, запропонований Володимиром Єшкілевим у «Малій українській енциклопедії актуальної літератури», тестаментарно-рустикальний) та постмодерний дискурси, що, відповідно, зростають на абсолютно протилежних явищах-попередниках: якщо основою для першого стає реалістична традиція з її рустикальним мисленням і орієнтацією на такі символи й поняття, як нація, Тарас Шевченко, державність, то для другого – тотальна міжтекстова взаємодія (залежність, причетність), зокрема й тексту в розумінні французьких та американських структуралістів (текстом є все: музика, кіно, релігія, мода, бізнес тощо). На відміну від опозиційності українського постмодерного дискурсу щодо заповідально-селянського, пролонгованого дослідником Миколою Ткачуком, літературознавець Роксана Харчук, авторка навчального посібника «Сучасна українська проза: Постмодерний період», вбачає цю опозиційність щодо дискурсу тоталітарного й соцреалістичного. Власне, це одна з перших особливостей українського постмодернізму, який, без сумніву, запозичує окремі моменти від американського та європейського, з його природою, пов'язаною з множинністю, плюралізмом, синтезуванням, карнавальністю, деконструкцією, відкритістю та інше, проте трансформується в умовах становлення української державності з колишнім засиллям соцреалістичного канону.

Однією з перших спроб осмислення специфіки українського постмодерного дискурсу була спроба літературознавця Марка Павлишина, який у праці «Українська культура з погляду постмодернізму» (1992) визначив ключові джерела постмодернізму. Він робить наголос на тому, що з'ява постмодернізму зумовлена невдачею проєкту модерності з його раціоналістичною самовпевненістю, претензією на загальнолюдськість, звідси й притаманна йому, постмодернізму, скептичність щодо будь-яких систем та ідеологій, яка вибудовується в певне розвінчування тих самих систем, ідеологій, ієрархій цінностей. У цьому

контексті можна згадати ранню романістику Юрія Андруховича: розвінчання культу поета у першому романі, який викликав неабиякий резонанс, «Рекреації» (1992), деконструкція радянських міфологізованих цінностей та атрибутики в процесі розвитку дії у романі «Московіада» (1993).

Подальші спроби з'ясувати специфіку українського постмодерного дискурсу у 90-х роках призводять до розгортання тривалої дискусії на сторінках академічного літературознавчого журналу «Слово і Час». Участь у ній взяли не лише відомі літературознавці (Наталя Шумило, Тамара Гундорова), а й самі письменники (наприклад, Наталка Білоцерківець), на той час критики-початківці (Ігор Бондар-Терещенко, Євген Баран, Іван Андрусак, Ростислав Семків та інші). Міркування щодо особливостей українського постмодернізму, його світоглядних і стильових маркерів різновекторні, проте спільні риси, беручи до уваги погляди Таміли Кравченко, Лілії Лавринович, Ростислава Семкова, бачаться такими, що заперечують трагізм світосприйняття за рахунок гри, іронії, стьобу й епатажу (між іншим, всі ці риси визначив й у своїй напівіронічній передмові до «МУЕАЛ» Юрій Андрухович, надаючи українському постмодернізму такі означники, як варіативний, вторинний, фемінізований, юнгівський, новоневротичний тощо). Показовою у зв'язку з цим є творчість Олександра Ірванця періоду існування літературного угруповання, що виникло на засадах бурлеску й карнавалу, «Бу-Ба-Бу». Наприклад, його стьобовий «переспів» Сосюриного ліричного твору «Любіть Україну» – «Любіть Оклахому! Вночі і в обід, / Як ньеньку і денді достоту! / Любіть Індіану! Й так само любіть / Північну й Південну Дакоту».

Авторські бачення українського постмодерного дискурсу маємо й у дисертації Ірини Старовойт «Український постмодернізм у критичному та художньому дискурсах кінця ХХ століття» (2001) (вважає, що український постмодернізм – це стилесвідомість, що бере свої початки з бароко), монографіях Тамари Гундорової «Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн» (2005) (переконає, що в Україні посмодернізм стає рефлексією та завершенням українського модернізму, звертає увагу на типологію постмодерного героя в українській літературі: бездомний, нарцистичний, шизофренік-коханець, філософ-самоук тощо), Ярослава Поліщука «Література як геокультурний проєкт» (2008), де наголошується на неповноцінному розвитку українського постмодернізму. Проте говорити про остаточне утвердження-становлення ще зарано, адже дискурс не вичерпав себе повністю, на підтвердження цьому є праця на витворення літературного продукту покоління двотисячників – Богдан-Олег Горобчук, Олег Коцарев, Григорій Семенчук, Дмитро Лазуткін («так ніхто не кохав... / твій сосюра збрехав») та інші, що продовжують «паразитувати» на вже недіючих механізмах постмодернізму, який виконав функцію регулятора культурного простору в посттоталітарну добу (90-ті роки).

Пропонований посібник – це авторський ракурс на актуальні твори й імена в постколоніальному просторі української літератури. Її дослідження на сучасному етапі розвитку літературознавчої науки – це пошук гідного матеріалу, який би задовольнив своїм фактажем як теорію літератури, так і літературну критику. Останнє часто виступає не надто об'єктивним мірилом речей, через що цінновартісна складова літературних творів залишається під сумнівним знаком питання. Динаміка розвитку словесного мистецтва вказує на такий фактор, виходячи з продукту на полицях книгарень, як попит масового читача. У контексті цього можна пригадати видавництво й мережу книгарень, що активно розповсюджували свої накладі в 2000-х, «Клуб сімейного дозвілля», яке за останніх два десятиліття вивело на літературну «арену» ряд письменників, на кшталт Люко Дашвар, й активно долучало до співпраці відомих авторів – Сергій Жадан, Василь Шкляр, Любо Дереш. Їхні накладі значно перевищують малотиражні видання визнано «елітарних» письменників. Отже, сучасний літературний процес слід розглядати з таких позицій (критеріїв). По-перше, твір, який заслуговує на почесне звання зразка сучасного мистецтва, має відбутися детальний і прискіпливий акт аналізу літературною критикою. Не важливим при цьому є те, як твір оцінено – високо чи низько. Жваве обговорення може виникнути довкола будь-чого, але це не означає що текст є мейнстримним, що вказує на його швидке занедбання. Тут доречно згадати неоднозначно оцінюваний роман Ліни Костенко «Записки українського самашедшого». Відгуки Івана Дзюби, Юрія Винничука, Олега Барлога та інших, які виокремлюють, з одного боку, якісно художній бік роману, з іншого, його змістову непоказовість, публіцистичність. Звідси й міркування Юрія Винничука: «Ліна Василівна взялася за щось таке, що подвигати неможливо, бо з публіцистичної точки зору – усе це вторинне і давно зрозуміле: сидимо у лайні по вуха». По-друге, варто виділити те, що відповідає загальносвітовим мистецьким тенденціям, й те, що є суто вітчизняним. На доказ: виокремлений французьким експресіоністом Мішелем Уельбеком концепт «світу як супермаркету» у 2000-х роках «діє» й в українській літературі, йдеться, наприклад, про творчість Олега Солов'я; концепт «життя як реаліті-шоу» молодій бельгійській письменниці Амелі Нотомб частково відлунюється в літературі другої половини 2000-х (поети «нульовики»: Дмитро Лазуткін, Богдан-Олег Горобчук, Олег Коцарев). По-третє, вартісним твором можна вважати той, в якому закладено можливість для подальшого дослідження, в якому можна побачити багатовимірність проблематики, складність образного ряду, експеримент із формою (наприклад, проза Тані Малярчук). Згідно з цими критеріями систематизація творів сучасної літератури не можлива за територіальним («київсько-житомирська школа», «галицько-станіславська школа», «OST-література»), хронологічним (90-ті, 2000-ні роки) або тематичним принципами.

У центрі уваги має перебувати естетичний критерій з прийнятими, давно утвердженими, законами художності. Так, наприклад, твори Олеся Ульяненка (твори некрофільського дискурсу, якщо йти за теоретиками-психоаналітиками Нілою Зборовською, Надією Тендітною, експресіоністична проза, виходячи з міркувань критика Олега Солов'я), незважаючи на їхню скандальну відомість (причому, заборона роману «Жінка його мрії»), мають знайти своє місце серед досліджуваних творів, адже естетична категорія потворного в них набуває цікавих трансформацій, переплітаючись із прийомами гротеску, сатири, сюрреалістичних візій (рання романістика – «Зимова повість», «Сталінка», «Богемна рапсодія»). Подібної «невиправданості» може дістати й сатирично-пародійна драматургія Леся Подерв'янського. Відтак найдоцільнішим принципом розгляду явищ сучасного літературного процесу є стильовий – критерій естетичної доцільності, що й демонстровано в запропонованих у посібнику літературно-критичних і наукових текстах.

РОЗДІЛ 1

АКТУАЛЬНА ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА

Василь Махно

Поет, прозаїк, есеїст, перекладач, драматург, науковець. Народився 08 жовтня 1964 року в м. Чортків Тернопільської області. Учасник літературного угруповання «Західний вітер» (1992). Кандидат філологічних наук (1995). Член міжнародного ПЕН-клубу. Живе і працює у Нью-Йорку. Автор поетичних книжок «Схима» (1993), «Самотність цезаря» (1994), «Книга пагорбів та годин» (1996), «Лютневі елегії та інші вірші» (1998), «Плавник риби» (2002), «38 віршів про Нью-Йорк» (2004), «Cornelia Street Cafe» (2007), «Зимові листи» (2011), «Я хочу бути джазом і рок-н-ролом. Вибрані вірші про Тернопіль і Нью-Йорк» (2013), «Ровер» (2015), «Єрусалимські вірші» (2016), «Паперовий міст» (2017), «Поет, океан і риба» (2019); збірки оповідань «Дім у Бейтінг Голлов» (2015), роману «Вічний календар» (2019); есеїстики «Парк культури і відпочинку імені Гертруди Стайн» (2006), «Котилася торба» (2011), «Околиці та пограниччя» (2019), «Уздовж океану на ровері» (2020). Авторська сторінка у Facebook: <https://www.facebook.com/vasy1.makhno>

«Парк культури та відпочинку імені Гертруди Стайн»¹

Назвою цих рефлексій я хочу лише підкреслити, що розмова буде наразі не про поета Василя Махна, а про Махна у якості есеїста² – і таки насправду – у Нью-Йорку, що став його справжньою батьківщиною. Втім, ця книга есеїв та інтерв'ю все-таки підсумовується віршем. Але чомусь уся ця побутова культурологія, запакована в нібито вірш, що має назву «Гертруда Стайн», не спрацьовує й не виростає в притомну *коду* до книги, хоча саме на це, як розуміємо, й розраховував автор. Чому? Можливо, постать Гертруди Стайн не зовсім відповідає масштабам згаданої культурології, але швидше за все, вірш був вимучений, писався відверто легко – й читається так само *легко*, не торкаючись ані розуму, ані душі.

¹ Уперше опубліковано: Соловей О. Не поет у Нью-Йорку [Про есеї Василя Махна]. *Кур'єр Кривбасу*. 2008. № 218–219 (січень–лютий). С. 285–289.

У посібнику збережено авторські редакції текстів.

² Махно В. Парк культури та відпочинку імені Гертруди Стайн: Есеї. Інтерв'ю. Київ: Критика, 2006. 140 с.

Констатую перше своє відчуття цієї книги. Зазвичай тексти, написані в жанрі есеїстики або літературної критики, значно потужніше виглядають, будучи зібраними під однією обкладинкою (так завше буває, принаймні, з текстами Є. Барана). У цьому випадку виникає відчуття цілком протилежне. Більшість із цих есеїв друкувалися свого часу в періодиці, здебільшого в київській *проамериканській* «Критиці», і вони мені, переважно, давно знайомі. Так от, у «Критиці» вони виглядали доволі потужно. Чого не можу сказати у випадку із цією книжкою, що претендує на певну культурологічну концепцію й, безперечно, її вибудовує – власне, це спроба витворити універсальний міт сучасного літературного Нью-Йорка. Спроба, від самого початку приречена на поразку. Чому? Із цим, як на мене, все просто – одна справа бомбити Сербію та Ірак, а інша – взяти сьогоднішнім приступом Нобелівську премію з літератури... Якщо й припустити, що Нью-Йорк є літературною столицею світу, як вважає неофіт-американець Василь Махно, то де книги американських письменників, що бодай мінімально вплинули на європейців? Таких – опісля Павнда, Еліота, Лавкрафта, Гемінгвея, Дос Пассоса, Фіцджеральда, Г. Міллера, Кізі, Селінджера, Буковські, – чомусь давно не спостерігається; а всі, щойно перераховані, є значною мірою вихованцями, а відтак і апологетами європейського літературно-мистецького модернізму чи то пак, – авангарду в його експресіоністичній частині. Постмодернізм загубив літературу американську й перекинувся до Старого світу, поступово навіязуючи стратегію ліберальної гикавки навіть літературам Франції, Росії, Німеччини – що вже говорити про різноманітних сателітів на кшталт Польщі, Румунії, Австрії, України або Туреччини?..

Наразі, під час нового прочитання доволі цікавих місцями есеїв В. Махна, у вічі кидаються елементарні незугарності, як от уже на сторінці дев'ятій, коли автор подає власну рецепцію (можливо, й перцепцію) відомого літературно-мистецького салону Г. Стейн. Подаю розлогу цитату, а потім звернуся до історико-літературного фактажу задля адекватніших коментарів: «Гертруда Стайн, довгий час перебуваючи в Парижі, перетягнула багатьох із «утраченого» покоління (салон, який був місцем обговорення нових ідей, *цілком можна назвати стайнею*, а молодих жерців модернізму – *молодими жеребцями* модернізму), і саме тому Гемінгвей мав можливість *скуштувати* паризьких голубів, *загубити* рукописи прози й книжки віршів, і це не найтрагічніше, бо одночасно він відчув повітря мистецької столиці світу – тогочасного Парижа» (курсив мій. – О. С.). Навряд чи Стейн когось власне тягнула до себе в Париж; американці, поляки, румуни, росіяни, українці, ірландці й навіть японці – самі тягнулися до мистецької Мекки того часу (Генрі Міллер наприкінці життя писав з цього чи іншого приводу: «Хто не побував у Парижі, той знає життя лише за книгами...»). Інша справа, що Стейн підтримувала морально або й фінансово лише деякого з них,

переважно художників, а серед них, безперечно, виділяла свого улюбленця, відомого шарлатана (на думку багатьох його сучасників на кшталт Моріса Вламінка) від мистецтва, Пабло Пікассо...

Головною загадкою в наведеній цитаті для мене є й залишається той факт, що салон-помешкання Г. Стейн на Рю де Флерюс американський есеїст В. Махно називає *стайнею*... А її гостей і друзів, тогочасних модерністів – *молодими жеребцями*... Якісь дивні зоотехнічні асоціації! І якщо у випадку із Пікассо, можливо, есеїст і має певну рацію, то що стосується іншого частого гостя салону, Анрі Матісса, тут я маю серйозні сумніви. Не виглядав жеребцем і Гемінгвей, будучи вічно голодним, – зокрема й до літературної праці. Старіючого та майже сліпого Д. Джойса (цікавий психологічний портрет якого подає Е. Гемінгвей у романі «Свято, що завше з тобою»), – навряд чи можна назвати *жеребцем* та ще й молодим; аналогічно ситуація виглядає, скажімо, із солідним та самодостатнім Блезом Сандраром, який однією рукою (іншу втратив на війні) повільно, але вправно скручував цигарки. Та й вплив Г. Стейн на Гемінгвея, про який вона так чимало й завше менторським тоном розводиться в своїй «Автобіографії Аліси Б. Токлас» (1933), навряд чи був аж настільки вагомим – принаймні, у художній творчості письменника він не відбився. Лябораторний дискурс Г. Стейн у принципі виглядає тупиковою гілкою експериментальної американської прози. Дивні висновки робить В. Махно також із приводу втрачених рукописів і з'їдених голубів... Чи були насправду ті *загублені рукописи прози й книжки віршів*? – Не знаю, стосовно прози, але от на рахунок книжки віршів маю глибокі сумніви... Коли письменник всерйоз має справу із віршами, то загублені рукописи за першої-ліпшої потреби дуже легко відновлюються (згадаймо нашого В. Стуса!); за Гемінгвеем нічого такого не спостерігається. Неабияк дивує й спортивний дискурс, що з'являється вже у наступному абзаці: «У другій половині ХХ століття європейці знову опанували думи молоді 60-х, тому новітня релігія від Сартра й Камю *грала в нас, як на футбольному полі*, з подібними зрушеннями біт-культури в Америці» (курсив мій. – О. С.). А далі – гірше: «липкий мед французького сюрреалізму» незбагненим чином поєднується з буржуазним дискурсом «витонченого запаху парфумів Коко Шанель», – і разом вони (мед і запах елітних буржуазних парфумів...) – «просякали формальні пошуки молодої американської поезії», – цього твердження я теж не розумію. Бо, читаючи вірші Чарльза Буковські або Френка О'Гари, я так ніколи й не зміг, на щастя, відчути в них «витонченого запаху парфумів Коко Шанель», – натомість мені чується зовсім інший запах, власне, дух мистецького опору, субверсивності і свободи... Шкода, що *наш* есеїст плутає запахи рафінованих буржуазних брендів із емблематикою правдивого нонконформізму, що не втратив своєї прониз-

ливої актуальності навіть у наші гидотні часи. Втім, і сербський сюрреалізм у В. Махна має якусь незбагненну гастрономічну дискурсивність...

Як і *Лорка в Нью-Йорку*, який так вабить декого, зокрема й В. Махна. Мені чомусь видається, що Нью-Йорк побачив не поета, а людину, спраглу до богемної свободи, до переступу моральних або й правових кордонів тощо. Тобто, всього того, що в тогочасній католицькій Іспанії неможливо було навіть уявити – навіть у сюрреалістичних мареннях під кокаїн чи опіум. Я в жодному разі не хочу щось по-пуританськи закинути Ф. Г. Лорці, але й нехтувати цими реаліями, *приватним випадком Лорки*, навряд чи сьогодні можливо. Як неможливо пояснити творчість А. Жида, О. Вайлда або Ж. Дерріда через їх сексуальну орієнтацію, а між тим такі спроби на рівні квазіліберальної методології від недавнього часу вважаються, на жаль, майже легітимними. Стосовно Лорки й циганщини. Направду була досить плідна спроба, словами самого поета, – «злити циганську мітологію з усією мізерією сьогодення», внаслідок чого «вийшло щось дивне і, здається, по-новому прекрасне». Збірка «Циганське романсеро» (1928) є вагомим, але не єдиним етапом у становленні цього поета. Ніби відповідаючи нашому есеїстові, сам Лорка помітно дратувався з нав'язливих розмов про ромів та їх фольклор у його творчості, говорячи буквально таке: «Жодної циганщини. Тут немає ні тореадорів, ні бубнів, а є один-єдиний персонаж, якому все поступається, величезний і темний, як літнє небо. Це туга, якою просякнута й наша кров, і соки дерев; туга, що не має нічого спільного ні з печаллю, ні з нудьгою, ні з будь-яким іншим душевним болем; це швидше небесне, ніж земне почуття; андалузська туга – це боротьба розуму й душі з таїною, що оточує їх, і яку вони не здатні осягнути». В. Махно користується дещо дивним методом, коли ув одному тексті намагається протиставити долі й творчість двох доволі не схожих мистців – Езри Павнда й Федеріко Гарсія Лорки. Чому саме вони, а не Едвард Естлін Каммінгс, приміром? Утім, вибір об'єктів цілком у компетенції автора, не сперечаюсь. Інша справа – та тенденційність, із якою заходиться В. Махно навколо своїх персонажів.

Чи не найцікавіші розмисли автора пов'язані з екзотичною постаттю поета Нікіти Станеску. Саме такого кшталту мітологія, що зароджується ще за життя людини, й видовжує її історію до безкінечності, має право на існування. І я от наразі собі міркую: чому немає подібних друкованих історій про наших В. Герасим'юка й Т. Федюка, Ю. Гудзя та І. Римарука? Якись історії, безперечно, побутують, але немає кому написати про них з такою ж любов'ю і тремом артистичним, як це робить Василь Махно у випадку з Нікітою Станеску. Тож, можна вважати, що Нікіті вкотре пощастило. На відміну від наших.

А найбільше мене дивує, що в цьому метафоричному парку *культури та відпочинку* не знайшлося місця для найбільшого антибуржуазного письменника

Америци – Генрі Міллера; мене напpавду неабияк дивує, що на літературній мапі В. Махна відсутні топоси Генрі Міллера. Я зовсім не хочу перетягувати ковдру уваги з Гертруди на Генрі, але – як на мій скромний розсуд – Міллер значить для становлення модерної Америци не менше, ніж Стейн, Еліот або Павнд; і вже напевне, більше, ніж Д. Ешбері та компанія інших поетів другої половини ХХ століття, які (як справедливо значить сам В. Махно) спеціально виїздили пожити в Парижі, аби причаститися духом *реального* авангарду – сюрреалізму або дадаїзму. Мене напpавду дивує, що в нашого допитливого есеїста немає бажання повештатись чотирнадцятою дільницею в Брукліні; пошукати принагідно на 182-й вулиці якихось пам'ятних відзнак, пов'язаних з місцем народження відомого письменника тощо. Я розумію, що той дансинг, у якому Генрі уперше зустрівся зі своєю другою дружиною й прототипом п'яти його романів Джун Менсфілд, швидше за все не зберігся, але: невже сьогодні можна *всерйоз говорити* про літературний Нью-Йорк, *оминаючи* постать Генрі Міллера? Виявляється, можна. А ще можна змушувати нас читати Г. Міллера російською, бо вітчизняний видавець і досі не спромігся перекласти й видати жодного його тексту українською мовою³. Мене давно мучить одне питання: чому Г. Міллер, десять років мешкаючи в Парижі одночасно з Гертрудою Стейн, так і не потрапив до її оточення? В своїй автобіографії, стилізованій під роман (це саме звідти їй відома репліка про троянду), вона його навіть не згадує. Вона йому теж нецікава, судячи з того реєстру геніїв, що вимальовується з есеїстики й прози Міллера (її немає навіть на маргіналах). Втім, Анаїс Нін або Альфред Перле так само не бували в салоні Г. Стейн. Як і сотні інших більш чи менш відомих літераторів і мистців, бо мистецький Париж у 1920–30-х роках був аж надто *перенасичений* талантами й геніями з Америци й Європи. Траплялись екзоти навіть з Японії та Китаю...

І зовсім останнє, із чим я не можу погодитись. Не думаю, що Езра Павнд, Федеріко Гарсія Лорка, Вітольд Гомбровіч, Збігнев Герберт або Френк О'Гара – це ті імена, що *«складають візуальні ряди поетичних пейзажів»*... Я вважаю, що варто говорити виключно про рельєф культури чи пак ландшафт, що має суттєву відмінність від пропонованого пейзажу. Ці речі цілком усвідомлювались ще далекими нашими літературними предками з 1920-х років, – чого вартий лише Майк Йогансен. Рельєф передбачає *зусилля* – долання або ж *навикання* (якщо за В. Стусом), але в жодному разі не пересічне споглядання, до якого зазвичай спонукає пасивний пейзаж – хай навіть і поетичний. Втім, у есеях В. Махна виникають таки справді пейзажі, а не рельєфи; винятком можна вважати хіба що історію про капелюх Нікіти Станеску, що напpавду неабияк чіпляє.

³ На сьогодні видавництвом «Комубук» здійснено такі видання творів Генрі Міллера в українському перекладі: «Тихі дні в Кліші» (2020), «Тропік Рака» (2020).

Василь Махно є, поза сумнівом, вельми цікавий есеїст (можливо, найліпший із усіх, яких маємо в актуальному україномовному просторі), зокрема й тому, що він є понад неоднозначний, – він відверто зачіпає і провокує. Він збуджує мою власну свідомість і підштовхує рухатись і сперечатись. У його есеях немає тихої течії чи болота; культурні знаки, з яких він складає власні арабески культурних пейзажів, насправді – в діялозі з іншим (читачем) – витворюють глибокий і на правду цікавий поліфонічний (ледве не контрапунктний) простір культури.

І зовсім остання думка: я, звісно, ніколи не був і, напевне, уже не буду в Сполучених Штатах, але є в мене інша (власна) впевненість: *скрегіт клітки Павнда* завше буде супроводжувати не поезію геніяльного Езри Павнда, але будь-які розмови про надлишок американської демократії (дейкують про понад 200-річний стаж тієї демократії; в такому разі мені незрозуміло, чому Верховний суд США лише в 1961-му році зняв арешт з більшості творів Г. Міллера...). Дивно, що до подібної клітки американці не запакували Луї-Фердінана Селіна; втім, його таки запакують до в'язниці трохи пізніше, у Данії, – разом із найвірнішим його товаришем, котом Бебером. Причому, безпосередньої (доведеної документально!) співпраці з нацизмом не виявили ані Павнд, ані Луї-Фердінан із Бебером... За що ж тоді вони сиділи по дурках і тюрмах? – відповідь досить проста й злободенна: вони дихали просто відчутно іншим повітрям, аніж уся гівняна американська демократія; власне, тривогою за той невідворотний фінал, що чекає на людство й на кожного з нас зокрема уже невдовзі.

Олег Соловей

Поет, прозаїк, есеїст, літературознавець. Народився 21 лютого 1970 року у м. Шахтарськ Донецької області. Засновник і головний редактор літературно-художнього альманаху «Кальміус» (1998–2006). Співзасновник Проекту актуальних дискурсів «Простір Літератури» (2016). Засновник і співредактор наукового альманаху «Стусознавчі зошити» (2016). Кандидат філологічних наук (2000). Закінчив філологічний факультет Донецького університету. Викладач Донецького національного університету імені Василя Стуса. Автор поетичних збірок «Місто» (1998), «Маргіналії» (1999), «Фієста інфікованих» (2000), «Осінній хадж» (2001), «Камінний шепіт» (2002), «Аль Катик» (2004), «Конуси і дирижаблі» (2006), «Живі і Мертві» (2007), «Час убивць» (2013); прозових книг «Танок, який виконують всі дівчатка» (2005), «Ельза» (2010); книг літературної критики «Атоми і Порожнеча» (2012), «Оборонні бої» (2013), «Оргазм і відчай» (2017), «Утрачений погляд» (2018). Учасник літературного угруповання «OST» (1999), член АУП (2000). Детальніше на авторському сайті: <https://www.oleg-solovey.com/>

Варвара Чорна

«НЕП»

(Про сучасну літературну містифікацію)⁴

я жєнщина амазонїї

лише спробуй

буржуй

зачєпи

чорний ворон і чорне волосся

і плоть моя – синій пожар

я – жєнщина амазонїї

я дихаю смертю

Варвара Чорна «Амазонія»

⁴ Уперше опубліковано як наукову працю: Пуніна О. Варвара Чорна як літературна містифікація. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. Вип. 18. Донецьк, 2012. С. 126–138. Як складова цілого містифікаційного проекту «Варвара Чорна» текст є у виданні: Чорна Варвара. НЕП: Збірка віршів. Вінниця: Простір Літератури, 2020. 44 с. URL: https://efa4a85d-eacc-4390-8c5b-e9f8a4eccecf.filesusr.com/ugd/27809c_4dd73a8c03b84ed9b3e917f9457edf5d.pdf

Не чіпайте,
 Не чіпайте мене сьогодні.
 В моїй душі вогонь,
 В моїй душі –
 Відблиски
 Тисячолітніх змагань...
 Юліян Шпол «Не чіпайте...»

Про чоловічу спроможність українського авангарду в історико-літературному контексті останніх десятиліть висловлено напрочуд потужно і доволі по-зграбному. Ціла когорта літературознавців кількох поколінь (З. Голубева, М. Сулима, О. Ільницький, М. Шкандрій, Л. Сенік, В. Мельник, Г. Черниш, С. Павличко, Р. Мельників, С. Матвієнко, Н. Іванова, Л. Кавун, Н. Бернадська, О. Журенко, Я. Цимбал, С. Захаркін, О. Сінченко, О. Боярчук, О. Соловей, Ю. Данькевич, О. Філатова, О. Ушкалов та ін.) якісно випрацьовується на ствердження цього космосу колосальної фалосної енергетики, що, власне, і формує нереалістичну – футуристичну, експресіоністичну, сюрреалістичну – складову української літератури 20–30-х років ХХ століття. Така увага до чоловічого простору цілком слушна, враховуючи ту потугу імен – Михайль Семенко, Гео Шкурупій, Микола Хвильовий, Майк Йогансен, Нік Бажан, Юліян Шпол, Олекса Слісаренко, Дмитро Бузько, Леонід Скрипник, Фавст Лопатинський, Гео Коляда, Тодось Осьмачка, Євген Плужник, Олекса Влизько, Юрій Яновський, Олександр Довженко й ін. – та їхніх доробків, які наповнюють явище-добу «червоного ренесансу» сенсом.

Відтак на тлі подібного масштабу складно запримітити активні зацікавлення проявами жіночого, що, на відміну від «конфлікту між статями» (С. Павличко), опозиції феміністичного і патріархального українського *fin de siècle*, позначеного «викликом, який кинули жінки-письменниці домінуючій чоловічій традиції»⁵, у 20-х роках набувають контактування інакшого характеру – інтегративного: опанування спільної тематики, проблематики, образності, використання типових авангардних прийомів для їхнього втілення. Показовим свідченням тому є доробок «маленької поетеси»⁶ переважно, на думку Я. Цимбал, єврейської теми⁷ Раїси Троянкер, постать якої (на рівні з учасницею угруповання «Ланка-МАРС» Марією Гонтою (Галич)⁸) насамперед, але лаконічно й надмір помірною,

⁵ Павличко С. Теорія літератури. Київ: Вид-во С. Павличко «Основи», 2002. С. 78.

⁶ А судячи з «Інтимної сповіді» Юрія Смолича «Рая» (*Коментар*. 2004. Ч. 3 (березень). С. 15), творча інтеграція, взаємозв'язок промовисто виявляється і в особистому житті Троянкер – божевільна прихильність до чоловіків, стан постійної закохуваності: італієць-приборкувач тигрів, Володимир Сосюра, Панаїт Істраті, Юрій Смолич...: «...була Рая віртуозом розпусти і еротичність її була феноменальна: її фізичне бажання, здавалось просто сотилось з її маленької істоти...» (с. 15).

⁷ Цимбал Я. Раїса Троянкер. Из двух збірок. *Коментар*. 2004. Ч. 3 (березень). С. 14.

⁸ Творчість цієї мисткині-прозаїки навіть стала об'єктом розгляду в дисертації О. Воронцової «Особливості творчості Марії Галич у контексті літературної організації “Ланка” – МАРС» (Київ, 2004).

і беруть до уваги фахівці українського літературного авангарду, утім, не без своєрідного прагматизму. Зокрема, С. Матвієнко констатує: «Ім'я Раїси виринає час від часу з глибини літ, і щоразу, ясна річ, причиною стає та ж «модна тема»⁹ (йдеться про звернення до завше спокусливого мотивного комплексу еротичності в художньому творі, зокрема ця практика властива молодим літературознавцям і водночас представникам покоління так званих двотисячників у літературі, наприклад, О. Коцареву, Ю. Стахівській). Інтегративний характер контактування чітко простежується на прикладі ліричного твору «Капітан і китайка», в якому банальна тема любові зростає на суто футуристичних мотивах (див. приміром, «Захищай Китай», «Пісня зарізаного капітана», «Переможець Дракона» Гео Шкурупія) екзотичного в синтезі із буденним (він – капітан, вона – китайка; їхні стосунки компенсують велич першого й ницість другої): «Капітане, любий капітане! / Спогад мій – розсипане намисто. / Наші ночі – наче віскі п'яні, / Наші ночі духмяні, як пристрасть. // У задусі тьмяного Гонконгу, / У таверні «Зустріч і розстання» / Під виття розпачливого гонгу / Я тебе побачила, коханий»¹⁰.

Проте остаточно вписати в історію українського літературного авангарду жінку-письменницю (наразі не тільки про більш-менш відому й доступну окремими творами Раїсу Троянкер чи Марію Галич, а й учасниць панфутуристичного руху Зою Чайковську, дружину Гео Шкурупія Варвару Базас, Б. Степанову, Пинькову¹¹, імена яких добряче викреслені з історії українського футуризму, а й відтак авангарду загалом, на відміну від росіянок Єлени Гуро, Єкатери́ни Нізен, Марії Синякової, Вери Інбер) як потужну одиницю, фахову й технічно майстерну, спроб не робиться. На цьому наголошує й автор статті «Знекровлений український футуризм: Варвара Чорна під впливом чоловічої експериментаторської гвардії» О. Пуніна¹², що вдається до прочитання невідомої широкому загалу збірки футуристичних віршів «НЕП» не менш невідомо-загадкової драматургії поетки *Варвари Чорної*, яка вперше з'явилася на сторінках літературно-мистецького альманаху «Кальміус» (число перше за 2005 рік)¹³ з передмовою – літературною силуеткою місцевого дослідника Леоніда Скрипника¹⁴.

Викликає певну пересторогу той факт, що з іменем цієї поетки-футуриста стикаємося чи не вперше, адже жоден солідний фоліант, вузькоспеціалізована стаття (крім зазначеної О. Пуніної) зі створення-писання історії українського футуризму жодного разу не згадує ані Варвари Чорної, ані Варвари Чернової

⁹ Матвієнко С. Берег літератури. Коментар. 2004. Ч. 3 (березень). С. 14.

¹⁰ Троянкер Р. Капітан і китайка. Бюлетень авангарду. Харків, 1928. С. 15.

¹¹ Поодинокі згадані в монографії О. Ільницького «Український футуризм 1914–1930» (Кембридж, 1997; Львів, 2003), але не більше.

¹² Пуніна О. Знекровлений український футуризм: Варвара Чорна під впливом чоловічої експериментаторської гвардії. Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. праць / редкол. М. Х. Гуменний та ін. Вип. 26. Київ: Акцент, 2007. С. 472–479.

¹³ Чорна Варвара. НЕП. Кальміус. 2005. Число 1. С. 84–91.

¹⁴ Скрипник Л. Про Варвару Чорну (Чернову). Кальміус. 2005. Число 1. С. 82–83.

(яка, між іншим, аж ніяк не пов'язана з футуристом Леонідом Черновим¹⁵ (автонім – Малошийченко)). Можливо, все цілком закономірно, якщо йти вслід переконливій (факти біографії футуриста підібрані впевнено впливові – народження в родині залізничника й вчительки (трохи не за Гео Шкурупієм), навчання у приватній скульптурній студії Елеонори Блох у Харкові, відвідування Агітаційних майстерень Бернарда Кратко, студіювання у ВХУТЕМАСі (Москва), поява на виступах Володимира Маяковського в Політехнічному інституті, захоплення абстракціонізмом, знайомство з творчістю українських футуристів, особисті контакти з деякими із них¹⁶; а смерть поетки «виконана» в дусі тієї епохи, що з відстані часу сприймається досить екзотично й екстравагантно), хоча й малогабаритній (треба думати не з провини Л. Скрипника), силуетці автора публікації в «Кальміюсі», що твердить про машинопис, переданий на початку 70-х років його батькові Андрієм Юхимовичем Андрієнком, учителем української мови, мати якого «була особисто знайома із Варварою Черновою, що прибрала псевдо Варвара Чорна на початку 1920-х років»¹⁷.

Якщо прийняти на віру цей факт про першодрук, першопояву імені поетки, то можна вповні погодитися з Л. Скрипником та О. Пуніною й стверджувати про доповнення «до осмислення історії українського футуризму»¹⁸, про зроблений «незайвий крок у дослідженні проблеми українського та світового авангарду»¹⁹, враховуючи специфіку ліричних творів Варвари Чорної – передовсім, експеримент із чужими текстами та їхніми структурними компонентами – як художньо-літературними (Павла Тичини, Володимира Сосюри, Юліяна Шпола, Михайля Семенка) так і біографічними (обіграні елементи з життєпису Михайля Семенка, Гео Шкурупія).

Утім вкотре піддаємо висловлене сумніву, адже регіональна література доволі активно, най і в профанному вигляді, вивчається місцевими крає- та літературознавцями, самі твори часто з'являються на сторінках периферійної періодики, але ім'я Варвари Чорної (Чернової) не зафіксоване в каталогах Краматорської міської публічної бібліотеки ім. М. Горького, не відбите в книзі краматорської дослідниці Н. Лапушкіної «Українське письменство Краматорська»²⁰, ані занотоване на сторінках газети «Краматорська правда» (до того ж виникає питання, чому краматорський поціновувач творчості поетки не розповсюдив інформацію про неї в ширших колах, а тільки скористався гостинністю донецько-

¹⁵ Див. про нього детальніше: *Мельників Р.* На розі бур театру бунтів. Штрихи до портрета Леоніда Чернова Малошийченка. *Кур'єр Кривбасу.* 2007. № 216–217. С. 139–150.

¹⁶ *Скрипник Л.* Про Варвару Чорну (Чернову)... С. 82.

¹⁷ *Скрипник Л.* Про Варвару Чорну (Чернову)... С. 82.

¹⁸ *Скрипник Л.* Про Варвару Чорну (Чернову)... С. 83.

¹⁹ *Пуніна О.* Знекровлений український футуризм... С. 479.

²⁰ *Лапушкіна Н. П.* Українське письменство Краматорська: До 135-річчя м. Краматорська. Краматорськ, 2003. 84 с.

го літературно-мистецького альманаху?). До того ж, у передмові до «НЕПу» Л. Скрипник зазначає, що певний час Варвара Чернова працювала художником у рідному місті, але реальність цього спростувати досить просто: фонди як Краматорського художнього музею, так і Донецького обласного художнього музею не містять робіт такої мисткині, працівникам не відома її особистість.

Відтак виникає неабияка спокуса висунути припущення про літературну містифікацію в стилі двадцятих, таку позірну для самої епохи «Розстріляного відродження» в різних ракурсах – від кількатекстового (наприклад, Михайль Семенко під маскою Анатолія Цебра, М. Трирога, Валер'ян Поліщук – Микити Волока, Василя Сонцвіта, Майк Йогансен – Віллі Вецеліуса, Олексій Полторацький – Ол. Озерова, Нік Бажан – М. Буша тощо), до власне життєвого, довготривалого (ходить про Юліяна Шпола, Миколу Хвильового, Григорія Косинку та ін.).

Проте виявити ці риси містифікаційності доволі складно на рівні текстового масиву збірки «НЕП» – твори скомпоновані ритмомелодично, лексико-синтаксично та ідейно-образно абсолютно якісно в футуристичній стилістиці 20-х, а використані міжтекстові зв'язки (насамперед окремі образні структури зі збірок Павла Тичини «Сонячні клярнети», «Плуг», «Замість сонетів і октав», «В космічному оркестрі» – голоду, революції, музики шуму, ритму космосу, планетарного руху, розпачу, жаги; збірки Юліяна Шпола «Верхи», «Червона зима», «Осінні зорі» Володимира Сосюри – серця, розхристаности, недоторканности (ця пов'язаність чітко простежується у фрагментах, обраних нами для мотто), зір; візіопоезії Михайля Семенка «Каблепоема за океан» і його ліричного твору 1922 року «НЕП» – екзотичних країн, нової політики) вкотре підтверджують схильність художніх творів до контактування. Хіба викликає певний подив надмірна вага такого контактування на початку 20-х років (утім, всі ці твори, написані й опубліковані до 1924 року включно, могли бути відомі авторці, тим паче, що вона була шанувальницею, за твердженням Л. Скрипника, Юліяна Шпола та Михайля Семенка), особливо коли йдеться про факт, що стає художнім прийомом (маємо на увазі експериментальні портрети «Михайль», «Гео»), – такий хід набув популярності лишень за часів існування «Нової Генерації» (1927–1930), відтак Варвара Чорна, за умови своєї реальности, може посідати серйозну позицію в літературній історії через такий новаторський хід.

Хоча деякі міжтекстові зв'язки, помічені нами, видаються абсурдними, через це й викликають певні підозри в авторській автентичности. Маємо на увазі такі засоби, які між 1921–1922 роком Варвара Чорна не могла знати (тож і художньо обіграти), бо час їхньої появи – друга половина двадцятих, а публікації могли бути ще пізнішими. Зокрема, у творі «Тоскно» маємо рядки: «...зимно мені і страшно / контрреволюція / жовті ікла / тоскно...»²¹, слово *контррево-*

²¹ Чорна Варвара. НЕП... С. 85.

люція піддане звуковому поширенню – ужито прийом вторинного звуко-символізму, у такій формі подано провідний образ революції в поемі-пародії Едварда Стріхи (чи то – Костя Буревія, Варвари Жукової, Нахтеборенга тощо) «Пародези» (частина «Ррреволюція»): «РРРреволюцію / писати. / З тррррьома ррри-ррри! / Щоб гурррикан / ррревів / з еррреба / й ррревіли вітррри!»²², що вперше видрукувано в журналі «Арка» (Мюнхен, 1947 рік, ч. 6). Щодо граматики, то зачіпає єдиний момент – це вжитий за сучасними правописними вимогами родовий відмінок іменника чоловічого роду другої відміни – «у білу здобу *парижа*» (на початку 20-х географічні назви писалися з флексією -у, відтак й у Варвари Чорної мало б бути – «у білу здобу *парижу*»).

Не досить умотивованим виглядає і персонаж публікатора корпусу збірки віршів Варвари Чорної, що прибрав собі ймення одного зі знаних містифікаторів 1927–1928 років на сторінках періодичного органу «Нова Генерація» Леоніда Скрипника, який під псевдонімом Левон Лайн опублікував екранізований роман «Інтелігент»²³, під найменням М. Ланський теоретизував в напрямку «лівого роману»²⁴ і прийом містифікації часто використовував у своїх прозових спробах, приміром, в «Матеріялах до біографії письменника Лопуцьки (З персональних спогадів)»²⁵. Передовсім упадає в вічі вишукано футуристичний підбір фактів, через це складається враження, що написанням цього текстику займалася людина не просто філологічна, а вузькоспеціалізована, власне на періоді 20-х років ХХ століття, людина, яка, патосно беручи, кохається в тогочасному літературному побуті, поетиці доби «червоного ренесансу» і, до того ж, легко й майстерно володіє набором засобів авангардного фактурозмісту, тому може давати сміливі оцінки без конкретних аналізаторських операцій. Наприклад, такі: «Готувала до друку *книгу типово футуристичних текстів...*»²⁶ (курсив мій. – О. П.). Будь-які інші видання, зокрема й периферійної краматорської періодики, окрім «Кальміюсу», не містять матеріалів, підписаних іменем Леонід Скрипник, який, судячи з цієї невеличкої передмови, мав би бути дослідником високого рівня, озвученим неодноразово в сучасній літературознавчій науці.

Цілком можливо, що Леонід Скрипник – реальна особа, яка з тих чи інших причин пішла в небуття, проте більш притомним видається варіант про містифіковану постать разом із опублікованою поеткою, такі собі здорові розваги в демократичному незалежному організмі країни. І якби не останні пасажі з

²² Розстріляне відродження: Антологія 1917–1933: Поезія – проза – драма – есей / упор. Ю. Лаврінченко. Київ: Смолоскип, 2004. С. 399.

²³ *Левон Лайн*. Інтелігент. Екранізований роман на шість частин з прологом та епілогом. *Нова Генерація*. 1927. № 1–3; 1928. № 1–8.

²⁴ *Ланський М.* Лівий роман (До постановки питання про теорію й практику лівого роману). *Нова Генерація*. 1927. № 2. С. 34–38.

²⁵ *Скрипник Л.* Матеріяли до біографії письменника Лопуцьки (З персональних спогадів). *Нова Генерація*. 1928. № 11. С. 293–303.

²⁶ *Скрипник Л.* Про Варвару Чорну (Чернову)... С. 82.

«Одеси» Варвари Чорної – «матроси ідуть до вечірнього скверу / там сміх одеситок / бриски любови / але що я тобі про це розкажу / коли ти не бачив город у моря / не бачив найкращих у світі жінок»²⁷, що образно й композиційно (спосіб розвитку теми – у формі причиново-наслідкового періоду) відсилають до новелі божевільного американця Чарльза Буковскі «Найкрасивіша жінка в місті», що, в свою чергу, – до верлібрів головного редактора альманаху «Кальміус» Олега Солов'я (приміром, твору «ніяких віршів»: «на рахунок останнього / то зв'язок із віршами не такий уже й очевидний / але він безперечно є / варто лише припинити писати вірші»²⁸, або – «тьолка спочатку сідає на голос»: «я ледве утримався і не сказав їй / що це для мене звичайна справа / коли тьолка сідає спочатку на голос а потім...»²⁹), що зростає на симбіозі з достойної літератури Буковські, українських футуристів і не лише, то навряд чи мали хоча б якусь версію, хто насправді добудовує український футуризм в обличчі Варвари Чорної.

Тож, гіпотезу про витвір Варвари Чорної й Леоніда Скрипника Олегом Солов'єм висуваємо цілком логічно з кількох вагомих, подеколи вже й названих, деталей. По-перше, через власне поетику – вже озвучений рівень композиції. По-друге, зацікавлення (українською літературою 20–30-х років ХХ століття – творчими доробками Миколи Хвильового, Юліяна Шпола, Гео Шкурупія³⁰ та ін.) та професійну діяльність (викладач катедри історії української літератури і фольклористики, лектор із курсу ХХ століття), що межують із неабиякою смутою в бік появи ґрунтовних досліджень з українського авангарду й, зокрема, передруку творів, що після 20-х не були актуалізовані в культурному просторі (звідси й, маємо підозру, активний передрук на сторінках редагованого ним літературно-мистецького альманаху забутих імен і текстів – Юліяна Шпола (збірка поезії «Верхи»), Майка Йогансена (збірка оповідань «17 хвилин»), Гео Шкурупія (збірка поезії «Психетози»), Леоніда Скрипника (роман «Інтелігент») та започаткування серії видань у «Бібліотеці альманаху “Кальміус”» «Ad fonts», де встигли вийти вибрані твори – «Патагонія» – Михайля Семенка). Та, по-третє, що видається доволі промовистим моментом, через активні виступи на сторін-

²⁷ Чорна Варвара. НЕП... С. 90.

²⁸ Соловей О. Конуси і дирижаблі: збірка поезій. Донецьк: Видавнича агенція «OST», 2006. С. 5.

²⁹ Соловей О. Живі і Мертві: вірші 2004–2007 рр. Донецьк: Видавнича агенція «OST», 2007. С. 119.

³⁰ Приміром, його праці: Соловей О. «Українське розхитане серце»: трагічний характер роздвоєння особистості в творчості М. Хвильового та В. Сосюри. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. Вип. 1. Донецьк, 1998. С. 27–34. Соловей О. Особливості стилю новелістики Миколи Хвильового. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. Вип. 4. Донецьк, 1999. С. 171–181. Соловей О. Микола Хвильовий та модернізм української прози 20-х років ХХ ст. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. Вип. 5. Донецьк, 2000. С. 110–123. Соловей О. Про дебютну книгу Гео Шкурупія «Психетози». *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. Вип. 8. Донецьк, 2003. С. 140–155. Соловей О. Рання проза Миколи Хвильового в літературній критиці 1920-х років (з хрестоматійним додатком і питаннями для самоконтролю): навчально-методичний посібник. Донецьк: ДонНУ, 2003. 172 с. Соловей О. Футуризм і велика дуля. *Кальміус*. 2005. Число 1. С. 174–182. Соловей О. Король футуруперій [Про поезію Гео Шкурупія]. *Кальміус*. 2005. Число 3. С. 80–90. Соловей О. Юліян Шпол: Життя і творчість. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. Вип. 11. Донецьк, 2007. С. 146–160 та ін.

ках не лише редагованого ним літературно-мистецького органу «Кальміус», а й діючих у 2000-х періодичних видань («Форма[р]т», «Золота Пектораль»), під псевдонімами критиків Вальтера Драга (між іншим, ще й графіка), Ельзи Айзеншток (звернімо увагу, береться маска жінки, створено синтетичний образ – героїня з роману «Ельза» плюс радянський літературознавець Єремія Айзеншток), Льови Роттера (взяте літературне ім'я з роману Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма»), прозаїка (а часом і критика) Олега Кажана, біографії яких³¹ виглядають не менш захоплююче від життєпису Варвари Чорної.

Подібна схильність до містифікації в поточному літературному процесі могла бути потужним чинником для витворення літературної особистості іншого, попереднього, часу, особливо за умови, коли особистість витворюється цілісна й насправду приваблива – така, якою постала Варвара Чорна (Чернова) в рецепції авангарду по-жіночому Олегом Солов'єм. Принаймні, якщо не в історії українського авангардного руху 20-х років, то в явищі сучасної літературної містифікації місце Варварі Чорній гарантоване почесне, на що вказує високий рівень авторської інспірації донецького пролетарського письменника Олега Солов'я.

³¹ Див., приміром: Про авторів. *Кальміус*. 2004. Число 1(21). С. 164–166. Наприклад: «АЙЗЕНШТОК Ельза (1982 р.). Майбутній магістр філології. Літературний критик. Мешкає у Донецьку, Місті-на-Кальміусі та в деяких інших містах Ельзасу. Любить «Кальміус» та його головного редактора; не любить Забужко, Пиркало та ІБТ; не любить, коли на вулиці зима, а у книгарнях – лише якесь малоросійське лайно; любить літо і «Шахтар – чемпіон!», і не любить інакше. Дехто говорить, що вона є прототипом героїні з нової художньої прози О. Солов'я – повісті «С, с» і роману «А-й». Останнє (по-своєму) схоже на правду» (с. 164).

Василь Портяк

Прозаїк, сценарист, член Національної спілки кінематографістів України, журналіст. Народився 31 березня 1952 року в селі Кривопілля на Івано-Франківщині. Закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Автор книжок «Крислачі» (1983), «У снігах» (2006), «Новели» (2007), «Охоронителі Діви» (2017). 02 березня 2019 року письменника не стало.

«У снігах»³²

... в горах тумани сіли
а на сокільськiм сніг

гори ув'яже в клунок
встелиться по землі
це вже його фестунок –
де ж тоті москалі?

Іван Андрусяк

Минуло шість років від часу виходу цієї невеличкої опатної книги³³, й наразі цілком зрозуміло, що вона так і не зазнала належного поцінування. Та й не лише ця книга, але наразі – саме про неї та про її автора, Василя Портяка, блискучого новеліста нашого *неформного*, проте *цілком ліберального* часу. Не знаю, чи існує сьогодні більш вдячна тема для зображення й вираження *національного духу*, але *тема УПА* в сучасній українській літературі практично ще не розроблена та не прописана. Національна героїка, як не дивно, відсутня в актуальному літературно-мистецькому дискурсі. І пригадалися водночас поетичні рядки Івана Андрусяка, на позір прості, але на диво комфортні у своїй глибинно-внутрішній ретрансляції кривавих історичних подій: «ликаві ці погоди / наші вже бо-зна де / в осько по світу бродє / щось таки а знайде»...

Новелі В. Портяка зі збірки «У снігах» здебільшого акумулюють лише два мотиви – кохання та війни; часто ці мотиви аж надто тісно переплітаються, бо війна – війною, а людина продовжує жити і залишатися людиною, людина думає про майбутнє, незважаючи ні на що. Зрештою, в основі обох цих мотивів знаходяться незаперечні ідеали, а ідеал, як писав Мішель Уельбек, не знає старіння й смерті; він не трансформується і не деформується, – ідеал передається

³² Уперше опубліковано: *Соловей О.* Наші гори. Портяк. Наші хлопці [Рец. на книгу новель Василя Портяка «У снігах»]. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2012/07/06/081600.html>

³³ *Портяк В.* У снігах: Новели. Київ: Факт, 2006. 120 с.

крізь покоління без жодних змін. Майбутнє здатне постати лише з любови, в якій органічно поєднуються людське кохання та любов до своєї землі. Книга «У снігах», зокрема, про ці, колись усім зрозумілі, речі. Перші чотири новелі присвячені подіям Другої світової, які, як відомо, в українських Карпатах затримались аж до кінця 1950-х років; ці твори безпосередньо пов'язані з феноменом Української Повстанської Армії, який творили звичайні люди, що їх доля покликана стати героями; йдеться про хлопців і дівчат, які йшли у гори, аби боротися проти окупантів; не меншими героями були і їхні односельці, що підтримували вояків УПА всіма можливими засобами. Відтак можна стверджувати, що проти червоних воювала уся Гуцульщина. Цей досвід безкомпромісної боротьби за свободу не повинен безслідно зникнути у мовчазних архівах і вузькофахових працях істориків. Подібна історія варта уваги письменників і читачів, і то не в одному поколінні. (Про кінематограф хотілося б теж говорити, але такого у нас наразі немає). Героїчна історія УПА, попри наявність тритомника Михайла Андрусика, талановитої поезії Василя Герасим'юка й Тараса Григорчука, кількох новель і роману Ігоря Костецького «Мертвих більше нема», небагатьох повістей і романів інших сучасних авторів, – залишається все ще слабкореалізованою у художній літературі та белетристиці. Звідки така байдужість? Хтозна. Мілітаристика як жанр у нас животіє на зародковій стадії, якщо взагалі животіє (кон'юнктурний «шевченківський» роман Василя Шкляра у цьому контексті я взагалі не хотів би згадувати. Примітивна «стрілялка», приправлена несмачною еротикою, – це зовсім не те, про що мені йдеться наразі). Перебуваючи в постколоніальній культурній ситуації, ніхто, тим не менш, не прагне не лише зрозумілої сатисфакції та реваншу, але навіть і звичайної справедливості. Бо справедливість вимагає нарешті показати нації її реальних *героїв*, – як тих, що мають уславлені безсмертні імена, так і тих, які мусили гинути безіменними, аби не накликати помсту на свої родини.

У новелі «Гуцульський рік (На берегах старого календаря)» ми майже не бачимо оповідача, дізнаємось лише, що він колишній дяк, газда, який намагається опікуватись родиною і господарством у складних умовах радянсько-українського протистояння у Верховинському районі (вірогідно, поміж Ільцями та Красником) Гуцульщини. Події ми сприймаємо, йдучи за нотатками, зробленими дяком-оповідачем. Ці ляконічні нотатки, починаючи буквально вже з перших абзаців, занурюють читача в специфіку вікопомного комуністичного «звільнення» галичан і, відповідно, збройного опору, який чинили місцеві мешканці. Дяк робить нотатки на берегах календаря тому, що Городов (окупант на керівній посаді) «забрав «Псалтир» і зошити, що я в них співанки та казки списував. Та-же, кажу, знаєте, пане-товаришу Городов, що мені тої книжки треба, й так уже «Біблію» сте забрали, «Треба, – скривився, – із тебе тепер дяк, што із... кара-

бін. Поп твой сбежал в банду, тепер о церкві ми позаботімся». А солдати, псяюхи, вкрали тютюнець, що я насік і сушив на припічку. Прости їх, Господи!». Й читачеві одразу стає зрозуміло, з ким мали справу гуцули й чому вони обрали безнадійний, по суті, опір замість добровільного вступу в колгоспи. Варто також звернути увагу на оте дякове «Прости їх, Господи!», що стосується чужинців-злодіїв. Чи можливо людям із такою високою внутрішньою культурою встояти проти імперської навали?

Нотатки дяка вражають і своєю безпристрасною точністю, хоча йдеться про драматичні й навіть криваві події, а ще більшою мірою нейтральними інтонаціями: «На Ільцях сеї ночі завісили Йвасюка, а з Прислопа дві родини в Сибір заgrimіли»; «Вбили голову сільради в Зеленому, а з Красника вчительку з собою в ліс забрали. Кажуть, Заведія». Заведія, як розуміє читач, – ватажок українських партизанів. Як не дивно, дяк не виявляє безпосередньої симпатії до них та їхнього ватажка. Можливо, він не вірить у сенс збройного опору. Селяни втомились ховати своїх дітей, вони мріють про мирну працю на мирній землі. Зрозуміло, що це не лише позиція сільського дяка, але й нашого сучасника В. Портяка, який народився в місцевості, у якій і розгортаються події. Позиція нашого письменника – показово гуманістична. Він не береться ліпити гротескні образи ворогів, витворюючи чорно-білий протиставлений світ, хоча це було б найпростіше (саме так розв'язав цю проблему згадуваний мною письменник-масовик В. Шкляр). В. Портяк, натомість, шукає *людину*. І такою людиною в першій новелі-заспіві виявляється дяк, який ніби втримує на своїх старечих раменах усю безумну вагу тодішнього згвалтованого світу. Він спостерігає й нотує. Кожному зі святців належить нотатка про події в селі та довкола. Дяк демонструє неабияку глибину почуттів, а також демонструє майстерність у їх передачі: «Здвиження. Гаддя сьогодні в землю ховається, а людині хіба йому завидувати – нема перепочівку». І тут же, неподалік, – ніби конкретна ілюстрація вищезаписаного: «Покрова. Батьки їли квасне, а оскома в синів на зубах. Прийшли діти зі школи, а Михайлик годину упослідь, забився в кут і плаче. Давали в школі одежину бідним і з багатодітних, хотіли і йому куфасчку дати, але чоловік з району вчув, що син дяка, і наказав то». Чи потрібні коментарі? Маю на увазі, від автора. В. Портяк обрав бездоганну або й віртуозно-філігранну манеру викладу такого матеріалу. За ляконізмом постійно залишаються навіть не підтексти, а лунки криниці мовчання. Це мовчання довкола кричущої несправедливості, яку не треба випинати й розжовувати, читач залишається з цим сам на сам, і драматична нещодавня наша історія не дасть йому нудьгувати.

Попри життєвий драматизм, дяк удається навіть до доброго сільського гумору: «Луки. Забув сказати сьогодні Парасці, аби часник-лук посадила під зиму. Як бабі не напімни, то не здогадається до самого пришестья». А поруч із турбо-

тою про часник-лук – зовсім інші турботи-тривоги, занотовані на позір максимально спокійно й безпристрасно: «Найшли в Черетові сховок, але всі повтікали, тільки сестра Жвавого, що з ними була там, не умкнула від пса – догнав її в чагарях, – то розбезпечила гранату й лягла на неї. Загинув також один солдат. Упокій їх, Господи, душу!». Ось так помирали герої, обираючи смерть і уникаючи безчестя. Спокійна інтонація дяка може свідчити також про те, що героїв було чимало, до їхнього жертвності люди встигли вже звикнути. Дяк переймається лише душею. Власне, звернімо увагу, й душею радянського солдата також. І це вже не вперше, запам'ятаймо. І це, – незважаючи на наступний запис: «Дмитрія. Сьогодні капітан повіншував Дмитрика з іменинами. Перестрів коло школи й допитував за отця Ординського. “Поп, каже, бандіт, отець твій пріхвостень і ти бандеровское отродье...”». Ось так «визволителі» збиткуються навіть над малими дітьми. Батько хлопчика, знов-таки, не виявляє жодних емоцій, окрім гіркої іронії («повіншував з іменинами»). Можливо, емоції надто глибоко приховані з міркувань безпеки. Але, швидше за все, у свідомості дяка домінує його християнська етика (мовляв, не відають, що творять), тому він так стримано реагує на кривди. Майже кожен свій запис дяк починає з народної мудрости, в якій відбивається суть наступного вагомого повідомлення: «Пилипа. Буде й душі моїй піст, а не лиш тілу. (Тобто, на душу чекають додаткові неабиякі тривоги-випробування. – *О. С.*). Прийшов учора Заведія з трьома боївкарями, та й баба з ними. Бійтеся, кажу, Бога – до мене Городов, як у корчму, ходить, за «связі» з отцем допитує. А вони мені – не бійся, вже не буде, Ординський вмер у Космачі на тифус. Прости, Боже, його душу, але чи пастиреве то діло – збрійно по лісах блавучити?». Баба, яку згадав дяк у попередній нотатці, виявилась мамою Заведії, про що дізнаємося з наступного запису. Її залишено в хаті дяка під його опіку. Ось про який піст для душі йшлося. Якщо стару знайдуть у хаті дяка, загине вся його родина. Серед цих обставин стається неймовірне: дяк забуває покласти дітям дарунки від Миколая. Й чи не вперше виявляє свої емоції. Водночас, через цей випадок теплішають його стосунки зі старою: «Миколи. Забув сьогодні діточкам від святого Николая дарунки покласти. Такий мені Заведія, Бог би ‘му заплатив, дарунок залишив! А вони, сарачата, попросиналися, мац кожне ручкою під подушку, та й... по яблучку в кожній! Вже мало я в дари Николая сам не повірив, коли дивлюся – баба із запічка тихенько беззубим ротом оскиряється. І розтопився мені лід у грудях».

Нова влада радикально змінює життя гуцулів, ламаючи його вікові традиції: «У школі за коляду зацирують, а мені це тепер ні до чого»; «Маланок не було. Тепер інші маланки в білому по горах лавустять. Одні вдень, другі вночі. Смертей багато, а псалми читати нема по кому, ото як умерла стара Васильчучка з осени, то більше мене й не кликано». У нотатках дяка немає чорно-білого

поділу, є лише невблаганна реальність, якою вона була: «Водохрестя. Хто по водичку свячену, а Юричко старий – у ліси, в Костричу. Забрали Василя Юричкова уночі на вчора, а дідо, сиротисько, спозаранку, як пес, сліди по снігу розпутував. Гай-гай, чи хто коли найшов, як вони до лісу взяли...». «Вони», ясна річ, – партизани. І, якщо забрали, то, певно, з метою знищити зрадника. Таких вистачало. Хтось таки продав і дяка, який переховував у себе матір Заведії. Навряд чи це випадково, хтось побачив, як баба вийшла з хати – «погрітися проти сонечка», і – продав: «Живна середя. Баба й заховатися не встигла. Ліпила Михайликові коники з сиру, та так і залишився в затиснутому кулаці один недоліплений. Замість свічки, упокій, Боже, її душу. Відвели її два солдати за потічок і – вертаються. «Попитка, – кажуть, – к бегству». <...> О Господи, згадай же, що я ходив перед обличчям Твоїм правдою та цілим серцем і робив я добре в очах Твоїх». Людина-добродій не може втриматись між двох вогнів сього протистояння; дяк цю реальність формулює в наступному короткому записі: «Благовіщення. Вночі одні, а вдень інші. Ці – “продав!”, а ті – “банду прячеш?”». Ясно, що оповідач почувався приреченим, і в *страсну п'ятницю* робить свій останній запис, звертаючись до дітей: «Велика п'ятниця. Діточки мої, – це пишу я до вас, щоб ви не грішили! А коли хто згрішить, то маємо Заступника перед Отцем, Ісуса...». Можна лише здогадуватись, що сталося з цією мирною та високоморальною людиною...

Останній запис на берегах календаря залишив один із дякових синів, Дмитрик. Він іще вірить у швидке повернення тата, а тим часом, ніби заочно спілкуючись із ним, доповідає останні новини. Вони – не найліпші. Влада нищить людей, промиває мізки дітям і нав'язує свої фальшиві цінності. Батьки цих дітей здебільшого гинуть у горах, а матері мовчки плачуть, спостерігаючи за тим, як морально калічать їхніх дітей: «Дедику, я цей календар потихоньки сховав та й тепер ховаю, аж доки ви прийдете. Ви прийдете? Бо я в мамі питаю, а вона лиш уводно плаче, а сьогодні сварила нас із Михайликом, що ми носили свічечку на зарінок, де баба загребена. А Настуню приймали в піонери, то вона сказала, що баба була бандитка, а ви слуга опіуму і ще всякі слова. Я мамі розказав, а мама знову плакала і сказала, що добре зробила, і я тепер нічого не розумію. Вертайтеся, дедику, скоріше. Дмитрик». Василеві Портяку вдається уникнути спокус агітпропу. Він виступає, власне, мистцем, що володіє хистом передачі реального історичного драматизму, залишаючись при тому на боці високого гуманізму. Як на мене, це рідкісний дар, – як мистецький, так і суто людський.

У наступному творі «У неділю рано», що є всуціль зітканим із діалогів, ідеться про дві гуцульські родини, про двох чоловіків і двох жінок, які змушені переховуватись у зимовій криївці, бо за ними полюють військові. Причина, з погляду червоних, більш ніж достатня, – діти цих людей воюють проти окупантів.

Нудячись уже тривалий час у криївці, чоловіки вирішують спуститись у село, скориставшись завірюхою, яка неодмінно замете їхні сліди. В іншому б разі не наважились. Чоловіки щасливо повернулися назад, але на їхні сліди натрапили страшні мисливці. Між якими відбувається, зокрема, така розмова: «– А может, все же, товарищ капитан?.. – К чертям собачьим, лейтенант! Прошлый раз я двух бойцов положил, да трое раненых, а они под конец перестрелялись, бляди, в своем бункере... Приготовить гранаты! Сидоров, придержи собаку!..». Лейтенант пропонував спробувати взяти тих, хто у криївці, живими, але більш досвідчений капітан не наважується гратися з українськими партизанами у війну. Він не знає, що під землею лише четверо літніх селян і один з них читає Святе письмо, але він знає, що партизани зазвичай живцем не здаються. Тож вирішує «проблему» в максимально ошадливий спосіб. Гуцули з криївки, звичайні газди, за своїм християнським звичаєм чекають неділі як невеличкого свята, й саме в недільний ранок до них навідується смерть. Цікавий формальний аспект цього твору. Ми чуємо виключно голоси персонажів, сприймаємо світ через їхній світогляд й життєвий досвід, і зовсім, натомість, не чуємо голосу автора. Автор ніби вихопив шматок живого життя, скориставшись кінокамерою. І знову Василь Портяк є на диво переконливий у художньому сенсі, оригінальний у засобах і етично самодостатній, як гори, в яких розгортаються ці події. Людська й християнська гідність гуцулів, – це, можливо, найперше, що помічає читач у його новелях.

У новелі «Перед косовицею» письменник показав, як маленький шестирічний українець пізнає перші уроки добра і зла. Типова ситуація, окупанти на підводі привезли на впізнавання тіло забитого партизана. Обличчя забитого понівечене такою мірою, що впізнати його неможливо. Але це були люди, які ще не встигли розчинитися в одноманітності сучасного супермаркету. Ці люди майже все робили своїми руками, й кожна річ несла відбиток індивідуальності, в яку закладалась і відома дещиця любови. Найбанальніша побутова річ була освячена родинною метафізикою. Шестирічний хлопчик, навіть не бачивши обличчя забитого, із подивом зауважив, що шкарпетки на вбитому точно такі, які мама в'язала батькові в далеку подорож на Донбас. Про це малий устиг сказати, звертаючись до одного радянського вояка (напевно, кавказця: «солдат з чорними вусами, чорними гострими очима й дзьобатим носом»), який йому видався не таким, як інші, тобто добрішим і людянішим. Цей солдат поведився на правду нетипово, він сидів віддалік від інших і вирізав із корінців фігурки тварин, одну з яких подарував хлопчикові. Серед окупантів, стверджує автор, зрідка так само траплялись люди. Тоді як серед своїх було чимало іуд, як от Федько з Прислопа, який швидко зорієнтувався в обставинах і добровільно записавсь у «стрибки». Цей чужинець спочатку заборонив Федькові показувати малому понівечене об-

личчя небіжчика, аби не завдавати зайвих травм. Крім того, він одразу зрозумів, про що саме з подивом говорить хлопчик, указуючи на знайомий мамин орнамент на вовняних шкарпетках-капчурах забитого. Цей радянський солдат, до його чести, не поділився з іншими своїм відкриттям, чим і зберіг життя дружині й дітям убитого повстанця. Аби швидко відвадити хлопчика від підводи, він різко нагримав на нього: «Ану, марш отсюда!». Дитина, почувшись безпричинно скривдженою, побігла до матері: «Це було так несподівано, що Процик нараз відчув, як спині стало холодно, а по ногах побігло гаряче і мокре. Наступної миті він уже летів до перелазу. Так, що навіть не чув, чи перебирає ногами. А назустріч бігла від хати мама. З темними очима на білім лиці. <...> Мама присіла перед Проциком і все пестила долонями його обличчя, тремтячими пальцями торкалася брів, носика, уст. Проциків страх улігся, натомість пригадалося, як його скривдив добрий, здавалося, солдат, згадалися безпомічні ноги в капчурах з діркою на п'яті – і він заплакав. Сльози лилися легко і рясно, а мама дивилася сухими пекучими очима на дорогу і з грудей її добувався схожий на тихе виття стогін». На війні, і це добре відомо, навіть вояки спроможні лишатись людьми й не воювати супроти дітей, жінок і старих. І хоча це лише художній твір, мені хочеться вірити, що Левана оминула наша повстанська куля, й він щасливо повернувся до своєї родини, він того вартий. А окрема художня умовність твору полягає, зокрема, й у тому, що батька Процика, повстанця Петра, було вбито на Петра і Павла, свято, після якого гуцули починають косовицю.

Інша драма середньостатистичної гуцульської родини розкривається у новелі «Хованець». Колишній сотенний-провідник УПА «Арсен», а в наші часи *вояк у запасі*, Михайло, відвідує родину свого загиблого побратима Петра, згадуючи цілком візантійські методи чекістів: залякування мирних мешканців, які навіть не мали з партизанами жодних контактів, і перетворення їх на сексотів; снодійне в їжі для партизанів; радіоприймачі на горищах селянських хат: «Радіо-маяк, настроений на хвилю. Натиснув на кнопку – підключилося живлення й сигнал пішов. А на гарнізоні приймач. Зразу тривога – у такій-то хаті «бандери!»». Як виявилось у фіналі цієї історії-ретроспекції, був такий радіомаяк і в хаті, яку відвідували повстанці та в яку в наші часи завітав «Арсен». Відмовитись від маяка дружина повстанця Петра не мала можливості. Не увімкнути, так само було не можна. Й жінка вдалася до хитрощів, увімкнула лише тоді, коли повстанці уже пішли, ще й зачекала достатньо. І лише туга Петра за рідними та прикрий випадок призвели до чергової драми в цих горах: «Я мусила, бо від тих Кантарів з-за потоку нічо не втайш. Але я цілу годину заждала, як вони пішли...». Що найбільше підкупає у цих новелях, так це принципова відсутність спекулятивних меседжів. Звертаючись до теми кривавих подій, письменник ро-

бить вибір на користь загальнолюдського звучання цієї теми. Відверто кажучи, рідкісний та майже нетутешній випадок.

Новеля «У снігах» – також про безумство війни (в цьому випадку, Першої світової), яке порушило звичний триб людського життя («та безчесна війна забрала від хати двох старших онуків і меншого сина...»; «забрала війна хлопів, мусять діди робити деревище...»), переплітається з історією потаємного та ледве не фантастичного кохання між простим газдою Онуфрієм і заможною жінкою, яку від дитинства всі звали Княгинєю. Якось по-особливому тепло й навіть інтимно зображено побут гуцулів, без народницького етнографізму, але виважено та переконливо, можливо, навіть поетично. Власне, все починається із майстерного зображення внутрішньої суті людини, яка задовольняється малим і твердо тримається свого світу: «Війна зазимувала в Чорногорі. Звідки вона прийшла Онуфрій не знав. Десь зі світу, а пізнаний ним світ був до Коломиї, зрозумілий – Станіслав і Львів з урядниками, судами й тюрмою, ну і Відень – там сидів сам цісар. Про решту думав мало. Чув, що десь живуть у світі чорні люди – мурини, і жовті – хінці, але його навіть не обходило, як то задалеко і в який бік від Коломиї. Він знав свої гори, свій ґрунт, який скуповував усе життя морг до моргу, худобу на нім, знав коляду на Різдво, паску на Великдень і полонинський хід на Юрія. Про москалів Онуфрій не знав». У цьому короткому вступі Портякові взагалі навряд чи сьогодні знайдеться рівня. Немає в нас більше таких письменників.

Через сварку з російським офіцером Онуфрій вимушений тимчасово переховатися в горах, він і «подався до своєї зимарки, схованої серед лісів на високій Чузі». І тут зі старим гуцулом трапилося нещастя: «Трирічна Фасулька, його улюблениця, з якогось дива раптом мотнула головою, якраз коли він схилився над яслами, і вдарила в груди. З лівого боку. Якраз там, куди його колись ударило в лісі...». Обидва нещасні випадки, що траплялись із Онуфрієм, знаходили його в непоказній, але суворій праці горянина. В першому випадку він рубав смереку, а в іншому давав корові їсти. Смерть і життя – завше поруч, людині не дано розпізнати навіть власні свої шляхи. Читач спостерігає за Онуфрієм, який уже не здатний навіть підкинути дров у вогонь: «Онуфрій зайшов знадвору, важко ступив до лавиці й радше впав, ніж сів. Ватерка в печі догорала, кидаючи зблідлі за вже ясної днини племінчики. Треба б іще підкинути кілька полінець, аби нагрілося у вихололій за ніч хатині, подумав Онуфрій, але вирішив зачекати. Най трохи попустить, дуже вже болить, холера...». Напівпритомному чоловікові являється образ і голос жінки, з якою його звела колись доля. Починається їхня розмова, з якої зрозуміло, як їм не вистачало одне одного упродовж життя. Відхід Онуфрія-Буков'єна був радісним і легким, він ліг і пригорнувся до своєї Княгині, яка не забула відвідати його ув останню мить. А Княгиня у своєму маст-

ку серед іншого срібла вкотре не знайшла перстень, із яким Онуфрія поклали в труну. Невеличка порція містики нікому не заважає, куди дивнішими сьогодні виглядають людські почуття, які зовсім не зважають на час і не старіють, не слабнуть. Направду красива гірська історія. Мабуть, так у давніші часи виникали легенди.

Пронизливий твір «Цвіте ясний...» – про кохання красивих і достойних людей. А ще це твір про природу людського щастя, про несправедливість долі, бо закохані не один десяток років люди не мають можливості бути разом. Але зберігають свої почуття й насолоджуються кожною спільною миттю. Настрій твору вкотре відсилає свідомість у ледве не легендарні часи, аж настільки красиві ці люди. Не просто люди, а людський еталон. Дві останні новелі – «Охоронителі діви» й «Ісход» уже зовсім іншого тематичного та емоційного забарвлення. Тут індивіди так само протистоять агресивному соціуму, але в мирний час, приблизно в середині вісімдесятих років. На конкретний час указує у новелі «Ісход» згадка про боротьбу з пияцтвом, яка мала місце в СРСР із початком доби Горбачова та спричинилася до безоглядно-тупого винищення кримських виноградників. І знов-таки, письменника чи не найперше цікавить проблема збереження людського в людині, та не в останню чергу, – людська гідність, від якої, напевно, й залежить міра добра в цьому світі.

Якщо хтось, особливо із молодших читачів, ще не встиг прочитати цю книгу, – він мусить зробити це якнайшвидше. Книгу ще можна зустріти в книгарнях. Дух свободи і настрої виключного драматизму тримають ці вісім коротких новел у привабливій суб'єктивній цілісності, освяченій небуденною особистістю автора. Що цікаво, Василю Портякові однаково добре та віртуозно вдаються новелі і про партизанів УПА, і про бомжів середини вісімдесятих. У горах давно не стріляють, народ спить спокійно; гуцули і далі тяжко працюють, але вже для себе. У горах уже не стріляють, але тіні *героїв* і далі гуляють крутими схилами, іноді виринаючи десь попереду, ніби переконуючи, що кожен плай урешті-решт приведе на вершину, з якої відкриється фантастичний у своїй нескореній величчю краєвид. Кожен плай обіцяє свободу. Заради якої *наші хлопці* залишали батьківські хати й рушали на ці вершини, густо зарослі смереками, в яких можна було почуватись людиною *на своїй землі* й не зраджувати прадавнім формулам буття, в основі яких – найпростіші та знані з дитинства істини, від яких, можливо, й залежить тремке відчуття людського щастя.

Це, приміром, коли ти говориш зустрічній людині:

– Слава Йсу!

А у відповідь чуєш незмінне в віках:

– Навіки Слава Богу...

Маріанна Кіяновська

Поетка, прозаїк, перекладачка, есеїст, літературознавиця. Народилася 17 листопада 1973 року у Нестерові (нині Жовква) Львівської області. Лауреатка Шевченківської премії 2020 року. Закінчила філологічний факультет Львівського університету імені І. Я. Франка. Учасниця жіночого літературного угруповання «ММЮННА ТУГА». Авторка книжок «Інкарнація» (1997), «Вінки сонетів» (1999), «Міфотворення» (2000), «Кохання і війна» (у співавторстві з Мар'яною Савкою; 2002), «Книга Адама» (2004), «Звичайна мова» (2005), «Дещо щоденне» (2008), «Стежка вздовж ріки» (2008), «ДО ЕР» (2014), «373» (2014), «Листи з Литви / Листи зі Львова» (у співавторстві з Мар'яною Савкою, 2016), «Бабин Яр. Голосами» (2017), «Гематогавафа: живі перетворення» (2018), «Живі перетворення» (2020). Авторська сторінка у Facebook: <https://www.facebook.com/marianna.kijanowska>

«Дещо щоденне»³⁴

То як мені сказати, що настали
Такі часи, мов кола по воді?..
Що Слово Богом бути перестало?..
А як не Бог – нащо воно тоді?
Маріанна Кіяновська

Свого часу хороший поет Андрій Охримович визначив проблемність *усього* *суцього* *довкола себе і не лише* топографічно-кодованим поняттям «Замкнутий простір», маркуючи ним (що цілком логічно) назву корпусу власних поетичних текстів і маючи на увазі всього-на-всього *фокус*, проблемність, пов'язану з метафізикою місця, з екзистенціалом перебування-тривання-буття. Все це доволі складно. Хтось визначає ту саму проблемність, виходячи з розуміння *місця й часу* в їх синкретичній єдності, як от Сергій Жадан, – «Сезон у пеклі» (назва поетичної добірки в «Кур'єрі Кривбасу», що цілком вірогідно може поширитись на всю найближчу поетову збірку); інші ж акцент своєї уваги переносять передовсім на *час* і його важкостравну *семантику*, як-от автор сих рядків (не видана допіру збірка поезій «Час убивць»), або на час і потаємні інтимні його прикмети, як-от Маріанна Кіяновська у глибоко інтимній збірці «Дещо щоденне»³⁵.

На сьогодні Маріанна Кіяновська представляється мені найбільшою українською поеткою, – попри те, що існує ще декілька інших, вартих найпильнішої

³⁴ Уперше опубліковано: *Соловей О.* Молитви на щодень [Рец. на поетичну збірку Маріанни Кіяновської «Дещо щоденне»]. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2013/02/05/073606.html>

³⁵ *Кіяновська М.* Дещо щоденне: Збірка поезій. Київ: Факт, 2008. 64 с.

уваги: Г. Крук, М. Савка, Б. Матіяш, А. Малігон, А. Миколаєнко... Найбільшою я її визначаю внаслідок надзвичайно серйозних її стосунків із поезією, невпинною працею над формою й стилем, які у випадку Кіяновської наближаються до можливого *ідеалу*. Принаймні, серед численних поеток генерації 2000-х немає жодної, рівної М. Кіяновській. Зізнаюся, колись давно, в році 1999-му, я побачив у ній доволі слабку авторку – як за технікою, так і за експлуатованими нею на той час античними культурогемами. Ще більше зміцнила таку мою думку слабка збірка сонетів, видана добродійником у Німеччині. Я і наразі не змінив своєї думки про тогочасну творчість авторки. *Справжню* й відчутно *нову* Кіяновську я вперше побачив у цікавому проєкті *на двох*, у поетичній книзі «Кохання і війна» (2002), яку вона видала разом із Мар'яною Савкою. Вже перші прочитані рядки привертали увагу і тримали її до останньої сторінки:

Історія вбивць – як остання межа неприбулих
 Безумств і безумців, і спраглих зачаття жінок,
 Бо виміри рани інакші, ніж виміри кулі,
 А куля під осінь суха, як кленовий листок.

Господи, – подумалось тоді, – нарешті! Це саме те, чого так бракувало українській жіночій поезії. Пригадую, був приємно вражений новою якістю творів львівської поетки, й відтоді намагаюсь уважно стежити за її творчістю. Збірка «Дещо щоденне» є *дещо* очікуваною у своїй християнській емблематиці. Ці вірші звучать, як міні-сповіді; звучать, як модерні міські молитви; як духовні апеляції, зрештою, за нездійсненням чи пак, ґрунтовно втраченим і призабутим. Вони також болять як рани, і кривавлять, неначе стигми, викликаючи й такі от небуденні асоціації. Вони печуть ліричній героїні вже тут і тепер. Утім, вона не волає, жодної істеричної нотки не чути; натомість вона промовляє заледве не пошепки та з помітною гідністю. Подібне письмо викликає не так співчуття, як повагу, здивування і радість – за неї, за авторку, за поезію, як на правду помітну й вагому ділянку тривання людського духу. Виявляється, і сьогодні можна мислити і відчувати всерйоз, без нарочитої гри, без циркової еквілібристики, без фокусів і фальшування. Уже перша поезія збірки задає відповідний настрій і містить провідні її мотиви; інакше говорячи, задає поетикальні параметри, які надалі лише міцнішають і розгортаються, набуваючи все нових і нових обертонів, затоплюючи всі можливі топоси людської екзистенції. Тієї екзистенції, що, хоч і є дискретною у випадку кожної окремої особистості, але яка водночас є безсмертною завдяки можливостям мистецтва:

Вода Йорданська тяжча, аніж води
 Смиренних рік і намірів благих.
 Я доросла до страху і свободи

Приймати страх воістину – як сміх.
Як благодать. Як право мати рану,
Щоб біль животворив. Щоб був, як цей
Ковток води найтяжчої – з Йордану...
... Я ж – недоріка, майже як Мойсей.
То як мені сказати, що настали
Такі часи, мов кола по воді?..
Що Слово Богом бути перестало?..
А як не Бог – нащо воно тоді?

Поетика теперішньої Кіяновської, інтертекстуально беручи, чи не повністю ґрунтується на Святому Письмі; саме цей, анітрохи не модерний, дискурс дозволяє авторці бути напрочуд переконливою та, водночас, насправду актуальною, себто – сучасною та живою. І це, воістину, дивовижа. Не можна не зауважити і лікувально-терапевтичні властивості цієї поезії. Вірші якимось не зовсім збагненним чином впливають на читача, ніби «конструюючи» чи пак кшталтуючи (налаштовуючи) читацьку психіку *під себе*. З одного боку, для лірики – це нормально, але саме *такої* лірики в нашому часі все менше й менше. В сучасному літпроцесі домінують автори, яким немає чого сказати (за А. Шопенгавером, це – люди, позбавлені стилю); поети, яким не дано ретранслювати найвагоміші людські почуття та емоції; адже, вони на них зовсім не розуміються. А засилля *краденого верлібру* в молодій поезії заледве не загрожує самому існуванню української лірики. (І марно Остап Сливинський іронізує десь у куточку з цієї моєї думки; поїздка на книжковий європейський ярмарок може врятувати хіба що його та подібних до нього «поетів», але ж ця поїздка не має жодного стосунку до української поезії). У такій ситуації ліричний дискурс М. Кіяновської відіграє ще й додаткову *оборонну* роллю, виростаючи до масштабів певного мистецького *камертону*. Той, хто здатний це зрозуміти, відтепер відчувається більш-менш у безпеці, маючи цілком чітке уявлення про притомність поетичних зразків. Невимушеність і природність інтонацій М. Кіяновської, окрім того, що просто дарує насолоду від узаємнення з її текстом, може декого ввести в оману: може з'явитися відчуття, що *так* писати здатний заледве не кожен. Насправді ж, підозрюю (майже впевнений), що за цією позірною невимушеністю і простотою – багато праці, причому не так версифікаційної, як душевної. Зрештою, все геніяльне буває простим, але, все-таки, варто бачити, а відтак і усвідомлювати всю *реальну* складність такого письма. Швидше за все, щедро оплаченого драматизмом власного існування; драматизмом, який неможливо не зауважити, позаяк лірична героїня цих віршів аж надто відверта із читачем, аж надто широко вона відкривається. Хто вміє читати, той прочитає:

Після смерті важчає утричі
 Кожне слово у моїх руках.
 І темніють очі на обличчі,
 Наче чорні вишні на снігах.
 І стає дорогою прожите,
 Поки непрожите настає.
 І лягають, мов хрести на квіти,
 Два зітхання – і одне твоє.

Збірка «Дещо щоденне» представляє на читацький розсуд передовсім інтимну лірику, – ліричні свідчення щоденної радості і щоденного болю ліричної героїні. Мабуть, так лише й буває, коли йдеться про автентичність передачі мистецькими засобами чийогось конкретного буттєвого пекла. Граматична деформація лише увиразнює деформації душевні, творячи високу духовну напругу: «Він умирав її. А я тебе чекаю. / Це тяжче, аніж смерть, бо смерть – то тільки сон. / За колами вогню – останнє коло раю. / Будь радісний мені. Будь світлий, як Ясон. / Години – то вода, укинута у море, / По білому піску розсипані, як сіль. / Він умирав її – і так, як ти говориш, / Я дихаю тебе, бо то уже не біль». Не знаю, хто міг би лишитись спокійним, зустрівшись із таким рядком: «Чуєш? – з моїх легень білі птахи кричать!». Вірші М. Кіяновської, напевно, – щасливий випадок української жіночої лірики. Постать ліричної героїні від вірша до вірша тоншає, прозорішає разом із самим її голосом, що зливається з болем, перетворюючись на біль, витворюючи якусь несподівану органічну якість, у якій фізіологічне постає невід’ємним від духовного. І немає вже сенсу в окремому розгляді цих метафор і алегорій, – вони недоступні стильовому аналізу, чи пак вони вищі за нього, бо сенс відбігає й ховається в крик ураженої людської душі: «Кричатиму, як риба над водою, / Ховаючись в повітрі від усіх, – / І задрижить лускою золотою / Мій біль пекучий, тяжчий, аніж гріх. / Моя рука, моя ріка, що стигне, / Біліші нині більше, ніж завжди... / Прийми, поклавши стигмами на стигми, / Бо я уже покують сліди...». Високий талант поетки забезпечує текстам неабияку *реальність* (але не реалістичність) емоцій та думок, а ще – можливість їх верифікації з огляду на будь-які, навіть і найскладніші випадки читацької рецепції:

Вогонь чорніє. Хочеться вмирати.
 В цій тиші – тільки ти і я. І Бог.
 Й немає ради, як немає зради,
 Є тільки небо, сказане на двох.
 Бо воля і неволя говорити
 Є правом і неправом бути вщерть.

Ми – речені на вічність, як санскрити.

Між нами – вибір смерті, а не смерть.

Загалом, цитувати Кіяновську за цією збіркою багнеться ледве чи не за кожним прочитаним віршем, але простір рецензії виключає таку можливість, та й читачеві ліпше самому звернутись до цілком доступної книги. Щойно збагнув, що назва збірки певною мірою визначає й саму її функціональність: такі вірші можна читати щодня й у будь-якому місці – у транспорті, на зупинці, вдома на канапі, у черзі до стоматолога, – вони нікому не завадять, і навіть більше, – вони здатні на деякий час знеболювати, притлумлюючи реальний щоденний біль, що є наслідком тут-буття й теперішньої нашої неможливості там-осягнення. За віршами Кіяновської – глибинна сива таїна, що на мент узаємнення з ними відкриває свої лаштунки й уможлиблює тиху й комфортну читацьку радість. *Блага вість* від М. Кіяновської сьогодні звучить приблизно так: «Бог, що перевірів вірність нашу, / Дав нам по молитві – й відпустив».

Олесь Ульяненко

Прозаїк, поет, журналіст, есеїст. Народився 08 травня 1962 року в м. Хорол Полтавської області. Єдиний лавреат Малої Шевченківської премії (1997). Автор книжок «Зимова повість» (1995), «Вогненне око» (1999; 2013), «Сталінка» (2000), «Сталінка. Дофін Сатани» (2003; 2013), «Богемна рапсодія» (2006), «Знак Саваофа» (2006; 2013), «Син тіні» (2006; 2013), «Серафима» (2007; 2013), «Жінка його мрії» (2009; 2010; 2012), «Там, де Південь» (2010; 2017), «Квіти Содому» (2012), «Ангели помсти» (2012), «Пророк» (2013), «Софія» (2015), «Яйця динозавра» (2016), «Перли і свині» (2018). 17 серпня 2010 року письменника не стало. Детально авторська біографія в книзі Ольги Пуніної «Самітний геній: Олесь Ульяненко» (2016).

«Жінка його мрії»³⁶

Роман Олеся Ульяненка «Жінка його мрії» (2006 року написання), що набув широкого розголосу 2009 року у зв'язку з заборонаю розповсюдження і вилученням накладу³⁷, провадженням судових слухань³⁸, за словами критика Ми-

³⁶ У скороченому варіанті вперше опубліковано: Пуніна О. «Жінка його мрії». Пуніна О. Самітний геній: Олесь Ульяненко: літературний портрет. Київ: Академвидав, 2016. С. 189–198.

³⁷ Книжка, видана «Клубом сімейного дозвілля» (Ульяненко О. Жінка його мрії. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2009. 272 с.), була заборонена 13 лютого 2009 року.

Сам письменник історію з романом не вважав скандальною. Зокрема, в інтерв'ю з Сергієм Шебелістом на запитання про випадковість розмов і дій довкола «Жінки його мрії» автор відповідає: «Питання якесь риторичне. У випадки я не вірю. Немає випадків. Цегла не падає просто так. Звісно, і це не випадок. Я комусь насолить. Перш за все, можна сказати, що то було замовлення. І замовлення, націлене на мене, з близького оточення. Хто саме, я знаю, але не хочу це лайно ворухити. Хай воно затвердіє, а прийде час – отримає своє. Узагалі, це важко назвати скандалом. Це подія. Ми розворушили українську літературу, яка запліснявіла, засіла у якихось окопах, над котрими почала стрибати деяка група авторів. Усі кинулися чомусь еротичу писати, хоча “Жінка його мрії” взагалі не про еротичу, не про те йдеться. Наша публіка просто не дозріла, щоб побачити щось інше» (Олесь Ульяненко: «Я не хочу робити попсу» (Одне з останніх інтерв'ю письменника) (Сергій Шебеліст, «Коло», 28 серпня – 1 вересня 2010 р.). Олесь Ульяненко. Без цензури: інтерв'ю. Київ: Махаон-Україна, 2011. С. 293–294).

³⁸ Перше слухання відбулося 21 квітня 2009 року (автор судиться із Національною експертною комісією України з питань захисту суспільної моралі). Див.: Позов Олеся Ульяненка проти Нацкомморалі щодо скасування заборони роману «Жінка його мрії». URL: <http://bukvoid.com.ua/events/bookmarket/2009/04/21/164405.html>

В інтерв'ю 2009 року з Оксаною Зьобро для «Високого Замку» Олесь Ульяненко коментує запитання щодо статусу «забороненого письменника» і визнання роману порнографічним: «Це було звинувачення на замовлення. Цим романом я комусь наступив на мозоль. На злодію шапка горить, от хтось із верхів себе у “Жінці його мрії” і впізнав... Підняв бучу. А роман – не порнографія. Це містерія, яка легко читається, де нема нічого вульгарного, навіть нецензурщини, окрім слова “підарок”. Термін “порнографія” походить від слова “графіка”: це намальований непристойний статевий акт. Таким може бути кіно, яке починається статевим актом і ним же закінчується, де нема ні підґрунтя, ні кохання, нічого... Література не має ж до цього жодного відношення. Якщо у творі є сюжет, намагання щось сказати, донести, якщо той же секс поданий красиво, – то чим це погано, де тут порнографія? Про мій твір так званий експерт “Нацкомморалі” Варвара Ковальська написала: “Художня майстерність і мовна виразність автора можуть спонукати негідні інстинкти читача, тому роман вважається порнографією”. Де в цьому сенс? Та ще й висновок цей був написаний з орфографічними помилками і з юридичної точки зору неправильно... Якщо далі мене давитимуть цією комісією, доведеться виїжджати з країни на рік-два, щоб усе вляглося. Немає у мене здоров'я на ці скандали. Але мушу довести, що мій роман – не порнографічний».

³⁸ (Олесь Ульяненко: «Вкрай не люблю писати, але змушую себе...»). URL: <http://bukvoid.com.ua/digest/2009/11/20/055121.html>.

хайла Бриниха, – це «чергова спроба примирити тваринну пульсацію стилю з холодною сюжетною диктатурою»³⁹, й – «хроніка розпаду людського матеріалу, яка засвідчує всепроникність і всюдисущість того, що раніше називали “соціальним злом” <...>»⁴⁰. Наголос критика на формально-змістовій специфіці романного тексту «Жінка його мрії», а саме осмислення теми людської деградації як наслідку зла в дії через поєднання антитетичних стильових компонентів («тваринна пульсація стилю» у сполученні з «холодною сюжетною диктатурою») відсилає до міркувань теоретика експресіонізму Германа Недошивіна, який вказував на те, що «емоційна піднесеність експресіонізму, пристрасне і тривожне хвилювання його образів пов’язане з відчуттям невлаштованості життя, що подеколи переростає в гнітюче передчуття грандіозних соціальних струсів»⁴¹.

Варіації визначених Михайлом Бринихом рис поетики «Жінки його мрії», суголосних баченню експресіонізму російським мистецтвознавцем, озвучені й у низці критичних текстів на роман. Зокрема, на думку літературного критика Кіри Кірошки, особливість прози письменника полягає в тому, що він бачить світ як дуже вразлива людина, яка «постійно відчуває натиск всесвітньої жорстокості, немилосердя», тому «Ульяненко вивертає назовні темні сторони людського буття з його непросвітними нечистотами і розкладом. Від такого роману тхне поміями і брудним сексом»⁴². У передмові Євгенії Чуприни до першого видання роману йдеться про авторське вміння поєднувати непоєднуване: «Його (О. Ульяненка. – *О. П.*) із захватом читають чоловіки, якщо вони сильні та уважні, жінки, якщо вони не боязкі й не вагітні, та діти, якщо батьки не бачать. Такої концентрованої суміші жорстокості з ніжністю, хоті з духовністю, буденності з інфернальністю, як у романах Ульяненка взагалі та в “Жінці його мрії” конкретно, ви більше ніде не зустрінете»⁴³. Із кваліфікацією «світ, що розпався» проговорюється естетично-інтенціональна система роману в рецензії Василя Куюмурджи «Резигнація смерті»: «Твір, що за суттю своєю виходить за межі пропонуваного видавцем “містичного трилера” з апеляцією до популярного жанру кіна, близький змістовно до деяких міркувань Дмитра Затонського про сучасний роман у передмові до “Бляшаного барабану” (К.: Юніверс, 2005) Гюнтера Грасса, лауреата Нобелівської премії 1999 року. Він фіксує, що “...світ більше не варто змальовувати так, як це робилося в старих романах, позаяк світ *розпався*” [с. 5]. Отакий – *світ, що розпався*, а радше – розпадається на очах, і стає предметом художнього осмислення прозаїка-Ульяненка: світ нинішнього існу-

³⁹ Бриних М. Атракціон неадекватности. *Сучасність*. 2009. Число 5. С. 194–195.

⁴⁰ Бриних М. Атракціон неадекватности... С. 195.

⁴¹ Недошивин Г. Проблема экспрессионизма. *Экспрессионизм: сборник статей*. Москва: Наука, 1966. С. 24.

⁴² Кірошка К. Відвертий брудний брутальний текст із щіпкою еротики: [рецензія на роман «Жінка його мрії» О. Ульяненка]. URL: <http://bookvoid.com.ua/reviews/books/2010/05/17/165048.html>

⁴³ Чуприна Є. Потрапити під гіпноз реальності. *Ульяненко О. Жінка його мрії*. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2009. С. 5.

вання, сьогочасних українських (київських) реалій творить подієву вісь “Жінки його мрії”. Це виразно потворне спідне-обличчя кількох прошарків суспільства: колись бандитсько скомпонованих (родина Лади та майора), а нині що висотує рештки насолоди з колишньої величі (пристрасть майора до малолітніх цнотливих блядей, пропонованих батьками й створеним для їхнього пошуку гуртом людей, Лінда зокрема); чи то капіталістично неминучих (гомосексуальні ігри капітана Величка із сином Лади, Русланом, клани-клуби трансвестито- й “фалосного” спрямування, недитячі злягання школярок-повій тощо)»⁴⁴ (курсив В. Куюмурджи. – *О. П.*). Критик, удаючись до розгляду в романі «світу, що розпався» із його ключовим смисловим маркером смерті, доходить висновку про художній світ прози Олеся Ульяненка, який є близьким до картин німецького художника-експресіоніста Едварда Мунка – полотна «Вечір на вулиці Карла-Йогана» (1892), «Жах» (1894), «Голгофа» (1900), і стрічок Девіда Лінча. «Передовсім мовиться про стильову спільність, – зауважує Васирина Куюмурджи, – виразну експресіоністичну домінанту в зображенні: сірий, темний, страшний людський потік із видовженими овочеподібними обличчями, невиразними рисами в чорній, червоній та темно-синій тональностях. Не менш близькою до “Жінки його мрії” видається і творча практика американського режисера Девіда Лінча. Передовсім спостерігаємо не списану, а опрацьовану (знову ж таки, на стильовому рівні) близькість-манеру зі стрічками “Синій бархат” (1987), “Шосе у нікуди” (1997), “Малхолланд Драйв” (1999), що епатують нерідко зсувними ситуаціями, неочікуваними кінематографічними ходами, удаваною незавершеністю, і, що головне, зоровим образом, що впливає, часто-густо, нерозбірливим, парадоксальним»⁴⁵. Крім того, «світ, що розпався» у романі Олеся Ульяненка, на думку Васирина Куюмурджи, художньо змодельований за алегоричним принципом: «Поза тим, що подієва канва із ключовим маркером смерті – невмотивована смерть Лади веде за собою низку, на перший погляд, непояснюваних (непотрібних!) убивств (Руслан, Ліза, Іва, Лінда) та переслідувань (Величко, Цапа), – покликана активізувати читацьке сприйняття, скупчивши довкола «соковитих» фрагментів зацікавленість, увагу привертають інші ракурси тексту. Себто така кількість сюжетних штрихів у вигляді «розправ» не є такою бажаною до озвученого вище трилера інтригою. Навіть так: процес повільного читання стає густим (інакше: бажаним, солодким) не при відслідковуванні вервечки родинних, сексуальних тощо зв’язків, а за умови, що відчуваєш Слово, яке так чи інакше в Ульяненка пахне смертю – не трупними смородами й фекальними масами, а тим Словом, що по-справжньому здатне бути цілим у самому собі: «Птаха повзла по синьому, зі срібним відливом склі, чорним розчавленим тар-

⁴⁴ Куюмурджи В. Резигнація смерті: [рецензія на роман «Жінка його мрії» О. Ульяненка]. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2010/08/17/072346.html>

⁴⁵ Куюмурджи В. Резигнація смерті... <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2010/08/17/072346.html>

ганом» [с. 5]. Це початок роману і, погодьмося, початок концептуальний, що закладає в собі багатий метафоричний (алегоричний) потенціал, що розгортатиметься впродовж усього текстового масиву твору. Наприклад, прийом [...], характерний для поезики експресіонізму, – зсув – неабияк увиразнює цей метафоричний потенціал роману (приміром, див. сцену, в якій майор перебуває біля трупа дружини й: “...запах паленого людського м’яса лоскотав ніздрі. Проте сексуальний голод у нього не втихав” [с. 10], танатос миттєво переключається на ерос)»⁴⁶ (курсив мій. – О. П.). Слушна заувага літературного критика про алегоричне начало роману «Жінка його мрії», побудованого за законами експресіоністичної методи (для експресіонізму є характерним «алегорично-символічне моделювання проблем людського буття»⁴⁷), стає повноцінним поштовхом до розгортання ширшого наукового контексту в цьому ракурсі.

Художнє розгортання у романі «Жінка його мрії» теми людської деградації на матеріалі життя української владної верхівки («Це роман про нову Україну, про країну без Кучми, про столичні реалії одразу після помаранчевої революції. [...] Йдеться, мабуть, про початок весни 2005-го року, першої весни після, здавалося б, радикальних і незворотних змін у житті суспільства. Втім, відчувається, що особливих змін, принаймні таких, на які й сподівалось суспільство, не відбулося. Хіба що погіршився настрій у колишніх вірних псів злочинного режиму. Якщо ж говорити про основи суспільного життя, то вони залишаються непорушними»⁴⁸ (курсив О. Солов’я. – О. П.) – висловлюється критик Олег Соловей; на його думку, це твір про аморальність влади та остаточне її безсилля) реалізується завдяки алегоричності, присутньої в творі за принципом переваги ідеї над образно-художньою стороною⁴⁹. Імпліцитний смисл ядра авторського задуму (ідеї) закладається вже в позатекстуальний елемент композиції роману – мотто: «У всіх щасливих випадках напевне знай, / що то заслуга Бога; навіть тоді, коли / світ перетвориться на порох. // Ми всі підемо, і зупинить нас смерть»⁵⁰. Сконденсовані ключові смислові маркери *заслуга Бога* та *смерть* по

⁴⁶ Куюмурджи В. Резигнація смерті... <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2010/08/17/072346.html>

⁴⁷ Брайко О. Компаративні аспекти становлення експресіонізму в українській літературі: новели В. Винниченка і мала проза Л. Андреева. *Слово і Час*. 2015. № 2. С. 22.

⁴⁸ Соловей О. Заборонена правда, або Деякі аспекти аморальності (*Ситуація українського письменника в 2009-му році*). URL: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/review/4952/

⁴⁹ Лагутина И. Н. Аллегория. *Литературная энциклопедия терминов и понятий* / под. ред. А. Н. Николюкина. Институт научн. информации по общественным наукам РАН. Москва: НПК «Интелвак», 2001. Стб. 27; Лосев А. Ф. Аллегория. Лосев А. Ф., Шестаков В. П. История эстетических категорий. Москва: Искусство, 1965. С. 237–257; Лосев А. Ф. Проблема символа и реалистическое искусство. Москва: Искусство, 1995. 320 с. URL: http://www.odinblago.ru/filosofiya/losev/losev_problema_sim/3/; Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика. Москва: Аспект Пресс, 1996. С. 61. Моклиця М. Вступ до літературознавства: посібник. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. С. 53–55.

Як переконує Марія Моклиця, високий рейтинг алегорії відновили «митці ХХ століття, зокрема експресіоністи», які «відкрили, що з допомогою алегорії можна ефективно посилювати експресію зображення» (Моклиця М. Вступ до літературознавства... С. 55).

⁵⁰ Ульяненко О. Жінка його мрії. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2009. С. 7.

суті й відбивають алегоричний характер «Жінки його мрії», що персоніфікує добро й зло (як гріх, порок, злочин), протистояння яких, на що вказує в тексті на захист роману і письменника Олег Соловей, так характерне для художньої прози Олеся Ульяненка: «Й коли влада не здатна, або просто не бажає виконувати свої функції, – справедливість торжествує зусиллями інших, але в будь-якому разі, принаймні в творах цього письменника, добро завше протистоятиме силам пекла, – і то не уявного, а чинного тут і тепер, у столичному Києві, – у нашій із вами країні. Фальшиві чиновники завше мають можливість виїхати до більш комфортних країв і країн, а нам – залишатися тут назавше, тому саме нам випадає боронити свою країну й свою мораль, – не кому-небудь, а виключно нам»⁵¹ (курсив мій. – О. П.).

Насамперед реалізація ульяненківської ідеї про божественну присутність на землі та наслідки людської гріховності відбувається на рівні образів-персонажів, яких літературна критика сприймає за схематичних, у такий спосіб підводячи до типологічних ознак експресіоністичного письма⁵². Зокрема, Василина Куюмурджи висловлює думку, що герої роману, а радше – «силуети», «складають враження липкої невиразної маси (консистенції), байдужої, відреченої, спотвореної»⁵³. Саме цю рису – схематизм у зображенні (персонажі – «клони») – помічає у романі й неприхильний до Ульяненка критик, схований за псевдонімом Максим Звичайний⁵⁴, визнаючи, щоправда, її за письменницьку некомпетентність: «<...> події роману існують у ньому лише у вигляді епічних відступів, що плавають серед рідкої і порожньої лірики коричневого кольору. При всьому великому обсягу змалювань ландшафтів душ окремих персонажів, дуже складно відрізнити душу одного персонажа від іншого – здається, що вони просто клони. З-за цих текстів визирає лише червоне око їх автора. Всі персонажі однакові, навіть ті, які мають різну стать, і це спричиняє елементарну плутанину під час прочитання. Скільки б автор не напродукував тексту, покликаного змалювати внутрішній світ героя, герої все одно, як дві краплі, схожі один на одного, а всі разом, можливо, на автора»⁵⁵ (курсив мій. – О. П.). Подібне бачення образів людей в експресіоністичному творі репрезентоване Зігфрідом

⁵¹ Соловей О. Заборонена правда, або Деякі аспекти аморальності (Ситуація українського письменника в 2009-му році). URL: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/review/4952/

⁵² Копелев Л. Драматургія німецького експресіонізму. *Експресіонізм: збірник статей*. Москва: Наука, 1966. С. 51.

⁵³ Куюмурджи В. Резигнація смерті... <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2010/08/17/072346.html>

⁵⁴ Поява цього критика пов'язана з бажанням сайту «ЛітАкцент» підвести роман у 2010 році під антипремію «Золота булька», тому «ЛітАкцентом» була опублікована рецензія на «Жінку його мрії» від імені Максима Звичайного, адже «згідно з правилами рейтингу “ЛітАкценту”, на “Золоту бульку” книги номінують критики – автори сайту “ЛітАкцент”. Для висунення на антипремію достатньо однієї пропозиції від одного критика. Висунення є анонімним для широкого загалу» (*Троскот І. Про «Золоту бульку – 2014»*. URL: <http://litakcent.com/2015/01/25/pro-zolotu-bulku-2014/>).

⁵⁵ Звичайний М. Епічні відступи Олеся Ульяненка: [рецензія на роман «Жінка його мрії» О. Ульяненка]. URL: <http://litakcent.com/2010/01/19/epichni-vidstupy-olesja-uljanenka/>

Красауером, підхід якого до експресіонізму вивчає Девід Фрісбі, щодо творчості художника Макса Бекмана: «Завдання сучасного художника – розкрити “жахливу безглуздість” зовнішнього світу. У міських ландшафтах Бекмана “Йому відкривається вулиця з усіма її жахами. Люди, чужі одне одному до глибини душі, поспішають кудись, або збиваються разом, утворивши величезні випадкові скупчення. Вони зустрічаються в різних товариствах, тиняються по каварнях, ці натовпи чоловіків, жінок і дітей, але незважаючи на їхню просторову близькість, пов’язуючі нитки між їх душами не протягаються; навпаки, кожен залишається замкнутим на собі і своїй долі... Знову і знову зображує Бекман (особливо у своїх малюнках і літографіях) цей хаос, що заповнює вулиці і площі між хиткими в повітрі будинками. Ось вони, високі і низькі, очі, повні страждання, судорожно стиснуті пальці, роти, що кричать, похитливі обличчя повій, якісь вицвілі маски, карикатурні бестії, що кружляють в одному вихорі; мото-рошина метушня, над якою ніколи не світила жодна зірка... Він відвідує кабаре, пивні і винні бари й усюди спостерігає те саме театральне дійство: і тут здійснюється хвиля бажань, йде пошук один одного, що ніколи не увінчується зустріччю, скрізь панує мішанина маячні і збитих з пантелику людських істот»⁵⁶ (курсив мій. – О. П.).

Персонажі-маса⁵⁷ в романі Олеся Ульяненка «Жінка його мрії» цілком уписуються в контекст Красауєрового коментаря малюнків Макса Бекмана з типово експресіоністичними маркерами. Йдеться про «випадкові скупчення», «натовп», «мішанину» представників владної еліти, їхні родини, коло спілкування (колишній працівник служби безпеки, майор Микола Павлович, його дружина Лада і син Руслан, капітан Величко, Іва та їхні знайомі трансвестити, гомосексуалісти, злочинці тощо), які обирають за життєві пріоритети різноманітні форми збоченого задоволення (реалізацію власних, переважно перверсивних, бажань) – наркоманія, педерастія, педофілія, копрофагія, не замислюючись про наслідки свого аморального способу життя. Із позиції Костянтина Родика, вивчення людських ілюзій як зародження, способів реалізації та наслідків здійснення бажань є наскрізною темою творчості Олеся Ульяненка. Він стверджує, що роман «Жінка його мрії» – це «<...> дослідження бажань та ілюзій сучасних українців. О. Ульяненко ставив собі ту саму мету, що і Норман Мейлер у своєму класичному романі “Американська мрія” (першодрук – 1963 р.), який сорок років тому також називали “порнографічним”. Власне, “Жінка його мрії” – це своєрідний парафраз, римейк “Американської мрії”»⁵⁸ (курсив мій. – О. П.).

⁵⁶ Фрісбі Д. Руйнування міста: соціальна теорія, мегаполіс і експресіонізм (переклад М. Філь). Ї. 2003. Число 29. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n29texts/frisby.htm>

⁵⁷ З огляду на подібне визначення слід пригадати відому драму-проповідь німецького експресіоніста Ернста Толлера «Людина – маса» (1921), в якій герої схематичні, плакатні, є рупорами авторської ідеї (URL: <http://19v-euro-lit.niv.ru/19v-euro-lit/istoriya-nemeckoj-literatury/ekspressionizm.htm>).

⁵⁸ Родик К. 10 причин не вважати Ульяна порнографом. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1460/164/51382>

Такі персонажі-маса втрачають відчуття реальності, меж дозволеного, а відтак не мають морально-етичного орієнтиру – Бог, віра в його можливості нівелюються, домінують зневага і навіть цинізм: «Чи вірив він (майор. – *О. П.*) у Бога, як вірили його батьки, діди? Він любив богослужіння в православних і католицьких церквах. Десь так, як гурман любить смакувати букетом дорогого вина. На цьому все закінчувалося, далі естетства він не рухався; так само він відчував німе, текуче й радісне захоплення від похорону. Напевне, однією з причин була та, що там траплялися гарні жінки, котрі збуджувалися, неймовірно падлюче, біля самого одра смерті. У цьому він нікому не зізнавався вголос, але правду ніде діти – такі й подібні речі розуміли всі досвідчені люди з його оточення»⁵⁹.

Згідно з законами експресіоністичної методи у письменника образ людини стискається до сукупності певних найважливіших рис, що збільшуються до максимального прояву⁶⁰. Зокрема, потворність постаті майора Миколи Павловича ефективно посилена першою гротескною сексуальною сценою в романі, в якій гіперболізоване зображення еякуляційних спроможностей порівнюваного з «вгодованим і добре доглянутим псем» персонажа прочитується, йдучи за *О. Солов'єм*, як занепад моралі, «тотальне *відчуження* в теперішньому нашому буржуазному суспільстві»⁶¹ (курсив *О. Солов'я*. – *О. П.*). «Секретарка стиснула його вуха, товсті і м'які, теплі, наче у породистого, вгодованого і добре доглянутого пса. Він тицявся обличчям у складки її костюма, йорзаючи коліньми по начищеному паркету. *Голомозий, без найменших ознак волосся на черепі*, тому вона, напевне, і взяла його за вуха. Так він мучився цим, думаючи про свої вуха, про *спітнілий лоб*, перебираючи жвавими пальцями недешеву мануфактуру її вбрання. <...> Нарешті він увійшов у неї, її гнучкі, з гострими нігтями пальці ухопили його *за звислі боки*, хоча живіт йому вдалося якось втягнути, і прутень увійшов в тугу дірочку по самі яйця, і вона розтягнула стогін, той, що справжній, не дубльований тисячу разів, не повторений, не завчений. <...> Вона кінчила першою, застогнавши голосно і солодко, а потім він увійшов у неї ззаду, сидячи на її пружних довгих гарних ногах, *пустивши тихого півня, перхнувши від задоволення*. <...> і далі її замшеві губи ухопили головку, потім ще глибше, доки член не зайшов повністю їй у рота, й захитала головою. Щоки у неї роздувалися й спадали, наче боки рибини; вона зиркала на нього рівним поглядом поверх білого живота, потім опускала очі, і язик її жваво бігав головою, а м'які подушечки пальців перебирали його яйця. *Тут він ще раз пукнув, гучніше, ніж перед тим*»⁶² – жалюгідність персонажа стає ключовим надзмістовим значен-

⁵⁹ Ульяненко О. Жінка його мрії... С. 40–41.

⁶⁰ Моклиця М. Модернізм як структура: Філософія. Психологія. Поетика: монографія. 2-ге вид., доповн. і переробл. Луцьк: Ред.-вид. відділ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. С. 92.

⁶¹ Соловей О. Заборонена правда, або Деякі аспекти аморальності (Ситуація українського письменника в 2009-му році). URL: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/review/4952/

⁶² Ульяненко О. Жінка його мрії... С. 21–25.

ням, яке виникає завдяки виділеним деталям зовнішності й фізіологічної поведінки. Внутрішньо жалюгідна подоба майора у світі, що сприймається ним за вседозволеність, бо немає жодних морально-етичних меж, і безкарність, віднаходить відповідне заняття – він налагоджує бізнес із постачання цнотливих неповнолітніх дівчаток, беручи участь у такого типу перверсії: «Дівчина стояла, широко розставивши ноги. Вона повністю роздягнена. Невеликі груди, плаский живіт, м'який випнутий лобок виголено, задок круглий і міцний, як у дорослої жінки, але трохи вуглуватий, як у незайманих. Майор сковтнув слину. Посадив дівчину у крісло, розвів ноги: одну закинув на ліве бильце, другу на праве.

– А зараз розведи губки, – сказав він.

Дівчина слухняно, але опутивши додолу порцелянові очі, делікатно розвела пальчиками сороміцькі губи. Майор поліз у матню, намацав зіжмаканого черв'яка і почав мастурбувати»⁶³. Не менш відразливий спосіб життя ведуть його дружина Лада («От так і з Ладюю. Вона котилася дедалі глибше, втягуючи сина, подруг, знайомих. Вона нюхалася з наркоторговцями, сутенерами, збоченцями усіх мастей. Потім все їй набридло і вона потрапила в якусь секту шахраїв. Вона ніколи ні у що не вірила»⁶⁴), зі смертю якої в романі запущено механізм покари, відплати за гріх, і син-гомосексуаліст Руслан: «Нарешті він сів за кермо і рушив. Рушив до Кліма, у клуб “Флора” з сауною, солярієм, косметичним салоном. Голова зробилася тяжкою <...>. Нарешті, коли ковзнув у арку, де очі наткнулися на вивіску “Флора” з двома грайливими дельфінами і ще якимсь незрозумілим завитком, він згадав про Кліма. Але збудження, відчуття зради і гріха ніяк не хотіло відкладати у нього свої яйця.

Тому в кабінеті вони механічно кинулися обіймати й роздягати один одного. Клим поклав його на спину і кінчив відразу після двох качків»⁶⁵. По суті ці персонажі-маса є алегорією морального занепаду певної частини суспільства – еліти, стаючи уособленням зла, яке в художній прозі Олеся Ульяненка ніколи не залишається безкарним. «Попри похмурість свого письма, О. Ульяненко, – переконаний Костянтин Родик, – письменник-мораліст, у чийх творах зло завжди самознищується»⁶⁶.

Процес самознищення аморальної складової у романі «Жінка його мрії» пов'язаний із антитетичним алегоричним персонажем, який виступає уособленням добра (об'єктивує в собі морально-етичні категорії⁶⁷), – Топтуном, що близький за своєю функцією до людини експресіоністичного типу: прагне зруйну-

Щодо специфіки такої сцени Олег Соловей висловлює думку, що чиста фізіологія, зображена у творі, «потибна авторові для критики чинної ситуації у міжлюдських стосунках».

⁶³ Ульяненко О. Жінка його мрії... С. 214.

⁶⁴ Ульяненко О. Жінка його мрії... С. 249.

⁶⁵ Ульяненко О. Жінка його мрії... С. 148–149.

⁶⁶ Родик К. 10 причин не вважати Ульяна порнографом... <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1460/164/51382>

⁶⁷ Моклиця М. Вступ до літературознавства... С. 53.

вати реальний світ, аби побудувати новий. Його діяльність, пов'язану з попередженням про неухильну покару за скоєне (він з'являється у різних образах – найчастіше в образі собаки, який має конотації пильності, попередження⁶⁸, – і залишає знак у вигляді синьої п'ятірні з двома лініями), літературна критика означає як містичну⁶⁹ – втручання певної надсили. «Якщо влада, яка обіцяла бандитам тюрми, не бажає виконувати своїх обіцянок, то за їх виконання беруться якісь інші, незбагненні й містичні сили, – пише Олег Соловей. – Так виникає в романі вервечка загадкових подій і смертей; і все густішає похмурий зимово-туманний простір столичного міста, вулицями й каварнями якого блукає *дехто* на прізвисько Топтун, якого багато хто бачив, але ніхто не може запам'ятати його обличчя. А ті, кого він торкнувся, лишаячи своєрідну відзнаку, невдовзі йдуть із цього світу в неприродній спосіб (або накладають на себе руки, як Маґріб, або зазнають насильницької смерті, попередньо зазнавши страшних катувань, як Руслан)»⁷⁰ (курсив мій. – О. П.). Причому цей містицизм старозавітного християнського характеру⁷¹, про що сигналізує алегоричний персонаж на ім'я Риба, якого віднаходить лейтенант Семен із колегами – чи не єдиний у «Жінці його мрії» схильний до осмислення подій-убивств, що відбуваються довкола, як складових одного задуму – покари за скоєний гріх. Риба проповідує істини Старого Заповіту: покаєння і віру. На релігійний характер як етичну традицію вказує Олег Соловей і під час аналізу останньої сцени роману, пов'язаної з лейтенантом Семеном: «Варто також звернути увагу, що дівчина, в яку герой увійшов як у гумову ляльку вже за кілька хвилин опісля їхнього випадкового знайомства в каварні, навіть не є фаховою повією. Це звичайна молода жінка, власне, дівчина (можливо, ще навіть школярка). Коли вона повідомляє, що кінчила сім разів, то герой лише запитує: скільки? Себто, скільки він їй боргує за послуги? Це питання йому доводиться повторити двічі. На що вона майже об-

⁶⁸ Собака. URL: <http://enc-dic.com/symbol/Sobaka-795/>

Приміром, слідчий, капітан Величко – коханець Руслана, бачить каштанового пса, «майже вогненного», під час огляду місця самовбивства Лади. Пізніше, перед виявленням відрізаної руки коханця на ліжку в квартирі, він знову стикається з псом: «Дорогу перебіг собака. Великий, з міцним загривком і худим задом. Собака пробіг, зупинився, глянув на нього, і Величко подумав, що бачив його десь. Але ось собака піднявся на задні лапи, виструнчився, мов обтрушуючись від води, і пішов на двох. Собака наразі обернувся і скривив морду, мерзенну, гідку міну. Капітан облизнувся. Йому видалося, що у його рот набилося вовни. Величко кахикнув, труснув головою, мовляв, такого не може бути. І коли знову подивився, то собака підтюпцем нормально біг тим боком вулиці. Він натиснув на газ і повів машину на узвіз. Він їхав з дивним відчуттям, що падає вниз, у якусь сонячну кушпелінь, де яриється яскравий морозний день» (Ульяненко О. Жінка його мрії... С. 101). Цю зустріч, із прийняттям чергової дози наркотичних речовин, капітан Величко сприйме за примару.

⁶⁹ Зокрема, сам Олесь Ульяненко, даючи відповідь на запитання журналіста Аксінї Курінної про прототипів героїв «Жінки його мрії», вказує на містичний характер роману: «Так. У головних героїв, але вони вже давно не працюють в органах. Взагалі багато реальних речей. Дещо домислене, тому що я робив містичний трилер про майбутнє, порожнє місто і як раз вгадав цю порожнечу, що зараз настала. Писав роман в 2006 році і як раз попав в 2009» (Олесь Ульяненко: «Якщо з цієї ситуації не виплутаюся, буду просити політичного притулку» (Аксиня Куріна, 18 березня 2009 р.). Олесь Ульяненко. Без цензури: інтерв'ю. Київ: Махаон-Україна, 2011. С. 210).

⁷⁰ Соловей О. Заборонена правда, або Деякі аспекти аморальності (Ситуація українського письменника в 2009-му році). URL: <http://vsiknygy.net.ua/review/4952/>

⁷¹ За Олександром Черненком, містицизм християнського характеру – типова ознака експресіонізму (Черненко О. Експресіонізм у творчості Василя Стефаника. Нью-Йорк: Сучасність, 1989. С. 17).

ражено відповідає: “Хіба що на таксі”. Ось, як виглядає насправду прірва, в якій нині перебуває так звана суспільна мораль. <...> І от, що насправду цікаво в Ульяненка. Після того, як за дівчиною зачинилися двері, його герой “поринув у спокій. Він дивився на чисте небо у вікні. Білий пух летів небом, і його можна було сплутати з хмарами. Легкими хмарами або снігом. На віконній рамі плащаниця Спасителя, світлина. Він подумав: всі страждають за щось нагальне, але не за Нього, вічного. Отже, те, що відбувається з нами, є більше ніж справедливим”. Ось у цьому фінальному пасажі й виявляється вповні суть О. Ульяненка, письменника, за його власним означенням, цілком релігійного. Власне, навіть не у релігійності та відповідній риторичній, алегоричній чи символічній суті, але вона в тій етичній традиції, яку своєю творчістю підтримує нині на українському ґрунті письменник»⁷² (курсив О. Солов’я. – О. П.).

Фактично, образ Топтуна (його функціональне навантаження – пророкувати смерть тим, хто чинить зло) використовується для вираження судження автора-експресіоніста про сповідування абсолютних морально-етичних цінностей. Доцільно звернутися у контексті цього до міркувань Галини Яструбецької: «У плані *морально-етичного* експресіоніст – це *сповідувач* абсолютних, вічних цінностей.

Нема безлічі відтінків, що роблять невлучною різницю між добром і злом, нема метафоричного серпанку, що накидається на світ і робить з нього прекрасне видиво – є чітке усвідомлення, а відтак розмежування Добра і Зла, Неба й Землі і спрямування всіх зусиль на розвиток по вертикалі шляхом викорінювання Зла.

У морально-етичній площині міститься і проблема вини й карі. <...> Голос сумління виявляє чистоту людської душі, її первосутність, повернення до якої – завдання експресіоністів.

Це повернення може відбутися тільки через смерть, яка виступає в ролі морального фільтра, а також стає своєрідним гарантом вивільнення духовної субстанції з біофізіологічного полону»⁷³. Саме Топтунові у романі «Жінка його мрії» приписано здійснити повернення первосутності людської душі через смерть як «моральний фільтр», про що йдеться у діалозі між лейтенантом і Рибою:

«– Почекай. Як тебе звати? – спокійно спитав лейтенант, підсовуючи налишту склянку чолов’язі.

– Рибою.

– Слухай, Риба, розкажеш нам, що ти знаєш про Топтуна?

– Це не твого розуму діло, лейтенанте. Він як прийшов, так і піде. Ніхто його не зупинить, доки він не зробить те, що йому треба зробити. Послали за тим не ти і не я його. І служить він не вам.

⁷² Соловей О. Заборонена правда, або Деякі аспекти аморальності (Ситуація українського письменника в 2009-му році). URL: <http://vsiknygy.net.ua/review/4952/>

⁷³ Яструбецька Г. Експресіонізм – імпресіонізм: стильова опозиція чи дифузія? *Слово і Час*. 2006. № 2. С. 41.

– Зрозуміло... Хто він: монстр, демон чи ще якась масть?

– Коли людина нічого не розуміє, то для неї все як не монстр, то демон. Ти помітив, що у нас божественне називають богохульним і навпаки. Колись і Ісуса Христа називали демоном. Хіба не правда, лейтенанте? <...>

– То ти хочеш сказати... – потрібне слово зависло на язиці у лейтенанта.

– Боронь Боже! Це один із тих, хто творить Божу волю. Більше нічого я сказати не можу. Хто я такий, щоб проникнути у Божі замисли? Повір мені, обличчя, прийде час зрозумієш, а ні – то й ліпше. Цей Гоптун, як ти його називаєш, і так вам багато чим допоміг, а то невідомо коли і чим би це закінчилося.

– Хто ж він насправді? – скроні лейтенанта налилися кров'ю і пульсували двома великими п'явками. <...>

– Напівангел і напівлюдина. Ви нічого проти нього не вдієте. <...>. – Він витягує на світ демонів, щоб їх нищити»⁷⁴. Зрештою, такий алегоричний персонаж цілком уписується в письменницьку світоглядну позицію подолання абсолютного зла.

У праці «Модуси художньої прози Василя Стуса (травматичний досвід людини та етика опору літератури)» Олег Соловей означає сенс діяльності письменника-експресіоніста як оприсутнення «проблем у їх граничній напрузі (експресії), що своєю чергою залежить не так від об'єктивного світу, як від іманентних етичних можливостей (переконань, або навіть – саторі) самого мистця»⁷⁵. Беручи за основу розуміння експресіоністичної творчості цю думку, можна стверджувати, що в романі Олеся Ульяненка «Жінка його мрії» засоби алегоризму спрямовані на реалізацію етичних переконань автора про справедливі діяння Бога щодо людства.

⁷⁴ Ульяненко О. Жінка його мрії... С. 260.

⁷⁵ Соловей О. Модуси художньої прози Василя Стуса (травматичний досвід людини та етика опору літератури). *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*: наук. збірник. Вип. 13. Донецьк: Норд-Прес, 2009. С. 330.

Степан Процюк

Поет, прозаїк, есеїст, літературознавець. Народився 13 серпня 1964 року в селі Кути на Львівщині Закінчив Івано-Франківський пединститут. Член Українського ПЕН. Автор поетичних книг «На вістрі двох правд» (у книзі: «Нова дегенерація», 1992), «Апологетика на світанку» (1996), «Завжди і ніколи» (1999); художньої прози – «Переступ у вакуумі» (1996), «Шибениця для ніжності» (2001), «Серафими і мізантропи» (2002), «Тотем» (2005), «Жертвопринесення» (2007), «Руйнування ляльки» (2010), «Троянда ритуального болю» (2010), «Маски опадають повільно» (2011), «Інфекція. Жертвопринесення. Тотем» (2012), «Чорне яблуко» (2013), «Бийся головою до стіни» (2013), «Трикутник» (2014), «Десятий рядок» (2014), «Під крилами великої Матері» (2015), «Травам не можна помирати» (2017), «Пальці поміж піском» (2020), есеїстики – «Лицарі стилосу і кав'ярень» (1996), «Канатохідці» (2007), «Аналіз крові» (2010), «Тіні з'являються на світанку» (2011), «Відкинуті і воскреслі» (2020), також автор книг для дітей. Авторська сторінка у Facebook: <https://www.facebook.com/stepan.protziuk>

«Троянда ритуального болю», «Маски опадають повільно»⁷⁶

Відновлення в українській белетристиці романізованої біографії письменника викликає одночасно і певний подив, і приємне захоплення. Насамперед з огляду на кардинальну переакцентацію сьогочасними авторами ракурсу сприйняття й осмислення письменницької постаті, аж до гіперболізації невибагливо необхідної процедури художнього вимислу, що в більшості випадків набирає альтернативної форми з епатажним начинням, варто лишень пригадати обійдений літературною критикою роман Йвана Козленка «Танжер» (про неоднозначно вишукані стосунки між Юрієм Яновським, Олександром Довженком і танцівницею Ітою Пензо) чи не менш одіозну інтерпретацію життєтворчості Володимира Свідзінського Варварою Жуковою (чи то, як стверджує Олег Соловей, ІБТ) – роман «Свідок».

Радянську потужну соцреалістичну методу штапованих класиків – Г. Сковорода в художній оцінці М. Івченка, В. Шевчука, Л. Ляшенка, І. Пільгука та ін., І. Котляревський – Б. Левіна, Т. Шевченко – Д. Красицького, Д. Косарика, М. Рубашова, О. Ільченка, П. Коваленка, А. Костенка, Л. Смілянського, О. Іваненко та ін., Леся Українка – М. Олійника, К. Граната, О. Дейча, А. Костенка та ін. – врешті-решт викорінює автор-модерніст, беручи, в певному сенсі, на

⁷⁶ Уперше опубліковано під псевдонімом як літературно-критична стаття: *Куюмурджи Василина*. Місія українського месії. *Українська літературна газета*. 2012. 23 березня. С. 5; 2012. 6 квітня. С. 7.

озброєння й продовжуючи лінію практики створення художньо-біографічної прози нереалістичного гатунку В. Петровим, Гео Шкурупієм, В. Поліщуком. У контексті цього біографічна романістика Степана Процюка сигналізує про першість осмислення українського письменника в психоаналітичному ключі. А така тактика, на мою думку (дещо однобічна, як можна закинути, проте ця однобічність насправді є стійкою не-еклектичністю, що зі свого боку дає змогу вповні адекватно реалізувати авторський задум; часто штамп однобічності нині насаджують і в літературознавстві, приміром, нападам «класичної» філології неодноразово підпадав методологічний принцип психоаналітичного прочитання художньої літератури Ніли Зборовської, яка повсякчас дотримувалася його до найменших дослідницьких дрібниць і мала рацію), є досить продуманою і вказує на бажання С. Процюка вийти за межі жанрів нарису, літературного портрета, есе-біографії, що зазвичай і лягають в основу художньої біографістики, а подеколи й абсолютно копіюються.

Від початку цей текст мав ґрунтуватися тільки на рецепції минулорічної новинки галичанина Процюка – роману про Володимира Винниченка «Маски опадають повільно» (2011). Але його прочитання потягло за собою ідею перечитати попередню художню біографію прозаїка – роман про Василя Стефаника «Троянда ритуального болю» (2010)⁷⁷. Бо, по-перше, виникла підозра щодо психологічної схожості об'єктів зображення в обох романах, а відтак, по-друге, і прагнення, переконавшись у цьому, намацавши конкретні маркери подібності, провести між ними паралель, чи то – віднайти ще один ракурс прочитання психоаналітичних версій письменників, які, на мою думку, прозоро і випукло взаємодіють – творять Степана Процюка як текст, що, є відчуття, продовжуватиме розширюватись і набувати нових сенсів. Ця взаємодія, власне, лежить у сфері спільності колосально невичерпного внутрішнього «Я» витворених образів персонажів Винниченка і Стефаника, що ретранслюються триєдиним автором-розповідачем-психоаналітиком, який на професійному рівні оперує поняттями загальної теорії неврозів, адекватно застосованої щодо яскраво виражених інтровертних психотипів.

Попервах висловлю, зрештою, і припущення, від якого годиться відштовхнутися в поясненнях, попри те, що воно має підсумковий характер. Це моє припущення стосуватиметься, можливо, первинних назв, які, з певних причин (чи то суб'єктивних, С. Процюка, чи то об'єктивних, видавнича вимога тощо) були змінені. Як відомо, саме назва художнього твору є компресованим, нерозкритим змістом тексту, конденсованою формою його вираження. Виходячи з цього, у зміст роману про Володимира Винниченка закладеними бачаться ключові се-

⁷⁷ Процюк С. Троянда ритуального болю: роман про Василя Стефаника. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 184 с.
Процюк С. Маски опадають повільно: роман про Володимира Винниченка. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 304 с.

мантичні поля, що пов'язані з лексемами місія (покликання), місіонерство (навернення до свого вчення), месія (спаситель), роману про Василя Стефаника – ритуал (дійство), месіянство / миропомазання (виконання Божої волі рятівником), чорне (гріховне), біле (чисте, божественне) – саме така семантика розгортається у часопросторі текстів й на розгортання її покликані формальні зображально-виражальні засоби, а відтак тими первинними назвами, можна припустити, є: в першому випадку – «Місіонер» / «Месія», у другому – «Миропомазання» / «Миропомазаник», «Чорне і біле». (Принаймні таке одне з перших узагальнюючих читацьких вражень). Отже, як на мене, цементує компоненти ідейного змісту романів тема божественності спасителя, що виконує своє покликання, яким, за версією Степана Процюка, є український письменник Винниченко, український письменник Стефаник.

Утім оця божественність, вибраність, виключність має виразну психічну інакшість (за інших умов не відомо, чи обрав би автор за об'єкт художнього опрацювання саме Винниченка й Стефаника), що зростає із законів компенсації – почуття неповноцінності, яке дає поштовх до компенсаторної діяльності та досягненню надрезультатів.

Історія появи, становлення-формування, діянь і щезання українського Спасителя (Месії, Помазаника) – своєрідний каркас обох романів Процюка, запозичений (мабуть, несвідомо) із Нового Завіту як навидовижу привабливої мітології. При цьому цей каркас (фабула) розростається у досить відчутних рамках модерністичного інакомовлення, що ґрунтується на поняттях символу, алегорії й персоніфікації – недарма одними з лейтмотивів стають повторювальні образи Мефістофеля (шукача) й Донкіхота (ідеаліста) як маркери естетичної системи, епохи й методу модернізму. Християнська мітологія, даючи свого рятівника – Христа, вибудовує певний зразок буття для майбутніх помазаників: на землі він з'являється за знаком, його повсякчас супроводжує Вище начало, він знає все наперед – здатен передчувати, насаджує засади свого вчення, за що відчуває на собі всі виверти людського існування – приниження, нерозуміння, спустошення, біль та ін., що позначається як відданість людству, заради якого йтиме на смерть і, покидаючи яке, воскресатиме. Біографія Винниченка й Стефаника у виконанні Степана Процюка виштовхує саме до думки про українського спасителя, що має здійснити порятунок у двох напрямках – не тільки людства, а й самопорятунок.

Тож, у романі «Маски опадають повільно» про появу на землі нового месії сигналізує «утробний, архетипний крик» новонародженого Володимира, знаки-передвісники (повитуха пророкує майбутню відомість малюка, над Єлисаветградом зависає комета химерної форми, яка ще не раз з'являтиметься у найбільш вагомій життєвій моменти (чи не Віфлеємська зірка?)) й існуюча надсила, що охо-

роняє «непосидючого норавливого Володю» – Хтось (чи не насправду Бог як істина?). Проте така по-своєму ідилічна картинка обростає додатковими смислами: формування прийдешнього спасителя залежить від психологічних характеристик батьків – спокійний батько й надмір енергійна, подеколи деспотична мати: «Неквапливість і розлогість степу, до якого був подібний батько, не перебороли експансивної хлопчикової натури, успадкованої від матері». Онтогенез героя повсякчас супроводжується двома ключовими елементами – передчуття й реалізації закодованих подій у цьому передчутті – Володя завжди передчуває те, що має трапитися, те, як має скластися, те, до чого він прагне («Відчував, що його доля відбудеться не тут», «Він вже знав, що хоче стати письменником» тощо). Подібні процеси не дивують, хоча і страшать, але насамперед вони сприймаються як належні, причому розгортання таких подій, що передчуваються, завжди проходить під знаком глобальності, самодостатньої неквапливості й тихої стоїчності (степ метафорично-персоніфіковано постає повноцінним вираженням цього, він долучається до формування психічної сили дитини, яка так дійматиме / паралізуватиме оточення від гімназійного до політичного).

У випадку з історією зародження і розвитку месіянства й місіонерства Стефаніка маємо не стільки конкретні знаки-сигнали, скільки поокремі авторські коментарі, спроби переконати в обраності Василя – надчутливість дитини, інфантильність, нездоров'я: «Ексцентричність та акцентуїзованість Стефаніка були помітні кожному <...>. А це була також одна з ознак боговідзначеності первородного сина Оксани та Семена Стефаніків. Один із знаків обраного», що стане в подальшому основним показником у впливі на людські душі. Ця обраність в форматі внутрішньої хворобливості, зародків невротичного – «Якась звірина вгніздилася у грудях і ріже, ріже, dokonує тим повільним садистським різанням...» – зростає на втручання Вищої волі (Того, що запалив його серце, Бога), яка корегує в Маленькому Білому Хлопчикові (між іншим, хлопчиком називала Володимира Винниченка дружина Розалія) його надздібності – передчуття й закодовані архаїчні знання: «Проте ліпше біла жалоба зоряного світла <...>. Хлопчик не може цього висловити, але достеменно це знає...». Початок писання, набирання обертів миропомазаня так само є екстраполяцією від-Божого – «Воно прийшло саме. Нізвідки», а Хлопчик виконує Його волю. Єднає керовані Вищістю сутності Стефаніка й Винниченка вже артикульований образ степу чи – покутських просторів як одночасний прояв смиренності, ізоляції та завойовництва. Не менш значущою в становленні особистості спасителя-Винниченка видається й деталь ініціційного характеру – перший сексуальний досвід позначений семою необхідної (необхідної!) святости, недаремно в романі з'являється і своя Марія (велика птаха, жар-птиця, сумна птаха як символ України: «Українська жар-птиця щоночі сниться, як стигматизована рана») для Винниченка. Ма-

рія зобов'язана виконати своє призначення: «Вона розбудила до життя юного творця жіночого міфу» – міту, що ґрунтується на жіночо-материнській недолюбові, а відтак повсякчасному прагненні інакшої жіночої любові – тепла, що в фізіологічному плані характеризується віковою старшістю об'єктів для кохання. Така любов носитиме й аморальний характер (повії – пошук тепла за гроші, або користання з любові некоханих жінок – Люсі, Катерини, Соні, Ольги...). Але цю Винниченкову любов дещо виправдовує – виправдовує пошук, спрямований до справжності кохання, що так чи інакше прийде, прийде в образі «амазонки свого царства», Вічної Жінки, з якою поєднає таїнство, сакральний ритуал, – Розалії.

До речі, промовиста деталь щодо месійності Винниченка: всі випробувані типи любові в кожному разі не мали кінцевого результату, настільки необхідного для людини як представника роду – Винниченко не залишив по собі (принаймні, якщо не зважати на літературно-побутові чутки) потомства – його народжений син Володя помер, подальші спроби обзавестися повноцінною родиною завершилися фіаско.

Своя Марія у Стефаника – це багатолікий образ Головної Жінки (Перша жриця, жінка-отрута, царівна, Вічна Матір, Велика Жриця, лагідна Жінка) його життя – матері, яка, на відміну від Винниченкового материнства, насправду закодувала у Василеві ген жіночого всеобожнення, що межує з постійним ототожненням із матір'ю всіх подальших – мимобіжних чи доленосних – жінок: «Пошуки жінок – це пошуки відблиску материнського обличчя», це, продовжу, пошук жінки, здатної до самозречення. Хіба не тому чи не єдиною справжньою коханою жінкою була старша на сім років за Стефаника Євгенія Калитовська, одружена сестра його нареченої і майбутньої дружини Ольги? Але, якщо в лінії Винниченкового кохання любовне лицедійство кінець-кінцем доходить до чуттєвої справжності, то у випадку зі Стефаником – навпаки: істинну (єдину, вічну) любов підміняють жіночі, але непотрібні обожнення – Софія Морачевська, Ольга Кобилянська, Соломія Крушельницька. Ще один важливий штрих – людиноподібність спасителя. У випадку з Винниченком вона необхідна як форма, за допомогою якої персонаж може ввійти в те коло, де призначений здійснити рятівний жест, відтак цілком адекватним бачиться низка його комплексів, нав'язливих ідей (носять гіпермасштабний характер), страхів чи навіть фобій страхів, що формують такого собі особистість-невротика, який страждає від садомазохістської чутливості. Це страх темряви (фобія, що бере коріння з дитинства, пов'язана з відсутністю матері в ті моменти, коли вона була потрібна), який, врешті-решт, і стане стимулятором месіянських порухів – творчості: «Трагічний чорний безмір тиснув на нього і страхав. Чомусь уявив небо у формі могильної плити. <...> Темна безодня, поорана зимними зоряними світляками, щось роз-

будила в ньому». Це й страх приниження – це та фобія, що завжди вимагатиме внутрішньої надкомпенсації і, відповідно, рухатиме вперед – однією зі своїх місій Винниченко бачить утворення української Держави, але прихід до майбутнього неможливий через саморуйнацію – звідси спроба під час арешту, нехай і театралізованого, але – самогубства, що завершується символічним воскресінням – Хтось, вище начало, й надалі охороняє. Крім того, людськість Винниченка вимірюється всіма фарватерами людського існування, вслід за Процюком, – тортурями («Майбутній ти повинен народжуватися у тортурях дев'ять літ» неприйняття, глуму, болю).

Невротизм Стефаніка не менш промовистий за Винниченків. Беручи свій початок у родинній антитетичності – «Добра мама Оксана і розлючений неньо Семен, а помежи ними, коли неньо покрикував на маму, кровожерна рись із червоною пащею», – він набирає значних обертів у подальшому, витворюючи людину-самітника, попри значні знайомства і наявність власної родини; ідеаліста, нестерпного в приватному житті, який прив'язаний до власних страхів сорому й висоти, а відтак підвладний тим самим життєвим тортурам, що й будь-яка земля істота.

Своєрідним ритуалом, близьким до хрещення Іоанном Хрестителем Ісуса Христа, – нарешті прийняття і розуміння, в романі «Маски опадають повільно» бачиться епізод створення Майстром рецензії на книжечку оповідань молодого прозаїка Винниченка – тут Іван Франко виконує тотожну до Іоанна Хрестителя місію: «Перший Майстер зрозумів, що той, хто ступить небезпечними східцями, уже з'явився. Закінчив свою рецензію. Сів у фотель. І раптом ... заплакав. Це були сльози оплакування і схвалення, журби і радощів». (Таку ж місію виконує Майстер – теж, до речі, Франко, у «Троянді ритуального болю».) Проте прийняття іншими ще не вказує на самоприйняття героя, показовим щодо цього стає алегоричний епізод спілкування «Я» Винниченка з нарцисичним Карликом усередині, що вимагає повсякчас вдячності беззахисних жертв: «– Ти мене робиш низьким, падлюко! Розпалюєш мої брутальні інстинкти!

– Ти є таким, яким є!». Зрештою, прийняття прийде лише згодом – із остаточним утвердженням месіянського вчення «чесности з собою», у парі з Вічною Жінкою, у відмові від примарних земних насолод (куріння, їжа, сексуальна втіха тощо), у поборенні власної невротичності, але це самоприйняття вже фіксує перехід від людиноподібності до Месієсхожості, від життя до смерти й воскресіння в новій іпостасі: «Возвеличити українську людину може лише той, хто сам пізнав безодні розпачу, особистого і національного, але зумів дорости до свого істинного «я». А це вдається одинакам. Ти інтуїтивно ступав на той шлях, ще не підозрюючи про помсту і зовсім не кирпате мекістофельство тіні, що не навидить допитливих сміливців...». Щодо Василя Стефаніка, то символічне во-

скресіння знаменує видіння, в якому з'являється мати, що купає в цілющому відварі (у книзі «Від Іоанна» мертве тіло Христа омивають відваром!) – єдиний життєвий порятунок від некерованого «вавилонського стовпотворіння», прокляття роду – писання – кінець-кінцем реалізує його місянське ставлення до власної творчості: «Його священнодійство словом було покликане змінити світ і припинити рух колісниці, безжальної до його роду», «Світляний стовп зник. Нічого не боліло, мовби став невразливим...

Аж на старість звершилося його небесне миропомазаня».

Одне з творчих надзавдань Володимира Винниченка наприкінці життя було створення драматичного твору під назвою «Месія» («Пророк»). Підозрюю, нереалізований задум міг нести життєдайний меседж сьогочасю. Утім, це повідомлення, хочеться думати, закладає нині в свою різновекторну творчість Степан Процюк. І вже тільки від нас залежить, чи здатні ми цей вагомий інформаційний файл вчитати, почути й осмислити. Якщо теперішньому читачеві прагнеться саме цього, тоді його з абсолютною впевненістю можна відсилати до романів галичанина Процюка, романів про Людину і Бога. Для тих же, хто хоче побачити у творах конкретного письменника, а чи то громадського діяча В. Стефаніка й В. Винниченка, годиться хіба порадити звернутися до спеціалізованої наукової літератури – монографічних досліджень В. Лесина, Н. Шумило, Г. Костюка, В. Панченка, Г. Сиваченко, Н. Малютіної та ін., але не художньої прози.

Ольга Деркачова

Письменниця, літературознавиця, докторка філологічних наук. Народилася 16 серпня 1978 року у Калуші Івано-Франківської області. Працює на кафедрі педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Членкиня Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України. Авторка книжок «Синдром підсніжника» (2006), «За лондонським часом» (2008; 2018), «Крамниця щастя» (2013), «Повидло з яблук» (2014), «Гуртівня штучних квітів» (2014), «Коли прокинешся» (2015; 2019), «Трикотажні метелики» (2015), «Дім Терези» (2018), «Переписник пані Мулярової» (у співавторстві з Іриною Фіщук, 2019).

«Повидло з яблук»⁷⁸

Подруга говорить, що румбу неможливо станцювати самому, що це неправильно. Не знаю. Неправильно жити без любові. Але живемо. Тоді самотня румба – це смішно.
Ольга Деркачова. «Румба»

Попри те, що я досить давно стежу за творчістю Ольги Деркачової, писати про неї непросто. Поготів, що про неї вже все (або майже все) написав Сергій Жадан. Маю на увазі його автокоментар до третього розділу збірки «Вогнепальні й ножові» (2012). З одного боку, цей коментар нібито стосується конкретних жінок із розділу «Фляга», а з іншого, він стосується *всіх жінок* – і звичайних жінок, і жінок-письменниць, і їхніх персонажів. Дозволю собі завелику цитату, бо вона того справді варта: «Натомість вона завжди розповідає про себе так відверто, ніби ти лікар і вона боїться, що, недорозповівши чогось, ускладнить твою роботу, не дасть тобі змоги поставити єдино вірний діагноз. Тому говорить *про все: про чоловіків*, які їй сняться, ходять уночі її помешканням, тихо пробираються на кухню, дістають із каструль і мисок будильники й телефони, висипають із пляшок пісок та зерно, відчиняють квартирки, запускаючи в кімнату запах листя й диму. Говорить *про жінок*, із якими приятелює, які щоранку скаржаться їй на дивні звуки за стіною, на птахів, що зазирають до вікон, на голоси в коридорах і на погрози в літературних часописах. Говорить *про забобони*, про формули та коди, про цифри, за допомогою яких відчиняються двері й

⁷⁸ Уперше опубліковано: Соловей О. Самотня румба: рец. на книгу прози Ольги Деркачової «Повидло з яблук». URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2015/10/16/072313.html>

відступають війська, розповідає *про дітей*, котрі трапляються їй на вулиці, переказує їхні розмови, відтворює сварки двірників та безпритульних, згадує *всіх знайомих* регулювальників, описує будинки, у яких була, рекламує кріплені вина, від яких її мова стає терпкою та повільною і слова переплітаються між собою, мов трава після дощу. Але *головним чином говорить про всі свої кохання* – надбані і втрачені, зловлені й зневажені, викрадені і загублені, відверті і приховані, щасливі та приречені. Кохання, що виникали раптово й несподівано, кохання, які вона ретельно вибудовувала, кохання з присмаком вогню та металу, кохання із залишками нічних скандалів та ранкової тиші, кохання, які вона швидко проживала й до яких потім увесь час поверталася, від яких боронилася і якими врівноважувалася. Говорить, *пригадуючи й фантазуючи, забуваючи й переставляючи все місями, захищаючи друзів і звинувачуючи подруг, розкриваючи криваві таємниці й показуючи міся злочину*. Називає адреси, де їй було добре, показує подвір'я, на яких вона втрачала віру, скаржить на підземку, що робила її самотньою, відновлює в пам'яті автобусні маршрути, які щоразу повертали їй силу. Повторює імена своїх наречених, говорить, як їй із ними велося, що їй у них подобалося, чому вона не могла без них жити, як вона всіх їх, зрештою, позбулася. Можливо, *їй необхідно, аби ще хтось знав ці важливі для неї речі*, можливо, навпаки – для неї все це нічого не вартує, тому вона з такою легкістю наговорює свої історії та притчі...» (курсив у всіх випадках мій. – О. С.). До цього складно щось додати, бо головне вже прозвучало, але все-таки, спробую, розклавши на тлі цієї цитати (ніби на великій вереті) основні сюжети та мотиви, з яких проростає-формується текст письменниці.

Етюди і новелі О. Деркачової – явище в сучасній українській прозі насправду небуденне. З одним, проте доволі серйозним застереженням: від якогось часу письменниця починає повторюватись, ризикуючи попросту набриднути читачеві. Можливо, саме тому вона брала тайм-аут у новелістиці і спробувала вдатися до романного жанру, видавши один за одним невеличкі романи «Крамниця щастя» й «Коли прокинешся», які проте навряд чи можна потрактувати за успіх письменниці. Втім, поміж цими романами маємо знову збірку новел і коротких етюдів «Повидло з яблук»⁷⁹. Тож остаточно від малої прози авторка не відмовляється. Назва цієї книжки (на відміну від її попередніх новелістичних збірок) нібито відсилає читачку свідомість до тихого затишку й побутових родинних клопотів. Більше того, назва збірки апелює передовсім до суто жіночої свідомості, чомусь мені так здається. В епіцентрі художньої обсервації авторки найчастіше перебуває скривджена жінка, себто *жінка із посттравматичним синдромом*, на що свого часу вказувала назва дебютної новелістичної збірки («Синдром підсніжника», 2006). Ці безкінечні героїні з їхнім проблемним коханням є,

⁷⁹ Деркачова О. Повидло з яблук. Брустурів: Дискурс, 2014. 144 с.

безперечно, цікавими персонажами. Про них можна було би знімати кіно – жорсткувате, драматичне, місцями шокує, іноді навіть стримано порнографічне. (Латентна еротика – це окрема вдячна тема для розмови про цю письменницю. Але не сьогодні, якогось іншого разу). Втім, у своїй провідній травматичній риси вони, як було вже зазначено, формують деякий дискурс одноманітності. Це, як у епідеміологічному бараці: всі пацієнти у головному подібні, ледве не однакові, за виключенням незначних на тлі смертельної хвороби нюансів. Так і з героїнями цієї прози. З іншого боку, їхні надри і оголеність, часом гранична (до патології) відвертість – однозначно здатні підкупити читача. Мовляв, щасливих нам покажуть у телевізорі або на книжкових ятках із жанровою літературою, але наразі багнеться героїнь без показного макіяжу, без постановочних кривлянь, – таких, якими вони є в реальному житті, коли плачуть самотньо, занурившись у подушку, або плачуть і курять на самотніх кухнях, не відриваючи погляду від екрану мобільного телефону, який здатний вирішити половину усіх проблем, якщо *він* нарешті подзвонить або хоча б надішле sms, хай навіть зі звичним брехливим поясненням-каяттям.

Жінка – істота складна й загадкова, це зрозуміло; жінка – істота приваблива та небезпечна, це теж, у принципі, ясно. Про жінок написано гори книжок, але тема аж ніяк не вичерпується, тобто не стає менш цікавою та актуальною. Прикметно, що найцікавіші книги про жінок традиційно створюють чоловіки (від Флобера либонь, починаючи). Як на мене, у цьому немає нічого дивного. Жінки багато чого про себе не здатні дізнатися, не маючи необхідної дистанції між суб'єктом і об'єктом пізнання. Жінка жінку зазвичай сприймає автоматично, без окремої расової (статевої, тобто) зацікавленості. Є й інша проблема. Я б назвав її *цеховою* (знов-таки, статевою) *солідарністю*: хтось не бажає виносити сміття з хати, хтось просто соромиться якихось не надто пристойних речей, і, як наслідок, виникають численні лякуни та порожнини, які читачеві доводиться заповнювати самотужки. Саме тому жінкам хіба що зрідка вдаються жіночі персонажі. Найближчою до малої прози О. Деркачової я б назвав новелістику Євгенії Кононенко зразка 1990-х років («Бра над ліжком», «Де Ольга?», «Шантаж», «Нові колготи» тощо). Наразі не пригадую жодної іншої сучасної письменниці, до якої О. Деркачова інтонаційно й стилістично була би аж настільки близькою. Можливо, більше нікого й немає. Пишучи колись про новелі Є. Кононенко, я наголошував на тому, що для цієї авторки важить розтерзана жіноча душа й так само сплюндроване жіноче тіло. Самотність, яка розглядається як приниження і несправедливість, – лейтмотив ранньої новелістики Є. Кононенко. І ніякої езопової мови, беріть їх такими, якими вони насправду є. Якщо чесно, то вже не пригадую, чи звинувачували Є. Кононенко в епатажі, відвертій еротичі та інших неподобствах, хоча всі ці речі міцно та органічно посіли своє законне місце в її

ранній прозі. Натомість, добре знаю, що О. Деркачова мала деякі проблеми, пов'язані з *еротикою* в її творах. Що таке еротика в сучасній жіночій новелі? Спробуємо розібратися з цим питанням на кількох прикладах зі збірки «Повидло з яблук». Еротика тут живе у недомовленостях, які суттєво поглиблюють підтексти творів, змушуючи читача відчувати глибше та драматичніше. Розглянемо, для прикладу, першу й останню новелі збірки, розташування яких саме в цих позиціях, зрозуміло, не є випадковим. Відкриває збірку новела «Піаністка» (центонна назва якої відсилає читача до роману Є. Елінек з однойменною назвою, але ця, здавалося б, аж надто прозора алюзія, відверто кажучи, нічого конкретного нам, на жаль, не дає), а підсумовує збірку етюд «Повидло з яблук», який і дав назву збірці. (Пригадується, до речі, що роком раніше у Львові з'явилася поетична збірка Ірини Мулярчук із подібною та суголосною назвою – «Рефлексії з яблуками» (2013). Тож назва книги О. Деркачової є цілком прозорою і натякає на той незаперечний факт, що всі ідеї та образи її творів пов'язані з чоловіками, саме вони виступають невичерпним джерелом, яким успішно користується вдячна авторка). Адам, до якого звертається свідомість оповідачки в *яблучному* етюді, є водночас чоловіком універсальним (узагальненим) і цілком конкретним призвідцем невеселих жіночих рефлексій. І, хоча жінка намагається виглядати заледве не стоїком, ми відчуваємо, що він її таки поранив, цей універсальний мужчина (який у виконанні Рене Магрітта потрапив і на обкладинку книжки). Адже це саме він – *круг жіночих емоцій* цієї конкретної книги, як і всіх інших, зрештою, книг, написаних жінками: «Не можеш любити – іди, не можеш тримати – відпусти, не можеш плакати – танцюй. Танцюй босими ногами по трояндах, подарованих колись тим, чия тінь блукає тепер паралельними світами. Це нічого, що кров на ступнях і покусаних від болю губах. Нічого, що сльози з очей. Це ніщо, порівняно з порожнечою, на яку щоразу наштовхуються мої пальці» («Румба»). Давня війна триває: «Вимітаю з квартири сльози, обірвані СМС, болото з твоїх мештів. Досить!» («День Валентина»). Атаки і оборонні бої, захист і контратаки, а вже позиційним боям узагалі не видно кінця і краю: «Тебе не було поряд, коли твоя любов вбивала мене» («Вона ні про що не дізнається»). Присутній у збірці також цікавий мотив *іншого*, пов'язаний із міжрасовим людським і статевим узаємненням («Інші», «Лагос»). Для української літератури (втім, не для української жінки) – це майже незнана тема. У підсумку подібного експериментування – нічого нового для жінки. Нею покористувалися, і тепер вона знову самотня. Все це, власне, і є змістом людського життя, і добре, що справжня література не відмовляється ним опікуватися. На відміну від макулатури з рожевими палітурками, формула дії якої була влучно висміяна ще Миколою Хвильовим: «О, моя Дульцінеє! Всаджу собі оцей чингал... Умирає...» («Кіт у чоботях»). Тож повторюся, письмо Деркачової – характеристич-

но жіноче. Її еротизм, якщо і має місце, то характеризується найвищим пілотажем. Він занурений у підтексти й ледве помітні інтенції, він подібний до брості, яка уже є, але перебуває на стадії натяку, жесту, притлумленого кроку, ледве помітного поруху губ або вій. Коротше кажучи, еротизм цієї письменниці є привабливий і анітрохи не брутальний. Він лише зрідка торкається реєстрів фізіологічних, торкаючись їх такою мірою, оскільки це необхідно для читацького зацікавлення та вираження суті авторського задуму. Концепт *самотньої румби* – в сенсі ідейно-тематичному та психологічному (людина не повинна бути самотньою; це, як мінімум, протиприродно, вірус самотності підточує й нівелює людину, позбавляючи її волі до життя; з цим неможливо боротись, і це саме та проблема, яку письменниця намагається, якщо не вирішити, то принаймні прокричати) вже сам-один – здатний вичерпати всю збірку. Починаючи з «Піаністки», твору, в якому героїня потрапляє до правдивого пекла, що руйнує її звичаєне життя, та завершуючи монологічним старосвітським етюдом «Повидло з яблук», який своєю внутрішньою філософією відсилає нас у далекі 1910-ті роки, – до непевного товариства невротика Осипа Маковея та суїцидника Олекси Плюща.

У «Піаністці» героїня впродовж короткого художнього часу зазнає жіночого та людського приниження (в одну з драматичних миттєвостей Революції Гідності її гвалтує беркутівець; гвалтує за те, що вона грала на фортепіано перед шеренгами спецпризначенців, апелюючи до їхньої потенційної людяності: «Ні, то був не допит, радше бесіда про те, хто ж мене напоумив грати, і що таке я грала, що їхні бідні хлопці ледь не збожеволіли. Я заперечила, що коли ти ховаєшся за щитом, ти не збожеволієш. Взагалі, не знаю, чи вони щось чули у своїх шоломах. Виявляється, чули. А ще мені сказали, що то навряд чи піде тобі на користь, бо наречена такого чоловіка, як ти, просто не має права ганьбити так і тебе, і себе. Вони знали, хто я. <...> Може варто було опиратися, кричати, але я покійно нагнулася. Просто дуже хотілося додому. За 10 хвилин усе скінчилося. Мені дозволили вдягтися і йти геть») та назавше втрачає чоловіка, який так само, як і її гвалтівник, є вірним псом злочинного режиму: «Я нічого не знала і не знаю про твою роботу. Вона – то було щось секретне і таємниче. Не наполягала. Кожен має право на захист свого простору – чи то музикою, чи то щитом. Я обрала музику, ти – зброю». Все це сталося напередодні їхнього весілля, яке було перенесене через буремні події в столиці, а вже невдовзі остаточно втратило свою актуальність. Завдяки оповіді від другої особи героїня ніби востаннє розмовляє зі своїм колишнім нареченим, розповідаючи про те, що з нею сталося. Втім, остаточні наслідки цієї жіночої драми винесені за межі новели. Фінальну сцену твору можна трактувати як звільнення цієї жінки: «Вдома було тепло і затишно. Заховалася у ковдру і вже не молила Бога, аби з тобою було все добре.

Хай Бог сам вирішує, що з тобою робити. Прокинулася глибоко вночі від різкого болю внизу живота. Місячні! Чому ж вони не почалися хоча би кількома годинами раніше? Може, все було би інакше. І я би далі молила Бога, щоб порятував твоє життя. Скривавлені колготи і ковдра. Начхати! Десь у тебе в якомусь із ящиків має бути молоток. Місяць тому ти прибавав наше фото на стіну. Знайшла! Відкрила кришку фортепіано і щосили вдарила по клавішах! Вони злякано закричали. Що? Страшно? А мені не страшно було? Боляче? А мені не було боляче? І я лупила і лупила ті клавіші. Навіть тоді, коли вони вже перестали дихати. Слабших бити завжди легко! І не болить!». Принаймні, мені хотілося б трактувати цю сцену саме так, це було б справедливо, а крім того, у цьому випадку жінка отримала б шанс розпочати життя спочатку. Або хоча б відмотати його назад, віддихатись і продовжити жити далі. Швидко зібравши речі й повернувшись до власного помешкання (до свого особистого простору, де їй колись *було добре*), героїня нарешті відчула полегшення: «Нарешті вдома. Не вмикала світла. У своїй крихітній кімнатці намацала холодний бік фортепіано. Як стіна. Притулилася і врешті заплакала...». Життя цієї молодої жінки не має завершитись, вона має жити далі й неодмінно бути колись щасливою. «Не варто боятися щастя, – його не існує», – написав Мішель Уельбек сто років тому, раз і назавше посіявши сумнів, із яким насправду складно боротись, але боротись, все-таки, варто. В іншому разі не залишається жодної перспективи, окрім перспективи страждань.

У творі, яким завершується книга, узагальнено-усереднена жінка зводить остаточні порахунки з не менш узагальненим чоловіком на ім'я Адам: «Занадто пізно, Адаме». Ця думка звучить лейтмотивом, вібруючи флюїдами жіночої безвиході, яка вже з першого речення сигналізує про спільну людську безвихідь, породжену неможливістю стосунків, безглуздим дискурсом абсурдної змагальності тощо. У цьому короткому творі відсутня будь-яка конкретика. (Це типовий зразок ліричної прози, на що вказує її внутрішня інструментовка, яка й відсилає читача в добу «Молодої музи» та «Української хати»). Зрештою, в ній уже немає потреби, позаяк цій конкретиці (часом доволі страшній, як-от у садо-мазохістичному етюді «Шмата») присвячена вся збірка. Етюд «Повидло з яблук» є своєрідною кодою, підсумком, останнім акордом, який нічого, крім розчарувань, не підсумовує. Не оминаючи вже згадуваних садо-мазохістичних ноток: «Вже запізно виполовати із серця тернини. Знаєш, коли любов впивається колбочками, – це кінець... Для тебе того, колишнього, яким тебе ще пам'ятатимуть твої друзі і дзеркала. Не чіпай їх, Адаме! Пораниш пальці! Звісно, я зацілюватиму кожну ранку, але не треба... Я... цілуватиму і так твої руки». Тому, що відбувається з героїнею Деркачової, складно уже зарадити: «Занадто пізно, Адаме, відшукувати шляхи з лабіринтів, платити шалені гроші за мапи і питати

нажаханих перехожих, де вихід з яблучного саду. Запізно, Адаме, бо поламано всі годинники і спалено всі календарі. Я тепер найтвоїша, Адаме. Чи ти відчуваєш, як боляче, практично у горло, врізається намисто кольору обпечених яблук?...». Мені складно говорити про причини й природу аж настільки остаточного песимізму. Можливо, це щось особисте, надто особисте. А можливо, це лише наслідки суспільствознавчих студій, що їх кожний письменник у той чи інший спосіб мусить якимось чином виразити у своїх творах. Погляд середньостатистичної героїні Деркачової аж надто часто затуманений неймовірною тугою, – навіть і в тих випадках, коли не ходить про сльози, істерику, видимий відчай. («Ми не проб'ємося... Я не вірю, що мури падуть, що вони скоряються вселенській силі любові. Любов нічого не має спільного з силою. Вона не має нічого спільного із вічністю. Вічними будуть мури і кров на них, а наша любов... Ти її тасуєш, наче колоду карт. Тобі достатньо того, що вона десь у закутках твого серця. Мабуть, ти саму любов любиш більше, аніж мене. Ти спокійно підходиш до мурів, кажеш, що колись уміли будувати, не те, що тепер, і йдеш далі у своїх справах. Хтозна, може, сенс справжньої любові в умінні відступитися...»). Ледве не всі вони є потенційними самогубцями, чомусь мені так здається. («Ти виламаєш двері, коли усвідомиш, що я насправду зникла. Ти будеш переконаний, що я валяюся мертва десь у своїй квартирі, бо ж єдине, на що я здатна, – це померти від твоєї нелюбові. Ми всі переконані, що завжди буде хтось, хто страждатиме за нас до кінця свого життя»). Що їх рятує у такій ситуації? Рятує їх передовсім сама авторка, слухно не дописуючи якихось останніх сторінок їхнього життя. («Колись у мене виростуть крила. Я стану на краєчок чогось високого-високого і зрозумію, що зовсім не хочу літати...»). Рятують, можливо, останні рештки надії, якісь сподівання, останні спроби опору. («Треба вміти визнавати поразки. Навіть у День Святого Валентина. Прощай, любове, якої ніколи не було»). На жаль, я аж надто добре відчуваю жінок, що їх – не зображує, а виражає – письменниця. Погляньмо хоча б на маніфест безвиході під назвою «Шмат» (жінка жертвувала собою, перетворюючись на ганчірку і сприймаючи садистичні нахили партнера за гру або ж намагаючись утримати його в такий спосіб, але все одно втрачає), або на зовні значно спокійніший, але безкінечно мінорний у жіночій приреченості «Лагос» (печальні наслідки стосунків українки з африканцем, якого вона марно намагається відшукати в далекій Нігерії), – і ви теж усе зрозумієте. Свого часу мені пощастило: Ігор Костецький розтлумачив мені, що суїцид – це не вихід, і навіть – не вхід. <...> І мені, достоту як героїням малої прози О. Деркачової, починає здаватись, що це – кінець, і жодного виходу з цього немає. Але я намагаюсь позбутися цих навісних думок, повертаючись у художню умовність прози, яку в певному сенсі можна розглядати як посібник (порадник) для всіх несправедливо скривджених жінок. Причому, до

власних кривд ці жінки причетні не меншою мірою, ніж їхні кривдники. І знову – ці одвічні полюси, на одному з яких – *вона*, а на іншому – *він*; знову ця діалектика «яблучного саду»: «Від ліжка до болю і крику. Твої садистичні вправлення завжди приносили якийсь дивне задоволення. Ні, я любила не синці і сліди ремня на моєму тілі. Я була щасливою від того, що я можу зробити тобі щось таке, що ти дуже любиш. Тільки знаєш... Якщо жінку постійно називати підстилкою, вона починає почуватися підстилкою. Шматою, отою, знаєш, що валяється під дверима і об яку всі витирають ноги. Або не всі... Хтось менш вихований переступить її. І треба співати осанну людській невихованості-байдужості, бо саме це рятує від приниження. Від стіни до стіни. Від стіни до підлоги. Коли ти любив кидати мене на підлогу, копати ногами і наказувати, аби я повзла до тебе, просила твоєї милості і дешицю любові. Чи ти пам'ятаєш, як ненароком (?) зачепив мене чоботом? Потекла кров. Я злякалася, бо боялася, що кров із роз'юшеного носа може викликати відразу у тебе. Ти наказав повитирати з підлоги кров, а заодно і бруд, волоссям, бо ж нащо іще мені довге волосся» («Шмата»). Патологія, скаже читач. Ну, звісно. Як мінімум, клініка – у сенсі невиліковності аж настільки солодких хвороб. Але водночас і один із цілком реальних коридорів кохання, наповнений стумою і яскравим світлом, туском і короткочасною радістю. Все воно в нас і довкола нас, і так було завше, а що з цим робити, – ніхто насправді не знає, – ані письменниця, ані я. Не говорячи вже про те, що колись написав Жадан: «Це так нерозбірливо з її боку, – говорить він, – переповідати мені свої історії. Що мені тепер із ними робити? Я знаю про неї більше, ніж її мама».

Сергій Жадан

Письменник, перекладач, музикант. Народився 23 серпня 1974 року в м. Старобільськ Луганської області. Учасник літературного угруповання «Червона фіра». Серед його доробку – книжки поезій, есеїстики, оповідань і романи: «Генерал Юда» (1995), «Цитатник: Вірші для коханок і коханців» (1995), «Пепсі» (1998), «The very best poems, psychedelic stories of fighting and otherbullshit» (2000), «Балади про війну і відбудову» (2001), «Історія культури початку століття» (2003), «Біг Мак» (2003), «Депеш Мод» (2004), «Anarchy in the UKR» (2005), «Гімн демократичної молоді» (2006), «Марадона» (2007), «Ефіопія» (2009), Ворошиловград (2010), «Вогнепальні й ножові» (2012), «Месопотамія» (2014), «Життя Марії» (2015), «Тамплієри» (2016), «Інтернат» (2017), «Антенa» (2018), «Список кораблів» (2020), «Хліб-не перемир'я» (2020).

«Тамплієри»⁸⁰

Справжня віра виростає з ересі.
Сергій Жадан. «Тамплієри»

Не так давно до читача надійшла нова збірка поезій Сергія Жадана з промовистою (насиченою алюзіями та ремінісценціями) назвою «Тамплієри»⁸¹. До чого тут лицарі Храму з далекої історії, чи варто всує згадувати їхнє ім'я, пам'ятаючи, як зле вони закінчили в 1314-му році? Якщо йдеться про алегорію, то слід зрозуміти, хто сьогодні відповідає образу храмовників. Їхній ворог відтак намалюється сам, із цим особливих проблем не буде. Але хто вони, теперішні українські тамплієри? Чи не конче українські, можливо, авторська свідомість фіксується у значно ширших масштабах і виходить за межі вітчизняної реальності. Наш світ улаштований так, що *лівий берег* будь-якої ріки втрачається першим і це вважається нормою («Світ створено так, щоби нам було що втрачати: / цей ліс, цей голос, лівий берег ріки»); за правий берег тривають тяжкі оборонні бої, правий берег ніхто без бою не здасть. І це – хороша новина, утримування правого берега залишає надію на перемоги в майбутньому. Це перша думка, яку інспірує триптих Жадана «Тамплієри», що й дав назву всій збірці віршів 2015–2016 років, замикаючи книгу та будучи її яскравим смисловим пуантом. Семантично до триптиху примикають ще декілька віршів, розміщених наприкінці збірки, позаяк у них присутні емоції ліричного суб'єкта, породжені безпосередньо

⁸⁰ Уперше опубліковано: Соловей О. Simultaneum, або Єресь як етичний феномен: рец. на збірку поезій С. Жадана «Тамплієри». URL: <http://bukvoid.com.ua/column/2016/10/12/151920.html>

⁸¹ Жадан С. Тамплієри: Нові вірші 2015–2016. Чернівці: Книги XXI; Meridian Czernowitz, 2016. 120 с.

війною. Іноді трапляються вірші з рядками, м'яко кажучи, неочікуваними, в яких ліричний суб'єкт буквально в одну мить скасовує всі ліберальні приписи: «Я пам'ятаю тебе, ніби карту східних земель, / з яких мене вибили ворожі війська. // І тепер єдине, чого хочу, – вернутись сюди, / знову зайняти міста, з яких відступив, / вирізати всіх, хто тішився з моєї поразки й біди, / вбити по кордону межові стовпи» («Виверни рукави осель...»). Очевидно, що ліричний суб'єкт цієї поезії перебуває в епіцентрі кривавих подій; він десь там, де полихає безпосередній вогонь війни. Саме тому він і має право на такі жорсткуваті думки й почування. Блага вість від Жадана сьогодні звучить приблизно так (курсив мій. – О. С.):

зламати все іще раз, спробувати ще,
вивернути, мов рукав, прихований ляк.
*В цих кордонах усе буде лише
так, як має бути, чи не буде ніяк.*

Зрештою, вся ця збірка (як і попередня «Життя Марії») виросла на субстраті війни, себто вся вона – з болю, крові й мужности наших героїв. Про що поет укотре не полінувався наголосити у коментарі, який передує віршам: «І ось вони повертаються з війни, на яку багатьох їх покликали, і помічають, що війна насправді тривала лише для них. І що відповідати за неї тепер доведеться лише їм. І прірва між їхньою відповідальністю та їхньою війною заповнена запеклістю й злістю, але також і вірою та наполегливістю. І подолати цю прірву може лише той, хто пам'ятає, з чого все почалося. А головне – знає, чим усе має закінчитися. “Тамплієри” – 39 віршів про війну, яку ніхто не оголошував, про біль, із яким ніхто не може впоратися, про любов, від якої ніхто не може відмовитися, та надію, на якій усе тримається». До цього авторського коментаря ще доведеться повернутися, коли спробуємо з'ясувати, хто ж вони такі, тамплієри нашого часу. Коментар цей сумний і правдивий; і, найголовніше: автор у ньому, як і у віршах, зазирає в майбутнє, впевнено тримаючи на прицілі недавнє минуле і, ясна річ, теперішній день. Ліричний суб'єкт Жадана мінливий, він обертається на різних персонажів, часом прогнозованих, іноді несподіваних. До очікуваних можна віднести священника («Я знав священника, який був у полоні. / Шрам на скроні. Збиті чорні долоні. / Телефонні розмови з донецькими операми. / Трофейний опель із польськими номерами»), і ось його голос і думки, ретрансльовані поетом: «Я думаю іноді, чи зрозуміють нас наші діти. / Серце моє легке і обійми мої розпростерті. / Моєї любові стане на всіх, / навіть на тих, хто хотів мене вбити. / Піду, до речі, нагадаю їм, що їх чекає по смерті». Цей священник говорить, приміром, й таке: «Спитай мене про прощення, я маю що відповісти: / прощення передбачає, що частина мирян – атеїсти. / Я принесу своїм ворогам на могили квіти. / Кара господня настигне всіх. / Вам, атеїстам,

не зрозуміти». Семантика збірки реалізується передовсім через комплекс мотивів, найпомітнішими серед яких є мотиви *війни й любови* («Вимотуй, добирай у сплетеність тривалу / нитки любові і нитки металу, / вечірню щедрість і ранкову злість»). Цікаво, що навіть у таких мотивних рамках Жадан не забуває і про таку факультативну річ, як творчість, чи пак, ремесло поета: «Люби, люби своє ремесло, / коли життя відгороджується ровами, / і навіть про те, чого не було, / слід говорити простими словами». (І, мабуть, уже ніхто не дивується, що інтонації саме цього поета неможливо із кимось сплутати: «Коли небо складається з холодних медуз / і птахи голосять, як панотці до парафії. / Що таке поезія? Поезія – це Ісус, / якого розпинають на хресті орфографії»). А війна у цій книзі – багатолика. Ось «чистить зброю молодий піхотинець»: картинка настільки жива й переконлива, що читач відчуває дотик до цієї реальності, а відтак і власну причетність до насправду вагомих речей: «Хай уві сні розмовляють діти, / і вгорі над ними висять планети, / цієї ночі так хочеться жити, / що від цього можна просто померти» («Дихає ночі теплий звіринець...»). Ось вони, вікопомні й криваві епізоди війни, про які ліричний суб'єкт Жадана говорить нарочито буденною мовою, наголошуючи, можливо, на абсурдності війни як такої: «З ночі викочуються розстріляні ешелони. / Риють пісок гробарі. Готуються до оборони» («Кнопочна нокія. Єдина родина...»). Крім *своїх і чужих*, невід'ємна частина будь-якої війни – *маркітанти*. Було б дивно, якби поет обійшов їх увагою: «Провидіння завжди стереже / того, хто навіть не думав тікати. / Бої відкочуються, і вже / в місті з'являються маркітанти». Без них не обійдеться жодна з воюючих сторін (а також цивільне населення), і немає значення, яке за вікном століття. Це якась особлива *метафізика війни*, – поруч із загиблими та пораненими, вдовами й сиротами, перемогами і поразками. Вони, як птахи, роблять свою непомітну роботу, незважаючи на божевілля довкола та ніби стверджуючи його, божевілля, дискретність і тимчасовість:

Вантажені ліками і вином,
минають засідки та перепони,
бредуть від вокзалу старим полотном,
заходять у спальники та промзони.

Розкладають свої скарби,
ходять зайнятим шойно містом.
Ще один рік пройшов без сівби,
на спалених школах сидять голуби,
діти їх зганяють свистом.

Перекривається рух на постах,
і варта на розі співає канти.

Стільки життя в дитячих листах,
і сфери впливу в наших містах
ділять праведники та спекулянти.

Сонце над вами летить шкереберть.
І торгівля для вас – звична марнота.
Але доки ми платимо за власну смерть,
у вас і далі буде робота.

У найліпших своїх зразках поезія Жадана тече вільно та повнокровно, ніби потужна ріка в долині, яку замість високих берегів здебільшого урівноважують і направляють рима і розмір. (Не останньою чергою також і строфіка: частотність використання поетом п'яти- й шестирядкових строф поруч із більш традиційними катренами (змішуючи різні строфи навіть у межах однієї поезії) вказує на пролонгацію питомо національної барокової традиції). Це така своєрідна ріка життя, води якої вбирають і несуть із собою все суще та найсуттєвіше; власне, все те, що є вагомим або й визначальним для більшості людей: «Здавалося б, неможливо все передбачити. / Здавалося б, не можна звикнути до цього протягу. / Зливи, мов жінки у вежах, засинають, ридаючи. / Дерева, як підлітки, виростають із власного одягу» («Здавалося б, найпростіше – торкатися неможливого...»). Вірші в цій збірці виказують схильність автора до побудови заледве не ліричних сюжетів; вони не лише взаємопов'язані довкола головного мотиву випробувань під час війни, але й розмотують цей мотив, ніби сувій, на кожному новому відтинку додаючи смислових та почуттєвих обертонів, насичуючи книжку від тексту до тексту все новими й новими деталями, а відтак – діалектично повнотою сенсів та повноводністю складних людських емоцій. Уже в першій поезії книжки виникає образ людини сучасного українського прифронтового міста. Тут все не так, як у інших містах України. Тут зовсім інше життя, основними ознаками якого є непевність і тимчасовість. Прикметно, що автор звертає увагу на зовсім іще молоду людину, в життя якої ввійшла реальність війни: «Їй п'ятнадцять і вона торгує квітами на вокзалі. / Кисень за шахтами солодкий від сонця та ягід. / Потяги завмирають на мить і рушають далі. / Військові їдуть на Схід, військові їдуть на Захід». Що це за місто, враховуючи характеристики, які прозвучали в рядках першої строфи, і знаючи, куди рухаються наші потяги? Вибір небагатий: Лиман, Слов'янськ, Краматорськ, Дружківка. От лише біля цих міст немає згаданих поетом шахт, але це не так уже й суттєво. Шахт у будь-якому разі десь *там* вистачає, поет не надто схибив. Там – це там, де сьогодні війна. Вокзал прифронтового міста з короткими зупинками потягів і юна дівчина, яка мусить якось виживати: «Ніхто не зупиняється в її місті. / Ніхто не хоче забрати її з собою». Насправді, в її віці ще треба ходити до школи. Потяги, які

вона проводить очима, представляються перепусткою в інший світ; туди, де немає війни. Але, і це – дуже вагомо: «Вона думає, стоячи зранку на своєму місці, / що навіть ця територія, виявляється, може бути бажаною і дорогою. // Що її, виявляється, не хочеться лишати надовго, / що за неї, виявляється, хочеться чіплятись зубами, / що для любові, виявляється, достатньо цього вокзалу старого / і літньої порожньої панорами». Підозрюю, *знання про територію*, яка «виявляється, може бути бажаною і дорогою», цій дівчинці підкинула війна; точніше, наші військові, які, офіруючи за цю землю свої життя, спричинилися до якогось найвагомішого уроку про батьківщину: «Ніхто не пояснює їй, у чому причина. / Ніхто не приносить квіти на могилу її старшому брату. / Крізь сон чути, як у темряві формується батьківщина, / ніби хребет у підлітка з інтернету». Разом із батьківщиною, формується й ця юна людина, для якої батьківщина – не просто слово і не лише маркер певної території: «Все, що діється нині з ними всіма, називається часом. / Головне розуміти, що все це діється саме з ними». Війна, що зовсім поруч і унаочнена в тексті динамікою руху військових, кшталтує психіку й перезавантажує пам'ять людини. Що буде далі, мало хто знає; під час війни конкретне «сьогодні» зазвичай важить більше, ніж примарне «завтра», але, тим не менше, життя триває: «Формується її пам'ять, формується втіха. / В цьому місті народилися всі. Кого вона знає. / Засинаючи, вона згадує кожного, хто звідси поїхав. / Коли згадувати більше немає кого, вона засинає». І є таке відчуття, що засинає ця дівчина так, ніби вона помирає. Це хороший текст для введення в атмосферу збірки, для майже симультанного ознайомлення з її ідеологічними, емоційними та поетикальними параметрами. Вже в наступній поезії розгортається мотив дому, що корелює з мотивом батьківщини: «Клади камінь при камені, будуй свій дім: / на глині, на чорноземі твердим, / вибирай у землі з кишень вугілля й сіль. / Кожен повинен мати дах для поминок і весіль. // Потрібно мати місце, якого буде шкода. / Вода чогось варта, якщо це питна вода. / Коли справді шукаєш винних, то це не ми. / Все життя ми будували свої дома» («Як ми будували свої дома?..»). І, як завше, Жадан демонструє володіння афористичним рядком, який змушує думати і дивуватися на позір простим речам: «Голос сильним дається для співу, слабким для молитов. / Мова зникає, коли нею не говорять про любов». У ліричному сюжеті логіка поета рухається від негараздів окремих домів до цілого міста, облюбованого та окупованого алегоричними зміями: «І ми стоїмо під пекучим небом, / і не можемо зайти на власне подвір'я». І, попри загальне заціпеніння, вихід із цієї ситуації є: «І прогріваються могильні плити, / і всі завмирають, ніби в давньому танці. / Але один хтось знає, що треба робити, / і якимось зранку береться до роботи». Алегоризм і метафорику поета можна прочитати як проблему розмінування звільнених територій; лише після цієї складної та небезпечної праці вони знову ста-

нуть придатними для життя: «Кожен із нас тебе знає й кличе, / і доки діти бо-
ються заснути, / доброї роботи тобі, чоловіче, / хай менше довкола буде отру-
ти. // Знайди бодай якесь виправдання / цьому місту із тисячею криївок. / Хай по-
вертаються після вигнання / вагітні жінки до своїх домівок». А як філософічно-
смысловий пуант проливається фінальна строфа: «Вулиці тонуть у сонячній
млості, / літню зелень не перебороти. / Життя дається для любові і злості. / Кож-
ному вистачить роботи». А вже в наступному тексті автор ніби відмотує сувій
нашої найновішої історії назад на пару років («В місті з'явилися невідомі свя-
ті, / молились камінню й спали на килимах. / Який зв'язок із господом при та-
кому покритті? / Малюй хрести на потрібних тобі домах. // За ними прийшли
військові й запалили міста, / почали різати безбожників та мирян. / І ось тоді
Йона написав пояснювального листа, / зібрав речі й рушив за океан») і з вико-
ристанням біблійної історії про Йону говорить про реалії війни і так званих *ви-
мушено переміщених осіб*. Вірш правдивий і жорсткуватий; він написаний так,
ніби автор насправду не чує з усіх боків, що переміщені особи в більшості випад-
ків не збираються повертатись назад. Нещодавно один російськомовний пись-
менник із Донецька, який уже понад два роки мешкає в Києві, сказав (відпові-
даючи на питання, чи повернеться він колись додому), що *не можна поверну-
тись у власне минуле*. Отже, він не повернеться, як і більшість із його земляків.
Зовсім інша візія у поета, а суб'єктом рольової лірики тут не випадково висту-
пає сам Господь-Бог: «Якщо ви всі прорветесь і уникнете облав, / якщо загуби-
тесь у чужих містах, / ви все одно не зможете бути щасливими там, де вас
ніхто не чекав. / Вигнання завжди обертається тишею на вустах. // Я розу-
мію, що ти не хочеш жити між бід і пожеж, / розумію, що тобі заважає кожна з
моїх загорож. / Можна втекти від мене, але від себе ти ж не втечеш. / Та й від
мене, якщо відверто, не втечеш також» (курсив мій. – О. С.). І, в принципі, поет
має рацію. Але діяти відповідно до його рації сьогодні непросто, а завтра буде
ще складніше. І це – також правда, яку не варто ігнорувати. Вже на цьому почат-
ковому рівні можна помітити деяку *ересь* поета, позаяк люди, які ледь не чудом
вирвались із окупованого Донбасу, можуть йому закинути надмірну теоретич-
ність у питаннях життя і смерті: «Ти маєш жити там, де ти маєш жити, і не пи-
тай чому». Але є своя логіка і в міркуваннях автора. Все це – занадто складна
історія, розбиратися з якою, швидше за все, доведеться вже наступним поко-
лінням. А в поезії Жадана Господь-Бог є достатньо переконливим, аби біженець
Йона таки повернувся додому. Ледь помітну дидактику останнього рядка під-
важити доволі складно:

Тоді Йона сушить речі й приходить назад.

Провітрює дім, бачить, як розрісся яблуневий сад.

Яблука падають і лежать у траві,
 ніби риби, яких викинуло на берег – ще не померлі, але вже не живі.
 І якщо їх не збирати щоденно, вони обов'язково помруть.
 І роса проступатиме на їхній шкірі, як ртуть.
 Господь себе сам боронить та охороня.
 А ось за деревами слід доглядати щодня.

У збірці чимало віршів, мотивний комплекс яких так чи інакше обертається довкола проблематики вимушених переселенців (біженців) і втраченої ними батьківщини. Відчувається, що поет дуже добре розуміється на цих непростих речах. Утім, із якимись рядками все зрозуміло, і звернені вони одночасно до всіх, хоча і ні до кого конкретно («Не треба рятувати світ, спробуй урятувати хоча б когось»), а деякі рядки (або строфи й ледве не цілі поезії) звучать дещо дивно, в них відчувається первородний хаос, із якого непросто виснувати чітку картинку того, що відбувається, як от у вірші «Кидай мертвих за борт...». Швидше за все, ліричний суб'єкт цієї поезії, як, до речі, і попередньої («Другий рік місто косить чума...»), всього-на-всього переносить нас по той бік лінії фронту (розмежування), вдавшись до алегоричного мовлення, створюючи паралелі між давно минулим і цілком упізнаваним сьогоденням: «Другий рік місто косить чума. / Не працюють навіть борделі й тюрма. / Скінчився хліб, скінчилась вода. / З культурного життя – лише хресна вода. / Ходимо, кличемо святих отців. / На зворотному шляху підбираємо мерців». Є в цьому місті й свої розваги, макабричний характер яких передається поетом напрочуд переконливо й точно: «І ми одягаємо пір'я й хвости, / і змащуємо кров'ю натільні хрести, / і палимо на вулицях свого сатану, / і оголошуємо небесам війну, / і водимо процесії довкола вогнів. / Все, що в нас є – це народний гнів». Читачеві не надто комфортно в таких реаліях, бо тут, на думку ліричного розповідача, відродились «Середні віки такі Середні віки» (до «середніх віків» ми ще повернемося, говорячи про триптих «Тамплієри»). Рецептори розповідача позначені помітною відчуженістю; він не виглядає щасливим, радше приреченим, але не без шарму інфантильного фаталізму: «Лишаємось разом – мертві й живі, / стоїмо по горло у високій траві, / стоїмо на березі нічної ріки, / запалюємо старі маяки. / На вогонь прилітає лише сарана. / Ніч глибока. Немає дна». Ось так: там «немає дна»; ці слова варто добре запам'ятати всім, кому багнеться сьогодні писати про поета або хоча б говорити про нього. Для ересі, що її так яскраво демонструє Жадан, починаючи ще з попередньої книжки «Життя Марії», є свої підстави й причини; присутня й деяка провокативність, але поет має на неї право. У віршах багатого приглушеного, ніби боязкого, світла й притишених до шепоту голосів («В гетто ніхто не святкує різдво»), які чесно ретранслює автор, не завше з ними погоджуючись.

(Він не може їх не почути, а, почувши, – ігнорувати). Навіть не уявляю, хто із сучасних поетів, окрім Жадана, спроможний писати про «сіру зону», помічаючи суттєві й аж надто вагомні дрібниці: «Коли із зони виходять діти й дорослі, / там все одно лишаяються звірі й рослини. // Там лишасться небо, як порожня майстерня, / і земля, мов камінням, наповнена мерцями, / і мерці годують від травня до серпня / молоду кукурудзу своїми серцями» («І стільки світла. Щоразу. Навіки...»). Осмислюючи сучасну війну, Жадан уникає деяких деталей, які сприймає як очевидність, про яку неодмінно напишуть *інші автори*; натомість зауважує, здавалося б, не менш очевидні речі, узагальнюючи картини сьогодення до масштабних історіософських полотен: «Все, як сто років тому. / Час рухається по колу. / Військо виповнює тишу вагонну, / щоби вертатись додому. // Снуються вечірні тіні. / Зроджуються таємниці. / Знову історія країни / твориться вздовж залізниці. // Тут триває торгівля / і передаються новини. / Тримає разом вокзальна покрівля / людей цієї країни. <...> // Війна триває сторіччя, / і триватиме ще віками, / пильно дивляться тобі в обличчя / проповідники з провідниками». Говорить він також про те (зазираючи, можливо, у найближче майбутнє), про що інші хіба що думають: «Сніг заносить залізничні перегони, / місяць світить всім замерзлим подорожнім, / йдуть на Київ добровольчі батальйони, / йдуть під небом – опівнічним і порожнім. // Кожен має свою власну нагороду, / кожен має недовіру і сміливість, / будуть різати таку саму голоту, / щоби відновити справедливість». Ризикну озвучити версію, за якою сучасними тамплієрами для поета є представники добровольчих батальйонів. І хоча це, можливо, завузьке розуміння, але їхня відома жертвність, особлива етика і, зрештою, їхні проблеми з владою після повернення з війни вказують на їхню користь: «Маршуватимуть колони поріділі, / під мостами виставлятимуть сторожу, / до церков уранці кожної неділі / сходитимуться на службу божу. // Буде їм ім'я Христове, наче видих, / будуть слухати про муки і тортури, / будуть зігнутих від страху посполитих / волочити до комендатури. // При багатті, наче безпритульні, / будуть згадувати спалені домівки, / будуть кулеметами патрульні / вибивати іскри із бруківки». Звернімо окрему увагу на останні строфи, які в цій країні міг написати лише Жадан. Подібну ересь у нас найчастіше не вибачають (згадаймо хоча б Олеся Ульяненка з його нищівною правдою про час і людей). Тим часом ересь, до якої вдається поет, виростає до масштабу *етичного феномена*, – його варто лише зауважити, а відтак і осмислити:

Буде поле зимувати перестигле
під усю цю маячню і колотнечу.
Нам з тобою неабияк пощастило –
завойовувати порожнечу,

йти на світло з цього простору нічного,
 зимувати у старій світобудові.
 Нам з тобою не лишилося нічого.
 Крім любові, звісно.
 Крім любові.

Аби ліпше налаштуватися на триптих «Тамплієри», читачеві, можливо, не завадить іще раз перечитати автокоментар поета до книги віршів. А можна повернутись до нього вже після взаємнення з віршами, – обидва шляхи продуктивні. Я, мабуть, хочу сказати, що коментар пояснить те, що здатні в собі приховати тропи й фігури поетичного мовлення. У першій частині триптиха йдеться про те, як складно *вижити в середньовіччі*. Особливо тим, кого до цього не готували. Ліричний суб'єкт, швидше за все, перебуває на маргінесах процесу (в усякому разі, не в епіцентрі), але й він дуже добре усвідомлює крихкість сучасного дня та загрози, що постали перед нашою цивілізацією: «Як бути в місті, яке обступила облога? / В сутінках тебе торкає тривога, / в темряві все видається таким близьким. / Є лише одна книга. Вона про бога, / але написана невідомо ким. // Я люблю твоє волосся в нічному вітрі. / На голоси із веж озиваються звірі. / Рветься бузок із торф'яних узбіч. / Світ обмежується тим, у що ти віриш. / Світло вигадали, аби закінчити ніч» («Хто зможе вижити в середньовіччі?..»). Все це поволі починає нагадувати колишнього Володимира Сосюру, у ліриці та ліро-епіці якого суспільне доволі складно або й неможливо відділити від особистого або навіть інтимного. Центральна частина триптиха якнайточніше співвідноситься з автокоментарем поета, – це той самий зміст, викладений у двох різних форматах. У поетичному варіанті автор вдається до творення алегоричної реальності, пов'язаної із тамплієрами, і це робиться зовсім не для заморожування читача, який прекрасно розуміє, про яку саме війну йдеться. Відсилання читача до доби хрестових походів потрібне поетові, аби налаштувати реципієнтів на певну хвилю, – як почуттєву, так і семантично-змістову (етичну): «Доки вони волочаться палестиною, / сонце над ними горить золотою пластиною. / Торкайся святої землі обгорілою шкірою. / Війна за нові території завжди пов'язана з вірою. // Коли вони повернуться, коли роззброяться, / коли вони відстояться в чорній хроніці, / поруч із ними залишаться найбільш віддані. / За війною найкраще спостерігати на відстані. // Їм ще згадають усе, що сьогодні не має значення, / на них ще посиплються зречення та звинувачення, / їх ще зроблять винними в усьому, що нині діється <...>». Припускаю, що декому з читачів ці паралелі видадуться надуманими (як мінімум), але поетові все це здалося цікавим і навіть життєствердним, – саме тому й *тамплієри*: «А доки вони поло-

хають небо знаменами, / лишаються непереможними та безіменними, / знають, що все дарма, що все по справедливості. / Чим далі війна, тим більше потрібно сміливості» («Що з ними буде, коли вони всі повернуться?..»). У заключній частині триптиха («Ще по зимі лежать померлі в озерах...») йдеться про торжество здорового глузду, про інстинкт самозбереження (жити потрібно навіть під час війни) та інший конструктив, що стає актуальним опісля будь-якої війни:

Ще уста після голоду такі солоні,
хтось і далі залишається у полоні,
а вони тягнуть каміння до міста, волочуть пісками,
відбудовують вулиці збитими в кров руками.

Хто такі тамплієри, і який слід залишили в історії людства? Чому саме на цю етичну емблематику вирішив зіпертися сучасний український поет, розробляючи мотивний комплекс війни, любови й віри («Лишається любов. / З'являється вага»)? Відповідь буде нескладно знайти, пошукавши в надійних джерелах. У блискучому есеї Збігнева Герберта «Оборона тамплієрів» йдеться про новий тип суспільної організації, яку запровадили тамплієри, заснувавши Єрусалимське Королівство: «Нова монархія була, так би мовити, більш демократичною і більш республіканською, ніж чимало західних монархій. Королівську владу обмежував парламент, який складався не лише з баронів, а й із міщан. Він мав вирішальний голос у багатьох важливих справах, скажімо, податкових. Селяни були вільні. Шанували також релігійну свободу. (У Жадана вже у першій частині триптиха зустрічаємо рядок: «Справжня віра виростає з ересі». – О. С.). У низці храмів існував *simultaneum* – звичай відправи богослужінь за багатьма обрядами й конфесіями. Тора, Коран і Євангелія, на яких присягали перед Трибуналами, мирно співіснували, мабуть, уперше, і не лише у судовій практиці. Звісно, дійсна картина мінялася залежно від перебігу подій та напруженості суспільних стосунків і була далека від ідилії. Проте годі оминати цей вагомий експеримент творення багаторасової та багатоконфесійної спільноти». Сучасному читачеві одразу стає зрозуміло, що йдеться про *нечуваний ідеалізм* тамплієрів, особливо ж, у тому факті, що стосується *simultaneum*. (Герберт: «В їхній свідомості, мабуть, почався важливий процес розширення виднокола у питаннях віри. Те, в чому був певен кожен франкський шляхтич, вирушаючи у хрестовий похід, – християнство є єдиною гідною цієї назви релігією, – захиталося завдяки новим контактам і новому досвіду. Коран, який визнавав Христа за одного з пророків, безумовно полегшив цей процес»). Навіть теперішній світ іще *не готовий до миру*, що вже говорити про добу хрестових походів. Дозволю собі продовжити цитування розкішного есею Герберта, бо надто вже вражаючими та характеристичними, як для нашої доби масового споживання, вигляда-

ють абзаци про суворих храмовників із «темного» (як декому й досі здається) середньовіччя: «В Єрусалимі тамплієри невдовзі зайняли дві мечеті, під якими містилися велетенські підземелля, призначені на стайні. По суті, їхній укріплений Темплом був містом у місті. Там тривало своє життя, суворе й просте. Харчувалися тамплієри у великій трапезній із неоздобленими стінами; їли мовчки, і кожен лицар-монах залишав частку своєї страви нужденним. Коли хто з братів помирав, його страву впродовж чотирнадцяти днів віддавали вбогому. Тричі на тиждень тамплієрів зобов'язував повний піст. День починався месою, яку відправляли за дві години до світанку. Відтак кожен лицар навідувався у стайню до свого коня і лаштував зброю. На світанку знову слухали месо, а вдень повторювали десятки обов'язкових молитов. Обід, пізніше щось на зразок шикуння на очах у гросмейстера. Вечірня, молитви, вечеря і тиша аж до кінця дня. Статут також містив карний кодекс. За десять злочинів загрожувала кара виключення з ордену, ба навіть довічне ув'язнення. <...> Доходи ордену не збагачували його членів. Адже у статуті існував суворий припис, за яким, коли б після смерті брата знайшли у нього гроші, то належало поховати його у непосвяченій землі».

Я так розлого цитую Герберта, бо вважаю, що Жадан, реанімуючи *Темплом*, як яскравий ідеялістичний концепт, використовує його не просто як екзотичне тло, але вдається у цьому випадку до своєрідного гіперпосилання з метою забезпечити віршам про сучасну війну додаткове (актуальне) багатоголосся. І перше, що впадає в око, – це дисонанс між життям і побутом храмовників та споживацькими ідеями й настроями будь-якої доби, – як давноминулої, так і теперішньої: «Собор у Труа затверджує 1128 року статут тамплієрів, духовним опікуном яких стає найвищий моральний авторитет Європи св. Бернард. У його відомому листі *De laude novae militiae ad Milites Templi* ми знаходимо протиставлення суворих і цнотливих тамплієрів новобогаткам, по-жіночому марнославним і ледачим лицарям Заходу. “Неохочі вони до всіляких надмірностей, як у їжі, так і у вбранні, а турбуються лише про речі необхідні. Живуть разом, без жінок і дітей... лайливі слова, марні вчинки, непогамовний сміх, скарги і ремствування, якщо їх зауважать, не залишаються у них безкарними. Ненавидять шахи і гру в кості, почувають відразу до ловів; не знаходять жодної насолоди у нерозумній гонитві за птаством, гидують і уникають мимів, чаклунів, жонглерів, легких пісеньок і жартів. Волосся стрижуть коротко і знають із традиції апостолів, що турбота про зачіску ганьбить чоловіка. Ніколи не бачено, щоб вони причісувалися, рідко миються, їхні бороди шорсткі, запилюжені, плямисті від спеки і труду”». Такий ідеялізм тамплієрів, їхня аскеза не могли не призвести до загального обурення у середньовічній Європі та, ясна річ, популярних тоді звинувачень у ересі. (Герберт: «Звісно ж, тамплієрів звинувачували в ересі, головним чином для того, щоб позбавити папу змоги втручатися на їхню користь»).

Як відомо, історія тамплієрів закінчилася катуваннями й мученицькими смертями на вогнищах. Тож есей Герберта завершується слушною думкою: «В історії нічого не закривається назавше. Методи, вжиті в боротьбі з тамплієрами, ввійшли до репертуару влади. Тому ми не можемо полишити тієї давньої скандальної справи блідим пальцям архівістів». Ця ересь в історії людства виростає до рівня високого етичного феномена. (Гуго Балль свого часу писав про письменників-експресіоністів: «Мистці сього часу протистоять суспільству як єретики середньовіччя». А теоретик і практик експресіонізму Курт Гіллер пристрасно наголошував: «Для нас важливо ствердити насамперед особисте, власну тематику, волю до творчості, власну етику»). Будучи бездоганим інструментом, звинувачення в ересі завше дозволяло сильним світу сього ламати й нищити на правду достойних людей, захоплених сьайвом вагомих для них чеснот. Жадан зазирає одночасно в минуле й майбутнє, видобуваючи смислові паралелі, зміщуючи час і простір із однією метою: він прагне наголосити на тому, що руйнівник і будівничий перебувають в одному часі, сидять за одним столом, а *чия актуальність вагоміша*, кожен для себе вирішує сам:

Тешуть каміння, тешуть, змінюють краєвиди,
ламають повітря, переінакшують світло,
роблять цей світ таким, щоби його можна було любити,
щоби в ньому було не так безнадійно й підло.

Всім, хто лишився жити після тяжкого мору,
всім, хто зберіг свою радість і непокору,
кожному, хто вцілів під важкими зірками –
вони відбудовують місто збитими в кров руками.

Муровані ними стіни, віконні рами,
зведене риштування, міцні канати.
Сонце стоїть над мулярами й каменярами.
Ще стільки часу, щоби все це порятувати.

Сергій Татчин

Поет, художник. Народився в м. Вінниця. Автор поетичних книжок «Дзен.UA» (2013), «Семисвічник» (2016), «Пташка» (2016), «Вінницька Абетка» (2017), «#епістолярніхроніки» (з Уляною Галич, 2017), «Місто на «В» (2017), «Південний Пух» (2017), «Любити» (2017), «Пташка Нова» (2018).

«Вінницька абетка»⁸²

отже, місто, з яким взаємини гірші-кращі,
і тоді, коли воно думало, що ти пропащий,
і зараз, коли оцінює і дивиться скоса,
допоки переплітаєш осені косу,
щоб не входила в зиму така нечесана,
так от – воно пам'ятає тебе і любить – чесно...

Сергій Татчин. «Місто на В»

Знаний вінницький поет і художник Сергій Татчин, продовжуючи активне експериментування з мистецькими формами й сенсами, пропонує читачеві нову (четверту) поетичну збірку під назвою «Вінницька абетка»⁸³. Ця абетка дещо дивно виглядає, як на перший погляд. І цей «збій у системі» (це насправду незвична абетка), цей, майже «дивний атрактор», таки має привернути читацьку увагу «пошуками анклавів невидимого» (Даріюш Чая). Якщо запитати першуліпшу людину з Вінниці, з якими літерами абетки асоціюються в неї міські реалії, то, певно, отримаємо приблизно таку картину: А – Артинов (будівничий модерних ландшафтів міста), Б – Буг (він же – Бог), В – Вежа, Г – Гройсман, З – Замостя, К – Кемпа (легендарний острів, щедро политий польською та українською кров'ю), Л – Ляля (Ратушна, мітологізована партизанка й туристичний пароплав), П – П'ятничани (або Прибузьке – селища у контексті міста), С – Сабарів (унікальна своїми ландшафтами міська околиця, місце відпочинку городян), Ф – Фонтан, У – «Урожай» (ринок навпроти Медичного університету) і т. ін. Із цих артефактів можна було би створити цікаву абетку з топографічними акцентами, орієнтовану зокрема на туристів. Але, повторюся, це – нетипова абетка. Можливо, навіть дещо провокативна у своїй оманливій суті. Позаяк вона не для туристів і взагалі – не для обивателя; це корпус поетичних текстів, позначених виразною метафізикою приватного характеру і такого ж суто інтимного призначення. Міста у цих віршах, напевно, багато; водночас – це абсолютно

⁸² Уперше опубліковано як передмову до книги: Соловей О. Закохатись у місто [Передмова]. Татчин С. Вінницька абетка. Вінниця: Консоль, 2017. С. 5–9.

⁸³ Татчин С. Вінницька абетка. Вінниця: Консоль, 2017. 104 с.

суб'єктивна Вінниця, виражена крізь думку й емоцію ліричного суб'єкта лірики Сергія Татчина.

А загалом, у цій книжці все щасливо співпало: пронизлива осінь із її фарбами, тіннями і голосами поєдналася з красивим історичним містом; вишукана форма двовіршів і розкуте римування гармоніюють із серйозним, дотепним, іронічним, мінорним змістом, реалізованим через добре продумані мотиви й художні образи. Особисто мені неабияк імпонують ця авторська осінь, суб'єктивне місто й ці симпатичні вірші. Все це разом витворює затишний хронотоп на маргінесі, світ на безпечній відстані від проектних львівсько-київських людей та від усього іншого масового споживання. Спокусливо приєднатися до «егоцентризму вінничан» у цій книзі і повірити, «що в цю пору і проза на вірші змінюється, / і вона лиш для нас – виключно для вінницьких. / залишається тільки канонізувати цей треш та / те, що не вінницькі – неосвячена решта». Це питома урбаністичний світ, який тим не менш, усе ще тримає міцний зв'язок із ґрунтом, саме так і виглядає сучасна Вінниця: «і я вірю що жодного в цій ойкумені / попри сильне бажання замінити ніким / навіть кров тут жовтіша в Соборній вені / щоб жити прилеглі вулиці-ріки». Місцями це – майже казковий світ («газда листопад вже очікує на порозі...»). У цьому, можливо, й простежується найглибша кореляція поетичної збірки з семантичним полем абетки. Читач, хай навіть і дорослий, завдяки поетові отримує можливість чи не вперше побачити вінницькі реалії у незвичному освітленні та в оздобленні нових, ще незнаних, емоцій. Приміром, зима у поета починається з тиші; здавалося б, нічого нового у цьому немає, але водночас це досить оказіональна й *одноразова* (як сказав би І. Костецький) зима, що існує лише в одному примірнику: «вона починається далеко за містами, / і роззирається довкола – сторожко й хижо, / щоб початися вкотре з раптової тиші». Ця зима не позбавлена деякого потенційного катастрофізму, себто вона не настільки біла й пухнаста, як зазвичай вважають, позаяк її небеса «тримають тільки ті, кого Господь прирік, / щоб вони підпирали їх, аж доки не впадуть / ці небеса на землю, а за ними – ртуть».

Призначення абетки – тлумачення найнеобхідніших слів, а у нашому випадку – якихось базових семантично-психологічних понять та пов'язаних із ними емоційних екстрем. Мотивний комплекс збірки акумулює та склеює дві пори роки – осінь і зиму. У природі це вагома межа між прощанням і новим народженням («а зима невідворотна. і вона вже скоро»). Людині властиво налаштуватися на ці предковічні струни й перебувати значною мірою в залежності від об'єктивної природної партитури. На цілком об'єктивні реалії цього безкінечного руху речей і подій у природі людина реагує цілком суб'єктивно, тобто крізь призму своїх емоцій. Осінь – апріорі час поетів, час тих, хто «чується у клінічній ситуації» (В. Стус), і Татчин – не виняток. Але безперечна заслуга поета по-

лягає в тому, що він спромігся надати осені цілковито конкретного вигляду («через день маячити на центральному мосту, / вбирати очима оце небо над Вінницею»; «в місті, розділеному Південним Бугом навпіл»), зустрівши її на вінницьких вулицях, пропустивши крізь себе, а потім знову пустивши на волю – назустріч зимі. Зазираючи в зиму, поет ніби вдивляється у найближче майбутнє («я пророчу її звідти, де в старі осоки / набиваються хмари над кількома хатами») і бачить те, що відкривається далеко не всім. А чи мова лише про зиму, чи якесь складніше майбутнє, насправді не так і суттєво, бо поет, перебуваючи у стані хворобливих раптових осяянь, завше пірнає глибше й страшніше, ніж інші смертні: «бо тепер лиш мертві триматимуть небеса, – / так Господь повелів і мені сказав».

Це також вірші про людські почуття та людські стосунки. Татчин – поет, якому вдається цілком особистісне і навіть інтимне екстраполовати у простір філософічний (позачасовий, метафізичний, тобто завше актуальний): «двічі в Південний Буг однаковими не увійти. / все минає невідворотно, тому прости. / не лишається й пам'яті, й спогаду – й тіні, / тільки неконтрольовані сновидіння, / в яких ми по черзі навідуємося туди, / де вдруге – назустріч – цю ріку не перейти». І все це відбувається у контексті конкретного міста, відтвореного іноді з картографічною скрупульозністю: «вона омиває острів і повертає вправо, / між вінницькими берегами – коштовністю у оправі». Що це дає поетові, і що тут помічного для читача? Конкретика – завше фактурна. Її можна з легкістю уявити, а значить пережити услід за ліричним суб'єктом або навіть і замість нього: «а ми залишаємось – інакшими – ми не ті, / як небо, що над водою, і небо, що у воді. / ніби вони й тотожні, але різниця є – / твоє відтепер наді мною, а піді мною – моє».

Мені імпонує поезія, в якій за деталями зовнішнього предметного світу легко вгадуються зміни у стані ліричного суб'єкта, який щедро наділяє власною суб'єктністю навіть цілком сторонні речі, як-от у двох рядках, коли власні ймовірні трансформації, пов'язані з плином неблаганного часу, він переадресовує майбутній осені, – чи то намагаючись трохи заплутати читача, чи то навпаки, – намагаючись підказати йому якісь вагомні, в суті своїй, метафізичні речі: «бо через рік ти повернешся – іншою, кращою, / вже не такою хмільною, не такою гулящою». Так, завдяки поетові, оживає осіння казка. Не в останню чергу завдяки персоніфікації, позаяк осінь у Татчина – жива та вразлива істота. Вона тут різна та в багатьох відмінах: і спокуслива жінка, й відьма, і божевільна, яку забрали в лікарню на Ющенка: «мені вже не розібрати цієї дивної пісні, / певно, вона про осінь – не про ранню чи пізню, / а про вінницьку – неусвідомлену і неприкаяну». Осінь, Вінниця і ліричний суб'єкт поезій витворюють у збірці комфортну художню цілісність. І є відчуття, що з усіма трьома, завдяки їхнім почуттям, буде

все гаразд, у них таки є цілком виразне майбутнє: «потягу до Вінниці лишається півгодини. / хвилююся, як дитина, переймаюся, як дитина. / ця сталева дорога – безкінечна, судинна. / і кожен краєвид – як вистраждана картина, / як рідна людина, з якою життя прожив ти – / залишається обійняти, мовчати, тужити».

Декілька слів про форму. Автор про неї подбав, він на ній розуміється. В сучасній українській літературі поети не так уже й часто користуються двовіршем, мені на думку спадають передовсім Василь Махно і Сергій Жадан, які відносно часто звертаються до цієї строфіки. Дистих зустрічається у Миколи Зерова й Максима Рильського. Дванадцятирядкові вірші Татчина схожі на олександрини Зерова, лише у нашого сучасника вони ніби перебиті вертикальною цезурою, що має характер семантично-темпоральний (щось на кшталт потреби перевести подих). Тим часом у Рильського можна зустріти точно таку шестирядкову строфу, як у Татчина, а крім того у збірці «Де сходяться дороги» (1929) київський неокласик практикує строфи, що складаються ледве не з будь-якої кількості дистихів, – чи то руйнуючи, чи то корегуючи колишні канони. Як зауважив свого часу Ігор Качуровський, закріплення формальних ознак сприяє виникненню жанру. Складно судити, наскільки легко писались ці строфи, але виглядають вони органічно й природньо, дозволяючи поетові ледве не віртуозно виражати потрібний йому зміст і без силуваних рухів доносити його до читача. Таким чином, строфи Татчина достатньо оригінальні, зрештою, експериментувати нікому не заборонено, аби лише авторові й читачеві подобалось. Для прикладу, у В. Махна шестирядкові двовірші об'єднуються інакше, тобто в іншу кількість строф у вірші, тоді як у всіх віршах Татчина маємо по три дистихи (дві шестирядкові строфи), – така собі своєрідна аскеза, формалізована в ощадливості матеріялу й засобів. І лише у фінальному вірші «Місто на В» маємо чотири такі строфи, але цей текст виступає у ролі постскриптуму до всієї збірки.

І декілька слів про структуру книги. Вона, зрештою, проста, але добре продумана. Віршам, які виповнюють корпус абетки, наповнюючи його бурштиновим осіннім сьайвом, передує вірш-заспів «Вінниця», в якому задається настрій і тон. Відтак, цей перший вірш можна вважати камертоном до всієї збірки, читачеві варто до нього придивитись уважніше. Більше того, в процесі взаємнення із Абеткою, варто іноді повертатися до початку книги, перечитуючи деякі рядки і строфи. Вірш містить усі головні концепти, із промінчиків яких і формується мотивний комплекс збірки. Одним із найперших і найпомітніших є мотив *любови*, який з'являється вже у першій строфі: «коли осіннє сонце наповнює собою / все довкола вщерть – по самісінькі вінця / я вкотре усвідомлюю що ділюсь любов'ю / передовсім – з тобою моя Віннице». Присутня тут і цілком зрозуміла міфологізація рідного простору. Ну а осінь – таки невичерпне джерело образів для мистців і поетів, було би бажання встигати записувати-фіксувати:

«а в тій безодні пульсує небесне олово / поцятковане хмарами – так густо й рясно / що ні картини ні вірші не лізуть в голову / коли стільки жінок і усі прекрасні». Почавши з освідчення в любові до міста, ліричний суб'єкт любов'ю й завершує, замикаючи у такий перевірений спосіб символічне семантичне коло, до якого вписує квадратуру міста, у яке він так безсоромно закоханий: «щоб мимоволі розгледіти в цих глибинах / де про любов мою писано по воді вилами / як почуття мігрують – невідворотно невпинно – / від кровословоплетива / до кровослововиливу». Замикає абетку, витворюючи цікаве обрамлення, вірш, який можна вважати постскриптомом до вже сказаного у книзі, – «Місто на В». У ньому так само багато любови і якогось особливо чистого та ще незамуленого дорослою проблематикою дитячого почуття. Можна сказати, що Вінниця пощастило із Татчиним. Водночас і поетові можна позаздрити вже хоча б тому, що у нього є така Вінниця:

місто, з яким взаємини не те, щоб дуже,
навіть в короткій розлуці за тобою тужить.
а ти сумуєш за ним значно більше – в рази,
бракує його неவிбагливої буденної краси:
скажімо, тисячі мостів і одного острова
навпроти футуристичного фонтана-монстра.

Соціологічний еквівалент такої книжки – на поверхні, чи пак на долоні. За цією книжечкою навряд чи можна нашвидкуруч познайомитись із Вінницею, але *закохатися в місто* за посередництва цих віршів – цілком імовірна річ: «ну, здрастуй, вежо з годинниковим боєм, / в місті, яке ототожнює себе з тобою / у власній архітектурній ретроспективі, – / як ти? а вітер над тобою – куди він? / чи не за отими хмарами, що бредуть чередою, / щоб зайняти і гнати над бузькою водою». І осінь, якої так багато в цій книзі, осінь, з її ледь помітною меланхолією й останніми спалахами пристрасти, з її невагомим небом, що так беззахисно відбивається у водах Південного Бугу («Південного Стіксу», sic!), – саме той час, коли хочеться кудись встигнути, із кимось не розминутися. Осінь, попри її відверто зужитий і збаналізований у масовій свідомості образ, залишається часом філософічних рефлексій, а іноді й пришвидшеного серцебиття:

ймовірно, це найкраща пора для того,
щоб вивчати Вінницю – заморожено, довго.
кавувати біля вежі, блукати мокрими вулицями,
дивитися, як люди одне до одного туляться –
ховаються від дощу чи обіймаються у таксі.
тупо заздрити закоханим – одразу всім.

чи не найліпша пора, щоб налагодити стосунки
з оцією непримітною, але відданою красунею,
починаючи з блукань і мимолітних дотиків,
щоб і вона тебе вивчала – який ти тут, хто ти тут?
але головне – це мовчання, коли ви удвох
і мовчиться вже так, ніби з вами Бог.

Окремою окрасою книги є її художнє оформлення. Зрештою, було б дивно, якби цей елемент був відсутній, позаяк Сергій Татчин – не лише добротний поет, але і фаховий художник. Тобто, цю книжку можна не лише читати, її ще варто й роздивлятися (як зазвичай і буває з усіма абетками). Опрацьовані автором світлини, знов-таки, гармонійно поєднуються з власне віршами, несучи в собі м'яку урбаністичність цього міста із забудовою початку ХХ століття, яку зі звабливою принадністю випромінюють міські краєвиди, до яких раз-у-раз потрапляє Південний Буг із мостами, деревами й будиночками на обох берегах. Завдяки якісному оформленню книжка виглядає мистецьким витвором, що так і світиться любов'ю, – до міста, його людей, до життя та мистецтва. А й справді:

ти тільки-но роздивися цю красоту, Татчине,
ніби все тільки й чекає на тебе, наче на
того, хто прийде і увічнить її до скону,
того, хто зробить із неї ікону – законну,
того, хто напише і намалює її так,
щоб можна було бачити за цим Христа.

РОЗДІЛ 2

ЗАВДАННЯ КОГНІТИВНОГО ТИПУ, ТЕСТОВІ Й ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

Завдання когнітивного типу і тестові завдання

Варіант 1

Завдання № 1. Визначити ключові ознаки українського постмодерного дискурсу, спираючись на погляди сучасного літературознавства й літературної критики (М. Ткачук, Р. Харчук, М. Павлишин та ін.).

Завдання № 2. Довести, що Варвара Чорна з поетичною збіркою «НЕП» (або, на вибір, Варвара Жукова) – це сучасна літературна містифікація.

Завдання № 3. Тести:

1. Феміністичний дискурс українського модернізму є об'єктом наукового вивчення в монографії:

- а) Н. Зборовської;
- б) Т. Гундорової;
- в) В. Агеевої;
- г) Л. Тарнашинської.

2. Антологія нової української поезії «Вісімдесятники» була укладена:

- а) І. Римаруком;
- б) Т. Федюком;
- в) Ю. Покальчуком;
- г) В. Даниленком.

3. Не є учасником «галицько-станіславської школи»:

- а) Ю. Андрухович;
- б) Ю. Іздрик;
- в) Т. Прохасько;
- г) І. Андрусак.

4. О. Ульяненку не належить твір:

- а) «Шибениця для ніжності»;
- б) «Жінка його мрії»;
- в) «Седой»;
- г) «Ангели помсти».

5. Жанрове визначення твору «Дзеньки-бреньки», запропоноване самим автором:

- а) то як;
- б) тошо;
- в) дехто;
- г) а шо.

6. До покоління вісімдесятників належить:

- а) І. Андрусак;
- б) П. Коробчук;
- в) Т. Федюк;
- г) Л. Талалай.

7. Герої *Собака Павлов*, *Вася Комуніст*, *Карбюратор* діють у творі С. Жадана:

- а) «Ворошиловград»;
- б) «Депеш Мод»;
- в) «Anarche in the Ukr»;
- г) «Марадона».

8. Перша назва роману А. Дністрового «Патетичний блуд»:

- а) «Далай-лама»;
- б) «Ніжинський інтелектуал»;
- в) «Дзенський майстер династії»;
- г) «Тибет на восьмому поверсі».

9. Автор рядків: «Почитай мені вголос, / коли за цим голосом – ніч, / Коли втома, як море, / гойдає, але не рятує. / Коли вікна далекі / в далеких деревах токують, / Коли ближні дерева / спроможні торкнутись облич»:

- а) В. Герасим'юк;
- б) П. Вольвач;
- в) І. Римарук;
- г) Т. Федюк.

10. «Мала українська енциклопедія актуальної літератури» укладена:

- а) В. Даниленком;
- б) В. Єшкілевим;
- в) Л. Таран;
- г) Є. Бараном.

11. Представниця «підлітково-дитячої літературної альтернативи» (за Р. Харчук):

- а) Н. Зборовська;
- б) О. Забужко;

- в) Є. Кононенко;
- г) Т. Малярчук.

12. Літературно-мистецький альманах, заснований 1998 р. у Донецьку:

- а) «Лад»;
- б) «Кальміус»;
- в) «Четвер»;
- г) «Форма(р)т».

13. Мотиви родової пам'яті й пам'яті природи в людині характерні для лірики:

- а) дев'яностиків;
- б) нульовиків;
- в) літературних самітників;
- г) вісімдесятників.

14. Не приписують до так званої «масової літератури» твори:

- а) І. Роздобудько;
- б) І. Карпи;
- в) Люко Дашвар;
- г) М. Кіяновської.

15. У жанрі есеїстики активно працює:

- а) В. Махно;
- б) І. Римарук;
- в) С. Андрухович;
- г) В. Портяк.

Варіант 2

Завдання № 1. Визначити ключові ознаки українського заповідально-селянського дискурсу, спираючись на погляди сучасного літературознавства й літературної критики.

Завдання № 2. Обґрунтувати, до якої літератури – масової чи елітарної – належить проза Анатолія Дністрового.

Завдання № 3. Тести:

1. Не є упорядником антології з сучасної української літератури:

- а) В. Габор;
- б) С. Жадан;
- в) А. Кокотюха;
- г) Т. Прохасько.

2. На політичній арені визначають явище, що вплинуло на розвиток сатиричного напрямку української літератури 80-х рр.:

- а) дисидентство;
- б) гуманний демократичний соціалізм;
- в) створення організації «Просвіта»;
- г) народний рух.

3. Не зараховують до «київсько-житомирської школи»:

- а) Є. Пашковського;
- б) В. Медведя;
- в) О. Ірванця;
- г) О. Ульяненка.

4. О. Ульяненко отримав Малу державну премію ім. Т. Шевченка за роман:

- а) «Сталінка»;
- б) «Зимова повість»;
- в) «Дофін сатани»;
- г) «Серафима».

5. Новела «Наш вожатий Фреді Крюгер»:

- а) О. Ірванця;
- б) В. Даниленка;
- в) А. Кокотюхи;
- г) Ю. Винничука.

6. Провідний концепт прози С. Жадана:

- а) біль;
- б) бездомність;
- в) ностальгія;
- г) віра.

7. Лейтмотив роману А. Дністрового «Невідомий за вікном»:

- а) людська беззахисність;
- б) чоловіча слабкість;
- в) метафізична кваліть;
- г) страх.

8. Ознаки – книжність, філологічність, культурологічність, актуалізація мотиву родової пам'яті – характерні для лірики:

- а) вісімдесятників;
- б) дев'ятдесятників;
- в) нульовиків;
- г) шістдесятників.

9. Автор романів «Свято», «Вовча зоря», «Безодня»:

- а) В. Медвідь;
- б) Є. Пашковський;
- в) Ю. Андрухович;
- г) Т. Прохасько.

10. Орест Хомський – герой роману:

- а) «Рекреації»;
- б) «Московіада»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Дванадцять обручів».

11. «Песимістом-маргіналом, вічно неголеним, вічно незадоволеним чи то собою, чи то навколишнім світом», Я. Дубинянська називає:

- а) Ю. Андруховича;
- б) Т. Прохаська;
- в) С. Процюка;
- г) Ю. Іздрика.

12. До «риторичного апокаліпсису» Т. Гундорова зараховує прозу:

- а) О. Ульяненко;
- б) Т. Прохаська;
- в) С. Жадана;
- г) О. Ірванця.

13. Не належить до генерації нульовиків:

- а) П. Вольвач;
- б) С. Ушкалов;
- в) Ю. Стахівська;
- г) О. Коцарев.

14. Автор рядків: «до того промислу ще б трохи солонини, – / а там, де со- рому, то можна й не вгадати. / до половини все ще сходиш з полонини, / від по- ловини маєш спини гудзувати»:

- а) В. Герасим'юк;
- б) І. Андрусяк;
- в) І. Римарук;
- г) С. Процюк.

15. Драматург, що народилася в Краматорську, працює в Києві режисером- постановником:

- а) Катерина Демчук;
- б) Софія Майданська;

- в) Олександра Погребінська;
- г) Неда Неждана.

Варіант 3

Завдання № 1. З'ясувати специфіку явища мас-роману в українській пост-колоніальній літературі, спираючись на думки літературознавців (Н. Зборовська, Л. Скорина, С. Філоненко та ін.).

Завдання № 2. Довести, що художня проза Василя Портяка розбудована на принципах неомодернізму.

Завдання № 3. Тести:

1. Газета «Літературна Україна» у 90-х рр. була ідеологічною платформою:
 - а) СПУ;
 - б) АУП;
 - в) Асоціації «500»;
 - г) «Бу-Ба-Бу».
2. Кінофільм початку 90-х рр. «Кисневий голод» був знятий за сценарієм письменника:
 - а) В. Даниленка;
 - б) Ю. Андруховича;
 - в) Ю. Покальчука;
 - г) І. Драча.
3. До некрофільського дискурсу О. Ульяненка зараховує:
 - а) О. Соловей;
 - б) Б. Пастух;
 - в) Т. Гундорова;
 - г) Н. Зборовська.
4. «Дзеньки-бреньки» В. Даниленка – це сатира на:
 - а) провінціаналізм та ізольованість від світового процесу української літератури;
 - б) недалекість українського письменника;
 - в) застійну радянську літературу;
 - г) міжписьменницькі стосунки.
5. «Мені 33 роки. Я давно і щасливо жив сам. <...> Мав нікому не потрібну освіту. Працював незрозуміло ким». Так висловлюється персонаж твору С. Жадана:

- а) «Ворошиловград»;
- б) «Гімн демократичної молоді»;
- в) «Депеш Мод»;
- г) «Біг маг».

6. Авторське жанрове уточнення роману «Пацики» (А. Дністровий):

- а) реальний;
- б) конкретний;
- в) молодіжний;
- г) чоловічий.

7. Ключовий концепт роману І. Карпи «Перламутрове порно»:

- а) самотність;
- б) божевілья;
- в) подорож;
- г) пригода.

8. Упорядник антології «Аморалка»:

- а) А. Кокотюха;
- б) С. Пантюк;
- в) В. Даниленко;
- г) І. Римарук.

9. Очолював один із відділів івано-франківського часопису «Перевал»:

- а) Т. Прохасько;
- б) Ю. Андрухович;
- в) Ю. Іздрик;
- г) С. Процюк.

10. Уперше цілковито поривають, на думку І. Борисюк, з панівною естетичною системою, основою якої була тотальна детермінованість мистецтва:

- а) нульовики;
- б) шістдесятники;
- в) дев'ятдесятники;
- г) вісімдесятники.

11. «Осінні пси Карпат» – поетична збірка:

- а) Т. Федюка;
- б) В. Герасим'юка;
- в) І. Римарука;
- г) П. Вольвача.

12. Отто фон Ф. – герой роману:

- а) «Рекреації»;
- б) «Московіада»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Таємниця».

13. Не є представником жанру альтернативної історії в сучасній українській літературі:

- а) В. Кожелянко;
- б) Й. Козленко;
- в) Варвара Жукова;
- г) Т. Прохасько.

14. «(за байбараком байбарак) / шуми, байраче, / до тих, хто викопав нав-
знак / ярмо козаче // і на толоку присвітив / шкарадним тілом, / коли над прісні
храбусти / воно злетіло». Фрагмент із твору:

- а) В. Герасим'юка;
- б) І. Андрусяка;
- в) Т. Федюка;
- г) І. Римарука.

15. Автор прозової книжки «Стежка вздовж ріки»:

- а) М. Кіяновська;
- б) О. Забужко;
- в) Б. Матіяш;
- г) М. Матіос.

Варіант 4

Завдання № 1. Визначити риси, притаманні незалежним літературним угрупованням 80-х – 90-х рр. З'ясувати специфіку естетичної платформи та її подальший вплив на творчість учасників.

Завдання № 2. Довести, що художня проза Олеся Ульяненка розбудована на принципах експресіонізму.

Завдання № 3. Тести:

1. Ідея «Народного руху України за перебудову» була висунута:

- а) Спілкою письменників України;
- б) КПУ Радянського Союзу;
- в) Українською Гельсинською групою;
- г) Демократичною партією України.

2. Перший фестиваль поезії у незалежній Україні мав назву і відбувся:

- а) Світовий фестиваль української поезії, Львів (1991);
- б) Фестиваль лірики, Київ (1992);
- в) Поетичний фест, Львів (1991);
- г) Міжнародний фестиваль української поезії, Київ (1991).

3. Не є романом О. Ульяненка:

- а) «Перли і свині»;
- б) «Вогненне око»;
- в) «Дефіляда в Москві»;
- г) «Пророк».

4. У новелі Ю. Винничука «Роза Кнукельбаум» іронії піддана професія жінки в Радянському Союзі:

- а) трактористки;
- б) учителя;
- в) повії;
- г) прибиральниці.

5. Упорядник антології «Опудало: Українська прозова сатира, гумор, іронія 80–90-х років двадцятого століття»:

- а) В. Даниленко;
- б) О. Гордон;
- в) А. Бондар;
- г) А. Кокотюха.

6. У ліриці поетів-вісімдесятників відбувається посилення:

- а) аморального начала;
- б) морально-етичного начала;
- в) еротичних первнів;
- г) соціального начала.

7. Своє письмо як «стиль бурякових рядків у нескінченному полі» визначає:

- а) В. Медвідь;
- б) О. Ульяненко;
- в) Є. Пашковський;
- г) В. Даниленко.

8. На думку Н. Зборовської, герої цього роману Ю. Андруховича презентують внутрішньо пустий національний суб'єкт:

- а) «Перверзія»;
- б) «Дванадцять обручів»;
- в) «Московіада»;
- г) «Рекреації».

9. В Інституті карпатського лісництва працював письменник:

- а) Ю. Андрухович;
- б) І. Андрусяк;
- в) С. Процюк;
- г) Т. Прохасько.

10. Цей письменник, на думку психоаналітичної критики, презентує яскраво виражений імперський психотип садомазохіста. Йдеться про:

- а) С. Процюка;
- б) Ю. Покальчука;
- в) О. Ульяненко;
- г) Ю. Винничука.

11. Куліш у романі Варвари Жукової «Свідок» фігурує як:

- а) Гуліш;
- б) Пуліш;
- в) Туліш;
- г) Буліш.

12. Збірка літературно-критичних праць «Звичайний читач»:

- а) Л. Скорини;
- б) О. Солов'я;
- в) І. Андрусяка;
- г) Є. Барана.

13. Не є літературознавцем, який працює в еміграції:

- а) М. Павлишин;
- б) М.-Р. Стех;
- в) Г. Грабович;
- г) Б. Пастух.

14. Не є україномовним літературно-критичним виданням:

- а) альманах «Форма(р)т»;
- б) журнал «Сучасність»;
- в) журнал «Шо»;
- г) газета «Критика».

15. Автор поетичних збірок «Передчуття Авалону», «Третя Атлантида»:

- а) Г. Крук;
- б) М. Кіяновська;
- в) О. Степаненко;
- г) Н. Білоцерківець.

Варіант 5

Завдання № 1. Визначити спільне й відмінне у поглядах літературознавців на систематизацію української постколоніальної літератури. Обґрунтувати власну позицію щодо принципів систематизації.

Завдання № 2. Довести, що художня проза Ю. Андруховича презентує постмодерну парадигму.

Завдання № 3. Тести:

1. Музичним гуртом «Плач Єремії» покладено на музику слова:

- а) П. Вольвача;
- б) Ю. Покальчука;
- в) І. Римарука;
- г) Г. Чубая.

2. Не є рисою субкультури літературної тусовки в Україні у 90-х рр.:

- а) супротив політиці;
- б) момент самоорганізації;
- в) персоналізованість;
- г) соціальна агресивність.

3. Роман О. Ульяненка, яким, на його ж думку, українській моралізаторській літературі подаровано нового героя:

- а) «Ангели помсти»;
- б) «Квіти Содому»;
- в) «Сталінка»;
- г) «Софія».

4. Збірка «Майн Кайф» належить:

- а) С. Жадану;
- б) О. Ірванцю;
- в) В. Цибульку;
- г) Ю. Іздрику.

5. Упорядник антології «Незнайома»:

- а) В. Даниленко;
- б) В. Габор;
- в) О. Гордон;
- г) А. Бондар.

6. Несамовиту вразливість ліричного героя відзначає К. Москалець у ліриці:

- а) Т. Федюка;
- б) В. Герасим'юка;

- в) І. Римарука;
- г) Н. Білоцерківець.

7. «Войовничо-цнотливим» письменником Р. Харчук називає:

- а) Ю. Андруховича;
- б) Є. Пашковського;
- в) Т. Прохаська;
- г) В. Медведя.

8. «Національна несвідомість проявляється як ерогенна комуністська чуттєвість, що граничить із акторським трагізмом» (Н. Зборовська). Йдеться про несвідомість героїв роману:

- а) Т. Прохаська «Непрості»;
- б) Ю. Андруховича «Рекреації»;
- в) Ю. Іздрика «Подвійний Леон»;
- г) О. Ульяненко «Сталінка».

9. Для героя прози цього письменника, на думку Т. Гундорової, характерна пульсуюча свідомість і розірваний екзистенційний світ інтелектуала-маргінала. Йдеться про:

- а) О. Ульяненко;
- б) Ю. Покальчука;
- в) Т. Прохаська;
- г) В. Шевчука.

10. Викладачкою в Івано-франківському педагогічному університеті імені Василя Стефаника працює письменниця:

- а) Г. Крук;
- б) О. Деркачова;
- в) О. Галета;
- г) М. Савка.

11. Хвильовий у романі Варвари Жукової «Свідок» фігурує як:

- а) Вольовий;
- б) Больовий;
- в) Тульовий;
- г) Мальовий.

12. Автор «Читацького щоденника – 2005»:

- а) О. Соловей;
- б) Є. Баран;
- в) І. Бондар-Терещенко;
- г) І. Андрусяк.

13. Не є літературознавцем, який працює в еміграції:

- а) М. Павлишин;
- б) М.-Р. Стех;
- в) Г. Грабович;
- г) В. Моренець.

14. «Дуби і леви» – есеїстична збірка:

- а) А. Дністрового;
- б) В. Махна;
- в) І. Андрусяка;
- г) К. Москальця.

15. Автор поетичних збірок «Мандри у пошуках дому», «Обличчя поза світ-
линою»:

- а) О. Забужко;
- б) Г. Крук;
- в) М. Кіяновська;
- г) О. Степаненко.

Варіант 6

Завдання № 1. Розкрити специфіку явища «покоління батьків» у літературі 90–2000-х років. Довести думку про «входження» письменників «покоління батьків» до постколоніальної літератури чи «опозиційність» щодо неї.

Завдання № 2. Довести, що проза Ю. Іздрика – презентант постмодернізму.

Завдання № 3. Тести:

1. Літературне угруповання «Дак» відзначається проведенням:

- а) перформансів;
- б) масових дійств на центральній вулиці Бахмача;
- в) чайного ритуалу;
- г) ритуальних обрядів.

2. На думку Р. Харчук, ключовою опозицією у творах О. Уляненка виступає:

- а) світле / темне;
- б) верх / низ;
- в) рай / пекло;
- г) схід / захід.

3. Спогади «Груші в тісті»:

- а) Ю. Покальчука;
- б) С. Жадана;

- в) Ю. Винничука;
- г) А. Дністрового.

4. Упорядник антології «Страйк ілюзій: антологія сучасної української драматургії»:

- а) В. Даниленко;
- б) В. Габор;
- в) А. Кокотюха;
- г) Н. Мірошніченко.

5. Не є неомодерністським журналом:

- а) «Кур'єр Кривбасу»;
- б) «Світо-вид»;
- в) «Сучасність»;
- г) «Київ».

6. Національною премією ім. Т. Шевченка відзначена збірка В. Герасим'юка:

- а) «Смереки»;
- б) «Потоки»;
- в) «Папороть»;
- г) «Поет у повітрі».

7. Письменник, що відкидає сексуальну тематику в своїй прозі, не приймає «мистецтва лобка» (Р. Харчук):

- а) Ю. Іздрик;
- б) С. Жадан;
- в) Є. Пашковський;
- г) Ю. Андрухович.

8. Ю. Андрухович руйнує стереотип поета-месії в романі:

- а) «Рекреації»;
- б) «Московіада»;
- в) «Таємниця»;
- г) «Дванадцять обручів».

9. Близькість до шозізму А. Роба-Грійє критика визнає прозу:

- а) О. Ульяненка;
- б) В. Портяка;
- в) Т. Прохаська;
- г) Ю. Винничука.

10. «Тотем», «Жертвопринесення», «Руйнування ляльки» – романи:

- а) С. Процюка;
- б) Ю. Винничука;

- в) А. Дністрового;
- г) Ю. Покальчука.

11. Свідінський у романі Варвари Жукової «Свідок» фігурує як:

- а) Свідінський;
- б) Сведінський;
- в) Сведзінський;
- г) Свідинський.

12. Збірка статей «Артеграунд. Український літературний істеблїшмент»:

- а) Я. Голобородька;
- б) Є. Барана;
- в) І. Бондаря-Терещенка;
- г) І. Андрусяка.

13. Не є літературознавцем, який працює в еміграції:

- а) М. Павлишин;
- б) М.-Р. Стех;
- в) Г. Грабович;
- г) Р. Харчук.

14. Автор рядків «Увійдеш / в білу воду, / що місяць гойднув / і над берегом вистелив, / Скрикне риба / і в лісі / любов'ю поранений звір. / І в розіпнутім / серці моєму / кохання / воскресло воістину, / Але ти / ні словам, ні рядкам, / ані навіть мовчанню моєму / не вір»:

- а) І. Андрусяк;
- б) П. Вольвач;
- в) І. Римарук;
- г) Т. Федюк.

15. «Маленька людина у її мінімальній величі» (О. Михед) в центрі книги Т. Малярчук:

- а) «Біографія випадкового чуда»;
- б) «Говорити»;
- в) «Звірослов»;
- г) «Як я стала святою».

Варіант 7

Завдання № 1. Визначити функції критики в сучасному літературному процесі.

Завдання № 2. Довести, що роман О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу» – постколоніальна провокація.

Завдання № 3. Тести:

1. Приналежність «Бахмацької школи» до «неомодерного дискурсу», її просякнутість «ніцшеанським пафосом» відзначає:

- а) І. Лучук;
- б) Н. Зборовська;
- в) В. Єшкілев;
- г) Т. Гундорова.

2. Ключовий прийом у творах О. Ульяненка:

- а) персоніфікація;
- б) оголення;
- в) очуднення;
- г) алегорія.

3. Тема інтимних стосунків 32-річної жінки з трьома підлітками піднята в оповіданні Ю. Покальчука:

- а) «Таксі блюз»;
- б) «Те, що на споді»;
- в) «Паморочливий запах джунглів»;
- г) «Вагнер».

4. Упорядник антології «Позадесятники. Поетична антологія»:

- а) О. Гордон;
- б) В. Даниленко;
- в) І. Римарук;
- г) В. Габор.

5. «Вежа» – періодичний орган, виразник списку цінностей ТР-дискурсу в:

- а) Києві;
- б) Харкові;
- в) Вінниці;
- г) Житомирі.

6. Не є поетичною збіркою В. Герасим'юка:

- а) «Папороть»;
- б) «Таємна ложа»;

- в) «Діти трепети»;
- г) «Космацький узір».

7. Письменника прирівнює до монаха прозаїк:

- а) Є. Пашковський;
- б) В. Медвідь;
- в) В. Шевчук;
- г) В. Портяк.

8. Піджанрове визначення «роман жахів» дає Ю. Андрухович твору:

- а) «Таємниця»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Московіада»;
- г) «Дванадцять обручів».

9. На думку О. Ірванця, твори цього автора об'єднані наскрізним стрижнем самотності героїв, пошуком за втраченим часом, загубленим світом і самим собою в тому світі. Йдеться про:

- а) Т. Прохаська;
- б) В. Даниленка;
- в) В. Кожелянка;
- г) І. Андрусяка.

10. Сава Чорнокрил – герой роману С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Маски опадають повільно»;
- г) «Жертвопринесення».

11. Петров у романі Варвари Жукової «Свідок» фігурує як:

- а) Ветров;
- б) Гетров;
- в) Фетров;
- г) Детров.

12. Збірка статей «Елізіум. Інкорпорація стратогем»:

- а) Є. Барана;
- б) Я. Голобородька;
- в) О. Солов'я;
- г) А. Дністрового.

13. Не є літературознавцем, який працює в еміграції:

- а) Т. Гундорова;
- б) М.-Р. Стех;

- в) Г. Грабович;
- г) М. Павлишин.

14. Автор рядків: «Червоні щити. Лице сумне. / Лице сумне. Ракети тремтять. / Обмий мене. Одягни мене. / До столу зі мною сядь»:

- а) І. Римарук;
- б) Л. Талалай;
- в) В. Герасим'юк;
- г) Т. Федюк.

15. Сюрреалістична поетика домінує у прозі:

- а) В. Медведя;
- б) Т. Прохаська;
- в) Ю. Андруховича;
- г) Т. Малярчук.

Варіант 8

Завдання № 1. Дати оцінку літературній діяльності «покоління батьків» (Л. Костенко, В. Шевчук, Є. Гуцало, Л. Талалай, І. Драч та ін.) у 90–2000-х рр.

Завдання № 2. Визначити смислові конфігурації образу жінки в художній прозі постколоніального періоду.

Завдання № 3. Тести:

1. Учасників літературного угруповання «ЛуГоСад» об'єднує:

- а) концепція поетичного ар'єргарду;
- б) маніфест постмодерністів;
- в) платформа лівих;
- г) концепція ТР-літератури.

2. Образ останнього сталінського вурки виведений у творі О. Ульяненка:

- а) «Жінка його мрії»;
- б) «Софія»;
- в) «Сталінка»;
- г) «Ізгої».

3. Перша книга новел О. Деркачової має назву:

- а) «Людська природа»;
- б) «За лондонським часом»;
- в) «Відкладемо суїцид на завтра»;
- г) «Синдром підсніжника».

4. Літературний журнал одного автора:

- а) «Київ»;
- б) «Морена»;
- в) «Дніпро»;
- г) «Четвер».

5. Упорядник антології «Квіти в темній кімнаті: Сучасна українська новела»:

- а) І. Римарук;
- б) О. Гордон;
- в) А. Кокотюха;
- г) В. Даниленко.

6. Не характерно для лірики В. Герасим'юка:

- а) складні метафоричні конструкції;
- б) образ ефіру;
- в) мотив катастрофізму;
- г) історіософський семантичний знак – ранок.

7. Тема «богопокинутості» українського світу або проклятого народу розвинута в творі Є. Пашковського:

- а) «Свято»;
- б) «Щоденний жезл»;
- в) «Безодня»;
- г) «Осінь для ангела».

8. Опис одного дня поета, студента Літературного інституту, поданий у романі Ю. Андруховича:

- а) «Московіада»;
- б) «Рекреації»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Таємниця».

9. Рису вигадництва як основу своєї прози називає:

- а) В. Портяк;
- б) Т. Прохасько;
- в) А. Дністровий;
- г) С. Жадан.

10. Кирило Орленко – герой роману С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Маски опадають повільно»;
- г) «Жертвопринесення».

11. Авторка монографії «Кітч і література»:

- а) Т. Гундорова;
- б) Н. Зборовська;
- в) В. Агеєва;
- г) С. Павличко.

12. Ю. Андрухович, Т. Прохасько, Ю. Іздрик – письменники:

- а) «станіславського феномену»;
- б) «житомирської школи»;
- в) «східного степового канону»;
- г) «києво-житомирської школи».

13. Головний редактор журналу «Кур'єр Кривбасу»:

- а) О. Гордон;
- б) Д. Стус;
- в) Г. Гусейнов;
- г) В. Мельник.

14. Автор рядків: «Істинно кажу вам / трава істинно кажу / вам вода істинні / кажу вам слова допоки / горить звізда»:

- а) Т. Федюк;
- б) І. Римарук;
- в) І. Андрусяк;
- г) П. Вольвач.

15. Історію молодої жінки, її життя в горах викладено у творі:

- а) М. Матіос «Солодка Даруся»;
- б) Т. Малярчук «Згори вниз. Книга страхів»;
- в) О. Забужко «Інопланетянка»;
- г) Є. Кононенко «Ностальгія».

Варіант 9

Завдання № 1. Визначити функції критичного електронного ресурсу в сучасному літературному процесі.

Завдання № 2. Проаналізувати трансформації жінки як об'єкта художнього зображення й осмислення в порівняльному аспекті: художня проза 20–30-х рр. та 90–2000-х.

Завдання № 3. Тести:

1. Назва угруповання «ЛуГоСад» створена:

- а) на основі мовного каламбуру;
- б) від перших складів назв міст, із яких були учасники;
- в) від перших складів прізвищ учасників;
- г) від перших складів прізвищ улюблених письменників учасників.

2. Вислів критика Є. Барана – «Читаючи новий роман Ульяненка у мене було відчуття, що мій рот заповнений блювотинням» – стосується твору:

- а) «Син тіні»;
- б) «Дофін сатани»;
- в) «Знак Саваофа»;
- г) «Хрест на Сатурні».

3. Національну премію ім. Т. Шевченка Марія Матіос отримала за:

- а) «Націю»;
- б) «Щоденник страченої»;
- в) «Солодку Дарусю»;
- г) «Чотири пори життя».

4. «Гей-Гоп» – журнальний проект андеграунду кінця 80-х у:

- а) Львові;
- б) Донецьку;
- в) Івано-Франківську;
- г) Житомирі.

5. Упорядник антології «Декамерон»:

- а) С. Пантюк;
- б) С. Жадан;
- в) С. Ушкалов;
- г) О. Галета.

6. Не характерний образ для лірики В. Герасим'юка:

- а) вовка;
- б) букового листя;
- в) гори;
- г) хмарочосу.

7. Андрій, Сава, Сергій, Конопляний – герої твору:

- а) «Льох»;
- б) «Безодня»;
- в) «Подвійний Леон»;
- г) «Солодка Даруся».

8. Тема імперії і неминучого падіння Радянського Союзу реалізована в романі:

- а) В. Кожелянка «Дефіляда в Москві»;
- б) О. Ульяненко «Серафима»;
- в) Ю. Андруховича «Московіада»;
- г) С. Процюка «Інфекція».

9. Топоси – геометричні схеми, мапи, серії-колекції – характеризують прозу:

- а) Ю. Андруховича;
- б) Ю. Іздрика;
- в) Т. Прохаська;
- г) С. Процюка.

10. На думку критика І. Бондаря-Терещенка, «жанр даного твору – чергова сповідь сина епохи на тлі всесвітньої глобалізації й занепаду патріотичного, м'яко кажучи, живла». Йдеться про твір С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Троянда ритуального болю»;
- г) «Чорне яблуко».

11. «Король Літр» – збірка п'єс:

- а) Неди Нежданої;
- б) Олексія Росича;
- в) О. Ірванця;
- г) Л. Подерв'янського.

12. Автор книги «Поетична меритократія (Василь Герасим'юк, Ігор Рима-рук, Тарас Федюк)»:

- а) Я. Голобородько;
- б) Т. Гундорова;
- в) Н. Зборовська;
- г) Р. Семків.

13. «Ми йдемо до витоків Теплої Води. Йдемо незайманим снігом повз потічок з чорною водицею, над нею клубочиться пара і витає легенький сморід, пара осідає на кущах та хирлявих деревцях пухким інеєм, і від того здається, що вони покриті рясним яблуневим цвітом». Автор фрагменту твору:

- а) Ю. Андрухович;
- б) Т. Прохасько;
- в) В. Портяк;
- г) Т. Малярчук.

14. Вірш «То дощ, то сніг, то взагалі нічого» написаний:

- а) С. Ушкаловим;
- б) О.-Б. Горобчуком;
- в) Д. Лазуткіним;
- г) О. Коцаревим.

15. «Літо Мілени», «Старі люди», «Жінки їхніх чоловіків», «Сьомга», «Амадока» – книжки:

- а) Т. Малярчук;
- б) І. Карпи;
- в) М. Кіяновської;
- г) С. Андрухович.

Варіант 10

Завдання № 1. Визначити провідні напрями дослідження літератури кінця ХХ – поч. ХХІ ст. у літературознавстві.

Завдання № 2. Довести, що лірика покоління вісімдесятників ґрунтується на модерних стильових засадах.

Завдання № 3. Тести:

1. Літературне угруповання, утворене наприкінці 70-х рр.:

- а) «Київська школа»;
- б) «ЛуГоСад»;
- в) «Бу-Ба-Бу»;
- г) «ДАК».

2. Прототипом героя якого роману О. Уляненка став маніяк Онопрієнко:

- а) «Син тіні»;
- б) «Дофін сатани»;
- в) «Квіти Содому»;
- г) «Жінка його мрії».

3. Книга М. Матіос «Нація» складається з частин:

- а) Покара / Злочин;
- б) Апокаліпсис / Одкровення;
- в) Дозвіл / Прощення;
- г) День / Ніч.

4. Щоквартальний літературно-мистецький альманах за редакцією О. Гордона:

- а) «Кальміус»;
- б) «Четвер»;
- в) «Авжеж»;
- г) «Форма(р)т».

5. Упорядник антології «Дев'ятдесятники: Авторська антологія нової української поезії»:

- а) В. Даниленко;
- б) В. Махно;
- в) В. Габор;
- г) С. Жадан.

6. Яворове, букове листя, черешневий цвіт у ліриці В. Герасим'юка варто трактувати як:

- а) пейзажні замальовки;
- б) порівняння з Божою присутністю на землі;
- в) метафору життєвого шляху;
- г) символіку людського ества.

7. «Бібліотекар, який пише без початку і кінця» (П. Загребельний) – це:

- а) Є. Пашковський;
- б) Т. Прохасько;
- в) В. Медвідь;
- г) Ю. Іздрик.

8. Причиною загибелі радянської імперії й секуляризації держави в романі Ю. Андруховича «Московіада» показано:

- а) секс;
- б) алкоголь;
- в) наркотики;
- г) проституцію.

9. Письмо цього автора, на думку Т. Гундорової, відтворює процес розпаду пам'яті, свідомості на дрібні мікроструктури. Йдеться про:

- а) Т. Малярчук;
- б) Т. Прохаська;
- в) С. Андрухович;
- г) Ю. Іздрика.

10. Остап Кисільчук – персонаж роману С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;

в) «Маски опадають повільно»;

г) «Жертвопринесення».

11. «Герой нашого часу» – збірка п'єс:

а) Неди Нежданої;

б) О. Росича;

в) О. Ірванця;

г) Л. Подерв'янського.

12. «Вчорашні тихі дні, немов маленькі втрати. / Поволі позіха бабуся Пам'ять. / Смерк її не прожене, неначе їй начхати / на цей марудний дощ, на сивий феєрверк». Автор рядків:

а) П. Вольвач;

б) С. Жадан;

в) А. Дністровий;

г) І. Андрусак.

13. Монографія «Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн»:

а) Н. Зборовської;

б) Т. Гундорової;

в) С. Павличко;

г) В. Агеєвої.

14. Поетична збірка «Місто в моєму тілі» належить:

а) Б.-О. Горобчуку;

б) С. Ушкалову;

в) О. Коцареву;

г) Б. Матіяш.

15. Андрієнко – автонім письменника, який працює під псевдонімом:

а) Анатолій Дністровий;

б) Олег Кажан;

в) Олексій Росич;

г) Варвара Жукова.

Варіант 11

Завдання № 1. Визначити функції (місце, роль) періодики в сучасному літературному процесі.

Завдання № 2. Довести, що проза С. Процюка розбудована на концептології психоаналізу.

Завдання № 3. Тести:

1. Визначення: «бубабіст – людина, яка працює в стилі бубабу», дає:

- а) Ю. Андрухович;
- б) В. Неборак;
- в) О. Ірванець;
- г) В. Габор.

2. Не є персонажем роману О. Ульяненка «Жінка його мрії»:

- а) Кеша;
- б) Лада;
- в) Величко;
- г) Руслан.

3. Провідні мотиви у збірці новел М. Матіос «Нація» (на думку Я. Голобородька):

- а) зради, прощення;
- б) добра, зла;
- в) зради, покари;
- г) емгебістів, лісових людей.

4. Упорядник антології «Вечеря на дванадцять персон: Житомирська прозова школа»:

- а) В. Габор;
- б) В. Даниленко;
- в) О. Гордон;
- г) С. Жадан.

5. Літературно-мистецький журнал концептуального спрямування, «текстів і візії»:

- а) «Четвер»;
- б) «І»;
- в) «Київська Русь»;
- г) «Кальміус».

6. «Коса» В. Герасим'юка – це:

- а) жіноча сповідь;
- б) притча старого вояка;
- в) передсмертна сповідь упівця;
- г) байка гуцула.

7. Ідеолог традиціоналізму в українському вісімдесятичті й основоположник стилю «потоків свідомості»:

- а) В. Медвідь;
- б) Є. Пашковський;

- в) Ю. Андрухович;
- г) О. Ірванець.

8. Наратив якого роману Ю. Андруховича побудований як подорож крізь пекло:

- а) «Рекреації»;
- б) «Московіада»;
- в) «Таємниця»;
- г) «Перверзія».

9. Так звана «герменевтика ландшафту» характерна для прози:

- а) Т. Прохаська;
- б) Ю. Покальчука;
- в) О. Деркачової;
- г) Ю. Винничука.

10. Максим Іщенко – герой роману С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Маски опадають повільно»;
- г) «Жертвопринесення».

11. «Павлік Морозов» – збірка п'єс:

- а) Неди Нежданої;
- б) Олексія Росича;
- в) О. Ірванця;
- г) Л. Подерв'янського.

12. Праця «Феміністичні роздуми. На карнавалі мертвих поцілунків»:

- а) Н. Зборовської;
- б) Т. Гундорової;
- в) О. Забужко;
- г) В. Агеевої.

13. Не належить до еміграційного українського літературознавства:

- а) М.-Р. Стех;
- б) Ю. Шерех;
- в) М. Шкандрій;
- г) К. Москалець.

14. Автор рядків: «забуваються лінії запахи барви і звуки / слабне зір гасне слух і минається радість проста / за своєю душею простягнеш обличчя і руки / але високо і недосяжно вона проліта»:

- а) М. Кіяновська;
- б) Н. Білоцерківець;
- в) О. Забужко;
- г) О. Степаненко.

15. На думку Ю. Андруховича, це роман-житло, роман-становлення, роман-виховання. Йдеться про твір:

- а) С. Жадана «Депеш Мод»;
- б) А. Дністрового «Місто уповільненої дії»;
- в) І. Карпи «Перламутрове порно»;
- г) О. Ульяненко «Сталінка».

Варіант 12

Завдання № 1. Визначити специфіку феміністичного дискурсу сучасної української прози.

Завдання № 2. Здійснити аналіз й обґрунтувати актуальність трагікомедії Олексія Росича «Останній забій».

Завдання № 3. Тести:

1. Назва трактату Ю. Андруховича «Апологія блазенади...» має продовження:

- а) про нас та інших;
- б) 12 тез до себе самих;
- в) тези й антитези;
- г) 12 тез про бубабізм.

2. «Слово» в романі О. Ульяненко «Жінка його мрії» не має такої конотації:

- а) смерть;
- б) запах;
- в) життя;
- г) молитва.

3. Тема імітованої й реальної смерті матері реалізована у новелі М. Матіос:

- а) «Юр'яна і Довгопол»;
- б) «Просили тато-мама»;
- в) «Вставайте, мамко»;
- г) «Апокаліпсис».

4. Упорядник антології «Українські літературні школи та групи 60–90-х рр. ХХ ст.»:

- а) С. Пантюк;
- б) В. Даниленко;
- в) В. Габор;
- г) С. Жадан.

5. Журнал, заснований Ю. Іздриком, А. Селюхом і П. Турком:

- а) «Форма(р)т»;
- б) «Березіль»;
- в) «Четвер»;
- г) «Потяг 76».

6. Ключовий образний пласт поетичної збірки «Поет у повітрі» В. Герасим'юка пов'язаний із:

- а) музикою;
- б) кіно;
- в) скульптурою;
- г) живописом.

7. Тезу про народний (селянський) характер української літератури обстоює:

- а) Є. Пашковський;
- б) Ю. Винничук;
- в) В. Даниленко;
- г) В. Медвідь.

8. Роман Ю. Андруховича, який, на думку М. Шкандрія, підточує головні постулати колоніальної ідеології:

- а) «Московіада»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Дванадцять обручів»;
- г) «Таємниця».

9. Новели «Спалене літо», «Некрополь», «Довкола озера» входять до складу прозової книжки Т. Прохаська:

- а) «Інші дні Анни»;
- б) «Лексикон таємних знань»;
- в) «З цього можна зробити кілька оповідань»;
- г) «Непрості».

10. В. Винниченко – герой роману С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;

- в) «Маски опадають повільно»;
- г) «Жертвопринесення».

11. «Гамлет» – збірка п'єс:

- а) Неди Нежданої;
- б) Олексія Росича;
- в) О. Ірванця;
- г) Л. Подерв'янського.

12. Монографія «Код української літератури: проект психоісторії новітньої української літератури»:

- а) Т. Гундорової;
- б) Я. Голобородька;
- в) Н. Зборовської;
- г) В. Моренця.

13. Не належить до еміграційного українського літературознавства:

- а) М.-Р. Стех;
- б) Ю. Шерех;
- в) М. Шкандрій;
- г) Л. Скорина.

14. «Вони кажуть / що я божевільний / а ти лиш посвист батога Божого / а я пам'ятаю дотик своєї руки до твоїх грудей / коли ми потім спимо поруч».

Фрагмент із твору:

- а) Ю. Покальчука;
- б) І. Римарука;
- в) Т. Федюка;
- г) В. Герасим'юка.

15. Автор книжок «Фройд би плакав», «Супермаркет самотності», «Добло і зло»:

- а) Т. Малярчук;
- б) Г. Крук;
- в) М. Кіяновська;
- г) І. Карпа.

Варіант 13

Завдання № 1. Дати тлумачення понять «альтернативна історія», «крипто-історія», вказати на витоки жанру, навести приклади з сучасної української літератури.

Завдання № 2. Довести, що лірика вісімдесятників належить до дискурсу неомодернізму.

Завдання № 3. Тести:

1. Псевдонім Семен Либонь належить:

- а) Ю. Лисенку;
- б) В. Жовноруку;
- в) О. Семенченку;
- г) В. Лапкіну.

2. Основна тема роману О. Ульяненка «Жінка його мрії»:

- а) аморальності влади та її безсилля;
- б) гомосексуалізму;
- в) гріха;
- г) смерті.

3. Як традиційного прозаїка, зацікавленого етнорегіональною колористикою, визначає М. Матіос:

- а) Я. Голобородько;
- б) Т. Гундорова;
- в) Р. Харчук;
- г) Н. Зборовська.

4. Часопис, у другому числі якого окреслилося коло авторів «станіславського феномена»:

- а) «Київська Русь»;
- б) «Четвер»;
- в) «Дзвін»;
- г) «Авжеж».

5. Не є критиком покоління дев'ятдесятників:

- а) С. Матвієнко;
- б) Є. Баран;
- в) Р. Семків;
- г) Т. Гундорова.

6. Інтертекстуальність у збірці В. Герасим'юка «Поет у повітрі» відсутня з творами:

- а) Т. Шевченка;
- б) П. Елюара;
- в) І. Франка;
- г) І. Котляревського.

7. На думку В. Терлецького, цей письменник – садист і гвалтівник, який переламує слову ручки-ніжки і складає із них свій варварський текст. Йдеться про:

- а) Є. Пашковського;
- б) В. Медведя;
- в) Ю. Іздрика;
- г) В. Кожелянка.

8. Стах Перфецький – головний герой роману:

- а) «Інфекція»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Жінка його мрії»;
- г) «Весняні ігри в осінніх садах».

9. Збірку Т. Прохаська «З цього можна зробити кілька оповідань» складають твори:

- а) п'ять новел;
- б) два романи;
- в) три оповідання;
- г) дві повісті.

10. «Алегорія порожньої краси» – назва рецензії на роман С. Процюка критика:

- а) Б. Пастуха;
- б) О. Солов'я;
- в) Є. Барана;
- г) І. Бондаря-Терещенка.

11. На думку Т. Гундорової, цей письменник через кітч зафіксував ситуацію антикультуризації, апелюючи при цьому до культурного арсеналу. Йдеться про твори:

- а) О. Ірванця;
- б) С. Жадана;
- в) В. Неборака;
- г) Л. Подерв'янського.

12. Збірка літературно-критичних праць «Текст 1990-х: герої та персонажі»:

- а) Є. Барана;
- б) В. Даниленка;
- в) І. Бондаря-Терещенка;
- г) О. Солов'я.

13. Не належить до еміграційного українського літературознавства:

- а) О. Ільницький;
- б) Ю. Шерех;

- в) М. Шкандрій;
- г) М. Ільницький.

14. Автор рядків: «Ти, що був мені ти. Ти, що був мені, був мені ти. / Запеклася не кривда, а кров. Запеклася на рані. / Ти хотів не піти. Ти хотів полишати мости – / Після того, як сталося так, що убиті останні / Із моїх молитов за тобою...»:

- а) О. Забужко;
- б) О. Степаненко;
- в) М. Кіяновська;
- г) Г. Крук.

15. Концепт В. Домонтовича «без ґрунту» реалізовано у романі:

- а) А. Дністрового «Дрозофіла над томом Канта»;
- б) Ю. Андруховича «Таємниця»;
- в) Т. Прохаська «Непрості»;
- г) С. Процюка «Тотем».

Варіант 14

Завдання № 1. Визначити специфіку дискурсу жіночого письма в сучасній українській ліриці.

Завдання № 2. Дати оцінку творчості Т. Прохаська. Здійснити аналіз твору (на вибір) на смисловому рівні.

Завдання № 3. Тести:

1. Не входить до донецького літературного угруповання «OST»:

- а) О. Кажан;
- б) В. Білявський;
- в) І. Бондар-Терещенко;
- г) Сашко Гапіч.

2. Письменник С. Процюк працює в:

- а) Києві;
- б) Харкові;
- в) Львові;
- г) Івано-Франківську.

3. Роман-сповідь у формі побутового жанру М. Матіос:

- а) «Солодка Даруся»;
- б) «Щоденник страченої»;

- в) «Москалиця»;
- г) «Чотири пори життя».

4. У 1989 році Ю. Іздриком був заснований часопис:

- а) «Кальміус»;
- б) «Четвер»;
- в) «Київська Русь»;
- г) «І».

5. Не є критиком покоління вісімдесятників:

- а) Т. Гундорова;
- б) Н. Зборовська;
- в) Б. Пастух;
- г) М. Рябчук.

6. Містерія «Єзавель» – частина поетичної збірки В. Герасим'юка:

- а) «Поет у повітрі»;
- б) «Папороть»;
- в) «Космацький узір»;
- г) «Смереки».

7. На думку М. Сулими, у цьому романі українська мова зазнала якісної зміни тому, що прозаїк почав прямо говорити про загальнолюдські речі, зокрема про перший сексуальний досвід. Йдеться про роман:

- а) Ю. Андруховича «Перверзія»;
- б) В. Медведя «Льох»;
- в) Ю. Іздрика «Подвійний Леон»;
- г) Ю. Винничука «Весняні ігри в осінніх садах».

8. На думку М. Шкандрія, в цьому романі Ю. Андруховича зображено труднощі вияву культурної незалежності в сучасному середовищі:

- а) «Московіада»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Рекреації»;
- г) «Таємниця».

9. Мотив-тема «дзядзя Михася» розгортається у книзі:

- а) «Інші дні Анни»;
- б) «З цього можна зробити кілька оповідань»;
- в) «Непрості»;
- г) «Лексикон таємних знань».

10. Дебіл Сьо-Сьо – персонаж твору О. Ульяненка:

- а) «Богемна рапсодія»;
- б) «Жінка його мрії»;
- в) «Дофін сатани»;
- г) «Сталінка».

11. На думку Т. Гундорової, цей письменник вдається до відтворення анти-утопійного стану культурного гетто, на яке перетворилася культурна інтелігенція. Йдеться про:

- а) О. Ірванця;
- б) С. Жадана;
- в) В. Неборака;
- г) Л. Подерв'янського.

12. Збірка статей «Мистецтво складати пазли»:

- а) Є. Барана;
- б) Я. Голобородька;
- в) Л. Скорини;
- г) І. Андрусяка.

13. Представник еміграційного українського літературознавства:

- а) А. Акіллі;
- б) О. Галета;
- в) Д. Стус;
- г) М. Ільницький.

14. Автор рядків: «Он розсунув обаполи місто / Мій Дніпро, заломивши брову. / Серед сала і малоросійства / Це – моє і отут я – живу»:

- а) І. Андрусяк;
- б) Т. Федюк;
- в) І. Римарук;
- г) П. Вольвач.

15. Головний герой у романі А. Дністрового «Місто уповільненої дії»:

- а) пацик Олег;
- б) журналіст Марко;
- в) викладач Павло;
- г) студент Віталік.

Варіант 15

Завдання № 1. Дати визначення поняттям «кітч», «стьоб», з'ясувати специфіку їхнього функціонування в українській постколоніальній літературі.

Завдання № 2. Довести, що художня проза Сергія Жадана належить до постмодерного дискурсу.

Завдання № 3. Тести:

1. Бурлеск і карнавал є естетичними орієнтирами угруповання:

- а) «ЛуГоСад»;
- б) «Друзі Еліота»;
- в) «Бу-Ба-Бу»;
- г) «Нова дегенерація».

2. С. Процюк не працює в жанрі:

- а) романізованої біографії;
- б) соціально-психологічного роману;
- в) етюду;
- г) роману-памфлету.

3. У романі М. Матіос «Солодка Даруся» описано події:

- а) 10-х рр. XX ст.;
- б) 30–70-х рр. XX ст.;
- в) 80-х рр. XIX ст.;
- г) 30–40-х рр. XX ст.

4. «Імперія», «Крайслер Імперіал», «Псевдо-Перевал» – це проекти органу:

- а) «Київська Русь»;
- б) «Літературна Україна»;
- в) «Українська літературна газета»;
- г) «Четвер».

5. Автор есеїстичної збірки «Хроніки від Фортінбраса»:

- а) Ю. Андрухович;
- б) О. Забужко;
- в) С. Процюк;
- г) К. Москалець.

6. «Трансністрія», «Горище», «Хуга» –

- а) поетичні збірки І. Римарука;
- б) прозові збірки В. Портяка;
- в) прозові збірки В. Кожелянка;
- г) поетичні збірки Т. Федюка.

7. Хлопчик Петька, буфетниця Тонька – персонажі твору:

- а) «Безодня»;
- б) «Льох»;
- в) «Непрості»;
- г) «Сталінка».

8. Герой цього роману Ю. Андруховича наприкінці твору інсценізує самогубство:

- а) «Таємниця»;
- б) «Московіада»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Рекреації».

9. За авторським визначенням книжка «FM Галичина» (Т. Прохасько):

- а) щоденник;
- б) спогади;
- в) нариси;
- г) автобіографія.

10. Виродження роду Піскарів-Піскарьових демонструє О. Ульяненко у романі:

- а) «Сталінка»;
- б) «Вогненне око»;
- в) «Дофін сатани»;
- г) «Богемна рапсодія».

11. Концептуалістом Л. Подерв'янського називає:

- а) В. Єшкілев;
- б) С. Жадан;
- в) Т. Гундорова;
- г) Н. Зборовська.

12. Збірка рецензій та есеїв «Політ механічної зозулі над власним гніздом»:

- а) Є. Барана;
- б) І. Бондаря-Терещенка;
- в) О. Солов'я;
- г) В. Слапчука.

13. Першою в Україні термін «постмодернізм» уживає:

- а) Н. Білоцерківець;
- б) Т. Денисова;
- в) Т. Гундорова;
- г) С. Андрусів.

14. Автор рядків: «ця тиха музика без прощення і спини / вона для тих хто трохи не дійшов / а ще для тих яким стріляли в спину / і кров ще довго виступала з підошов»:

- а) І. Андрусяк;
- б) П. Вольвач;
- в) О. Соловей;
- г) Т. Федюк.

15. Роман А. Дністрового, присвячений пошукам ідентичності людини у хиткому і ненадійному просторі сучасної дегуманізованої урбаніки:

- а) «Патетичний блуд»;
- б) «Дрозофіла над томом Канта»;
- в) «Невідомий за вікном»;
- г) «Пацики».

Варіант 16

Завдання № 1. Довести, що в українському літературознавстві обґрунтовано послуговуються поняттям «нульовики» («двотисячники») на позначення творчої праці молодого покоління (народжені у 80–90-ті).

Завдання № 2. Охарактеризувати смислові конфігурації образу жінки в прозі Ю. Винничука, Ю. Покальчука, Ю. Андруховича та ін.

Завдання № 3. Тести:

1. АУП була утворена з метою:

- а) закріплення постмодерної платформи в Україні;
- б) підтримки україномовної літератури;
- в) подолання структурно-ідеологічної кризи в письменницькому середовищі;
- г) деконструкції явищ соцреалізму в літературі.

2. Роман С. Процюка, присвячений Василю Стефанику, має назву:

- а) «Тотем»;
- б) «Троянда ритуального болю»;
- в) «Маски опадають повільно»;
- г) «Чорне яблуко».

3. Підназва роману М. Матіос «Солодка Даруся»:

- а) драма на три життя;
- б) драма щоденна;
- в) родинна сага;
- г) драма попередня.

4. «Діброва», «Дегенеративне мистецтво» – це проекти органу:

- а) «Четвер»;
- б) «Київська Русь»;
- в) «Кальміус»;
- г) «Авжеж».

5. Автор есеїстичної збірки «Диявол ховається в сирі»:

- а) О. Забужко;
- б) Ю. Андрухович;
- в) К. Москалець;
- г) І. Андрусак.

6. Чинником ліричного сюжету виступає «я»-свідомість творця, на думку

Я. Голобородька, у творах Т. Федюка зі збірки:

- а) «Горище»;
- б) «Золото інків»;
- в) «Таємна ложа»;
- г) «Обличчя пустелі».

7. «Філософія страху, або ж Проклятий народ» В. Медведя – це, за авторським визначенням:

- а) есеї;
- б) роман;
- в) щоденник;
- г) нарис.

8. Праця Ю. Шереха «Го-Гай-Го. Про прозу Юрія Андруховича і з приводу» присвячена твору:

- а) «Московіада»;
- б) «Дванадцять обручів»;
- в) «Таємниця»;
- г) «Перверзія».

9. Роман О. Ульяненка, опублікований у 1994 році в журналі «Сучасність»:

- а) «Зимова повість»;
- б) «Сталінка»;
- в) «Богемна рапсодія»;
- г) «Син тіні».

10. Лорд-Йона – персонаж роману О. Ульяненка:

- а) «Жінка його мрії»;
- б) «Сталінка»;
- в) «Дофін сатани»;
- г) «Знак Саваофа».

11. Пародія на всесвітньовідомий сюжет про Кармен – це твір:

- а) Ю. Сороки «Самогубство»;
- б) А. Кокотюхи «Весілля»;
- в) В. Даниленка «Дзеньки-бреньки»;
- г) В. Шнайдера «Записки сільського єврея».

12. Монографія «Жіноча роль: Жінка-автор у сучасній українській прозі: емансипаційний дискурс:

- а) Р. Харчук;
- б) Н. Зборовської;
- в) Л. Таран;
- г) В. Агеевої.

13. Карнавальну й міфологічну тенденції у середовищі вісімдесятників виокремлює:

- а) Н. Білоцерківець;
- б) В. Даниленко;
- в) Л. Демська;
- г) Н. Зборовська.

14. Автор рядків: «і те, що приживається – повільне, / і те, що прижилося – розтеклося, / лишаючи в притомному повітрі / лиш білу млюсть, і чорну, й синю млюсть»:

- а) П. Вольвач;
- б) І. Андрусяк;
- в) О. Соловей;
- г) І. Римарук.

15. Цинізм «залишає відчуття фізичної нечистоти... Єдине бажання – чимшвидше вимити руки, причому з милом» («Бульвар»). Така критична оцінка була дана твору:

- а) О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»;
- б) Ю. Винничук «Весняні ігри в осінніх садах»;
- в) Ю. Покальчук «Те, що на споді»;
- г) Ю. Андрухович «Рекреації».

Варіант 17

Завдання № 1. З'ясувати функціональні механізми літературного дискурсу 1990-х рр.

Завдання № 2. Виявити смислові домінанти прози представників «найновішої підлітково-дитячої літературної альтернативи» (Р. Харчук).

Завдання № 3. Тести:

1. Перший президент АУП:

- а) Ю. Покальчук;
- б) Ю. Андрухович;
- в) І. Римарук;
- г) Т. Федюк.

2. Художня проза С. Процюка ґрунтується на:

- а) екзистенціалізм;
- б) психоаналізі;
- в) герменевтиці;
- г) шозізм.

3. Головна героїня роману М. Матіос «Солодка Даруся» божевільна:

- а) від народження;
- б) бо її скривдив емгебіст;
- в) бо її зґвалтували;
- г) після того, як побачила, що сталося з матір'ю.

4. Часопис, заснований у 2006 р. Д. Стусом:

- а) «Кальміус»;
- б) «Київська Русь»;
- в) «Четвер»;
- г) «Київ».

5. Автор есеїстичної збірки «Тіні з'являються на світанку»:

- а) С. Процюк;
- б) О. Забужко;
- в) В. Махно;
- г) К. Москалець.

6. Тлумачення поетичного образу Трансністрії у ліриці Т. Федюка:

- а) чужий простір;
- б) невидима, ілюзорна земля;
- в) внутрішній неспокій;
- г) безбарвне майбутнє.

7. Не є поетичною збіркою Ю. Андруховича:

- а) «Небо і площі»;
- б) «Середмістя»;
- в) «Пісні для Мертвого Півня»;
- г) «Лексикон інтимних міст».

8. «Проза для мене – заняття осмислене, а всі ці віршики – радше, фізкультура». Це міркування:

- а) Т. Прохаська;
- б) О. Ірванця;
- в) Ю. Іздрика;
- г) Ю. Андруховича.

9. Окремою книжкою роман О. Ульяненка «Квіти Содому» вийшов у році:

- а) 2012;
- б) 2005;
- в) 2000;
- г) 1995.

10. «Ген» альтернативності не має твір:

- а) Ю. Андруховича «Дванадцять обручів»;
- б) С. Жадана «Депеш Мод»;
- в) І. Лучука «Уліссея»;
- г) В. Даниленка «Дзеньки-бреньки».

11. Феномен «тотального кайфу», на думку Т. Гундорової, закріплено в поетичній збірці:

- а) О. Коцарева;
- б) О. Ірванця;
- в) С. Жадана;
- г) В. Цибулька.

12. Монографія «Естетика смерті у прозі Є. Пашковського та О. Ульяненка»:

- а) Н. Тендітної;
- б) Н. Зборовської;
- в) Т. Гребенюк;
- г) Л. Демської.

13. «Покоління батьків» – це письменники, що дебютували у роках:

- а) 70-х;
- б) 80-х;
- в) 40-х;
- г) 60-х.

14. «Ні, хай би хто-небудь усе ж пояснив: якого чорта було родитися на світ жінкою (та ще й в Україні!) – із цією блядською залежністю, закладеною в тіло, як бомба сповільненої дії...». Фрагмент із твору:

- а) Т. Малярчук «Говорити»;
- б) Є. Кононенко «Без мужика»;

- в) О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»;
- г) І. Карпа «Супермаркет самотності».

15. Не є есеїстичною збіркою А. Дністрового:

- а) «Атоми і Порожнеча»;
- б) «Автономія Орфея»;
- в) «Злами й консенсус»;
- г) «Письмо з околиці».

Варіант 18

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність уживання терміна постмодернізм щодо української художньої прози 90–2000-х рр.

Завдання № 2. З'ясувати специфіку інтертексту лірики поетів-вісімдесятників.

Завдання № 3. Тести:

1. Не є членом літературного угруповання «Нечувані»:

- а) Олена Галета;
- б) Ірина Старовойт;
- в) Галя Крук;
- г) Мар'яна Савка.

2. «Тіні з'являються на світанку» С. Процюка – це книга:

- а) прози;
- б) лірики;
- в) есеїстики;
- г) драматургії.

3. Не є символом у романі М. Матіос «Солодка Даруся»:

- а) цукерка;
- б) ружа;
- в) ріка;
- г) небо.

4. «Революція», «Ілюзія», «Перетин» – це проекти органу:

- а) «Четвер»;
- б) «Київська Русь»;
- в) «Кальміус»;
- г) «Потяг 76».

5. Автор есеїстичної збірки «Гра триває»:

- а) О. Соловей;
- б) І. Андрусяк;

- в) К. Москалець;
- г) Ю. Андрухович.

6. «Висока вода», «Діва Обіда», «Бермудський трикутник» – поетичні збірки:

- а) В. Герасим'юка;
- б) Т. Федюка;
- в) І. Римарука;
- г) Н. Білоцерківець.

7. Прозова книжка Ю. Андруховича:

- а) «Дванадцять обручів»;
- б) «Середмістя»;
- в) «Екзотичні птахи і рослини»;
- г) «Небо і площі».

8. Книга Ю. Іздрика «Таке» побачила світ у році:

- а) 2000;
- б) 2009;
- в) 2013;
- г) 1999.

9. «Я – самотній вовк». Йдеться про:

- а) Т. Прохаська;
- б) О. Ульяненко;
- в) С. Процюка;
- г) П. Вольвача.

10. (1957–2008) – роки життя:

- а) В. Кожелянка;
- б) О. Ульяненко;
- в) Ю. Покальчука;
- г) І. Римарука.

11. Творчий проєкт «Вогні великого міста» за участю музикантів гуртів «Мертвий півень», «Плач Єремії» реалізував:

- а) Ю. Андрухович;
- б) С. Жадан;
- в) Ю. Покальчук;
- г) Л. Дереш.

12. Дисертація «Молода поезія 90-х років ХХ ст.: проблеми художнього світобачення» захищена:

- а) М. Крупкою;
- б) О. Карабльовою;

- в) І. Бондарем-Терещенком;
- г) Ю. Логвиненко.

13. Гостросюжетний роман «Погоня» 1997 року:

- а) В. Дрозда;
- б) В. Шевчука;
- в) Ю. Мушкетика;
- г) Р. Іваничука.

14. Герой-оповідач, програміст за фахом, що працює в комерційно успішній фірмі, діє у романі:

- а) А. Дністрового «Дрозофіла над томом Канта»;
- б) Ю. Андруховича «Таємниця»;
- в) Л. Костенко «Записки українського самашедшого»;
- г) С. Процюка «Маски опадають повільно».

15. Автор поетичних збірок «Проповідь до магми», «На смерть Клію», «Жовта імла»:

- а) А. Дністровий;
- б) С. Жадан;
- в) П. Вольвач;
- г) І. Андрусяк.

Варіант 19

Завдання № 1. З'ясувати специфіку жанрової дифузії в українській пост-колоніальній літературі.

Завдання № 2. Проаналізувати на рівні ідейного змісту й образності художню прозу представників «житомирської школи».

Завдання № 3. Тести:

1. Учасники літературного угруповання «Музейний провулок, 8» умовно називали себе гуртом:

- а) символістським;
- б) футуристським;
- в) неокласичним;
- г) неоромантичним.

2. Вислів критика В. Терлецького про те, що «за кожним нашаруванням криється оглушливий крик про допомогу», стосується твору С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;

- в) «Руйнування ляльки»;
 - г) «Троянда ритуального болю».
3. Перша назва роману М. Матіос «Солодка Даруся»:
- а) «Драма на три життя»;
 - б) «Трояка ружа»;
 - в) «Ружа»;
 - г) «Даруся».
4. «Бабло», «Протяг», «Гербарій» – це проєкти органу:
- а) «Форма(р)т»;
 - б) «Четвер»;
 - в) «Плерома»;
 - г) «Київська Русь».
5. Автор есеїстичної збірки «Дезорієнтація на місцевості»:
- а) І. Андрусяк;
 - б) Ю. Андрухович;
 - в) О. Забужко;
 - г) В. Махно.
6. І. Римарук був головним редактором журналу:
- а) «Київ»;
 - б) «Сучасність»;
 - в) «Вітчизна»;
 - г) «Дзвін».
7. Не є поетичною збіркою Ю. Андруховича:
- а) «Небо і площі»;
 - б) «Горище»;
 - в) «Середмістя»;
 - г) «Екзотичні птахи і рослини».
8. Поетична книга Ю. Іздрика 1996 року має назву:
- а) «Екзотичні птахи і рослини»;
 - б) «Станіслав і 11 його визволителів»;
 - в) «Горище»;
 - г) «Діва Обида».
9. Окремою книжкою роман О. Ульяненка «Ангели помсти» вийшов у році:
- а) 2000;
 - б) 2005;
 - в) 2010;
 - г) 2012.

10. Дмитро Левицький – герой роману:

- а) «Рекреації»;
- б) «Дефіляда в Москві»;
- в) «Місто уповільненої дії»;
- г) «Солодка Даруся».

11. (1941–2008) – роки життя:

- а) В. Кожелянка;
- б) О. Ульяненко;
- в) Ю. Покальчука;
- г) І. Римарука.

12. Дисертація «Художній діалог автора і персонажа в новітній українській прозі (90-ті рр. ХХ ст.)» захищена:

- а) Ю. Логвиненко;
- б) С. Філоненко;
- в) М. Крупкою;
- г) О. Поліщук.

13. «Найплодовитішою і найпрацевдатнішою українською письменницею, творчість якої є найстрокатішою у жанровому відношенні» (Р. Харчук), критика визнає:

- а) М. Матіос;
- б) О. Забужко;
- в) Люко Дашвар;
- г) І. Роздобудько.

14. «Тоді попрошу в тебе вибачення. За те, що так багато палю і не хочу мати дітей. За те, що в мені нічого не зможе народитися, крім Бога». Фрагмент із твору:

- а) Є. Кононенко «Без мужика»;
- б) О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»;
- в) Т. Малярчук «Ендшпіль для Лізи»;
- г) І. Карпа «50 хвилин трави».

15. Концепти дороги, що нікуди не веде, безбатьківства, бездомності характерні для прози:

- а) І. Карпи;
- б) С. Жадана;
- в) Ю. Андруховича;
- г) Т. Прохаська.

Варіант 20

Завдання № 1. Простежити зв'язок (протистояння) словесного мистецтва з ідеологією в українській літературі кінця 80-х – 2000-х рр.

Завдання № 2. З'ясувати світоглядні й стилетворчі домінанти лірики покоління дев'ятдесятників.

Завдання № 3. Тести:

1. Слово туга в назві гурту «Ммюнна туга» розшифровується як:

- а) товариство утраченого горя;
- б) товариство успішних горгон;
- в) товариство усамітнених графоманів;
- г) товариство успішних графоманок.

2. У романі С. Процюка «Інфекція» наявний натяк на біблійних персонажів:

- а) Каїн, Авель;
- б) Адам, Єва;
- в) Марія, Христос;
- г) Христос, Іуда.

3. Тема інцесту (мати і син) піднята у творі М. Матіос:

- а) «Солодка Даруся»;
- б) «Москалиця»;
- в) «Мама Маріца – дружина Христофора Колумба»;
- г) «Щоденник страченої».

4. Рубрики «Всяке таке», «Акокрифи», «Культиватор», «Заборонена зона» має часопис:

- а) «Четвер»;
- б) «Кальміюс»;
- в) «Київська Русь»;
- г) «Авжеж».

5. Автор есеїстичної збірки «Аналіз крові»:

- а) А. Дністровий;
- б) С. Процюк;
- в) І. Андрусак;
- г) О. Соловей.

6. Поетична збірка І. Римарука «Діва Обида» складається з частин:

- а) 2;
- б) 5;
- в) 3;
- г) 4.

7. Перша поетична збірка Ю. Андруховича вийшла у році:

- а) 1989;
- б) 2004;
- в) 1985;
- г) 1991.

8. Творчість Іздрика-поета – «це торжество нюансованих доторків до буття, текстових тіней...». Це висловлення:

- а) Т. Гундорової;
- б) Р. Харчук;
- в) В. Єшкілева;
- г) С. Бук.

9. Скандальний роман О. Ульяненка 2009 року виходу:

- а) «Жінка його мрії»;
- б) «Син тіні»;
- в) «Квіти Содому»;
- г) «Серафима».

10. Герой роману В. Кожелянка «Дефіляда в Москві»:

- а) Дмитро Левицький;
- б) Толік;
- в) Отто фон Ф.;
- г) Василь Стефаник.

11. Український письменник – перекладач латиноамериканської прози:

- а) Т. Прохасько;
- б) Ю. Покальчук;
- в) С. Андрухович;
- г) В. Махно.

12. Науково-популярне видання «Лісоруб у пустелі. Письменник і літературний процес»:

- а) В. Даниленка;
- б) Є. Барана;
- в) М. Наєнка;
- г) Г. Клочека.

13. Представник еміграційного літературознавства:

- а) Л. Тарнашинська;
- б) Т. Гаврилів;
- в) О. Пахльовська;
- г) І. Бондар-Терещенко.

14. «Але треба жити. І життя триває. І, незважаючи на всі ідіотизми твого поточного життя, тобі, загалом, подобаються твої житейські та інтелектуальні шукання». Фрагмент із твору:

- а) Варвара Жукова «Свідок»;
- б) Є. Кононенко «Без мужика»;
- в) О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»;
- г) Т. Малярчук «Троянда Адольфо».

15. «Постмодерну бездомність» прозі С. Жадана приписує:

- а) Р. Харчук;
- б) Т. Гундорова;
- в) О. Бойченко;
- г) Б. Пастух.

Варіант 21

Завдання № 1. Простежити зв'язок словесного мистецтва з іншими видами мистецтв в українській літературі кінця 80-х – 2000-х рр.

Завдання № 2. Здійснити аналіз на ідейному рівні української сатиричної літератури постколоніального періоду.

Завдання № 3. Тести:

1. Не є учасником угруповання «Ммюнна туга»:

- а) О. Степаненко;
- б) М. Кіяновська;
- в) М. Савка;
- г) А. Середа.

2. Роман С. Процюка про сучасника-письменника в час новітньої постколоніальної історії, загублену українську людину:

- а) «Жертвопринесення»;
- б) «Тотем»;
- в) «Інфекція»;
- г) «Маски опадають повільно».

3. О. Забужко як письменниця почала збіркою:

- а) «Автостоп»;
- б) «Інопланетянка»;
- в) «Травневий іній»;
- г) «Друга спроба».

4. Рубрики «Барабан», «Переоблік», «Робітня» має часопис:

- а) «Київська Русь»;
- б) «Четвер»;
- в) «Кальміус»;
- г) «Березіль».

5. Автор есеїстичної збірки «З мапи книг і людей»:

- а) Т. Гундорова;
- б) Ю. Андрухович;
- в) Є. Кононенко;
- г) О. Забужко.

6. «Видіння» і «Відлуння» – це:

- а) окремі поетичні збірки І. Римарука;
- б) частини поетичної збірки І. Римарука;
- в) книги спогадів про І. Римарука;
- г) книги, присвячені життю і творчості І. Римарука.

7. Перший роман Ю. Андруховича було опубліковано в журналі:

- а) «Київ»;
- б) «Сучасність»;
- в) «Дзвін»;
- г) «Березіль».

8. Героя Ю. Іздрика як маргінального, якого цікавить існування на грані реального й ірреального, характеризує:

- а) Р. Харчук;
- б) Т. Гундорова;
- в) С. Бук;
- г) В. Єшкілев.

9. Окремою книжкою роман О. Уляненка «Жінка його мрії» вийшов у році:

- а) 2009;
- б) 2012;
- в) 1999;
- г) 2005.

10. Головний герой роману В. Кожелянка «Дефіляда в Москві» Дмитро Левицький:

- а) студент;
- б) шахтар;
- в) розвідник;
- г) будівельник.

11. «Шабля і стріла», «Те, що на споді», «Озерний вітер» – книжки:

- а) С. Процюка;
- б) Ю. Винничука;
- в) І. Андруссяка;
- г) Ю. Покальчука.

12. «Чорне яблуко» С. Процюка – романізована біографія:

- а) А. Тесленка;
- б) Лесі Українки;
- в) В. Стефаніка;
- г) В. Винниченка.

13. Представник еміграційного літературознавства:

- а) Л. Тарнашинська;
- б) Т. Гаврилів;
- в) Б. Рубчак;
- г) І. Бондар-Терещенко.

14. «Вона розкрила очі, і небо волого лизнуло її зиниці. Те, що потім Лада побачила, було лише фіналом великої драми чужого життя». Фрагмент із твору:

- а) А. Дністрового «Патетичний блуд»;
- б) Ю. Андруховича «Рекреації»;
- в) О. Забужко «Інопланетянка»;
- г) О. Ульяненко «Жінка його мрії».

15. Мат як органічна частина духовного життя 70–80-х років функціонує у прозі:

- а) С. Жадана;
- б) І. Карпи;
- в) Ю. Винничука;
- г) Ю. Покальчука.

Варіант 22

Завдання № 1. Дати визначення поняттю «неоавангард». Довести думку про реанімацію авангарду 20-х у ліриці поетів-дев'ятдесятників.

Завдання № 2. З'ясувати тематико-проблемне гроно української постколоніальної прози.

Завдання № 3. Тести:

1. Назва збірки поезій івано-франківського гурту поетів, утвореного у 1992 р.:

- а) «Химерії»;
- б) «Мас турбація»;
- в) «Нова дегенерація»;
- г) «Часниковий сік».

2. Архе в романі С. Процюка «Руйнування ляльки» – це:

- а) кохання;
- б) нація;
- в) страх;
- г) пам'ять.

3. Серед філософських досліджень О. Забужко є дослідження, що присвячене:

- а) Лесі Українці;
- б) В. Винниченку;
- в) Гр. Тютюннику;
- г) О. Кобилянській.

4. Автор есеїстичної збірки «Людина на крижині»:

- а) К. Москалець;
- б) Р. Семків;
- в) І. Андрусак;
- г) В. Махно.

5. Упорядник антології «Приватна колекція»:

- а) І. Римарук;
- б) В. Махно;
- в) В. Габор;
- г) О. Гордон.

6. «Алергія», «Готель Централь» – поетичні збірки:

- а) І. Римарука;
- б) Т. Федюка;
- в) Н. Білоцерківець;
- г) С. Жадана.

7. Ростислав Мартофляк – персонаж твору:

- а) «Московіада»;
- б) «Таємниця»;
- в) «Рекреації»;
- г) «Дванадцять обручів».

8. «Передмову та інші дурниці» до книжки Ю. Іздрика «Острів КРК та інші історії» написав:

- а) Т. Прохасько;
- б) Ю. Андрухович;
- в) І. Андрусак;
- г) О. Ірванець.

9. «Серафима» – роман:

- а) Т. Прохаська;
- б) О. Ульяненко;
- в) Є. Кононенко;
- г) О. Забужко.

10. Роман «Танжер» Й. Козленка присвячено історії альтернативних стосунків:

- а) Ю. Яновського й О. Довженка;
- б) О. Довженка й Ю. Смолича;
- в) М. Хвильового й А. Любченка;
- г) І. Костецького й В. Петрова.

11. Простір у творі Ю. Покальчука «Паморочливий запах джунглів»:

- а) Бразилія;
- б) Аргентина;
- в) Індонезія;
- г) Китай.

12. Автор збірки літературно-критичних матеріалів «Атоми і Порожнеча»:

- а) І. Андрусак;
- б) О. Соловей;
- в) Є. Баран;
- г) Л. Скорина.

13. Представник еміграційного літературознавства:

- а) О. Пахльоваська;
- б) Т. Гаврилів;
- в) І. Бондар-Терещенко;
- г) Л. Тарнашинська.

14. «На віконній рамі плащаниця Спасителя, світлина. Він подумав: всі страждають за щось нагальне, але не за Нього, вічного». Фрагмент із твору:

- а) О. Ульяненко «Жінка його мрії»;
- б) А. Дністрового «Дрозофіла над томом Канта»;
- в) Ю. Іздрика «Подвійний Леон»;
- г) С. Процюка «Інфекція».

15. Сюжет-фікцію як умовний прийом у своїй прозі використовує:

- а) А. Дністровий;
- б) С. Жадан;
- в) С. Процюк;
- г) О. Ульяненко.

Варіант 23

Завдання № 1. Визначити функції сатири, пародії й іронії в українській пост-колоніальній літературі.

Завдання № 2. З'ясувати тематико-проблемне гноно української постколоніальної феміністичної прози.

Завдання № 3. Тести:

1. Літературне угруповання «Червона фіра» заснував:

- а) І. Андрусяк;
- б) С. Процюк;
- в) А. Дністровий;
- г) С. Жадан.

2. У романі С. Процюка «Маски опадають повільно» представлено образ невротика:

- а) М. Коцюбинського;
- б) В. Винниченка;
- в) Панаса Мирного;
- г) І. Франка.

3. У повісті О. Забужко «Інопланетянка» піднята тема:

- а) бездітної жінки;
- б) жінки-медіума;
- в) непересічної жінки;
- г) жінки-рабині.

4. Автор есеїстичної збірки «Фрагменти»:

- а) Р. Семків;
- б) І. Андрусяк;
- в) А. Дністровий;
- г) О. Соловей.

5. Лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка у 2002 р.:

- а) Т. Федюк;
- б) П. Мідянка;

- в) В. Шкляр;
- г) І. Римарук.

6. Утрата попереднього орієнтира на національну традицію через специфічні соціально-економічні й власне мистецькі чинники характерна для покоління:

- а) вісімдесятників;
- б) нульовиків;
- в) сімдесятників;
- г) дев'ятдесятників.

7. Низька комічна «Одісея» або блукання чотирьох поетів у просторі диявола, на думку Н. Зборовської, – це роман Ю. Андруховича:

- а) «Московіада»;
- б) «Рекреації»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Дванадцять обручів».

8. Як розбиту «затомізовану» істоту, що не спроможна віднайти у собі субстанційного суб'єкта, критика характеризує героя прози:

- а) Ю. Іздрика;
- б) Ю. Андруховича;
- в) Т. Прохаська;
- г) Ю. Винничука.

9. «Квіти Содому» – роман:

- а) Є. Пашковського;
- б) О. Ульяненка;
- в) О. Забужко;
- г) В. Дрозда.

10. Сева Довжук – персонаж роману:

- а) «Дефіляда в Москві»;
- б) «Свідок»;
- в) «Танжер»;
- г) «Дванадцять обручів».

11. Упорядник антології української фантастики «Огнений змії»:

- а) В. Даниленко;
- б) С. Жадан;
- в) І. Римарук;
- г) Ю. Винничук.

12. На протиставленні статичного світу чоловіків й динамічного жінок побудовано твір:

- а) О. Забужко «Музей покинутих секретів»;
- б) Є. Кононенко «Без мужика»;
- в) Л. Костенко «Записки українського самашедшого»;
- г) М. Матіос «Солодка Даруся».

13. Представник еміграційного літературознавства:

- а) Л. Тарнашинська;
- б) Т. Гаврилів;
- в) О. Ільницький;
- г) І. Бондар-Терещенко.

14. «білі стовбури буків, смердюча рідина на мокрому каштані, гладка і слизька кора перемоченого горіха, ліс вічної осені, археологічні зрізи падолистів...». Фрагмент із твору:

- а) Т. Прохаська «Довколо озера»;
- б) Ю. Іздрика «Подвійний Леон»;
- в) Ю. Андруховича «Московіада»;
- г) В. Медведя «Льох».

15. Герої як представники молодіжної субкультури у творі:

- а) С. Процюка «Інфекція»;
- б) О. Ульяненко «Сталінка»;
- в) Є. Пашковського «Безодня»;
- г) С. Жадана «Депеш Мод».

Варіант 24

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність виокремлення націологічного принципу систематизації явищ сучасної української літератури.

Завдання № 2. Дати компетентну оцінку творчості Т. Малярчук (або, на вибір, С. Андрухович).

Завдання № 3. Тести:

1. Назва літературного угруповання «Червона фіра» виникла:

- а) від назви вулиці в Харкові;
- б) від назви кав'ярні в Харкові;
- в) від назви пісні рок-гурту «Віка Врадій»;
- г) від назви пісні рок-гурту «Брати Гадюкіни».

2. Альтернативна історія стосунків О. Довженка й Ю. Яновського викладена в романі:

- а) «Свідок» І. Бондаря-Терещенка;
- б) «Дефіляда в Москві» В. Кожелянка;
- в) «Танжер» Й. Козленка;
- г) «Мальва Ланда» Ю. Винничука.

3. Ключова проблема роману О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»:

- а) антиукраїнства;
- б) культурного колоніалізму;
- в) закомплексованості українців;
- г) права бути жінкою.

4. Лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка у 2007 р.:

- а) Т. Федюк;
- б) Є. Пашковський;
- в) І. Римарук;
- г) В. Слапчук.

5. «Літпроцесія» – есеїстична збірка:

- а) Р. Семківа;
- б) Ю. Андруховича;
- в) І. Андрусяка;
- г) А. Дністрового.

6. Комплекс проблем, пов'язаних із втратою віри в національний ідеал, ілюструє українська поезія:

- а) 2000-х;
- б) 90-х;
- в) 80-х;
- г) 70-х.

7. Юрко Немирич – герой твору:

- а) «Рекреації»;
- б) «Острів КРК»;
- в) «Жінка його мрії»;
- г) «Інфекція».

8. Для прози Ю. Іздрика не характерне функціонування:

- а) бурлеску;
- б) іронії;
- в) пастишу;
- г) ботанічної термінології.

9. «Бог присутній у моїх творах, але так тонко, як повітря навколо нас».

Висловлюється:

- а) Ю. Андрухович;
- б) О. Ульяненко;
- в) С. Процюк;
- г) І. Римарук.

10. Прототипом Сведлика у романі Варвари Жукової «Свідок» є:

- а) В. Свідзінський;
- б) В. Сосюра;
- в) В. Стус;
- г) Ю. Смолич.

11. «Ласкаво просимо до Щурограда», «Мальва Ланда» – прозові книжки:

- а) С. Процюка;
- б) В. Кожелянка;
- в) Ю. Винничука;
- г) Т. Малярчук.

12. Представник еміграційного літературознавства:

- а) Т. Гундорова;
- б) Т. Гаврилів;
- в) Б. Рубчак;
- г) І. Бондар-Терещенко.

13. Термін «підлітково-дитяча літературна альтернатива» пропонує:

- а) Л. Тарнашинська;
- б) Р. Харчук;
- в) Я. Голобородько;
- г) Т. Гундорова.

14. «Ти шукала затишку і захисту, а знайшла лиш страх і потребу.

Ти шукала спокою, а знайшла лиш радість.

<...>

Ти шукала тверезості, а знайшла лиш ритм». Фрагмент із твору:

- а) Т. Малярчук «Ендшпіль для Лізи»;
- б) С. Андрухович «Жінки їхніх чоловіків»;
- в) С. Процюка «Інфекція»;
- г) Ю. Іздрика «Острів КРК».

15. Автор книжок «Архе», «Голова Якова»:

- а) Л. Дереш;
- б) А. Кокотюха;

- в) Д. Білий;
- г) В. Шкляр.

Варіант 25

Завдання № 1. Визначити можливості жанру альтернативної історії в українській літературі 90–2000-х рр.

Завдання № 2. Проаналізувати варіації образу поета в українській постколоніальній літературі.

Завдання № 3. Тести:

1. Угрупування, яке за стилем роботи прирівнюють до англійської «Озерної школи»:

- а) «Друзі Еліота»;
- б) «Західний вітер»;
- в) «Нечувані»;
- г) «Ммюнна туга».

2. У романі В. Кожелянка «Дефіляда в Москві» подана альтернативна історія:

- а) Першої світової війни;
- б) діяльності УПА;
- в) національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького;
- г) Другої світової війни.

3. Твору О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу» не дають такого жанрового визначення:

- а) філософський роман;
- б) автобіографічний роман;
- в) феміністичний роман;
- г) соціально-психологічний роман.

4. Лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка у 2012 р.:

- а) І. Римарук;
- б) П. Мідянка;
- в) В. Слапчук;
- г) Т. Федюк.

5. Антологія, впорядкована І. Римаруком у 1990-му році, має назву:

- а) «Вісімдесятники»;
- б) «10 українських прозаїків»;
- в) «Приватна колекція»;
- г) «Аморалка».

6. Лейтмотив, на думку Н. Лебединцевої, лірики 90-х:

- а) страху;
- б) самоти;
- в) безуму;
- г) смерті.

7. Гриць Штундера – персонаж роману:

- а) «Московіада»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Рекреації»;
- г) «Таємниця».

8. Жанрове уточнення романів «Подвійний Леон», «Воццек» Ю. Іздрика:

- а) палімпсест;
- б) памфлет;
- в) у листах;
- г) сповідь.

9. «Я хотів би зняти пару фільмів про нашу братву. Я сам виріс серед братви». Висловлюється письменник:

- а) О. Ульяненко;
- б) Ю. Андрухович;
- в) В. Кожелянко;
- г) А. Дністровий.

10. Сведлик у романі Варвари Жукової «Свідок» презентований як:

- а) Головний Ідолопоклонник;
- б) Головний Жрець;
- в) Провідний Поет;
- г) Посередник Неба і Землі.

11. Прізвисько Чемодан мав у студентські роки:

- а) Ю. Покальчук;
- б) Ю. Андрухович;
- в) Ю. Винничук;
- г) Т. Прохасько.

12. Не є представником еміграційного літературознавства:

- а) Б. Рубчак;
- б) М.-Р. Стех;
- в) О. Пахльовська;
- г) І. Бондар-Терещенко.

13. Книжку «Трициліндровий двигун любові» разом із С. Жаданом і Л. Дерешем видав:

- а) В. Шкляр;
- б) Ю. Андрухович;
- в) А. Дністровий;
- г) О. Коцарев.

14. Автор рядків: «Жіночі розмови завжди закінчуються несподівано, всі ці / виплески ірраціональності й неадекватності заливають / собою навколишній простір, і тоді всім доводиться / бовтатись у цих бурхливих водах, не маючи сил вибратись / на сухе»:

- а) В. Кожелянко;
- б) О. Ірванець;
- в) Л. Подерв'янський;
- г) С. Жадан.

15. Роман «Повзе змія» написаний:

- а) В. Шкляром;
- б) І. Роздобудько;
- в) А. Кокотюхою;
- г) Л. Дерешем.

Варіант 26

Завдання № 1. Виявити наративні моделі, характерні для художньої прози постколоніального періоду.

Завдання № 2. З'ясувати специфіку концепції героя в романах Ю. Іздрика.

Завдання № 3. Тести:

1. Генераційний принцип класифікації явищ в сучасній українській літературі має синонімічну назву:

- а) стильовий;
- б) регіональний;
- в) територіальний;
- г) поколінневий.

2. Не є романом О. Ульяненка:

- а) «Богемна рапсодія»;
- б) «Непрості»;
- в) «Софія»;
- г) «Зимова повість».

3. «Без мужика» Є. Кононенко за авторським визначенням:

- а) феміністичний есей;
- б) фрагменти творчої автобіографії;
- в) фрагменти біографії;
- г) творча біографія.

4. Лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка у 2003 році:

- а) В. Герасим'юк;
- б) Т. Федюк;
- в) В. Шкляр;
- г) В. Слапчук.

5. В. Махном у 1998 році була укладена антологія:

- а) «Вісімдесятники»;
- б) «Дев'ятдесятники»;
- в) «Позадесятники»;
- г) «Іменник».

6. Концепт степової України, запозичений у Є. Маланюка, реалізується в ліриці сучасника:

- а) С. Ушкалова;
- б) П. Вольвача;
- в) С. Жадана;
- г) Д. Лазуткіна.

7. До «покоління батьків» не належить:

- а) В. Шевчук;
- б) Ю. Андрухович;
- в) Л. Костенко;
- г) Р. Іваничук.

8. Перша прозова книжка Т. Прохаська «Інші дні Анни» побачила світ у році:

- а) 2005;
- б) 1998;
- в) 1991;
- г) 2000.

9. Література «мене гробить. Кайфу від самого писання ніколи не відчував.

Це дар Господній...». Висловлюється:

- а) Ю. Винничук;
- б) С. Жадан;
- в) О. Ульяненко;
- г) А. Дністровий.

10. Тичина у романі Варвари Жукової «Свідок» фігурує як:

- а) Лучина;
- б) Кучина;
- в) Дячина;
- г) Мачина.

11. Юзьо Обсерватор – псевдонім для жанру фейлетону:

- а) Ю. Винничука;
- б) Т. Прохаська;
- в) В. Медведя;
- г) Є. Пашковського.

12. Не є представником еміграційного літературознавства:

- а) Б. Пастух;
- б) М.-Р. Стех;
- в) О. Пахльовська;
- г) Б. Рубчак.

13. Книжку «Трициліндровий двигун любові» разом із С. Жаданом і Ю. Андруховичем видав:

- а) Д. Лазуткін;
- б) Л. Дереш;
- в) А. Дністровий;
- г) О. Коцарев.

14. Автор рядків: «донбас навесні тоне в тумані, і сонце ховається за сопками. / Тому треба знати місця, / треба знати, з ким домовлятися»:

- а) О. Коцарев;
- б) С. Жадан;
- в) П. Коробчук;
- г) Ю. Андрухович.

15. Книжки «Ключ», «Елементал», «Кров кажана» належать:

- а) В. Шкляру;
- б) І. Роздобудько;
- в) А. Кокотюсі;
- г) Люко Дашвар.

Варіант 27

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність виокремлення стилісового принципу систематизації явищ сучасної української літератури.

Завдання № 2. Довести, що проза М. Матіос піддається психоаналітичному прочитанню.

Завдання № 3. Тести:

1. За генераційним принципом не виділяють явища:

- а) вісімдесятників;
- б) метафористів;
- в) дев'ятдесятників;
- г) нульовиків.

2. Роман І. Бондаря-Терещенка (Варвари Жукової) «Свідок» присвячено постаті:

- а) В. Свідзінського;
- б) В. Сосюри;
- в) М. Хвильового;
- г) М. Семенка.

3. За твором Є. Кононенко «Без мужика» самотня жінка існує за рахунок:

- а) чоловіків;
- б) роботи;
- в) релігії;
- г) творчості.

4. Письменник, що народився в Донецьку:

- а) Олексій Росич;
- б) С. Жадан;
- в) О. Ірванець;
- г) І. Карпа.

5. О. Романенко та Б.-О. Горобчук упорядкували антологію:

- а) «Тексти»;
- б) «Дві тонни найкращої молоді поезії»;
- в) «Молоде вино»;
- г) «Опудало».

6. Роман «Кляса»:

- а) П. Вольвача;
- б) О. Солов'я;
- в) В. Шевчука;
- г) Ю. Винничука.

7. Роман 1993 року представника «покоління батьків» В. Дрозда:

- а) «Срібне молоко»;
- б) «Листя землі»;

- в) «Орда»;
- г) «Око прірви».

8. Книжка вибраного Т. Прохаська «БотакЄ» вийшла у світ у році:

- а) 2013;
- б) 2010;
- в) 2005;
- г) 1999.

9. (1962–2010) – роки життя:

- а) О. Ульяненко;
- б) І. Римарука;
- в) Ю. Покальчука;
- г) Р. Іваничука.

10. Автор містифікаційного проекту «Варвара Чорна»:

- а) І. Бондар-Терещенко;
- б) Є. Баран;
- в) О. Соловей;
- г) С. Процюк.

11. Жанрове уточнення «Людської природи» О. Деркачової:

- а) одноактна трагедія;
- б) водевіль;
- в) комедія у три акти;
- г) драма на дві дії.

12. Не є представником еміграційного літературознавства:

- а) Б. Рубчак;
- б) Р. Семків;
- в) О. Пахльовська;
- г) М.-Р. Стех.

13. Книжку «Трициліндровий двигун любові» разом із Л. Дерешем та Ю. Андруховичем видав:

- а) В. Шкляр;
- б) С. Жадан;
- в) А. Дністровий;
- г) О. Коцарев.

14. «Я ніколи не сприймав Тибет буквально, як абсолютну істину, лише розцінював його як прекрасний інструмент для вдосконалення...». Фрагмент із твору:

- а) С. Жадана «Ворошиловград»;
- б) А. Дністрового «Патетичний блуд»;
- в) Ю. Винничука «Весняні ігри в осінніх садах»;
- г) Ю. Іздрика «Острів КРК».

15. Автор книжок «Мерці», «Ескорт у смерть», «Амулет Паскаля»:

- а) В. Шкляр;
- б) Люко Дашвар;
- в) І. Роздобудько;
- г) Л. Дереш.

Варіант 28

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність виокремлення генераційного принципу систематизації явищ сучасної української літератури.

Завдання № 2. Подати й інтерпретувати версії любовних дискурсів у художній прозі 90-х – 2000-х рр.

Завдання № 3. Тести:

1. Явище «OST-літератури» виділяє:

- а) В. Даниленко;
- б) Н. Білоцерківець;
- в) Л. Демська;
- г) І. Бондар-Терещенко.

2. Не працював над сатиричними творами письменник:

- а) В. Цибулько;
- б) В. Даниленко;
- в) В. Портяк;
- г) О. Ірванець.

3. Драматургічна книга С. Жадана:

- а) «Вогнепальні й ножові»;
- б) «Хлібне перемир'я»;
- в) «Депеш Мод»;
- г) «Гімн демократичної молоді».

4. С. Жадан уклав антологію:

- а) «Тексти»;
- б) «Декамерон»;
- в) «Молоде вино»;
- г) «Опудало».

5. Не існує премії:

- а) «Золотий бабай»;
- б) імені Б.-І. Антонича;
- в) Бу-Ба-Бу;
- г) ім. А. Дністрового.

6. Естетичний чинник, що впливає на характер суб'єктивного поетичного «я» – «подих рідного краю», критика визначає в ліриці:

- а) С. Жадана;
- б) О. Степаненко;
- в) П. Вольвача;
- г) М. Кіяновської.

7. Роман 2002 року представника «покоління батьків» В. Шевчука:

- а) «Листя землі»;
- б) «Срібне молоко»;
- в) «Записки українського самашедшого»;
- г) «Орда».

8. Книжка Т. Прохаська «Порт Франківськ» має жанрове уточнення:

- а) фейлетони;
- б) нариси;
- в) есеї;
- г) спогади.

9. «...в мені завжди спрацьовує моральний підтекст, або християнський – я такий автор, який показує пальцем: цього не повинно бути, цього не варто робити». Висловлюється:

- а) С. Процюк;
- б) Ю. Винничук;
- в) О. Ульяненко;
- г) Ю. Покальчук.

10. Містифікаційний проєкт «Варвара Жукова»:

- а) О. Соловей;
- б) І. Бондар-Терещенко;
- в) О. Ірванець;
- г) В. Неборак.

11. «З трави і листя», «Вогонь живиці», «Сад нетерпіння» – поетичні збірки:

- а) М. Матіос;
- б) О. Забужко;
- в) Л. Костенко;
- г) М. Кіяновської.

12. Представник еміграційного українського літературознавства:

- а) Р. Семків;
- б) Б. Пастух;
- в) Б. Рубчак;
- г) М. Крупка.

13. Праця «Сучасна українська проза: Постмодерний період»:

- а) Р. Харчук;
- б) Т. Гундорової;
- в) Л. Демської;
- г) Я. Голобородька.

14. «Ці руки, набряклі та незмерзлі на холоді, здоймають його з такої білизни твердого снігу, ще ж наче царя й бригадира, – вступай сюди, де тепліше з таким милим духом бляшаних столів...». Фрагмент із твору:

- а) Є. Пашковського «Безодня»;
- б) В. Портяка «У снігах»;
- в) Т. Прохаська «Непрості»;
- г) В. Медведя «Льох».

15. Антипсихологізм, крайній схематизм персонажів, відсутність характерів, спрощена подача проблематики – це характеристики:

- а) елітарної літератури;
- б) масової літератури;
- в) неонародницької літератури;
- г) постмодерної літератури.

Варіант 29

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність виокремлення територіального принципу систематизації явищ сучасної української літератури.

Завдання № 2. Визначити ключові тематичні й проблемні пласти української есеїстики.

Завдання № 3. Тести:

1. Стильовий принцип класифікації літературних явищ у сучасній українській літературі виділяє:

- а) Н. Зборовська;
- б) Н. Білоцерківець;
- в) В. Даниленко;
- г) Л. Демська.

2. Лесь Подерв'янський відомий як автор жанру:

- а) байки;
- б) іронічної новели;
- в) сатиричного оповідання;
- г) драматичної пародії-колажу.

3. «Сумним клоуном, панком і революціонером безпритульного покоління» С. Жадана називає:

- а) Р. Харчук;
- б) І. Бондар-Терещенко;
- в) О. Соловей;
- г) Т. Гундорова.

4. Не існує премії:

- а) ім. А. Кокотюхи;
- б) ім. І. Франка;
- в) ім. І. Римарука;
- г) ім. В. Симоненка.

5. До архаїчних ритуальних комплексів задля відтворення екзистенційного досвіду людини в межовій ситуації вдаються у поезії:

- а) нульовики;
- б) літературні самітники;
- в) вісімдесятники;
- г) дев'ятдесятники.

6. Поезія, в якій осмислюється територія України, що кривавить (О. Соловей), характерна для:

- а) С. Жадана;
- б) П. Вольвача;
- в) І. Римарука;
- г) Т. Федюка.

7. Роман 1992 року представника «покоління батьків» Р. Іваничука:

- а) «Орда»;
- б) «Блуд. Україна: розпуста і виродження»;
- в) «Листя землі»;
- г) «Око прірви».

8. Письменник камерного плану, якого цікавлять ботанічні атласи й життя святих:

- а) Ю. Андрухович;
- б) О. Ульяненко;

- в) Ю. Іздрик;
- г) Т. Прохасько.

9. Перший роман написав, працюючи сторожем у готелі «Лейпциг»:

- а) С. Процюк;
- б) О. Ульяненко;
- в) В. Шевчук;
- г) Є. Гуцало.

10. Розвінчує містифікацію «Варвара Жукова» у статті «Роман як літературна містифікація»:

- а) І. Бондар-Терещенко;
- б) О. Соловей;
- в) Б. Пастух;
- г) Є. Баран.

11. «Москалиця», «Чотири пори життя», «Армагедон уже відбувся» – прозові книжки:

- а) М. Матіос;
- б) О. Забужко;
- в) Т. Малярчук;
- г) Є. Кононенко.

12. Збірка літературно-критичних матеріалів «Навздогін дев'яностим...

Проза бібліофіла»:

- а) І. Андрусяка;
- б) Л. Скорини;
- в) Є. Барана;
- г) К. Москальця.

13. Літературознавець, що працює в еміграції:

- а) Т. Гундорова;
- б) М.-Р. Стех;
- в) Р. Харчук;
- г) Я. Голобородько.

14. Автор рядків «Приходьте до мене завтра! / Я розкажу вам правду! //

Приходьте до мене автра / Я розкажу вам равду»:

- а) Юрко Позаяк;
- б) Віктор Недоступ;
- в) Семен Либонь;
- г) Олександр Ірванець.

15. Масову літературу як арену динамічної боротьби певних владних структур в українському літературознавстві розглядає:

- а) С. Філоненко;
- б) Н. Зборовська;
- в) Л. Скорина;
- г) Я. Голобородько.

Варіант 30

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність уживання понять «літературне покоління вісімдесятників», «літературне покоління дев'ятдесятників».

Завдання № 2. Довести приналежність роману В. Шкляра (або, на вибір, І. Роздобудько, А. Кокотюхи, Люко Дашвар) до паралітератури.

Завдання № 3. Тести:

1. Термін «станіславський феномен» упроваджує:

- а) Н. Зборовська;
- б) В. Єшкілев;
- в) І. Бондар-Терещенко;
- г) Н. Білоцерківець.

2. До неофольклору творчість Л. Подерв'янського зараховує:

- а) В. Єшкілев;
- б) І. Бондар-Терещенко;
- в) С. Жадан;
- г) Н. Герасименко.

3. Найсильнішою ознакою прози С. Жадана критика визначає:

- а) сюжет;
- б) персонажів;
- в) розмовну течію мовлення;
- г) синтаксис.

4. Не існує літературної премії:

- а) ім. Т. Шевченка;
- б) ім. І. Франка;
- в) «Молоде вино»;
- г) «Юнона».

5. Слово як форма знання й буття реалізується у ліриці поетів:

- а) вісімдесятників;
- б) нульовиків;

- в) сімдесятників;
- г) дев'ятдесятників.

6. Автор есеїстичної збірки «Латання німбів»:

- а) І. Андрусяк;
- б) А. Дністровий;
- в) С. Процюк;
- г) К. Москалець.

7. Павло Аврамович Мацапура – персонаж твору:

- а) «Московіада»;
- б) «Рекреації»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Дванадцять обручів».

8. Біологічний факультет Львівського університету закінчив письменник:

- а) Т. Прохасько;
- б) Ю. Винничук;
- в) С. Процюк;
- г) Ю. Андрухович.

9. На думку Н. Зборовської, цей письменник у прозі імітує проблематику апокаліптичної матері-України. Йдеться про:

- а) Ю. Андруховича;
- б) Є. Пашковського;
- в) О. Ульяненка;
- г) О. Забужко.

10. Сосюра у романі Варвари Жукової «Свідок» фігурує як:

- а) Алюра;
- б) Улюра;
- в) Посюра;
- г) Уюра.

11. Стьоб не характерний для творчості:

- а) О. Ульяненка;
- б) С. Жадана;
- в) В. Цибулька;
- г) О. Ірванця.

12. Сайт, де не виставляються літературно-критичні матеріали:

- а) «Буквоїд»;
- б) «Літакцент»;

- в) «Арт-вертеп»;
- г) «Захід–Схід».

13. «Цитатник», «Генерал Юда», «Ефіопія» – збірки:

- а) І. Андрусяка;
- б) С. Жадана;
- в) П. Вольвача;
- г) І. Римарука.

14. Автор рядків «І для кожного козаченька, / Від нетяги до отамана, / Є одна Україна-ненька, / Але є ще Панама-мама»:

- а) Ю. Андрухович;
- б) Семен Либонь;
- в) В. Неборак;
- г) О. Ірванець.

15. Готичний твір Д. Білого «Басаврюк – ХХ» до мас-роману зараховує:

- а) Н. Зборовська;
- б) А. Біла;
- в) С. Філоненко;
- г) Л. Скорина.

Варіант 31

Завдання № 1. Запропонувати принципи (критерії) бачення сучасного українського літературного процесу, обґрунтувати першорядність обраних літературних явищ, імен, творів.

Завдання № 2. Здійснити аналіз «містифікованої» інтимної (еротичної) лірики Емми Андієвської в тематико-образному аспекті.

Завдання № 3. Тести:

1. Письменник, народжений на Донеччині 1931 року, наразі живе й працює в Мюнхені:

- а) В. Махно;
- б) Е. Андієвська;
- в) Т. Девдюк;
- г) О. Луцишина.

2. До неофольклору творчість Л. Подерв'янського зараховує:

- а) В. Єшкілев;
- б) І. Бондар-Терещенко;

- в) С. Жадан;
- г) Н. Герасименко.

3. Найсильнішою ознакою прози С. Жадана критика визначає:

- а) сюжет;
- б) персонажів;
- в) розмовну течію мовлення;
- г) синтаксис.

4. Не існує літературної премії:

- а) ім. Т. Шевченка;
- б) ім. І. Франка;
- в) «Молоде вино»;
- г) «Вертеп».

5. Слово як форма знання й буття реалізується у ліриці поетів:

- а) вісімдесятників;
- б) нульовиків;
- в) сімдесятників;
- г) дев'ятдесятників.

6. Автор поетичної збірки «Повернення в Галапагос»:

- а) І. Андрусяк;
- б) А. Дністровий;
- в) С. Процюк;
- г) К. Москалець.

7. Павло Аврамович Мацапура – персонаж твору:

- а) «Московіада»;
- б) «Рекреації»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Дванадцять обручів».

8. Дитячий письменник, автор образу чупакабри:

- а) І. Андрусяк;
- б) Ю. Винничук;
- в) С. Процюк;
- г) С. Дерманський.

9. На думку Н. Зборовської, цей письменник у прозі імітує проблематику апокаліптичної матерії-України. Йдеться про:

- а) Ю. Андруховича;
- б) Є. Пашковського;

в) О. Ульяненка;

г) О. Забужко.

10. Автор твору «Любіть Оклахому...»:

а) В. Махно;

б) О. Ірванець;

в) В. Цибулько;

г) А. Кокотюха.

11. Стьоб не характерний для творчості:

а) Є. Пашковського;

б) С. Жадана;

в) В. Цибулька;

г) О. Ірванця.

12. Сайт, де немає літературно-критичних матеріалів:

а) «Буквоїд»;

б) «Літакцент»;

в) «Арт-вертеп»;

г) «Історична правда».

13. «Марія», «Тамплієри» – збірки:

а) І. Андрусяка;

б) С. Жадана;

в) П. Вольвача;

г) І. Римарука.

14. Роман «Амадока»:

а) І. Роздобудько;

б) Т. Малярчук;

в) О. Забужко;

г) С. Андрухович.

15. Готичний твір Д. Білого «Басаврюк – ХХ» до мас-роману зараховує:

а) О. Соловей;

б) А. Біла;

в) С. Філоненко;

г) О. Галета.

Варіант 32

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність уживання поняття «тестаментарний дискурс» щодо української літератури 90-х рр.

Завдання № 2. Визначити ключові тематичні й проблемні пласти сучасної української еміграційної літератури.

Завдання № 3. Тести:

1. Стильовий принцип класифікації літературних явищ у сучасній українській літературі виділяє:

- а) Н. Зборовська;
- б) Н. Білоцерківець;
- в) В. Даниленко;
- г) Л. Демська.

2. Лесь Подерв'янський відомий як автор жанру:

- а) байки;
- б) іронічної новели;
- в) сатиричного оповідання;
- г) драматичної пародії-колажу.

3. «Сумним клоуном, панком і революціонером безпритульного покоління»

С. Жадана називає:

- а) Р. Харчук;
- б) І. Бондар-Терещенко;
- в) О. Соловей;
- г) Т. Гундорова.

4. Не існує премії:

- а) ім. А. Кокотюхи;
- б) ім. І. Франка;
- в) ім. Н. Доляк;
- г) ім. В. Симоненка.

5. До архаїчних ритуальних комплексів задля відтворення екзистенційного досвіду людини в межовій ситуації вдаються у поезії:

- а) нульовики;
- б) літературні самітники;
- в) вісімдесятники;
- г) дев'ятдесятники.

6. Поезія, в якій осмислюється територія України, що кривавить (О. Соловей), характерна для:

- а) С. Жадана;
- б) П. Вольвача;
- в) І. Римарука;
- г) Т. Федюка.

7. Роман 1992 року представника «покоління батьків» Р. Іваничука:

- а) «Орда»;
- б) «Блуд. Україна: розпуста і виродження»;
- в) «Листя землі»;
- г) «Око прірви».

8. Письменник камерного плану, якого цікавлять ботанічні атласи й життя святих:

- а) Ю. Андрухович;
- б) О. Ульяненко;
- в) Ю. Іздрик;
- г) Т. Прохасько.

9. Автор роману «Пророк»:

- а) С. Процюк;
- б) О. Ульяненко;
- в) В. Шевчук;
- г) Є. Гуцало.

10. Розвінчує містифікацію «Варвара Жукова» у статті «Роман як літературна містифікація»:

- а) І. Старовойт;
- б) О. Соловей;
- в) Б. Пастух;
- г) Є. Баран.

11. «Ідилії», «Міражі», «Міста-валети» – книжки:

- а) Е. Андієвської;
- б) О. Луцишиної;
- в) В. Діброви;
- г) В. Махна.

12. Збірка літературно-критичних матеріалів «Навздогін дев'яностим... Проза бібліофіла»:

- а) І. Андрусяка;
- б) Л. Скорини;

- в) Є. Барана;
- г) К. Москальця.

13. Літературознавець, що працює в еміграції:

- а) Т. Гундорова;
- б) М.-Р. Стех;
- в) Р. Харчук;
- г) Я. Голобородько.

14. Автор рядків «Приходьте до мене завтра! / Я розкажу вам правду! // Приходьте до мене автра / Я розкажу вам равду»:

- а) Юрко Позаяк;
- б) Віктор Недоступ;
- в) Семен Либонь;
- г) Олександр Ірванець.

15. Масову літературу як арену динамічної боротьби певних владних структур в українському літературознавстві розглядає:

- а) С. Філоненко;
- б) Н. Зборовська;
- в) Л. Скорина;
- г) Я. Голобородько.

Варіант 33

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність виокремлення генераційного принципу систематизації явищ сучасної української літератури. Прокоментувати думку В. Даниленка.

Завдання № 2. Подати й інтерпретувати версії інтимних дискурсів у художній прозі 90–2000-х рр.

Завдання № 3. Тести:

1. Пізню лірику цього автора О. Шаф характеризує як таку, де відбувається посилення абстрактної філософічності образів, які втрачають зв'язок із реальним світом. Йдеться про:

- а) Т. Девдюка;
- б) Б. Бойчука;
- в) О. Луцишину;
- г) Е. Андієвську.

2. Не працював над сатиричними творами письменник:

- а) В. Цибулько;
- б) В. Даниленко;
- в) Т. Зарівна;
- г) О. Ірванець.

3. Роман про мітологізовану Луганщину С. Жадана:

- а) «Вогнепальні й ножові»;
- б) «Ворошиловград»;
- в) «Депеш Мод»;
- г) «Гімн демократичної молоді».

4. С. Жадан уклав антологію:

- а) «Тексти»;
- б) «Декамерон»;
- в) «Молоде вино»;
- г) «Опудало».

5. Не існує премії:

- а) «Золотий бабай»;
- б) імені Б.-І. Антонича;
- в) Бу-Ба-Бу;
- г) ім. А. Любченка.

6. Естетичний чинник, що впливає на характер суб'єктивного поетичного «я» – «подих рідного краю», критика визначає в ліриці:

- а) С. Жадана;
- б) О. Степаненко;
- в) П. Вольвача;
- г) М. Кіяновської.

7. Роман 2002 року представника «покоління батьків» В. Шевчука:

- а) «Листя землі»;
- б) «Срібне молоко»;
- в) «Записки українського самашедшого»;
- г) «Орда».

8. Книжка Т. Прохаська «Порт Франківськ» має жанрове уточнення:

- а) фейлетони;
- б) нариси;
- в) есеї;
- г) спогади.

9. «...в мені завжди спрацьовує моральний підтекст, або християнський – я такий автор, який показує пальцем: цього не повинно бути, цього не варто робити». Висловлюється:

- а) С. Процюк;
- б) Ю. Винничук;
- в) О. Ульяненко;
- г) Ю. Покальчук.

10. Містифікаційний проєкт «Варвара Жукова»:

- а) О. Соловей;
- б) І. Бондар-Терещенко;
- в) О. Ірванець;
- г) В. Неборак.

11. «Жіночий аркан у саду нетерпіння» – поетична збірка:

- а) М. Матіос;
- б) О. Забужко;
- в) Л. Костенко;
- г) М. Кіяновської.

12. Представник еміграційного українського літературознавства:

- а) Р. Семків;
- б) Б. Пастух;
- в) А. Акіллі;
- г) М. Крупка.

13. Праця «Література та інклюзія»:

- а) О. Деркачової;
- б) Т. Гундорової;
- в) Л. Демської;
- г) О. Галети.

14. «Ці руки, набряклі та незмерзлі на холоді, здоймають його з такої близьки твердого снігу, ще ж наче царя й бригадира, – вступай сюди, де тепліше з таким немилим духом бляшаних столів...». Фрагмент із твору:

- а) Є. Пашковського «Безодня»;
- б) В. Портяка «У снігах»;
- в) Т. Прохаська «Непрості»;
- г) В. Медведя «Льох».

15. Антипсихологізм, крайній схематизм персонажів, відсутність характерів, спрощена подача проблематики – це характеристики:

- а) елітарної літератури;
- б) масової літератури;

- в) неонародницької літератури;
- г) постмодерної літератури.

Варіант 34

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність виокремлення регіонального принципу систематизації явищ сучасної української літератури.

Завдання № 2. Довести, що проза С. Процюка піддається психоаналітичному прочитанню.

Завдання № 3. Тести:

1. У Вінниці народився письменник:

- а) В. Махно;
- б) С. Татчин;
- в) О. Соловей;
- г) А. Дністровий.

2. Роман Т. Малярчук «Забуття» присвячено постаті:

- а) В. Липинського;
- б) С. Петлюри;
- в) М.Хвильового;
- г) М. Драгоманова.

3. За твором Є. Кононенко «Без мужика» самотня жінка існує за рахунок:

- а) чоловіків;
- б) роботи;
- в) релігії;
- г) творчості.

4. Письменник, що народився в Донецьку:

- а) Олексій Росич;
- б) С. Жадан;
- в) О. Ірванець;
- г) К. Калитко.

5. О. Романенко та Б.-О. Горобчук упорядкували антологію:

- а) «Тексти»;
- б) «Дві тонни найкращої молодшої поезії»;
- в) «Молоде вино»;
- г) «Аморалка».

6. Роман «Хрещатик-Плаза»:

- а) П. Вольвача;
- б) О. Солов'я;
- в) В. Шевчука;
- г) Ю. Винничука.

7. Роман 1993 року представника «покоління батьків» В. Дрозда:

- а) «Срібне молоко»;
- б) «Листя землі»;
- в) «Орда»;
- г) «Око прірви».

8. Книжка вибраного Т. Прохаська «БотакЄ» вийшла у світ у році:

- а) 2013;
- б) 2010;
- в) 2005;
- г) 1999.

9. (1962–2010) – роки життя:

- а) О. Ульяненко;
- б) І. Римарука;
- в) Ю. Покальчука;
- г) Р. Іваничука.

10. Автор містифікаційного проекту «Варвара Чорна»:

- а) І. Бондар-Терещенко;
- б) Є. Баран;
- в) О. Соловей;
- г) С. Процюк.

11. Не є книгою О. Деркачової:

- а) «Дім Терези»;
- б) «Повидло з яблук»;
- в) «Крамниця щастя»;
- г) «Забуття».

12. Не є представником еміграційного літературознавства:

- а) Б. Рубчак;
- б) О. Галета;
- в) О. Пахльовська;
- г) М.-Р. Стех.

13. Автор «Хлібного перемир'я»:

- а) В. Шкляр;
- б) С. Жадан;
- в) А. Дністровий;
- г) О. Коцарев.

14. «Я ніколи не сприймав Тибет буквально, як абсолютну істину, лише розцінював його як прекрасний інструмент для вдосконалення...». Фрагмент із твору:

- а) С. Жадана «Ворошиловград»;
- б) А. Дністрового «Патетичний блуд»;
- в) Ю. Винничука «Весняні ігри в осінніх садах»;
- г) Ю. Іздрика «Острів КРК».

15. Автор книжок «Прилетіла ластівочка», «Якби»:

- а) В. Шкляр;
- б) Люко Дашвар;
- в) І. Роздобудько;
- г) М. Матіос.

Варіант 35

Завдання № 1. Виявити сюжетні моделі, характерні для художньої прози постколоніального періоду.

Завдання № 2. З'ясувати специфіку концепції героя в романах Б. Бойчука.

Завдання № 3. Тести:

1. Генераційний принцип класифікації явищ в сучасній українській літературі має синонімічну назву:

- а) стильовий;
- б) регіональний;
- в) територіальний;
- г) поколіннєвий.

2. Не є романом О. Ульяненка:

- а) «Богемна рапсодія»;
- б) «Вічний календар»;
- в) «Софія»;
- г) «Зимова повість».

3. «Без мужика» Є. Кононенко за авторським визначенням:

- а) феміністичний есей;
- б) фрагменти творчої автобіографії;
- в) фрагменти біографії;
- г) творча біографія.

4. Лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка у 2003 році:

- а) В. Герасим'юк;
- б) Т. Федюк;
- в) В. Шкляр;
- г) В. Слапчук.

5. В. Махном у 1998 році була укладена антологія:

- а) «Вісімдесятники»;
- б) «Дев'ятдесятники»;
- в) «Позадесятники»;
- г) «Іменник».

6. Концепт степової України, запозичений у Є. Маланюка, реалізується в ліриці сучасника:

- а) С. Ушкалова;
- б) П. Вольвача;
- в) С. Жадана;
- г) Д. Лазуткіна.

7. До «покоління батьків» не належить:

- а) В. Шевчук;
- б) В. Герасим'юк;
- в) Л. Костенко;
- г) Р. Іваничук.

8. Т. Прохасько став лауреатом Шевченківської премії в:

- а) 2015 році;
- б) 2020 році;
- в) 2010 році;
- г) 2000 році.

9. Література «мене гробить. Кайфу від самого писання ніколи не відчував.

Це дар Господній...». Висловлюється:

- а) Ю. Винничук;
- б) С. Жадан;
- в) О. Ульяненко;
- г) В. Махно.

10. С. Жадан захистив дисертацію за творчістю:

- а) Гео Шкурупія;
- б) Юліана Шпола;
- в) Аркадія Казки;
- г) Михайля Семенка.

11. Люба Клименко – псевдонім:

- а) М. Гримич;
- б) О. Забужко;
- в) К. Калитко;
- г) І. Роздобудько.

12. Не є представником еміграційного літературознавства:

- а) Б. Пастух;
- б) А. Акіллі;
- в) О. Пахльовська;
- г) Б. Рубчак.

13. Автор роману «Б-52»:

- а) Д. Лазуткін;
- б) А. Дністровий;
- в) С. Жадан;
- г) С. Осока.

14. Автор рядків: «Донбас навесні тоне в тумані, і сонце ховається за сопками. / Тому треба знати місця, / треба знати, з ким домовлятися»:

- а) О. Коцарев;
- б) С. Жадан;
- в) П. Коробчук;
- г) Ю. Андрухович.

15. Книжки «Маруся», «Троща» належать:

- а) В. Шклярю;
- б) І. Роздобудько;
- в) А. Кокотюсі;
- г) Люко Дашвар.

Варіант 36

Завдання № 1. Визначити можливості жанру криптоісторії в українській літературі 90–2000-х рр.

Завдання № 2. Проаналізувати варіації образу поета в українській постколоніальній літературі 90-х.

Завдання № 3. Тести:

1. Угрупування, яке за стилем роботи прирівнюють до англійської «Озерної школи»:

- а) «Друзі Еліота»;
- б) «Західний вітер»;
- в) «Нечувані»;
- г) «Ммюнна туга».

2. У романі В. Кожелянка «Дефіляда в Москві» подана альтернативна історія:

- а) російсько-української війни;
- б) діяльності УПА;
- в) національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького;
- г) Другої світової війни.

3. Твору О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу» не дають такого жанрового визначення:

- а) філософський роман;
- б) автобіографічний роман;
- в) феміністичний роман;
- г) соціально-психологічний роман.

4. Лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка у 2012 р.:

- а) І. Римарук;
- б) П. Мідянка;
- в) В. Слапчук;
- г) Т. Федюк.

5. Антологія, впорядкована І. Римаруком у 1990-му році, має назву:

- а) «Вісімдесятники»;
- б) «10 українських прозаїків»;
- в) «Приватна колекція»;
- г) «Опудало».

6. Лейтмотив, на думку Н. Лебединцевої, лірики 90-х:

- а) страху;
- б) самоти;
- в) безуму;
- г) смерті.

7. Гриць Штундера – персонаж роману:

- а) «Московіада»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Рекреації»;
- г) «Таємниця».

8. Жанрове уточнення роману «Подвійний Леон» Ю. Іздрика:

- а) палімпсест;
- б) памфлет;
- в) у листах;
- г) сповідь.

9. «Я хотів би зняти пару фільмів про нашу братву. Я сам виріс серед братви». Висловлюється письменник:

- а) О. Ульяненко;
- б) Ю. Андрухович;
- в) В. Кожелянко;
- г) А. Дністровий.

10. Сведлик у романі Варвари Жукової «Свідок» презентований як:

- а) Головний Ідолопоклонник;
- б) Головний Жрець;
- в) Провідний Поет;
- г) Посередник Неба і Землі.

11. Прізвисько Чемодан мав у студентські роки:

- а) Ю. Покальчук;
- б) Ю. Андрухович;
- в) Ю. Винничук;
- г) Т. Прохасько.

12. Не є представником еміграційного літературознавства:

- а) Б. Рубчак;
- б) М.-Р. Стех;
- в) О. Пахльовська;
- г) І. Бондар-Терещенко.

13. Книжку «Трициліндровий двигун любові» разом із С. Жаданом і Л. Дерешем видав:

- а) В. Шкляр;
- б) Ю. Андрухович;
- в) А. Дністровий;
- г) О. Коцарев.

14. Автор рядків: «Жіночі розмови завжди закінчуються несподівано, всі ці / виплески ірраціональності й неадекватності заливають / собою навколишній простір, і тоді всім доводиться / бовтатись у цих бурхливих водах, не маючи сил вибратись / на сухе»:

- а) В. Кожелянко;
- б) О. Ірванець;
- в) Л. Подерв'янський;
- г) С. Жадан.

15. Роман «Повзе змія» написаний:

- а) В. Шклярюм;
- б) І. Роздобудько;
- в) А. Кокотюхою;
- г) Л. Дерешем.

Варіант 37

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність виокремлення націологічного принципу систематизації явищ сучасної української літератури.

Завдання № 2. Дати компетентну оцінку художньої прози В. Махна.

Завдання № 3. Тести:

1. Літературне угруповання «Західний вітер»:

- а) київське;
- б) харківське;
- в) вінницьке;
- г) тернопільське.

2. Альтернативна історія стосунків О. Довженка й Ю. Яновського викладена в романі:

- а) «Свідок» І. Бондаря-Терещенка;
- б) «Дефіляда в Москві» В. Кожелянка;
- в) «Танжер» Й. Козленка;
- г) «Мальва Ланда» Ю. Винничука.

3. Ключова проблема роману О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»:

- а) антиукраїнства;
- б) культурного колоніалізму;
- в) закомплексованості українців;
- г) права бути жінкою.

4. Лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка у 2018 р.:

- а) Е. Андієвська;
- б) М. Кіяновська;
- в) О. Забужко;
- г) К. Бабкіна.

5. «Літпроцесія» – есеїстична збірка:

- а) Р. Семківа;
- б) Ю. Андруховича;
- в) І. Андрусяка;
- г) А. Дністрового.

6. Комплекс проблем, пов'язаних із втратою віри в національний ідеал ілюструє українська поезія:

- а) 2000-х;
- б) 90-х;
- в) 80-х;
- г) 70-х.

7. Юрко Немирич – герой твору:

- а) «Рекреації»;
- б) «Острів КРК»;
- в) «Жінка його мрії»;
- г) «Інфекція».

8. Для прози Ю. Іздрика не характерне функціонування:

- а) бурлеску;
- б) іронії;
- в) пастишу;
- г) ботанічної термінології.

9. «Бог присутній у моїх творах, але так тонко, як повітря навколо нас».

Висловлюється:

- а) Ю. Андрухович;
- б) О. Ульяненко;
- в) С. Процюк;
- г) І. Римарук.

10. Прототипом Сведлика у романі Варвари Жукової «Свідок» є:

- а) В. Свідзінський;
- б) В. Сосюра;
- в) В. Стус;
- г) Ю. Смолич.

11. «Ласкаво просимо до Щурограда», «Мальва Ланда» – прозові книжки:

- а) С. Процюка;
- б) В. Кожелянка;
- в) Ю. Винничука;
- г) Т. Малярчук.

12. Представник еміграційного літературознавства:

- а) Т. Гундорова;
- б) Т. Гаврилів;
- в) Б. Рубчак;
- г) О. Галета.

13. Термін «підлітково-дитяча літературна альтернатива» пропонує:

- а) Л. Тарнашинська;
- б) Р. Харчук;
- в) Я. Голобородько;
- г) Т. Гундорова.

14. «Ти шукала затишку і захисту, а знайшла лиш страх і потребу.

Ти шукала спокою, а знайшла лиш радість.

<...>

Ти шукала тверезості, а знайшла лиш ритм». Фрагмент із твору:

- а) Т. Малярчук «Ендшпіль для Лізи»;
- б) С. Андрухович «Жінки їхніх чоловіків»;
- в) С. Процюк «Маски опадають повільно»;
- г) Ю. Іздрик «Острів КРК».

15. Автор книжок «Архе», «Голова Якова»:

- а) Л. Дереш;
- б) А. Кокотюха;
- в) Д. Білий;
- г) В. Шкляр.

Варіант 38

Завдання № 1. Визначити функції пародії в українській постколоніальній літературі 90-х.

Завдання № 2. З'ясувати тематико-проблемне гноно української еміграційної прози (Б. Бойчук, О. Луцишина, В. Діброва та ін.).

Завдання № 3. Тести:

1. Серед засновників літературного угруповання «Червона фіра»:

- а) І. Андрусяк;
- б) С. Процюк;
- в) А. Дністровий;
- г) Р. Мельників.

2. У романі С. Процюка «Маски опадають повільно» презентовано образ:

- а) А. Тесленка;
- б) В. Винниченка;
- в) Г. Тютюнника;
- г) І. Франка.

3. У повісті О. Забужко «Інопланетянка» піднята тема:

- а) бездітної жінки;
- б) жінки-медіума;
- в) непересічної жінки;
- г) жінки-рабині.

4. Автор прозової збірки «Вибгане» (2002):

- а) В. Діброва;
- б) О. Луцишина;
- в) Б. Бойчук;
- г) Е. Андієвська.

5. Лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка у 2002 р.:

- а) Т. Федюк;
- б) П. Мідянка;
- в) В. Шкляр;
- г) І. Римарук.

6. Утрата попереднього орієнтиру на національну традицію через специфічні соціально-економічні й власне мистецькі чинники характерна для покоління:

- а) вісімдесятників;
- б) нульовиків;
- в) сімдесятників;
- г) дев'ятдесятників.

7. Низька комічна «Одісея» або блукання чотирьох поетів у просторі диявола, на думку Н. Зборовської, – це роман Ю. Андруховича:

- а) «Московіада»;
- б) «Рекреації»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Дванадцять обручів».

8. Як розбиту «затомізовану» істоту, що не спроможна віднайти у собі субстанційного суб'єкта, критика характеризує героя прози:

- а) Ю. Іздрика;
- б) Ю. Андруховича;
- в) Т. Прохаська;
- г) Ю. Винничука.

9. «Зимова повість» – книга:

- а) Є. Пашковського;
- б) О. Ульяненка;
- в) О. Забужко;
- г) В. Дрозда.

10. Сева Довжук – персонаж роману:

- а) «Дефіляда в Москві»;
- б) «Свідок»;
- в) «Танжер»;
- г) «Дванадцять обручів».

11. Упорядник антології української фантастики «Огнений змій»:

- а) В. Габор;
- б) С. Жадан;
- в) І. Римарук;
- г) Ю. Винничук.

12. На протиставленні статичного світу чоловіків й динамічного жінок побудовано твір:

- а) О. Забужко «Музей покинутих секретів»;
- б) Є. Кононенко «Без мужика»;
- в) Л. Костенко «Записки українського самашедшого»;
- г) М. Матіос «Солодка Даруся».

13. Представник еміграційного літературознавства:

- а) Л. Тарнашинська;
- б) Т. Гаврилів;
- в) О. Ільницький;
- г) Б. Пастух.

14. «білі стовбури буків, смердюча рідина на мокрому каштані, гладка і слизька кора перемоченого горіха, ліс вічної осені, археологічні зрізи падолистів...». Фрагмент із твору:

- а) Т. Прохаська «Довкола озера»;
- б) Ю. Іздрика «Подвійний Леон»;

- в) Ю. Андруховича «Московіада»;
- г) В. Медведя «Льох».

15. Герої як представники молодіжної субкультури у творі:

- а) С. Процюка «Інфекція»;
- б) О. Ульяненко «Сталінка»;
- в) Є. Пашковського «Безодня»;
- г) С. Жадана «Депеш Мод».

Варіант 39

Завдання № 1. Продемонструвати модерністичну складову сучасної есеїстики.

Завдання № 2. З'ясувати тематико-проблемне гноно української постколониальної прози 90-х.

Завдання № 3. Тести:

1. Назва збірки поезій івано-франківського гурту поетів, утвореного у 1992 р.:

- а) «Химерії»;
- б) «Мас турбація»;
- в) «Нова дегенерація»;
- г) «Часниковий сік».

2. Архе в романі С. Процюка «Руйнування ляльки» – це:

- а) кохання;
- б) нація;
- в) страх;
- г) пам'ять.

3. Серед філософських досліджень О. Забужко є дослідження, що присвячене:

- а) Лесі Українці;
- б) В. Винниченку;
- в) Гр. Тютюннику;
- г) О. Кобилянській.

4. Автор роману-подорожі «Андріївський узвіз»:

- а) В. Діброва;
- б) Б. Бойчук;
- в) Ю. Андрухович;
- г) Ю. Іздрик.

5. Упорядник антології «Приватна колекція»:

- а) О. Соловей;
- б) В. Махно;
- в) В. Габор;
- г) О. Гордон.

6. «Алергія», «Готель Централь» – поетичні збірки:

- а) О. Забужко;
- б) Г. Крук;
- в) Н. Білоцерківець;
- г) О. Степаненко.

7. Ростислав Мартофляк – персонаж твору:

- а) «Московіада»;
- б) «Таємниця»;
- в) «Рекреації»;
- г) «Дванадцять обручів».

8. «Передмову та інші дурниці» до книжки Ю. Іздрика «Острів КРК та інші історії» написав:

- а) Т. Прохасько;
- б) Ю. Андрухович;
- в) І. Андрусяк;
- г) О. Ірванець.

9. «Серафима» – роман:

- а) Т. Прохаська;
- б) О. Ульяненко;
- в) Є. Кононенко;
- г) О. Забужко.

10. Роман «Танжер» Йвана Козленка присвячено історії альтернативних стосунків:

- а) Ю. Яновського й О. Довженка;
- б) О. Довженка та Ю. Смолича;
- в) М. Хвильового й М. Ялового;
- г) І. Костецького й В. Петрова.

11. Простір у творі Ю. Покальчука «Паморочливий запах джунглів»:

- а) Бразилія;
- б) Аргентина;
- в) Індонезія;
- г) Китай.

12. Автор збірки літературно-критичних матеріалів «Оборонні бої»:

- а) Б. Пастух;
- б) О. Соловей;
- в) Є. Баран;
- г) С. Процюк.

13. Представник еміграційного літературознавства:

- а) О. Пахльоваська;
- б) Т. Гаврилів;
- в) І. Бондар-Терещенко;
- г) Л. Тарнашинська.

14. «На віконній рамі плащаниця Спасителя, світлина. Він подумав: всі страждають за щось нагальне, але не за Нього, вічного». Фрагмент із твору:

- а) О. Ульяненко «Жінка його мрії»;
- б) А. Дністрового «Дрозофіла над томом Канта»;
- в) Ю. Іздрика «Подвійний Леон»;
- г) С. Процюка «Інфекція».

15. Сюжет-фікцію як умовний прийом у своїй прозі використовує:

- а) А. Дністровий;
- б) С. Жадан;
- в) С. Процюк;
- г) О. Ульяненко.

Варіант 40

Завдання № 1. Простежити зв'язок словесного мистецтва з кіно у 2010-х рр.

Завдання № 2. Здійснити аналіз на смисловому рівні української сатиричної літератури 90-х рр.

Завдання № 3. Тести:

1. Учасниця угруповання «Ммюнна туга»:

- а) М. Кіяновська;
- б) О. Степаненко;
- в) К. Бабкіна;
- г) А. Малігон.

2. Роман С. Процюка про сучасника-письменника в час новітньої постколоніальної історії, загублену українську людину:

- а) «Жертвопринесення»;
- б) «Тотем»;

- в) «Інфекція»;
- г) «Десятий рядок».

3. О. Забужко як письменниця почала збіркою:

- а) «Автостоп»;
- б) «Інопланетянка»;
- в) «Травневий іній»;
- г) «Друга спроба».

4. Рубрики «Барабан», «Переоблік», «Робітня» має часопис:

- а) «Київська Русь»;
- б) «Форма(р)т»;
- в) «Шо»;
- г) «Київ».

5. Автор есеїстичної збірки «З мапи книг і людей»:

- а) Т. Гундорова;
- б) Ю. Андрухович;
- в) Є. Кононенко;
- г) О. Забужко.

6. Автор роману «Б-52»:

- а) М. Лаюк;
- б) А. Дністровий;
- в) Н. Доляк;
- г) М. Гримич.

7. Перший роман Ю. Андруховича було опубліковано в журналі:

- а) «Київ»;
- б) «Сучасність»;
- в) «Дзвін»;
- г) «Березіль».

8. Героя Ю. Іздрика як маргінального, якого цікавить існування на грані реального й ірреального, характеризує:

- а) Р. Харчук;
- б) Т. Гундорова;
- в) С. Бук;
- г) В. Єшкілев.

9. Назва посібника Ольги Деркачової, присвяченого темі інклюзивної літератури:

- а) «Література та інклюзія»;
- б) «Інклюзія в літературному процесі»;

- в) «Інклюзивна література»;
- г) «Література про булінг».

10. Головний герой роману В. Кожелянка «Дефіляда в Москві» Дмитро Левицький:

- а) студент;
- б) шахтар;
- в) розвідник;
- г) будівельник.

11. «Не червоніючи», «Сонце так рідко заходить» – книжки:

- а) Е. Андіївської;
- б) М. Ревакович;
- в) Б. Бойчука;
- г) О. Луцишиної.

12. «Чорне яблуко» С. Процюка – романізована біографія про:

- а) А. Тесленка;
- б) О. Кобилянську;
- в) В. Стефаника;
- г) В. Винниченка.

13. Представник еміграційного літературознавства:

- а) Л. Тарнашинська;
- б) Т. Гаврилів;
- в) Б. Рубчак;
- г) І. Бондар-Терещенко.

14. «Вона розкрила очі, і небо волого лизнуло її зиниці. Те, що потім Лада побачила, було лише фіналом великої драми чужого життя». Фрагмент із твору:

- а) А. Дністрового «Невідомий за вікном»;
- б) Ю. Андруховича «Дванадцять обручів»;
- в) О. Забужко «Інопланетянка»;
- г) О. Уляненко «Жінка його мрії».

15. Мат як органічна частина духовного життя 70–80-х років функціонує у прозі:

- а) С. Жадана;
- б) І. Карпи;
- в) Ю. Винничука;
- г) А. Кокотюхи.

Варіант 41

Завдання № 1. Простежити зв'язок (протистояння) словесного мистецтва з ідеологією в українській літературі кінця 80-х – 2000-х рр.

Завдання № 2. З'ясувати світоглядні й стилетворчі домінанти лірики покоління дев'ятдесятників.

Завдання № 3. Тести:

1. Поетка Мар'яна Савка є засновницею видавництва:

- а) «Грані-Т»;
- б) «Основи»;
- в) «Видавництво Старого Лева»;
- г) «Віват».

2. У романі С. Процюка «Інфекція» наявний натяк на біблійних персонажів:

- а) Каїн, Авель;
- б) Адам, Єва;
- в) Марія, Христос;
- г) Христос, Іуда.

3. Тема інцесту (мати і син) піднята у творі М. Матіос:

- а) «Солодка Даруся»;
- б) «Москалиця»;
- в) «Мама Маріца – дружина Христофора Колумба»;
- г) «Щоденник страченої».

4. Рубрики «Всяке таке», «Акокрифи», «Культиватор», «Заборонена зона» має часопис:

- а) «Четвер»;
- б) «Київ»;
- в) «Київська Русь»;
- г) «Авжеж».

5. Автор есеїстичної збірки «Парк культури та відпочинку імені Гертруди Стайн»:

- а) А. Бондар;
- б) В. Махно;
- в) І. Андрусяк;
- г) О. Соловей.

6. Поетична збірка І. Римарука «Діва Обида» складається з частин:

- а) 2;
- б) 5;

в) 3;

г) 4.

7. Перша поетична збірка Ю. Андруховича вийшла у році:

а) 1989;

б) 2004;

в) 1985;

г) 1991.

8. «Творчість Іздрика-поета – <...> це торжество нюансованих доторків до буття, текстових тіней...». Це висловлення:

а) Т. Гундорової;

б) Р. Харчук;

в) В. Єшкілева;

г) С. Бук.

9. Скандальний роман О. Ульяненка, звинувачений у порнографії:

а) «Жінка його мрії»;

б) «Син тіні»;

в) «Квіти Содому»;

г) «Серафима».

10. Герой роману В. Кожелянка «Дефіляда в Москві»:

а) Дмитро Левицький;

б) Толік;

в) Отто фон Ф.;

г) Василь Стефаник.

11. Український письменник – перекладач латиноамериканської прози:

а) Т. Прохасько;

б) Ю. Покальчук;

в) С. Андрухович;

г) В. Махно.

12. Науково-популярне видання «Лісоруб у пустелі. Письменник і літературний процес»:

а) В. Даниленка;

б) В. Габора;

в) М. Наєнка;

г) Г. Клочека.

13. Представник еміграційного літературознавства:

а) Л. Тарнашинська;

б) Т. Гаврилів;

- в) О. Пахльовська;
- г) Б. Пастух.

14. «Але треба жити. І життя триває. І, незважаючи на всі ідіотизми твого поточного життя, тобі, загалом, подобаються твої житейські та інтелектуальні шукання». Фрагмент із твору:

- а) Варвари Жукової «Свідок»;
- б) Є. Кононенко «Без мужика»;
- в) О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»;
- г) Т. Малярчук «Троянда Адольфо».

15. «Постмодерну бездомність» прозі С. Жадана приписує:

- а) Р. Харчук;
- б) Т. Гундорова;
- в) О. Бойченко;
- г) Б. Пастух.

Варіант 42

Завдання № 1. З'ясувати специфіку міжтекстового зв'язку в українській постколоніальній літературі 90-х.

Завдання № 2. Проаналізувати на рівні ідейного змісту й образності художню прозу представників «житомирської школи».

Завдання № 3. Тести:

1. Р. Мельників, С. Жадан – учасники літературного угруповання:

- а) «Музейний провулок, 8»;
- б) «Друзі Еліота»;
- в) «Червона фіра»;
- г) «Західний вітер».

2. Вислів критика В. Терлецького про те, що «за кожним нашаруванням криється оглушливий крик про допомогу», стосується твору С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Руйнування ляльки»;
- г) «Троянда ритуального болю».

3. Роман С. Андрухович:

- а) «Амадока»;
- б) «Забуття»;

- в) «Прилетіла ластівочка»;
г) «Солодка Даруся».
4. «Бабло», «Протяг», «Гербарій» – це проєкти органу:
а) «Форма(р)т»;
б) «Четвер»;
в) «Плерома»;
г) «Київська Русь».
5. Автор мемуарів «Спомини в біографії»:
а) Л. Костенко;
б) Б. Бойчук;
в) І. Дзюба;
г) В. Портяк.
6. І. Римарук був головним редактором журналу:
а) «Київ»;
б) «Сучасність»;
в) «Вітчизна»;
г) «Дзвін».
7. Не є збіркою Ю. Андруховича:
а) «Небо і площі»;
б) «Хуга»;
в) «Середмістя»;
г) «Екзотичні птахи і рослини».
8. Поетична книга Ю. Іздрика 1996 року має назву:
а) «Екзотичні птахи і рослини»;
б) «Станіслав і 11 його визволителів»;
в) «Горище»;
г) «Діва Обида».
9. Окремою книжкою роман О. Ульяненка «Ангели помсти» вийшов у році:
а) 2000;
б) 2005;
в) 2010;
г) 2012.
10. Дмитро Левицький – герой роману:
а) «Рекреації»;
б) «Дефіляда в Москві»;
в) «Місто уповільненої дії»;
г) «Солодка Даруся».

11. (1941–2008) – роки життя:

- а) В. Кожелянка;
- б) О. Ульяненко;
- в) Ю. Покальчука;
- г) І. Римарука.

12. Дисертація «Художній діалог автора і персонажа в новітній українській прозі (90-ті рр. ХХ ст.)» захищена:

- а) Ю. Логвиненко;
- б) С. Філоненко;
- в) М. Крупкою;
- г) О. Поліщук.

13. «Найплодовитішою і найпрацездатнішою українською письменницею, творчість якої є найстрокатішою у жанровому відношенні» (Р. Харчук), критика визнає:

- а) М. Матіос;
- б) О. Забужко;
- в) М. Гримич;
- г) І. Роздобудько.

14. «Тоді попрошу в тебе вибачення. За те, що так багато палю і не хочу мати дітей. За те, що в мені нічого не зможе народитися, крім Бога». Фрагмент із твору:

- а) Є. Кононенко «Без мужика»;
- б) О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»;
- в) Т. Малярчук «Ендшпіль для Лізи»;
- г) І. Карпа «50 хвилин трави».

15. Концепти дороги, що нікуди не веде, безбатьківства, бездомності характерні для прози:

- а) І. Карпи;
- б) С. Жадана;
- в) С. Андрухович;
- г) М. Лаюка.

Варіант 43

Завдання № 1. Обґрунтувати доцільність уживання терміна неомодернізм щодо української художньої прози 90–2000-х рр.

Завдання № 2. З'ясувати специфіку інтертексту лірики поетів-вісімдесятників.

Завдання № 3. Тести:

1. Авторка книжки «Родинна абетка»:

- а) Наталка Малетич;
- б) Таня Стус;
- в) Галя Крук;
- г) Мар'яна Савка.

2. «Відкинуті і воскреслі» С. Процюка – це книга:

- а) прози;
- б) лірики;
- в) есеїстики;
- г) драматургії.

3. Не є символом у романі М. Матіос «Солодка Даруся»:

- а) цукерка;
- б) ружа;
- в) ріка;
- г) небо.

4. «Революція», «Ілюзія», «Перетин» – це проекти органу:

- а) «Четвер»;
- б) «Київська Русь»;
- в) «Кальміус»;
- г) «Потяг 76».

5. Автор есеїстичної збірки «Гра триває»:

- а) О. Соловей;
- б) І. Андрусак;
- в) К. Москалець;
- г) Ю. Андрухович.

6. «Висока вода», «Діва Обида», «Бермудський трикутник» – поетичні збірки:

- а) В. Герасим'юка;
- б) Т. Федюка;
- в) І. Римарука;
- г) Ю. Іздрика.

7. Прозова книжка Ю. Андруховича:

- а) «Дванадцять обручів»;
- б) «Середмістя»;
- в) «Екзотичні птахи і рослини»;
- г) «Небо і площі».

8. Книга Ю. Іздрика «Таке» побачила світ у році:

- а) 2000;
- б) 2009;
- в) 2013;
- г) 1999.

9. «Я – самотній вовк». Йдеться про:

- а) Т. Прохаська;
- б) О. Ульяненко;
- в) С. Процюка;
- г) П. Вольвача.

10. (1957–2008) – роки життя:

- а) В. Кожелянка;
- б) О. Ульяненко;
- в) Ю. Покальчука;
- г) І. Римарука.

11. Учасник проєкту «Лінія Маннергейма»:

- а) Ю. Андрухович;
- б) Ю. Іздрик;
- в) С. Жадан;
- г) Д. Лазуткін.

12. Дисертація «Молода поезія 90-х років ХХ ст.: проблеми художнього світобачення» захищена:

- а) М. Крупкою;
- б) О. Карабьовою;
- в) І. Бондарем-Терещенком;
- г) Ю. Логвиненко.

13. Гостросюжетний роман «Погоня» 1997 року:

- а) В. Дрозда;
- б) В. Шевчука;
- в) Ю. Мушкетика;
- г) Р. Іваничука.

14. Герой-оповідач, програміст за фахом, що працює в комерційно успішній фірмі, діє у романі:

- а) А. Дністрового «Дрозофіла над томом Канта»;
- б) Ю. Андруховича «Таємниця»;
- в) І. Роздобудько «Прилетіла ластівочка»;
- г) С. Процюка «Під крилами великої Матері».

15. Автор романів «Над сакральним озером», «Мої феміністки»:

- а) Б. Бойчук;
- б) С. Жадан;
- в) П. Вольвач;
- г) Ю. Іздрик.

Варіант 44

Завдання № 1. З'ясувати функціональні механізми літературного дискурсу 1990-х рр.

Завдання № 2. Виявити смислові доміанти прози представників «найновішої підлітково-дитячої літературної альтернативи» (за Р. Харчук).

Завдання № 3. Тести:

1. Перший президент АУП:

- а) Ю. Покальчук;
- б) Ю. Андрухович;
- в) І. Римарук;
- г) Т. Федюк.

2. Художня проза С. Процюка ґрунтується на:

- а) екзистенціалізм;
- б) психоаналізі;
- в) герменевтиці;
- г) шозізм.

3. Головна героїня роману М. Матіос «Солодка Даруся» божевільна:

- а) від народження;
- б) бо її скривдив емгебіст;
- в) бо її зґвалтували;
- г) після того, як побачила, що сталося з матір'ю.

4. Часопис, заснований у 2006 р. Д. Стусом:

- а) «Кальміус»;
- б) «Київська Русь»;
- в) «Четвер»;
- г) «Київ».

5. Автор есеїстичної збірки «Котилася торба»:

- а) В. Махно;
- б) О. Забужко;
- в) А. Бондар;
- г) К. Москалець.

6. Тлумачення поетичного образу Трансністрії у ліриці Т. Федюка:

- а) чужий простір;
- б) невидима, ілюзорна земля;
- в) внутрішній неспокій;
- г) безбарвне майбутнє.

7. Не є поетичною збіркою Ю. Андруховича:

- а) «Небо і площі»;
- б) «Середмістя»;
- в) «Пісні для Мертвого Півня»;
- г) «Лексикон інтимних міст».

8. «Проза для мене – заняття осмислене, а всі ці віршики – радше, фізкультура». Це міркування:

- а) Т. Прохаська;
- б) О. Ірванця;
- в) Ю. Іздрика;
- г) Ю. Андруховича.

9. Окремою книжкою роман О. Ульяненка «Квіти Содому» вийшов у році:

- а) 2012;
- б) 2005;
- в) 2000;
- г) 1995.

10. «Ген» альтернативності відсутній у творі:

- а) Ю. Андруховича «Дванадцять обручів»;
- б) С. Жадана «Депеш Мод»;
- в) І. Лучука «Уліссея»;
- г) В. Даниленка «Дзеньки-бреньки».

11. Феномен «тотального кайфу», на думку Т. Гундорої, закріплено в поетичній збірці:

- а) О. Коцарева;
- б) О. Ірванця;
- в) С. Жадана;
- г) В. Цибулька.

12. Монографія «Естетика смерті у прозі Є. Пашковського та О. Ульяненка»:

- а) Н. Тендітної;
- б) Н. Зборовської;
- в) О. Пуніної;
- г) Ф. Штейнбука.

13. «Покоління батьків» – це письменники, що дебютували у роках:

- а) 70-х;
- б) 80-х;
- в) 40-х;
- г) 60-х.

14. «Ні, хай би хто-небудь усе ж пояснив: якого чорта було родитися на світ жінкою (та ще й в Україні!) – із цією блядською залежністю, закладеною в тіло, як бомба сповільненої дії...». Фрагмент із твору:

- а) Т. Малярчук «Говорити»;
- б) Є. Кононенко «Без мужика»;
- в) О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»;
- г) І. Карпа «Супермаркет самотності».

15. Не є романом Б. Бойчука:

- а) «Жінка його мрії»;
- б) «Мої феміністки»;
- в) «Щоденності схибнутого поета»;
- г) «Над сакральним озером».

Варіант 45

Завдання № 1. Довести, що для української постколоніальної літератури характерне використання кітчю.

Завдання № 2. Охарактеризувати смислові конфігурації образу жінки в художній прозі 90-х.

Завдання № 3. Тести:

1. АУП була утворена з метою:

- а) закріплення постмодерної платформи в Україні;
- б) підтримки україномовної літератури;
- в) подолання структурно-ідеологічної кризи в письменницькому середовищі;
- г) деконструкції явищ соцреалізму в літературі.

2. Роман С. Процюка, присвячений Революції Гідності, має назву:

- а) «Пальці поміж піском»;
- б) «Під крилами великої Матері»;
- в) «Маски опадають повільно»;
- г) «Чорне яблуко».

3. Роман І. Роздобудько, присвячений постаті композитора М. Леонтовича:

- а) «Прилетіла ластівочка»;
- б) «Гудзик»;
- в) «Якби»;
- г) «Тут і тепер».

4. «Діброва», «Дегенеративне мистецтво» – це проекти органу:

- а) «Четвер»;
- б) «Київська Русь»;
- в) «Кальміюс»;
- г) «Авжеж».

5. Автор есеїстичної збірки «Диявол ховається в сирі»:

- а) О. Забужко;
- б) Ю. Андрухович;
- в) К. Москалець;
- г) О. Соловей.

6. Чинником ліричного сюжету виступає «я»-свідомість творця, на думку

Я. Голобородька, у творах Т. Федюка зі збірки:

- а) «Горище»;
- б) «Золото інків»;
- в) «Таємна ложа»;
- г) «Обличчя пустелі».

7. «Філософія страху, або ж Проклятий народ» В. Медведя – це, за авторським визначенням:

- а) есеї;
- б) роман;
- в) щоденник;
- г) нарис.

8. Праця Ю. Шереха «Го-Гай-Го. Про прозу Юрія Андруховича і з приводу» присвячена твору:

- а) «Московіада»;
- б) «Дванадцять обручів»;
- в) «Таємниця»;
- г) «Перверзія».

9. Роман О. Ульяненко, опублікований у 1994 році в журналі «Сучасність»:

- а) «Зимова повість»;
- б) «Сталінка»;
- в) «Богемна рапсодія»;
- г) «Син тіні».

10. Лорд-Йона – персонаж роману О. Ульяненко:

- а) «Жінка його мрії»;
- б) «Сталінка»;
- в) «Дофін сатани»;
- г) «Знак Саваофа».

11. Пародія на всесвітньовідомий сюжет про Кармен – це твір:

- а) Ю. Сороки «Самогубство»;
- б) А. Кокотюхи «Весілля»;
- в) В. Даниленка «Дзеньки-бреньки»;
- г) В. Шнайдера «Записки сільського єврея».

12. Монографія «Жіноча роль: Жінка-автор у сучасній українській прозі: емансипаційний дискурс:

- а) О. Забужко;
- б) Н. Зборовської;
- в) Л. Таран;
- г) В. Агеєвої.

13. Карнавальну й міфологічну тенденції у середовищі вісімдесятників виокремлює:

- а) Н. Білоцерківець;
- б) В. Даниленко;
- в) Л. Демська;
- г) Н. Зборовська.

14. Автор твору: «не дивися що все повторюється / поглянь на гілку – / птах вже інший»:

- а) П. Вольвач;
- б) Т. Девдюк;
- в) О. Соловей;
- г) І. Римарук.

15. «Цинізм <...> залишає відчуття фізичної нечистоти... Єдине бажання – чимшвидше вимити руки, причому з милом» («Бульвар»). Така «критична» оцінка була дана твору:

- а) О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»;
- б) Ю. Винничука «Весняні ігри в осінніх садах»;

- в) Ю. Покальчука «Те, що на споді»;
- г) О. Ульяненко «Сталінка».

Варіант 46

Завдання № 1. Дати визначення поняттю «стьоб», з'ясувати специфіку його функціонування в українській постколоніальній літературі.

Завдання № 2. Довести, що художня проза Сергія Жадана належить до пост-модерного дискурсу.

Завдання № 3. Тести:

1. Бурлеск і карнавал є естетичними орієнтирами угруповання:

- а) «ЛуГоСад»;
- б) «Друзі Еліота»;
- в) «Бу-Ба-Бу»;
- г) «Нова дегенерація».

2. С. Процюк не працює в жанрі:

- а) романізованої біографії;
- б) соціально-психологічного роману;
- в) етюда;
- г) роману-памфлета.

3. У романі М. Матіос «Солодка Даруся» описано події:

- а) 10-х рр. XX ст.;
- б) 30–70-х рр. XX ст.;
- в) 80-х рр. XIX ст.;
- г) 30–40-х рр. XX ст.

4. «Імперія», «Крайслер Імперіал», «Псевдо-Перевал» – це проекти органу:

- а) «Київська Русь»;
- б) «Літературна Україна»;
- в) «Українська літературна газета»;
- г) «Четвер».

5. Автор есеїстичної збірки «Хроніки від Фортінбраса»:

- а) Ю. Андрухович;
- б) О. Забужко;
- в) В. Махно;
- г) К. Москалець.

6. «Трансністрія», «Горище», «Хуга» – це:

- а) поетичні збірки І. Римарука;
- б) прозові збірки В. Махна;
- в) прозові збірки В. Кожелянка;
- г) поетичні збірки Т. Федюка.

7. Хлопчик Петька, буфетниця Тонька – персонажі твору:

- а) «Безодня»;
- б) «Льох»;
- в) «Непрості»;
- г) «Сталінка».

8. Герой цього роману Ю. Андруховича наприкінці твору інсценізує самогубство:

- а) «Таємниця»;
- б) «Московіада»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Рекреації».

9. За авторським визначенням книжка «FM Галичина» (Т. Прохасько):

- а) щоденник;
- б) спогади;
- в) нариси;
- г) автобіографія.

10. Виродження роду Піскарів-Піскарьових демонструє О. Ульяненко у романі:

- а) «Сталінка»;
- б) «Квіти Содому»;
- в) «Дофін сатани»;
- г) «Богемна рапсодія».

11. Концептуалістом Л. Подерв'янського називає:

- а) В. Єшкілев;
- б) С. Жадан;
- в) Т. Гундорова;
- г) Н. Зборовська.

12. Збірка рецензій та есеїв «Політ механічної зозулі над власним гніздом»:

- а) Є. Банара;
- б) І. Бондаря-Терещенка;
- в) Б. Пастуха;
- г) В. Слапчука.

13. Першою в Україні термін «постмодернізм» уживає:

- а) Н. Білоцерківець;
- б) Т. Денисова;
- в) Т. Гундорова;
- г) С. Андрусів.

14. Автор рядків: «Не паростки, а німбики з-під зябу. / Весна – потужно – течію забуту. / Веселкою – і сльози, і турботи, – Ввімкнулися жувальця, що – цинобру»:

- а) Б. Бойчук;
- б) Т. Девдюк;
- в) Е. Андієвська;
- г) В. Махно.

15. Роман А. Дністрового, присвячений пошукам ідентичності людини у хиткому і ненадійному просторі сучасної дегуманізованої урбаніки:

- а) «Патетичний блуд»;
- б) «Дрозофіла над томом Канта»;
- в) «Невідомий за вікном»;
- г) «Пацики».

Варіант 47

Завдання № 1. Визначити специфіку дискурсу жіночого письма в сучасній українській ліриці.

Завдання № 2. Дати оцінку творчості С. Андрухович. Здійснити аналіз твору (на вибір) на ідейному рівні.

Завдання № 3. Тести:

1. Не входив / -ла до донецького літературного угруповання «OST»:

- а) О. Кажан;
- б) В. Білявський;
- в) Барбара Редінг;
- г) О. Соловей.

2. Письменниця О. Деркачова працює в:

- а) Києві;
- б) Харкові;
- в) Львові;
- г) Івано-Франківську.

3. Роман-сповідь у формі побутового жанру М. Матіос:

- а) «Солодка Даруся»;
- б) «Щоденник страченої»;
- в) «Москалиця»;
- г) «Чотири пори життя».

4. У 1989 році Ю. Іздриком був заснований часопис:

- а) «Кальміус»;
- б) «Четвер»;
- в) «Київська Русь»;
- г) «І».

5. Не є критиком покоління вісімдесятників:

- а) Т. Гундорова;
- б) Н. Зборовська;
- в) Б. Пастух;
- г) М. Рябчук.

6. Містерія «Єзавель» – частина поетичної збірки В. Герасим'юка:

- а) «Поет у повітрі»;
- б) «Папороть»;
- в) «Космацький узір»;
- г) «Смереки».

7. На думку М. Сулими, у цьому романі українська мова зазнала якісної зміни тому, що прозаїк почав прямо говорити про загальнолюдські речі, зокрема про перший сексуальний досвід. Йдеться про роман:

- а) Ю. Андруховича «Перверзія»;
- б) В. Медведя «Льох»;
- в) Ю. Іздрика «Подвійний Леон»;
- г) Ю. Винничука «Весняні ігри в осінніх садах».

8. На думку М. Шкандрія, в цьому романі Ю. Андруховича зображено труднощі вияву культурної незалежності в сучасному середовищі:

- а) «Московіада»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Рекреації»;
- г) «Радіо Ніч».

9. Мотив-тема «дзядзя Михася» розгортається у книзі:

- а) «Інші дні Анни»;
- б) «З цього можна зробити кілька оповідань»;
- в) «Непрості»;
- г) «Лексикон таємних знань».

10. Дебіл Сьо-Сьо – персонаж твору О. Ульяненка:

- а) «Зимова повість»;
- б) «Жінка його мрії»;
- в) «Ангели помсти»;
- г) «Сталінка».

11. На думку Т. Гундорової, цей письменник вдається до відтворення анти-утопійного стану культурного гетто, на яке перетворилася культурна інтелігенція. Йдеться про:

- а) О. Ірванця;
- б) С. Жадана;
- в) В. Неборака;
- г) Л. Подерв'янського.

12. Автор книжки «Орғазм і відчай»:

- а) Є. Баран;
- б) А. Бондар;
- в) О. Соловей;
- г) І. Андрусяк.

13. Не належить до еміграційного українського літературознавства:

- а) М. Ільницький;
- б) Ю. Шерех;
- в) М. Шкандрій;
- г) О. Ільницький.

14. Автор рядків: «Он розсунув обаполи місто / Мій Дніпро, заломивши брову. / Серед сала і малоросійства / Це – моє і отут я – живу»:

- а) І. Андрусяк;
- б) Т. Федюк;
- в) І. Римарук;
- г) П. Вольвач.

15. Головний герой у романі А. Дністрового «Місто уповільненої дії»:

- а) пацик Олег;
- б) журналіст Марко;
- в) викладач Павло;
- г) студент Віталік.

Варіант 48

Завдання № 1. Дати тлумачення жанру «альтернативна історія», вказати на витоки, навести приклади з сучасної української літератури.

Завдання № 2. Визначити ключові проблеми, що розв'язуються українським еміграційним літературознавством.

Завдання № 3. Тести:

1. Псевдонім Семен Либонь:

- а) Ю. Лисенка;
- б) В. Жовнорука;
- в) О. Семенченка;
- г) В. Лапкіна.

2. Основна тема роману О. Ульяненка «Жінка його мрії»:

- а) аморальності влади та її безсилля;
- б) гомосексуалізму;
- в) гріха;
- г) смерті.

3. Як традиційного прозаїка, зацікавленого етнорегіональною колористикою, визначає М. Матіос:

- а) Я. Голобородько;
- б) Т. Гундорова;
- в) Р. Харчук;
- г) Н. Зборовська.

4. Часопис, у другому числі якого окреслилося коло авторів «станіславського феномена»:

- а) «Київська Русь»;
- б) «Четвер»;
- в) «Кальміус»;
- г) «Авжеж».

5. Не є критиком покоління дев'ятдесятників:

- а) С. Матвієнко;
- б) Є. Баран;
- в) Р. Семків;
- г) Т. Гундорова.

6. Інтертекстуальність у збірці В. Герасим'юка «Поет у повітрі» відсутня з творами:

- а) Т. Шевченка;
- б) П. Елюара;

- в) І. Франка;
- г) І. Котляревського.

7. На думку В. Терлецького, цей письменник – садист і гвалтівник, який переламує слову ручки-ніжки і складає із них свій варварський текст. Йдеться про:

- а) Є. Пашковського;
- б) В. Медведя;
- в) Ю. Іздрика;
- г) В. Кожелянка.

8. Стах Перфецький – головний герой роману:

- а) «Інфекція»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Ельза»;
- г) «Амадока».

9. Збірку Т. Прохаська «З цього можна зробити кілька оповідань» складають твори:

- а) п'ять новел;
- б) два романи;
- в) три оповідання;
- г) дві повісті.

10. «Алегорія порожньої краси» – назва рецензії на роман С. Процюка критика:

- а) Б. Пастуха;
- б) О. Солов'я;
- в) Є. Барана;
- г) В. Куюмурджи.

11. На думку Т. Гундорової, цей письменник через кітч зафіксував ситуацію антикультуризації, апелюючи при цьому до культурного арсеналу. Йдеться про твори:

- а) О. Ірванця;
- б) С. Жадана;
- в) В. Неборака;
- г) Л. Подерв'янського.

12. Збірка літературно-критичних праць «Текст 1990-х: герої та персонажі»:

- а) Є. Барана;
- б) В. Даниленка;
- в) І. Бондаря-Терещенка;
- г) О. Солов'я.

13. Не належить до еміграційного українського літературознавства:

- а) О. Ільницький;
- б) Ю. Шерех;
- в) М. Шкандрій;
- г) М. Ільницький.

14. Автор рядків: «Ти, що був мені ти. Ти, що був мені, був мені ти. / Запеклася не кривда, а кров. Запеклася на рані. / Ти хотів не піти. Ти хотів полишати мости – / Після того, як сталося так, що убиті останні / Із моїх молитов за тобою...»:

- а) М. Савка;
- б) К. Калитко;
- в) М. Кіяновська;
- г) Г. Крук.

15. Концепт В. Домонтовича «без ґрунту» реалізовано у романі:

- а) А. Дністрового «Дрозофіла над томом Канта»;
- б) Ю. Андруховича «Таємниця»;
- в) Т. Прохаська «Непрості»;
- г) С. Процюка «Тотем».

Варіант 49

Завдання № 1. Визначити специфіку феміністичного дискурсу сучасної української прози.

Завдання № 2. Здійснити аналіз й обґрунтувати актуальність трагікомедії Олексія Росича «Останній забій».

Завдання № 3. Тести:

1. Назва трактату Ю. Андруховича «Апологія блазенади...» має продовження:

- а) про нас та інших;
- б) 12 тез до себе самих;
- в) тези й антитези;
- г) 12 тез про бубабізм.

2. «Слово» в романі О. Ульяненка «Жінка його мрії» не має такої конотації:

- а) смерть;
- б) запах;
- в) життя;
- г) молитва.

3. Роман В. Махна:

- а) «Радіо Ніч»;
- б) «Вічний календар»;
- в) «Пальці поміж піском»;
- г) «Вербовая дощечка».

4. Упорядник антології «Українські літературні школи та групи 60–90-х рр. ХХ ст.»:

- а) С. Пантюк;
- б) В. Даниленко;
- в) В. Габор;
- г) В. Агеєва.

5. Журнал, заснований Ю. Іздриком, А. Селюхом і П. Турком:

- а) «Шо»;
- б) «Березіль»;
- в) «Четвер»;
- г) «Потяг 76».

6. Ключовий образний пласт поетичної збірки «Поет у повітрі» В. Герасим'юка пов'язаний із:

- а) музикою;
- б) кіно;
- в) скульптурою;
- г) живописом.

7. Тезу про народний (селянський) характер української літератури обстоює:

- а) Є. Пашковський;
- б) Ю. Винничук;
- в) В. Даниленко;
- г) В. Медвідь.

8. Роман Ю. Андруховича, який, на думку М. Шкандрія, підточує головні постулати колоніальної ідеології:

- а) «Московіада»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Коханці Юстиції»;
- г) «Таємниця».

9. Новели «Спалене літо», «Некрополь», «Довкола озера» входять до складу прозової книжки Т. Прохаська:

- а) «Інші дні Анни»;
- б) «Лексикон таємних знань»;

- в) «З цього можна зробити кілька оповідань»;
- г) «Непрості».

10. П'єса Сергія Жадана:

- а) «Ворошиловград»;
- б) «Інтернат»;
- в) «Хлібне перемир'я»;
- г) «Тамплієри».

11. «Гамлет» – збірка п'єс:

- а) Неди Нежданої;
- б) Олексія Росича;
- в) О. Ірванця;
- г) Л. Подерв'янського.

12. Літературний портрет «Самітний геній: Олесь Ульяненко»:

- а) Т. Гундорової;
- б) Я. Голобородька;
- в) О. Пуніної;
- г) Б. Пастуха.

13. Не належить до еміграційного українського літературознавства:

- а) М.-Р. Стех;
- б) Ю. Шерех;
- в) М. Шкандрій;
- г) Х. Букатчук.

14. «Вони кажуть / що я божевільний / а ти лиш посвист батога Божого / а я пам'ятаю дотик своєї руки до твоїх грудей / коли ми потім спимо поруч».

Фрагмент із твору:

- а) Ю. Покальчука;
- б) Ю. Андруховича;
- в) Т. Федюка;
- г) В. Герасим'юка.

15. Автор книжок «Фройд би плакав», «Супермаркет самотності», «Добло і зло»:

- а) С. Андрухович;
- б) М. Савка;
- в) М. Кіяновська;
- г) І. Карпа.

Варіант 50

Завдання № 1. Визначити функції (місце, роль) сайтів у сучасному літературному процесі.

Завдання № 2. Проаналізувати художні твори постколоніального періоду, де осмислено тему голодомору.

Завдання № 3. Тести:

1. Визначення: «бубабіст – людина, яка працює в стилі бубабу», дає:

- а) Ю. Андрухович;
- б) В. Неборак;
- в) О. Ірванець;
- г) В. Габор.

2. Автор збірки абсурдових п'єс «ESC»:

- а) С. Ушкалов;
- б) П. Коробчук;
- в) Д. Лазуткін;
- г) О. Коцарев.

3. Провідні мотиви у збірці новел М. Матіос «Нація» (на думку Я. Голобородька):

- а) зради, прощення;
- б) добра, зла;
- в) зради, покари;
- г) емгебістів, лісових людей.

4. Упорядник антології «Вечеря на дванадцять персон: Житомирська прозова школа»:

- а) В. Габор;
- б) В. Даниленко;
- в) О. Гордон;
- г) В. Махно.

5. Літературно-мистецький журнал концептуального спрямування, «текстів і візії»:

- а) «Четвер»;
- б) «Березіль»;
- в) «Київська Русь»;
- г) «Кальміус».

6. «Коса» В. Герасим'юка – це:

- а) жіноча сповідь;
- б) притча старого вояка;

- в) передсмертна сповідь упівця;
- г) байка гуцула.

7. Ідеолог традиціоналізму в українському вісімдесятичті й основоположник стилю «потоків свідомості»:

- а) В. Медвідь;
- б) Є. Пашковський;
- в) Ю. Іздрик;
- г) М. Рябчук.

8. Наратив якого роману Ю. Андруховича побудований як подорож крізь пекло:

- а) «Рекреації»;
- б) «Московіада»;
- в) «Таємниця»;
- г) «Перверзія».

9. Так звана «герменевтика ландшафту» характерна для прози:

- а) Т. Прохаська;
- б) В. Махна;
- в) І. Роздобудько;
- г) Ю. Винничука.

10. Максим Іщенко – герой роману С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Маски опадають повільно»;
- г) «Жертвопринесення».

11. «Павлік Морозов» – збірка п'єс:

- а) О. Росича;
- б) О. Ірванця;
- в) С. Жадана;
- г) Л. Подерв'янського.

12. Праця «Феміністичні роздуми. На карнавалі мертвих поцілунків»:

- а) Н. Зборовської;
- б) Т. Гундорової;
- в) О. Забужко;
- г) В. Агеєвої.

13. Не належить до еміграційного українського літературознавства:

- а) М.-Р. Стех;
- б) Ю. Шерех;

- в) А. Акіллі;
- г) К. Москалець.

14. Автор рядків: «забуваються лінії запахи барви і звуки / слабне зір гасне слух і минається радість проста / за своєю душею простягнеш обличчя і руки / але високо і недосяжно вона проліта»:

- а) М. Кіяновська;
- б) Н. Білоцерківець;
- в) О. Забужко;
- г) В. Амеліна.

15. На думку Ю. Андруховича, це роман-житло, роман-становлення, роман-виховання. Йдеться про твір:

- а) С. Жадана «Депеш Мод»;
- б) А. Дністрового «Місто уповільненої дії»;
- в) І. Карпи «Перламутрове порно»;
- г) О. Ульяненко «Пророк».

Варіант 51

Завдання № 1. Визначити провідні напрями дослідження літератури кінця ХХ – поч. ХХІ ст. у літературознавстві.

Завдання № 2. Довести, що лірика покоління вісімдесятників ґрунтується на модерних стильових засадах.

Завдання № 3. Тести:

1. Літературне угруповання, утворене наприкінці 70-х рр.:

- а) «Київська школа»;
- б) «ЛуГоСад»;
- в) «Бу-Ба-Бу»;
- г) «ДАК».

2. Прототипом героя в якому романі О. Ульяненко став маніяк Онопрієнко:

- а) «Син тіні»;
- б) «Дофін сатани»;
- в) «Квіти Содому»;
- г) «Жінка його мрії».

3. Книга М. Матіос «Нація» складається з частин:

- а) Покара / Злочин;
- б) Апокаліпсис / Одкровення;

в) Дозвіл / Прощення;

г) День / Ніч.

4. Щоквартальний літературно-мистецький альманах за редакцією О. Гордона:

а) «Кальміус»;

б) «Четвер»;

в) «ШО»;

г) «Форма(р)т».

5. Упорядник антології «Дев'ятдесятники: Авторська антологія нової української поезії»:

а) В. Даниленко;

б) В. Махно;

в) В. Габор;

г) С. Жадан.

6. Яворове, букове листя, черешневий цвіт у ліриці В. Герасим'юка слід трактувати як:

а) пейзажні замальовки;

б) порівняння з Божою присутністю на землі;

в) метафору життєвого шляху;

г) символіку людського ества.

7. «Бібліотекар, який пише без початку і кінця» (П. Загребельний) – це:

а) Є. Пашковський;

б) Т. Прохасько;

в) В. Медвідь;

г) І. Андрусяк.

8. Причиною загибелі радянської імперії й секуляризації держави в романі Ю. Андруховича «Московіада» показано:

а) секс;

б) алкоголь;

в) наркотики;

г) проституцію.

9. Письмо цього автора, на думку Т. Гундорової, відтворює процес розпаду пам'яті, свідомості на дрібні мікроструктури. Йдеться про:

а) Л. Денисенко;

б) Т. Прохаська;

в) С. Андрухович;

г) Ю. Іздрика.

10. Остап Кисільчук – персонаж роману С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Десятий рядок»;
- г) «Жертвопринесення».

11. «Планета Полин» – збірка есеїв:

- а) В. Агеєвої;
- б) О. Солов'я;
- в) В. Махна;
- г) О. Забужко.

12. «Вчорашні тихі дні, немов маленькі втрати. / Поволі позіха бабуся Пам'ять. / Смерк її не прожене, неначе їй начхати / на цей марудний дощ, на сивий феєрверк». Автор рядків:

- а) П. Вольвач;
- б) С. Жадан;
- в) А. Дністровий;
- г) І. Андрусак.

13. Авторка книжки «Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми»:

- а) Н. Зборовської;
- б) Т. Гундорової;
- в) С. Павличко;
- г) В. Агеєвої.

14. Поетична збірка «Ти, три хвилини тому» належить:

- а) Т. Девдюку;
- б) С. Ушкалову;
- в) О. Коцареву;
- г) Б. Матіяш.

15. Андрієнко – автонім письменника, який працює під псевдонімом:

- а) Анатолій Дністровий;
- б) Олег Кажан;
- в) Олексій Росич;
- г) Варвара Жукова.

Варіант 52

Завдання № 1. Визначити функції критичного електронного ресурсу «Букво-їд» в сучасному літературному процесі.

Завдання № 2. Простежити зміни в творенні образу жінки в художній прозі 90–2000-х рр.

Завдання № 3. Тести:

1. Назва угруповання «ЛуГоСад» створена:

- а) на основі мовного каламбуру;
- б) від перших складів назв міст, із яких були учасники;
- в) від перших складів прізвищ учасників;
- г) від перших складів прізвищ улюблених письменників учасників.

2. Вислів критика Є. Барана: «Читаючи новий роман Ульяненко у мене було відчуття, що мій рот заповнений блювотинням», – стосується твору:

- а) «Син тіні»;
- б) «Дофін сатани»;
- в) «Знак Саваофа»;
- г) «Хрест на Сатурні».

3. Національну премію ім. Т. Шевченка за книгу поезій «Бабин Яр. Голосами» отримала:

- а) Е. Андієвська;
- б) С. Кириченко;
- в) М. Кіяновська;
- г) О. Забужко.

4. «Гей-Гоп» – журнальний проект андеграунду кінця 80-х у:

- а) Львові;
- б) Донецьку;
- в) Івано-Франківську;
- г) Житомирі.

5. Упорядник антології «Антологія української поезії ХХ століття: від Тичини до Жадана»:

- а) С. Пантюк;
- б) І. Малкович;
- в) С. Ушкалов;
- г) О. Галета.

6. Не характерний образ для лірики В. Герасим'юка:

- а) вовка;
- б) букового листя;

- в) гори;
- г) хмарочоса.

7. Андрій, Сава, Сергій, Конопляний – герої твору:

- а) «Льох»;
- б) «Безодня»;
- в) «Подвійний Леон»;
- г) «Солодка Даруся».

8. Тема імперії і неминучого падіння Радянського Союзу реалізована в романі:

- а) В. Кожелянка «Дефіляда в Москві»;
- б) О. Ульяненко «Пророк»;
- в) Ю. Андруховича «Московіада»;
- г) С. Процюка «Інфекція».

9. Топоси – геометричні схеми, мапи, серії-колекції – характеризують прозу:

- а) Ю. Андруховича;
- б) Ю. Іздрика;
- в) Т. Прохаська;
- г) С. Процюка.

10. На думку критика І. Бондаря-Терещенка, «жанр даного твору – чергова сповідь сина епохи на тлі всесвітньої глобалізації й занепаду патріотичного, м'яко кажучи, живла». Йдеться про твір С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Троянда ритуального болю»;
- г) «Чорне яблуко».

11. «373» – збірка поезій:

- а) М. Савки;
- б) К. Калитко;
- в) К. Девдери;
- г) М. Кіяновської.

12. Автор книги «Поетична меритократія (Василь Герасим'юк, Ігор Рима-рук, Тарас Федюк)»:

- а) Я. Голобородько;
- б) Т. Гундорова;
- в) І. Котик;
- г) Т. Пастух.

13. «Ми йдемо до витоків Теплої Води. Йдемо незайманим снігом повз потічок з чорною водицею, над нею клубочиться пара і витає легенький сморід, пара осідає на кущах та хирлявих деревцях пухким інеєм, і від того здається, що вони покриті рясним яблуневим цвітом». Автор фрагмента твору:

- а) Ю. Андрухович;
- б) Т. Прохасько;
- в) В. Портяк;
- г) Т. Малярчук.

14. Автор роману «БЖД»:

- а) В. Амеліна;
- б) О.-Б. Горобчук;
- в) Д. Лазуткін;
- г) С. Ушкалов.

15. Збірка оповідань «Дім у Бейтінг Голлов»:

- а) Д. Матіяш;
- б) Б. Матіяш;
- в) А. Дністрового;
- г) В. Махна.

Варіант 53

Завдання № 1. Дати оцінку літературній діяльності Оксани Забужко.

Завдання № 2. Проілюструвати творчу багатоплановість особистостей-письменників 2010-х рр.

Завдання № 3. Тести:

1. Учасників літературного угруповання «ЛуГоСад» об'єднує:

- а) концепція поетичного ар'єргарду;
- б) маніфест постмодерністів;
- в) платформа лівих;
- г) концепція ТР-літератури.

2. Образ останнього сталінського вурки введений у творі О. Ульяненка:

- а) «Жінка його мрії»;
- б) «Софія»;
- в) «Сталінка»;
- г) «Ізгої».

3. Книга новел О. Деркачової:

- а) «Танок, який виконують всі дівчатка»;
- б) «Вплив суч. укр. поезії на сексуальність неземних істот»;
- в) «Дім у Бейтінг Голлов»;
- г) «Синдром підсніжника».

4. Літературний журнал одного автора:

- а) «Київ»;
- б) «Морена»;
- в) «Дніпро»;
- г) «Четвер».

5. Упорядник антології «Квіти в темній кімнаті: Сучасна українська новела»:

- а) І. Римарук;
- б) В. Агєєва;
- в) А. Кокотюха;
- г) В. Даниленко.

6. Не характерно для лірики В. Герасим'юка:

- а) складні метафоричні конструкції;
- б) образ ефіру;
- в) мотив катастрофізму;
- г) історіософський семантичний знак – ранок.

7. Тема «богопокинутості» українського світу або проклятого народу розвинута в творі Є. Пашковського:

- а) «Свято»;
- б) «Щоденний жезл»;
- в) «Безодня»;
- г) «Осінь для ангела».

8. Опис одного дня поета, студента Літературного інституту, поданий у романі Ю. Андруховича:

- а) «Московіада»;
- б) «Рекреації»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Таємниця».

9. Рису вигадництва як основу своєї прози називає:

- а) О. Соловей;
- б) Т. Прохасько;
- в) А. Дністровий;
- г) С. Жадан.

10. Кирило Орленко – герой роману С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Маски опадають повільно»;
- г) «Жертвопринесення».

11. Автор монографії «Повість про Миколу Зерова»:

- а) В. Панченко;
- б) Г. Клочек;
- в) О. Галета;
- г) С. Павличко.

12. Ю. Андрухович, Т. Прохасько, Ю. Іздрик – письменники:

- а) «станіславського феномена»;
- б) «житомирської школи»;
- в) «східного степового канону»;
- г) «києво-житомирської школи».

13. Головний редактор журналу «Кур'єр Кривбасу»:

- а) Ю. Іздрик;
- б) Д. Стус;
- в) Г. Гусейнов;
- г) О. Соловей.

14. Автор рядків: «Поволі – заграва сповза – з горба, – / Гадюки – із обличчя, що – Горгони. / Поранений біля колони гине, / Хоча і виграв з велетнем двобій»:

- а) М. Кіяновська;
- б) Е. Андієвська;
- в) Б. Матіяш;
- г) К. Калитко.

15. Історію молодої жінки, її життя в горах викладено у творі:

- а) Т. Зарівна «Вербовая дощечка»;
- б) Т. Малярчук «Згори вниз. Книга страхів»;
- в) О. Забужко «Інопланетянка»;
- г) Є. Кононенко «Без мужика».

Варіант 54

Завдання № 1. Визначити специфіку жанру слем-поезії. Проілюструвати прикладами.

Завдання № 2. Довести, що авторка роману «Свідок» Варвара Жукова – літературна містифікація.

Завдання № 3. Тести:

1. Приналежність «Бахмацької школи» до «неомодерного дискурсу», її просякнутість «ніцшеанським пафосом» відзначає:

- а) І. Лучук;
- б) Н. Зборовська;
- в) В. Єшкілев;
- г) Т. Гундорова.

2. Ключовий прийом у творах О. Ульяненка:

- а) персоніфікація;
- б) оголення;
- в) очуднення;
- г) алегорія.

3. Тема інтимних стосунків 32-річної жінки з трьома підлітками піднята в оповіданні Ю. Покальчука:

- а) «Таксі блюз»;
- б) «Те, що на споді»;
- в) «Паморочливий запах джунглів»;
- г) «Вагнер».

4. Упорядник антології «Позадесятники. Поетична антологія»:

- а) О. Гордон;
- б) В. Даниленко;
- в) І. Римарук;
- г) В. Габор.

5. «Вежа» – періодичний орган, виразник списку цінностей ТР-дискурсу в:

- а) Києві;
- б) Харкові;
- в) Кіровограді;
- г) Житомирі.

6. Не є поетичною збіркою В. Герасим'юка:

- а) «Папороть»;
- б) «Життя Марії»;
- в) «Діти трепети»;
- г) «Космацький узір».

7. Письменника прирівнює до монаха прозаїк:

- а) Є. Пашковський;
- б) В. Медвідь;
- в) В. Шевчук;
- г) В. Портяк.

8. Піджанрове визначення «роман жахів» дає Ю. Андрухович твору:

- а) «Таємниця»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Московіада»;
- г) «Дванадцять обручів».

9. На думку О. Ірванця, твори цього автора об'єднані наскрізним стрижнем самотності героїв, пошуком за втраченим часом, загубленим світом і самим собою в тому світі. Йдеться про:

- а) Т. Прохаська;
- б) В. Даниленка;
- в) В. Кожелянка;
- г) І. Андрусяка.

10. Сава Чорнокрил – герой роману С. Процюка:

- а) «Тотем»;
- б) «Інфекція»;
- в) «Маски опадають повільно»;
- г) «Жертвопринесення».

11. Петров у романі Варвари Жукової «Свідок» фігурує як:

- а) Ветров;
- б) Гетров;
- в) Фетров;
- г) Детров.

12. Праця «Оборонні бої»:

- а) В. Моренця;
- б) О. Солов'я;
- в) Б. Пастуха;
- г) А. Дністрового.

13. Не є літературознавцем, який працює в еміграції:

- а) Р. Мельників;
- б) М.-Р. Стех;
- в) Г. Грабович;
- г) М. Павлишин.

14. Автор рядків: «Червоні щити. Лице сумне. / Лице сумне. Ракети тремтять. / Обмий мене. Одягни мене. / До столу зі мною сядь»:

- а) І. Римарук;
- б) Л. Талалай;
- в) В. Герасим'юк;
- г) Т. Федюк.

15. Сюрреалістична поетика домінує у прозі:

- а) І. Карпи;
- б) Т. Прохаська;
- в) Ю. Андруховича;
- г) Т. Малярчук.

Варіант 55

Завдання № 1. Розкрити специфіку явища масової літератури в Україні. Проілюструвати конкретними творами.

Завдання № 2. Довести, що проза В. Діброви – презентант іронічного дискурсу української літератури.

Завдання № 3. Тести:

1. Літературне угруповання «ДАК» відзначається проведенням:

- а) перформенсів;
- б) масових дійств на центральній вулиці Бахмача;
- в) чайного ритуалу;
- г) ритуальних обрядів.

2. На думку Р. Харчук, ключовою опозицією у творах О. Ульяненко виступає:

- а) світле / темне;
- б) верх / низ;
- в) рай / пекло;
- г) схід / захід.

3. У часописі «Київська Русь» друкувався щоденник:

- а) Ю. Покальчука;
- б) С. Жадана;
- в) А. Дністрового;
- г) Ю. Іздрика.

4. Упорядник антології «Страйк ілюзій: антологія сучасної української драматургії»:

- а) В. Даниленко;
- б) В. Габор;
- в) А. Кокотюха;
- г) Н. Мірошніченко.

5. Не є неомодерністським журналом:

- а) «Кур'єр Кривбасу»;
- б) «Світо-вид»;

- в) «Сучасність»;
- г) «Київ».

6. Національною премією ім. Т. Шевченка відзначена збірка В. Герасим'юка:

- а) «Смереки»;
- б) «Потоки»;
- в) «Папороть»;
- г) «Поет у повітрі».

7. Письменник, що відкидає сексуальну тематику в своїй прозі, не приймає «мистецтва лобка» (Р. Харчук):

- а) Ю. Іздрик;
- б) С. Жадан;
- в) Є. Пашковський;
- г) Ю. Андрухович.

8. Ю. Андрухович руйнує стереотип поета-месії в романі:

- а) «Рекреації»;
- б) «Московіада»;
- в) «Таємниця»;
- г) «Дванадцять обручів».

9. Близькою до шозізму А. Роба-Грійє критика визнає прозу:

- а) О. Ульяненко;
- б) В. Портяка;
- в) Т. Прохаська;
- г) Ю. Винничука.

10. «Під крилами великої Матері», «Пальці поміж піском» – романи:

- а) С. Процюка;
- б) Ю. Винничука;
- в) А. Дністрового;
- г) В. Махна.

11. Свідзінський у романі Варвари Жукової «Свідок» фігурує як:

- а) Свідінський;
- б) Сведінський;
- в) Сведзінський;
- г) Свідинський.

12. Збірка статей «Дороги й середохрестя»:

- а) В. Агеєвої;
- б) Є. Барана;

- в) Р. Мовчан;
- г) І. Андрусяка.

13. Не є літературознавцем, який працює в еміграції:

- а) М. Павлишин;
- б) М.-Р. Стех;
- в) Г. Грабович;
- г) Р. Харчук.

14. Автор рядків «Увійдеш / в білу воду, / що місяць гойднув / і над берегом вистелив, / Скрикне риба / і в лісі / любовю поранений звір. / І в розіпнутім / серці моєму / кохання / воскресло воістину, / Але ти / ні словам, ні рядкам, / ані навіть мовчанню моєму / не вір»:

- а) І. Андрусяк;
- б) П. Вольвач;
- в) І. Римарук;
- г) Т. Федюк.

15. «Маленька людина у її мінімальній величі» (О. Михед) в центрі книги Т. Малярчук:

- а) «Біографія випадкового чуда»;
- б) «Говорити»;
- в) «Звіророслов»;
- г) «Забуття».

Варіант 56

Завдання № 1. Визначити спільне й відмінне у поглядах літературознавців на систематизацію української постколоніальної літератури. Обґрунтувати власну позицію щодо принципів систематизації.

Завдання № 2. Довести, що художня проза Ю. Андруховича презентує постмодерну парадигму.

Завдання № 3. Тести:

1. Музичним гуртом «Плач Єремії» покладено на музику слова:

- а) Б. Матіяш;
- б) Ю. Покальчука;
- в) Т. Федюка;
- г) Г. Чубая.

2. Не є рисою субкультури літературної тусовки в Україні у 90-х рр.:

- а) супротив політиці;
- б) момент самоорганізації;
- в) персоналізованість;
- г) соціальна агресивність.

3. Роман О. Ульяненка, яким, на його ж думку, українській моралізаторській літературі подаровано нового героя:

- а) «Ангели помсти»;
- б) «Квіти Содому»;
- в) «Сталінка»;
- г) «Софія».

4. Роман «Мої феміністки»:

- а) О. Луцишиної;
- б) В. Діброви;
- в) Б. Бойчука;
- г) Ю. Іздрика.

5. Упорядник антології «Незнайома»:

- а) В. Даниленко;
- б) В. Габор;
- в) О. Гордон;
- г) А. Бондар.

6. Несамовиту вразливість ліричного героя відзначає К. Москалець у ліриці:

- а) Т. Федюка;
- б) В. Герасим'юка;
- в) І. Римарука;
- г) Н. Білоцерківець.

7. «Войовничо-цнотливим» письменником Р. Харчук називає:

- а) Ю. Андруховича;
- б) Є. Пашковського;
- в) Т. Прохаська;
- г) В. Медведя.

8. «Національна несвідомість проявляється як ерогенна комуністська чутливість, що граничить із акторським трагізмом» (Н. Зборовська). Йдеться про несвідомість героїв роману:

- а) Т. Прохаська «Непрості»;
- б) Ю. Андруховича «Рекреації»;
- в) Ю. Іздрика «Подвійний Леон»;
- г) О. Ульяненка «Сталінка».

9. Для героя прози цього письменника, на думку Т. Гундорової, характерна пульсуюча свідомість і розірваний екзистенційний світ інтелектуала-маргінала. Йдеться про:

- а) О. Ульяненко;
- б) Ю. Покальчука;
- в) Т. Прохаська;
- г) В. Шевчука.

10. «Тамплієри»:

- а) роман Ю. Андруховича;
- б) поетична збірка С. Жадана;
- в) збірка драматичних творів Г. Штоня;
- г) есеїстична збірка І. Андрусяка.

11. Хвильовий у романі Варвари Жукової «Свідок» фігурує як:

- а) Вольовий;
- б) Больовий;
- в) Тульовий;
- г) Мальовий.

12. Засновник альманаху «Кальміюс»:

- а) Д. Стус;
- б) О. Соловей;
- в) І. Бондар-Терещенко;
- г) І. Андрусяк.

13. Не є літературознавцем, який працює в еміграції:

- а) М. Павлишин;
- б) М.-Р. Стех;
- в) Г. Грабович;
- г) В. Моренець.

14. «Дуби і леви» – есеїстична збірка:

- а) А. Дністрового;
- б) В. Махна;
- в) І. Андрусяка;
- г) К. Москальця.

15. Автор поетичних збірок «Мандри у пошуках дому», «Обличчя поза світ-линою»:

- а) О. Забужко;
- б) Г. Крук;
- в) М. Кіяновська;
- г) О. Степаненко.

Варіант 57

Завдання № 1. Визначити риси, притаманні незалежним літературним угрупованням 90-х рр. З'ясувати специфіку естетичної платформи та її подальший вплив на творчість учасників.

Завдання № 2. Довести, що художня проза О. Ульяненка розбудована на принципах експресіонізму.

Завдання № 3. Тести:

1. Ідея «Народного руху України за перебудову» була висунута:

- а) Спілкою письменників України;
- б) КПУ Радянського Союзу;
- в) Українською Гельсинською групою;
- г) Демократичною партією України.

2. Перший фестиваль поезії у незалежній Україні мав назву і відбувся:

- а) Світовий фестиваль української поезії, Львів (1991);
- б) Фестиваль лірики, Київ (1992);
- в) Поетичний фест, Львів (1991);
- г) Міжнародний фестиваль української поезії, Київ (1991).

3. Не є романом Б. Бойчука:

- а) «Мої феміністки»;
- б) «Над сакральним озером»;
- в) «Дефіляда в Москві»;
- г) «Краєвиди підглядника».

4. У новелі Ю. Винничука «Роза Кнукельбаум» іронії піддана професія жінки в Радянському Союзі:

- а) трактористки;
- б) учительки;
- в) повії;
- г) прибиральниці.

5. Упорядник антології «Приватна колекція: Вибрана українська проза та есеїстика кінця ХХ століття»:

- а) В. Габор;
- б) О. Гордон;
- в) А. Бондар;
- г) А. Кокотюха.

6. У ліриці поетів-вісімдесятників відбувається посилення:

- а) аморального начала;
- б) морально-етичного начала;

- в) еротичних первнів;
- г) соціального начала.

7. Своє письмо як «стиль бурякових рядків у нескінченному полі» визначає:

- а) В. Медвідь;
- б) О. Уляненко;
- в) Є. Пашковський;
- г) Є. Гуцало.

8. На думку Н. Зборовської, герої цього роману Ю. Андруховича презентують внутрішньо пустий національний суб'єкт:

- а) «Перверзія»;
- б) «Дванадцять обручів»;
- в) «Московіада»;
- г) «Рекреації».

9. В Інституті карпатського лісництва працював письменник:

- а) Ю. Андрухович;
- б) І. Андрусяк;
- в) С. Процюк;
- г) Т. Прохасько.

10. Цей письменник, на думку психоаналітичної критики, презентує яскраво виражений імперський психотип садомазохіста. Йдеться про:

- а) С. Процюка;
- б) Ю. Покальчука;
- в) О. Уляненка;
- г) Ю. Винничука.

11. Художній образ Віктора Петрова виписано в романі:

- а) «Амадока»;
- б) «Забуття»;
- в) «Пальці поміж піском»;
- г) «Юра».

12. Автор есеїстики «Церебро»:

- а) Л. Скорини;
- б) О. Солов'я;
- в) І. Андрусяка;
- г) А. Бондар.

13. Не є літературознавцем, який працює в еміграції:

- а) М. Павлишин;
- б) М.-Р. Стех;

- в) Г. Грабович;
- г) А. Харченко.

14. Не було такого українського літературно-критичного видання постколониальної доби:

- а) альманах «Форма(р)т»;
- б) журнал «Сучасність»;
- в) бюлетень «Шлях»;
- г) газета «Критика».

15. Автор поетичних збірок «Передчуття Авалону», «Третя Атлантида»:

- а) Г. Крук;
- б) М. Кіяновська;
- в) О. Степаненко;
- г) М. Савка.

Варіант 58

Завдання № 1. З'ясувати специфіку явища феміністичної критики в Україні (90-ті рр.).

Завдання № 2. Виявити смислові домінанти есеїстики Василя Махна.

Завдання № 3. Тести:

1. Газета «Літературна Україна» у 90-х рр. була ідеологічною платформою:

- а) СПУ;
- б) АУП;
- в) Асоціації «500»;
- г) «Нової дегенерації».

2. Кінофільм «Кисневий голод» був знятий за сценарієм письменника:

- а) О. Ульяненко;
- б) Ю. Андруховича;
- в) О. Забужко;
- г) І. Драча.

3. До некрофільського дискурсу О. Ульяненко зараховує:

- а) О. Соловей;
- б) О. Пуніна;
- в) Т. Гундорова;
- г) Н. Зборовська.

4. «Дзеньки-бреньки» В. Даниленка – це сатира на:

- а) провінціалізм й ізольованість від світового процесу української літератури;
- б) недалекість українського письменника;
- в) застійну радянську літературу;
- г) міжписьменницькі стосунки.

5. «скільки муті в дитячих серцях особливо вночі / школа яка не навчила нічому / і час що нічому також не навчив / і я гадаю – вічна марного адже ця лажа трива / і добираю слова». Фрагмент із твору:

- а) С. Жадана;
- б) С. Татчина;
- в) Д. Лазуткіна;
- г) Ю. Андруховича.

6. Авторське жанрове уточнення роману «Пацики» А. Дністрового:

- а) реальний;
- б) конкретний;
- в) молодіжний;
- г) чоловічий.

7. Ключовий концепт роману І. Карпи «Перламутрове порно»:

- а) самотність;
- б) божевілья;
- в) подорож;
- г) пригода.

8. Упорядник антології «Аморалка»:

- а) А. Кокотюха;
- б) С. Пантюк;
- в) В. Даниленко;
- г) І. Римарук.

9. Очоловав один із відділів івано-франківського часопису «Перевал»:

- а) Т. Прохасько;
- б) Ю. Андрухович;
- в) Ю. Іздрик;
- г) С. Процюк.

10. Уперше цілковито поривають, на думку І. Борисюк, з панівною естетичною системою, основою якої була тотальна детермінованість мистецтва:

- а) нульовики;
- б) шістдесятники;
- в) дев'ятдесятники;
- г) вісімдесятники.

11. «Вінницька абетка» – поетична збірка:

- а) Т. Федюка;
- б) С. Татчина;
- в) О. Солов'я;
- г) П. Вольвача.

12. Отто фон Ф. – герой роману:

- а) «Рекреації»;
- б) «Московіада»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Таємниця».

13. Не є представником жанру альтернативної історії в сучасній українській літературі:

- а) В. Кожелянко;
- б) Й. Козленко;
- в) І. Бондар-Терещенко;
- г) Т. Прохасько.

14. «(за байбараком байбарак) / шуми, байраче, / до тих, хто викопав нав-
знак / ярмо козаче // і на толоку присвітив / шкарадним тілом, / коли над прісні
храбусти / воно злетіло». Фрагмент із твору:

- а) В. Махна;
- б) І. Андрусяка;
- в) Т. Федюка;
- г) П. Вольвача.

15. Автор прозової книжки «Три романи»:

- а) Б. Бойчук;
- б) О. Луцишина;
- в) В. Діброва;
- г) М. Гримич.

Варіант 59

Завдання № 1. Визначити ключові стильові ознаки творчості представників «станіславського феномена».

Завдання № 2. Обґрунтувати, до якої літератури – масової чи елітарної – належить проза Ірен Роздобудько.

Завдання № 3. Тести:

1. Один із упорядників антології «Сучасна світова лесбі/гей/бі література. 120 сторінок содому»:

- а) В. Габор;
- б) С. Жадан;
- в) А. Кокотюха;
- г) А. Бондар.

2. На політичній арені визначають явище, що вплинуло на розвиток сатиричного напрямку української літератури 80-х рр.:

- а) дисидентство;
- б) гуманний демократичний соціалізм;
- в) створення організації «Просвіта»;
- г) народний рух.

3. Не зараховують до «київсько-житомирської школи»:

- а) Є. Пашковського;
- б) В. Медведя;
- в) О. Ірванця;
- г) О. Ульяненка.

4. О. Ульяненко отримав Малу державну премію ім. Т. Шевченка за роман:

- а) «Сталінка»;
- б) «Квіти Содому»;
- в) «Дофін сатани»;
- г) «Серафима».

5. Новела «Наш вожатий Фреді Крюгер»:

- а) О. Ірванця;
- б) В. Даниленка;
- в) В. Діброви;
- г) Ю. Винничука.

6. Провідний концепт прози С. Жадана:

- а) біль;
- б) бездомність;
- в) ностальгія;
- г) віра.

7. Лейтмотив роману А. Дністрового «Невідомий за вікном»:

- а) людська беззахисність;
- б) чоловіча слабкість;
- в) метафізична кваліть;
- г) страх.

8. Ознаки – книжність, філологічність, культурологічність, актуалізація мотиву родової пам'яті – характерні для лірики:

- а) вісімдесятників;
- б) дев'ятдесятників;
- в) нульовиків;
- г) шістдесятників.

9. Автор романів «Свято», «Вовча зоря», «Безодня»:

- а) В. Медвідь;
- б) Є. Пашковський;
- в) Є. Гуцало;
- г) В. Шевчук.

10. Орест Хомський – герой роману:

- а) «Рекреації»;
- б) «Московіада»;
- в) «Перверзія»;
- г) «Дванадцять обручів».

11. «Песимістом-маргіналом, вічно неголеним, вічно незадоволеним чи то собою, чи то навколишнім світом», Я. Дубинянська називає:

- а) Ю. Андруховича;
- б) Т. Прохаська;
- в) С. Процюка;
- г) Ю. Іздрика.

12. До «риторичного апокаліпсису» Т. Гундорова зараховує прозу:

- а) О. Ульяненко;
- б) Т. Прохаська;
- в) С. Жадана;
- г) О. Ірванця.

13. Поетична книжка «Вірші кохання й молитви» (2002):

- а) Б. Бойчука;
- б) В. Махна;
- в) Е. Андієвської;
- г) О. Луцишиної.

14. Автор рядків: «до того промислу ще б трохи солонини, – / а там, де солонину, то можна й не вгадати. / до половини все ще сходиш з полонини, / від половини маєш спину гудзувати»:

- а) В. Герасим'юк;
- б) І. Андрусяк;

- в) І. Римарук;
- г) С. Процюк.

15. Драматург, що народилася в Краматорську, працює в Києві режисером-постановником:

- а) Катерина Демчук;
- б) Софія Майданська;
- в) Олександра Погребінська;
- г) Неда Неждана.

Варіант 60

Завдання № 1. Визначити ключові тенденції розвитку художньої літератури в Україні в 2010-х рр.

Завдання № 2. Сучасна українська літературна містифікація: автори, причини.

Завдання № 3. Тести:

1. Вивченням еротичного дискурсу Нью-Йоркської групи займається:

- а) В. Агеева;
- б) Т. Гундорова;
- в) М. Ревакович;
- г) Л. Тарнашинська.

2. Антологія нової української поезії «Вісімдесятники» була укладена:

- а) І. Римаруком;
- б) Т. Федюком;
- в) Ю. Покальчуком;
- г) В. Даниленком.

3. Не є учасником «галицько-станіславської школи»:

- а) Ю. Андрухович;
- б) Ю. Іздрик;
- в) Т. Прохасько;
- г) І. Андрусяк.

4. О. Ульяненку не належить твір:

- а) «Шибениця для ніжності»;
- б) «Жінка його мрії»;
- в) «Седой»;
- г) «Ангели помсти».

5. Жанрове визначення твору «Дзеньки-бреньки», запропоноване самим автором:

- а) то як;
- б) тошо;
- в) дехто;
- г) а шо.

6. До покоління вісімдесятників належить:

- а) І. Андрусяк;
- б) П. Коробчу;
- в) Т. Федюк;
- г) Л. Талалай.

7. Герої Собака Павлов, Вася Комуніст, Карбюратор діють у творі С. Жадана:

- а) «Ворошиловград»;
- б) «Депеш Мод»;
- в) «Anarche in the Ukr»;
- г) «Інтернат».

8. Перша назва роману А. Дністрового «Патетичний блуд»:

- а) «Далай-лама»;
- б) «Ніжинський інтелектуал»;
- в) «Дзенський майстер династії»;
- г) «Тибет на восьмому поверсі».

9. Автор рядків: «Почитай мені вголос, / коли за цим голосом – ніч, / Коли втома, як море, / гойдає, але не рятує. / Коли вікна далекі / в далеких деревах токують, / Коли ближні дерева / спроможні торкнутись облич»:

- а) В. Герасим'юк;
- б) П. Вольвач;
- в) І. Римарук;
- г) Т. Федюк.

10. «Мала українська енциклопедія актуальної літератури» укладена:

- а) В. Даниленком;
- б) В. Єшкілевим;
- в) В. Габором;
- г) І. Шуваловою.

11. Представниця «підлітково-дитячої літературної альтернативи» (Р. Харчук):

- а) Н. Зборовська;
- б) О. Забужко;

- в) Є. Кононенко;
- г) Т. Малярчук.

12. Літературно-мистецький альманах, заснований 1998 р. у Донецьку:

- а) «Лад»;
- б) «Кальміус»;
- в) «Четвер»;
- г) «Форма(р)т».

13. Мотиви родової пам'яті й пам'яті природи в людині характерні для лірики:

- а) дев'яностиків;
- б) нульовиків;
- в) літературних самотників;
- г) вісімдесятників.

14. Не приписують до так званої «масової літератури» твори:

- а) І. Роздобудько;
- б) І. Карпи;
- в) М. Гримич;
- г) М. Кіяновської.

15. У жанрі есеїстики працює:

- а) В. Махно;
- б) М. Савка;
- в) С. Андрухович;
- г) Д. Матіяш.

Ключ правильних відповідей до тестових завдань

Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 4	Варіант 5
1. в	1. г	1. а	1. а	1. г
2. а	2. б	2. б	2. г	2. а
3. г	3. г	3. г	3. в	3. в
4. а	4. а	4. а	4. в	4. в
5. б	5. а	5. а	5. а	5. б
6. в	6. б	6. б	6. б	6. б
7. б	7. в	7. а	7. в	7. б
8. г	8. а	8. б	8. г	8. б
9. г	9. б	9. б	9. г	9. в
10. б	10. а	10. г	10. в	10. б
11. г	11. г	11. б	11. а	11. а
12. б	12. б	12. б	12. г	12. б
13. г	13. а	13. г	13. г	13. г
14. г	14. б	14. б	14. в	14. в
15. а	15. г	15. а	15. в	15. б

Варіант 6	Варіант 7	Варіант 8	Варіант 9	Варіант 10
1. в	1. в	1. а	1. в	1. г
2. а	2. г	2. в	2. а	2. б
3. в	3. б	3. г	3. в	3. б
4. г	4. а	4. б	4. в	4. г
5. г	5. в	5. г	5. б	5. б
6. г	6. б	6. в	6. г	6. б
7. в	7. а	7. в	7. б	7. в
8. а	8. б	8. а	8. в	8. б
9. в	9. а	9. б	9. в	9. б
10. а	10. б	10. б	10. б	10. б
11. б	11. а	11. а	11. г	11. г
12. а	12. б	12. а	12. а	12. в
13. г	13. а	13. в	13. в	13. б
14. г	14. в	14. б	14. г	14. а
15. в	15. г	15. б	15. г	15. в

Варіант 11	Варіант 12	Варіант 13	Варіант 14	Варіант 15
1. б	1. б	1. в	1. в	1. в
2. а	2. в	2. а	2. г	2. г
3. г	3. в	3. а	3. б	3. б
4. б	4. в	4. б	4. б	4. г
5. а	5. в	5. г	5. в	5. б
6. б	6. а	6. г	6. а	6. г
7. а	7. г	7. б	7. б	7. б
8. б	8. а	8. б	8. б	8. в
9. а	9. б	9. г	9. б	9. а
10. г	10. в	10. а	10. г	10. а
11. г	11. г	11. г	11. г	11. б
12. а	12. в	12. в	12. в	12. г
13. г	13. г	13. г	13. а	13. а
14. б	14. а	14. в	14. г	14. в
15. в	15. г	15. а	15. а	15. в

Варіант 16	Варіант 17	Варіант 18	Варіант 19	Варіант 20
1. в	1. а	1. г	1. в	1. в
2. б	2. б	2. в	2. б	2. а
3. а	3. г	3. г	3. б	3. в
4. а	4. в	4. б	4. г	4. в
5. б	5. а	5. в	5. б	5. б
6. б	6. б	6. в	6. б	6. а
7. в	7. г	7. а	7. б	7. в
8. г	8. в	8. б	8. б	8. в
9. б	9. а	9. б	9. г	9. а
10. б	10. б	10. а	10. б	10. а
11. а	11. г	11. в	11. в	11. б
12. в	12. а	12. г	12. г	12. а
13. г	13. г	13. в	13. а	13. в
14. б	14. в	14. в	14. в	14. б
15. а	15. а	15. а	15. б	15. б

Варіант 21	Варіант 22	Варіант 23	Варіант 24	Варіант 25
1. а	1. в	1. г	1. г	1. б
2. а	2. г	2. б	2. в	2. г
3. в	3. а	3. б	3. г	3. г
4. а	4. а	4. а	4. а	4. б
5. г	5. в	5. г	5. в	5. а
6. б	6. в	6. г	6. б	6. б
7. б	7. в	7. б	7. а	7. в
8. б	8. б	8. а	8. г	8. а
9. а	9. б	9. б	9. б	9. а
10. в	10. а	10. в	10. а	10. б
11. г	11. в	11. г	11. в	11. в
12. а	12. б	12. б	12. в	12. г
13. в	13. а	13. в	13. б	13. б
14. г	14. а	14. а	14. г	14. г
15. а	15. б	15. г	15. а	15. в

Варіант 26	Варіант 27	Варіант 28	Варіант 29	Варіант 30
1. г	1. б	1. г	1. а	1. б
2. б	2. а	2. в	2. г	2. а
3. б	3. г	3. б	3. г	3. в
4. а	4. а	4. б	4. в	4. г
5. б	5. б	5. г	5. в	5. а
6. б	6. а	6. в	6. б	6. а
7. б	7. б	7. б	7. а	7. б
8. б	8. б	8. а	8. г	8. а
9. в	9. а	9. в	9. б	9. в
10. г	10. в	10. б	10. б	10. б
11. а	11. г	11. а	11. а	11. а
12. а	12. б	12. в	12. в	12. г
13. б	13. б	13. а	13. б	13. б
14. б	14. б	14. г	14. а	14. г
15. а	15. в	15. б	15. б	15. б

Варіант 31	Варіант 32	Варіант 33	Варіант 34	Варіант 35
1. б	1. а	1. г	1. б	1. г
2. а	2. г	2. в	2. а	2. б
3. в	3. г	3. б	3. г	3. б
4. г	4. в	4. б	4. а	4. а
5. а	5. в	5. г	5. б	5. б
6. а	6. б	6. в	6. а	6. б
7. б	7. а	7. б	7. б	7. б
8. а	8. г	8. а	8. б	8. б
9. в	9. б	9. в	9. а	9. в
10. б	10. б	10. б	10. в	10. г
11. а	11. а	11. а	11. г	11. а
12. г	12. в	12. в	12. б	12. а
13. б	13. б	13. а	13. б	13. б
14. г	14. а	14. г	14. б	14. б
15. б	15. б	15. б	15. в	15. а

Варіант 36	Варіант 37	Варіант 38	Варіант 39	Варіант 40
1. б	1. г	1. г	1. в	1. а
2. г	2. в	2. б	2. г	2. а
3. г	3. г	3. б	3. а	3. в
4. б	4. а	4. а	4. а	4. а
5. а	5. в	5. г	5. в	5. г
6. б	6. б	6. г	6. в	6. б
7. в	7. а	7. б	7. в	7. б
8. а	8. г	8. а	8. б	8. б
9. а	9. б	9. б	9. б	9. а
10. б	10. а	10. в	10. а	10. в
11. в	11. в	11. г	11. в	11. г
12. г	12. в	12. б	12. б	12. а
13. б	13. б	13. в	13. а	13. в
14. г	14. г	14. а	14. а	14. г
15. в	15. а	15. г	15. б	15. а

Варіант 41	Варіант 42	Варіант 43	Варіант 44	Варіант 45
1. в	1. в	1. г	1. а	1. в
2. а	2. б	2. в	2. б	2. б
3. в	3. б	3. г	3. г	3. а
4. в	4. г	4. б	4. в	4. а
5. б	5. б	5. в	5. а	5. б
6. а	6. б	6. в	6. б	6. б
7. в	7. б	7. а	7. г	7. в
8. в	8. б	8. б	8. в	8. г
9. а	9. г	9. б	9. а	9. б
10. а	10. б	10. а	10. б	10. б
11. б	11. в	11. в	11. г	11. а
12. а	12. г	12. г	12. а	12. в
13. в	13. а	13. в	13. г	13. г
14. б	14. в	14. в	14. в	14. б
15. б	15. б	15. а	15. а	15. а

Варіант 46	Варіант 47	Варіант 48	Варіант 49	Варіант 50
1. в	1. в	1. в	1. б	1. б
2. г	2. г	2. а	2. в	2. а
3. б	3. б	3. а	3. в	3. г
4. г	4. б	4. б	4. в	4. б
5. б	5. в	5. г	5. в	5. а
6. г	6. а	6. г	6. а	6. б
7. б	7. б	7. б	7. г	7. а
8. в	8. б	8. б	8. а	8. б
9. а	9. б	9. г	9. б	9. а
10. а	10. г	10. а	10. в	10. г
11. б	11. г	11. г	11. г	11. г
12. г	12. в	12. в	12. в	12. а
13. а	13. а	13. г	13. г	13. г
14. в	14. г	14. в	14. а	14. б
15. в	15. а	15. а	15. г	15. в

Варіант 51	Варіант 52	Варіант 53	Варіант 54	Варіант 55
1. Г	1. В	1. а	1. В	1. В
2. б	2. а	2. в	2. Г	2. а
3. б	3. в	3. Г	3. б	3. в
4. Г	4. в	4. б	4. а	4. Г
5. б	5. б	5. Г	5. в	5. Г
6. б	6. Г	6. в	6. б	6. Г
7. в	7. б	7. в	7. а	7. в
8. б	8. в	8. а	8. б	8. а
9. б	9. в	9. б	9. а	9. в
10. б	10. б	10. б	10. б	10. а
11. Г	11. Г	11. а	11. а	11. б
12. в	12. а	12. а	12. б	12. а
13. б	13. в	13. в	13. а	13. Г
14. а	14. Г	14. б	14. в	14. Г
15. в	15. Г	15. б	15. Г	15. в

Варіант 56	Варіант 57	Варіант 58	Варіант 59	Варіант 60
1. Г	1. а	1. а	1. Г	1. в
2. а	2. Г	2. б	2. б	2. а
3. в	3. в	3. Г	3. Г	3. Г
4. в	4. в	4. а	4. а	4. а
5. б	5. а	5. а	5. а	5. б
6. б	6. б	6. б	6. б	6. в
7. б	7. в	7. а	7. в	7. б
8. б	8. Г	8. б	8. а	8. Г
9. в	9. Г	9. б	9. б	9. Г
10. б	10. в	10. Г	10. а	10. б
11. а	11. а	11. б	11. Г	11. Г
12. б	12. Г	12. б	12. б	12. б
13. Г	13. Г	13. Г	13. а	13. Г
14. в	14. в	14. б	14. б	14. Г
15. б	15. в	15. а	15. Г	15. а

Групові творчі завдання

№ 1

Літературно-мистецькі видання і сайти

❖ Робота над літературно-мистецькими виданнями і сайтами посттоталітарної доби. Здобувачі вищої освіти здійснюють історико-літературну ревізію видань і сайтів.

6 груп студентів опрацьовують видання:

1 група – журнал «Сучасність» із моменту Незалежної України (огляд здійснювати з 1991 року: <http://chtyvo.org.ua/authors/Suchasnist/>).

2 група – часопис «Четвер» (<http://archive.chytomo.com/interview/izdrik-literatura-z-visokoi-polici-ne-vsime-potribna> і <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11074/12-Ovsyannikov.pdf?sequence=1>).

3 група – альманах «Кальміус» (<https://www.oleg-solovey.com/arhiv-almanahu-kalmiyus>).

4 група – журнал «Київська Русь» (<http://1576.ua/search?query=%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0+%D0%A0%D1%83%D1%81%D1%8C> або http://chtyvo.org.ua/authors/Kyivska_Rus/).

5 група – сайт «ЛітАкцент» (<http://litakcent.com/>).

6 група – сайт «Буквоїд» (<http://bukvoid.com.ua/>).

Тактика опрацювання матеріалу. Перший етап – студенти в групах мають здійснити ревізію видань за такими параметрами: історія заснування і постать головного редактора, мета-місія, ключові завдання, структура, автори і змістове наповнення (читають найпоказовіші твори, опубліковані в цьому виданні, чи літературно-критичні статті), оформлення й ілюстрації, резонанс у ЗМІ, «цікавинки» видання, роль у літературному процесі. Другий етап – під час практичного заняття-рольової гри студенти презентують свої видання за попередньо визначеними параметрами (з яскравими прикладами) в ролях редактора, найбільш одіозних авторів цього проєкту, ілюстраторів тощо (ролі між собою розподіляють самостійно).

Література:

- ✓ Бондар-Терещенко І. Функціональні механізми літературного дискурсу 1990-х років. *Слово і Час*. 2005. № 2. С. 62–71. URL: https://il-journal.com/index.php/journal/issue/view/176/2_2005_pdf
- ✓ Літературні рушення 90-х та модернізм, постмодернізм, авангард, молодь, сучасна і колишня, ест. (круглий стіл). *Слово і Час*. 1999. № 3. С. 56–66; № 7. С. 19–24.
- ✓ Мала Українська Енциклопедія Актуальної Літератури: Повернення деміургів. *Плерома*. 1998. Число 3. 288 с. URL: <http://1576.ua/books/2694>

- ✓ *Овсянников С.* Часопис «Четвер» – барометр постмодернізму. *Слово і Час*. 2007. № 4. С. 66–69. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11074/12-Ovsiannikov.pdf?sequence=1>
- ✓ *Хінна О.* Концептологія літературно-мистецького альманаху «Кальміус». *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Т. 1, № 6 (2014). URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/856/874>

№ 2

Неомодерністична лірика вісімдесятих і дев'ятдесятих

❖ Робота над поезією представників покоління вісімдесятих і дев'ятдесятих.

6 груп студентів опрацьовують ліричний доробок:

1 група – Оксани Забужко (<http://zabuzhko.com/ua/poetry/index.html>).

2 група – Василя Махна (https://web.archive.org/web/20070629003325/http://www.vasylmakhno.us/tv_38.htm).

3 група – Тараса Федюка (<https://toloka.to/t75266>).

4 група – Івана Андрусика (https://efa4a85d-eacc-4390-8c5b-e9f8a4eccecf.filesusr.com/ugd/27809c_94c8079085474f358681186f57db52e4.pdf; https://efa4a85d-eacc-4390-8c5b-e9f8a4eccecf.filesusr.com/ugd/27809c_28628bb72e1945b9b3cea94f912e8cda.pdf).

5 група – Сергія Жадана (https://efa4a85d-eacc-4390-8c5b-e9f8a4eccecf.filesusr.com/ugd/27809c_b380fbed029c423db8a8641989c4046e.pdf; https://shron1.chtyvo.org.ua/Zhadan/Vohnepalni_i_nozhovi.pdf).

6 група – Маріанни Кіяновської (https://chtyvo.org.ua/authors/Kiianovska_Marianna/DO_ER_zbirka/).

Тактика опрацювання матеріалу. Перший етап – групи готують матеріал за такими параметрами: цікаві чи епатажні сторінки з біографії, входження в літературний процес як поета, поетичні книжки, реакція критики на поетичну творчість, резонансність, медійність і популярність, аналіз лірики на рівні мотивів і образів (на прикладі збірки, циклу чи кількох поезій) й особливості стилю, інтермедіальність (твори поета, що лягли в основу пісень, міжмистецькі проекти, перформанси тощо). Другий етап – під час практичного заняття кожна з груп представляє свого поета у тій творчій формі, яку обирає самостійно.

Література:

- ✓ *Біла А.* Від ломки до ломки: лірика Сергія Жадана. *Слово і Час*. 2002. № 1. С. 35–48.
- ✓ *Голобородько Я.* Ель класіко: Формація Тараса Федюка. Київ: Факт, 2007. 104 с.

- ✓ Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн. Київ: Критика, 2005. 264 с. URL: <https://toloka.to/t73705>
- ✓ Констанкевич І., Сірук В. Сучасна українська література: стилі, покоління, творчі індивідуальності: навч. посібник. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 328 с.
- ✓ Моренець В. Приватна гравітація Тараса Федюка. *Слово і Час*. 2008. № 6. С. 62–71. URL: https://il-journal.com/index.php/journal/issue/view/145/6_2008_pdf
- ✓ Соловей О. Утрачений погляд: Статті, рецензії, есеї. Вінниця: Простір Літератури, 2018. 388 с. URL: https://docs.wixstatic.com/ugd/27809c_51dfcbc7a7664e7f9d97d39374012856.pdf

№ 3

Література і кіно: екранізації сучасної української літератури

❖ Робота над художніми творами сучасних письменників, які були екранізовані.

6 груп студентів читають твір і дивляться його екранізацію:

1 група – роман Софії Андрухович «Фелікс Австрія» і фільм Христини Сиволап «Віддана» (2000).

2 група – роман Василя Шкляра «Залишенець. Чорний Ворон» і фільм Тараса Ткаченка «Чорний Ворон» (2019).

3 група – роман Сергія Жадана «Ворошиловград» і фільм Ярослава Лодигіна «Дике поле» (2018).

4 група – роман Андрія Кокотюхи «Червоний» і фільм Зази Буадзе «Червоний» (2017).

5 група – роман Володимира Лиса «Століття Якова» і мінісеріал Бати Недича «Століття Якова» (2016).

6 група – повість Олександра Гавроша «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу» і фільм Віктора Андрієнка «Іван Сила» (2013).

Тактика опрацювання матеріалу. Перший етап – студенти мають прочитати твір і подивитися екранізацію, намітити ключові моменти подібності й розходжень, режисерських втручань. Другий етап – під час практичного заняття кожна група дає характеристику й історичну довідку, здійснює порівняльну характеристику літературного твору і його екранізації за такими параметрами: сюжет, тематика і проблематика, художні образи, герої, смисл, і доводить доречність здійсненої екранної версії (варто аналізувати з показом окремих сцен фільмів іншим групам).

Література:

- ✓ Екранізація. *Лексикон загального та порівняльного літературознавства*. Чернівці: Золоті литаври / гол. ред. А. Волков. Чернівці: Золоті литаври 2001. С. 171–173. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Volkov_Anatolii/Leksikon_zahalnoho_ta_porivnialnoho_literaturoznavstva.pdf

№ 4

Роман «Жінка його мрії» Олеся Ульяненка – художній твір чи аморальне читиво?

- ❖ Робота над романом «Жінка його мрії» Олеся Ульяненка.

6 груп студентів читають роман і готують такі матеріали для проведення дискусії:

1 група – огляд документів зі справи-звинувачення, офіційні заяви, акти дослідження науковцями.

2 група – реакцію ЗМІ (інтерв'ю з письменником щодо звинувачень, його друзів, представників інтелігенції, аналітичні погляди фахівців тощо).

3 група – огляд літературознавчих праць (літературна критика, наукові статті), де об'єкт вивчення – роман «Жінка його мрії».

4 група – культурологічну інформаційну довідку про еротика в мистецтві.

5 група – інформаційну довідку про розмежування еротики й порно.

6 група – ознаки художньої літератури, приклади.

Тактика опрацювання матеріалу. Перший етап – групи читають роман і готують вищеподані матеріали. Другий етап – *дискусія (рольова гра)*, в процесі якої доводимо, що роман О. Ульяненка «Жінка його мрії» належить до художньої літератури.

Література:

- ✓ Олесь Ульяненко. Без цензури: інтерв'ю / упоряд. М. Слабошпицький, О. Слабошпицька. Київ: Махаон-Україна, 2011. 376 с. URL: <https://tolo-ka.to/t77693>
- ✓ Пуніна О. Самітний геній: Олесь Ульяненко: літературний портрет. Київ: Академвидав, 2016. 288 с.
- ✓ Соловей О. Заборонена правда, або Деякі аспекти аморальності (Ситуація українського письменника в 2009-му році). *Сучасність*. 2009. № 6. С. 133–144. URL: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/review/4952/
- ✓ Харчук Р. Сучасна українська проза: Постмодерний період: навч. посібник. Київ: Академія, 2008. 248 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kharchuk_Roksana/Suchasna_ukrainska_proza_Postmodernyi_period.pdf

№ 5

Жінка як об'єкт художнього осмислення в сучасній українській прозі: погляд жінки

❖ Робота над художніми творами, де ключовим є образ жінки.

6 груп студентів опрацьовують твори:

1 група – роман Оксани Забужко «Польові дослідження з українського сексу» (https://chtyvo.org.ua/authors/Zabuzhko/Poliovi_doslidzhennia_z_ukrainskoho_seksu/).

2 група – есей Євгенії Кононенко «Без мужика» (https://chtyvo.org.ua/authors/Kononenko/Bez_muzhyka_Prosus_nostalgos/).

3 група – роман Марії Матіос «Щоденник страченої» (https://shron1.chtyvo.org.ua/Mariya_Matios/Schodennyk_strachenoj.pdf).

4 група – оповідання зі збірки «Жінки їхніх чоловіків» Софії Андрухович (https://chtyvo.org.ua/authors/Andrukhovych_Sofia/Zhinky_yikhnikh_cholovikiv/).

5 група – книга «Ендшпіль Адольфо, або Троянда для Лізи» Тані Малярчук (https://chtyvo.org.ua/authors/Maliarchuk_Tania/Endshpil_Adolfo_abo_Troianda_dlia_Lizy/).

6 група – мала проза Барбари Редінг «чигирин», «ляля» (https://efa4a85d-eacc-4390-8c5b-e9f8a4eccecf.filesusr.com/ugd/27809c_aaa6e16cb8d44ff4ae1aee53051c65fa.pdf; https://efa4a85d-eacc-4390-8c5b-e9f8a4eccecf.filesusr.com/ugd/27809c_87964970667c41c4aab09e48353b234a.pdf).

Тактика опрацювання матеріалу. Перший етап – студенти мають прочитати твори і визначити, яким письменник витворює образ жінки, на чому робить акценти, які для цього обирає художні засоби, з якою метою. Другий етап – під час практичного заняття кожна з груп творитиме «модель» жінки того чи іншого письменника (з собою мати фломастери і папір формату А2).

Література:

- ✓ Агеєва В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму. Київ: Факт, 2003. 320 с.
- ✓ Таран Л. Жіноча роль: Жінка-автор у сучасній українській прозі: емансипаційний дискурс. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2007. 128 с.
- ✓ Харчук Р. Сучасна українська проза: Постмодерний період: навч. посібник. Київ: Академія, 2008. 248 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kharchuk_Roksana/Suchasna_ukrainska_proza_Postmodernyi_period.pdf

№ 6

Художня література і війна: Україна versus Росії

❖ Робота над художніми творами, де зображено й осмислено події російсько-української війни від 2014 року.

6 груп студентів опрацьовують художні твори:

1 група – Валерій Ананьєв «Сліди на дорозі».

2 група – Сергій Жадан «Інтернат».

3 група – Борис Гуменюк «Блокпост».

4 група – Євген Положій «Іловайськ».

5 група – Максим Бутченко «Художник війни».

6 група – Сергій Лойко «Аеропорт».

Тактика опрацювання матеріалу. Перший етап – студенти мають прочитати твори і визначити ключові смисли, проаналізувати образи, показати, наскільки виразно письменникам вдалося передати ті чи інші сторони теми війни. Другий етап – під час практичного заняття групи пропонують «*мапу*» війни на основі прочитаних романів (з собою мати фломастери і папір формату А2).

Література:

- ✓ Рябченко М. Комбатантська проза в сучасній українській літературі: жанрові та художні особливості. *Слово і Час*. 2019. № 6. С. 62–73. URL: <https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/796/796>

№ 7

Сучасна художня література Вінниці

❖ Робота над життям і творчістю сучасних вінницьких письменників.

6 груп студентів готують матеріали про:

1 група – Сергія Татчина.

2 група – Наталку Доляк.

3 група – Катерину Калитко.

4 група – Вікторію Гранецьку.

5 група – Сергія Рибницького.

6 група – Катерину Девдєру.

Тактика опрацювання матеріалу. Перший етап – студенти мають знайти інформацію про життя і творчість сучасних письменників Вінниці (цікаві факти з життя, творчий доробок, літературознавчий аналіз однієї з книжок, ЗМІ про письменника, Вінниця у його творах). Другий етап – під час практичного заняття групи, обравши самостійно форму представлення, презентують письменника і його творчість.

Література:

- ✓ <https://vezha.vn.ua/molodi-vinnytski-poety-hto-vony-chastyna-persha-devdera-shkabara-medvedyeva/>
- ✓ <https://vezha.vn.ua/vinnytskyj-poet-sergij-tatchyn-potrapyv-do-finalu-shevchenkivskoyi-premiyi/>
- ✓ <https://vezha.vn.ua/emigrantska-saga-pro-yevreyiv-bez-sliz-ale-zi-smihom-natalka-dolyak-anonsuvala-novyj-roman/>

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Агеєва В.* Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму. Київ: Факт, 2003. 320 с.
2. *Андрусяк І.* Дуби і леви: статті та есеї. Київ: Грані-Т, 2011. 168 с.
3. *Андрусяк І.* Літпроцесія: рецензії, есеї, статті. Донецьк: Видавнича агенція «OST», 2002. 112 с. URL: https://efa4a85d-eacc-4390-8c5b-e9f8a4eccecf.files-usr.com/ugd/27809c_83dfc3e727984f39b80fb8b9c8818ddd.pdf
4. *Баран Є.* Звичайний читач. Тернопіль: Джура, 2000. 140 с.
5. *Баран Є.* Навздогін дев'яностим... Проза бібліофіла. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2006. 200 с.
6. *Букатчук Х.* LITESSE. Брустури: Дискурсус, 2016. 171 с.
7. *Вісімдесятники:* антологія нової української поезії / упоряд. І. Римарук. Едмонтон: Вид-во Канадського Інституту українських студій / Альбертський університет, 1990. 206 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Rymaruk_Ihor/Visimdesiatnyku_Antolohiia_novoi_ukrainskoj_poezii.pdf
8. *Галета О.* Від антології до онтології. Антологія як спосіб репрезентації української літератури кінця ХІХ – початку ХХІ століття: монографія. Київ: Смолоскип, 2015. 639 с.
9. *Голобородько Я.* Елізіум. Інкорпорація стратеґем. Харків: Фоліо, 2009. 187 с.
10. *Голобородько Я.* Ель класіко: Формація Тараса Федюка. Київ: Факт, 2007. 104 с.
11. *Голобородько Я.* Поетична меритократія (Василь Герасим'юк, Ігор Римарук, Тарас Федюк). Київ: Факт, 2005. 108 с.
12. *Гундорова Т.* Кітч і Література. Травестії. Київ: Факт, 2008. 284 с. URL: https://www.academia.edu/19558347/%D0%9A%D1%96%D1%82%D1%87_%D1%96_%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0_%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%96%D1%97_%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2_%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%82_2008_284_%D1%81
13. *Гундорова Т.* Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн. Київ: Критика, 2005. 264 с. URL: <https://toloka.to/t73705>
14. *Гундорова Т.* Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: ст. та есеї. Київ: Грані-Т, 2013. 546 с.
15. *Дві тонни найкращої молодшої поезії: антологія поезії двотисячників.* Київ: Маузер, 2007. 304 с.

16. Дев'ятдесятники: Авторська антологія нової української поезії / упор. В. Махно. Тернопіль: Лілея, 1998. 224 с.
17. *Зборовська Н.* Код української літератури: проект психоісторії новітньої української літератури. Київ: «Академвидав», 2006. 504 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Zborovska_Nila/Kod_ukrainskoi_literatury/
18. *Іванишин П.* Українське літературознавство постколоніального періоду: монографія. Київ: Академія, 2014. 192 с.
19. Історія української літератури: методичні рекомендації / уклад. О. Є. Соловей, О. В. Пуніна та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 172 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/357/1/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8.%20%D0%9C%D0%A0.pdf>
20. *Констанкевич І., Сірук В.* Сучасна українська література: стилі, покоління, творчі індивідуальності: навч. посібник. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 328 с.
21. Мала Українська Енциклопедія Актуальної Літератури: Повернення деміургів. *Плерома*. 1998. Число 3. 288 с. URL: <http://1576.ua/books/2694>
22. *Неборак В.* Введення у Бу-Ба-Бу: (Хронопис кінця тисячоліття). Львів: ЛА «Піраміда», 2003. 216 с.
23. Опудало: Українська прозова сатира, гумор, іронія 80–90-х років двадцятого століття / упоряд. В. Даниленко. Київ: Генеза, 1997. 384 с. URL: <https://toloika.to/t48033>
24. Позадесятники. Поетична антологія / упор. О. Гордон. Львів: Престиж Інформ, 1999. 116 с.
25. *Пуніна О.* Самітний геній: Олесь Ульяненко: літературний портрет. Київ: Академвидав, 2016. 288 с.
26. *Пуніна О. В.* Сучасна українська література: методичні рекомендації до курсів і спецкурсу. Донецьк: ДонНУ, 2013. 74 с.
27. *Соловей О. Є.* Атоми і Порожнеча. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2012. 148 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Solovei_Oleh/Atomy_i_Porozhnecha.pdf
28. *Соловей О.* Оборонні бої. Донецьк: Вид-во БВЛ, 2013. 428 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Solovei_Oleh/Oboronni_boi.pdf
29. *Соловей О.* Оргазм і відчай: Випадок С. Процюка. Вінниця: Простір Літератури, 2017. 136 с. URL: https://efa4a85d-eacc-4390-8c5b-e9f8a4eccecf.filesusr.com/ugd/27809c_ed9cde9f2a494d8aab7959d814801536.pdf

30. *Соловей О.* Утрачений погляд. Вінниця: Простір Літератури, 2018. 388 с.
URL: https://efa4a85d-eacc-4390-8c5b-e9f8a4eccecf.filesusr.com/ugd/27809c_51dfcbc7a7664e7f9d97d39374012856.pdf
31. *Таран Л.* Жіноча роль: Жінка-автор у сучасній українській прозі: емансипаційний дискурс: монографія. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2007. 128 с.
32. *Харчук Р.* Сучасна українська проза: Постмодерний період: навч. посібник. Київ: Академія, 2008. 248 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kharchuk_Roksana/Suchasna_ukrainska_proza_Postmodernyi_period.pdf
33. *Шкандрій М.* В обіймах імперії: Російська і українська літератури новітньої доби. Київ: Факт, 2004. 496 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Myroslav_Shkandrij/V_obiimakh_imperii_Rosiiska_i_ukrainska_literatury_novitnoi_doby/
34. Українські літературні школи та групи 60–90-х рр. ХХ ст.: антологія вибраної поезії та есеїстики / упоряд., автор вступ. слова, бібліограф. відомостей та прим. Василь Габор. Львів: ЛА «Піраміда», 2009. 620 с.
35. У чеканні театру. Антологія молодого драматургії. Київ: Смолоскип, 1998. 360 с.

Навчальне видання

Пуніна Ольга Василівна
Соловей Олег Євгенович

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ЗНАКОВІ ТВОРИ, КУЛЬТОВІ ПОСТАТІ

Навчальний посібник
для здобувачів вищої освіти

*Літературно-критичні тексти подано в авторській редакції
В оформленні обкладинки використано роботу Сергія Татчина
«Панорама» (2013)*

Редактор А. О. Цяпало
Технічний редактор О. К. Гомон

Підписано до друку 04.06.2021 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 14,07
Наклад 100 екз. Зам. № 10

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.